නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

මජ්ඣිමනිකායෙ

උපරිපණ්ණාසපාළි

1. දෙවදහවග්ගො

1. දෙවදහසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති දෙවදහං නාම සක්‍යානං නිගමො. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – ‘යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා, සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතු. ඉති පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී’ති. එවංවාදිනො, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨා.

‘‘එවංවාදාහං , භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨෙ උපසඞ්කමිත්වා එවං වදාමි – ‘සච්චං කිර තුම්හෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා, සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතු. ඉති පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී’ති? තෙ ච මෙ, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨා එවං පුට්ඨා ‘ආමා’ති පටිජානන්ති.

‘‘ත්‍යාහං එවං වදාමි – ‘කිං පන තුම්හෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, ජානාථ – අහුවම්හෙව මයං පුබ්බෙ, න නාහුවම්හා’ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’.

‘‘‘කිං පන තුම්හෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, ජානාථ – අකරම්හෙව මයං පුබ්බෙ පාපකම්මං, න නාකරම්හා’ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’.

‘‘‘කිං පන තුම්හෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, ජානාථ – එවරූපං වා එවරූපං වා පාපකම්මං අකරම්හා’ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’.

‘‘‘කිං පන තුම්හෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, ජානාථ – එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං, එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජීරෙතබ්බං, එත්තකම්හි වා දුක්ඛෙ නිජ්ජිණ්ණෙ සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී’ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’.

‘‘‘කිං පන තුම්හෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, ජානාථ – දිට්ඨෙව ධම්මෙ අකුසලානං ධම්මානං පහානං, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පද’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’.

2. ‘‘ඉති කිර තුම්හෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, න ජානාථ – අහුවම්හෙව මයං පුබ්බෙ, න නාහුවම්හාති , න ජානාථ – අකරම්හෙව මයං පුබ්බෙ පාපකම්මං, න නාකරම්හාති, න ජානාථ – එවරූපං වා එවරූපං වා පාපකම්මං අකරම්හාති, න ජානාථ – එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං, එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජීරෙතබ්බං, එත්තකම්හි වා දුක්ඛෙ නිජ්ජිණ්ණෙ සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතීති, න ජානාථ – දිට්ඨෙව ධම්මෙ අකුසලානං ධම්මානං පහානං, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදං; එවං සන්තෙ ආයස්මන්තානං නිගණ්ඨානං න කල්ලමස්ස වෙය්‍යාකරණාය – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා, සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතු. ඉති පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී’’ති.

‘‘සචෙ පන තුම්හෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, ජානෙය්‍යාථ – අහුවම්හෙව මයං පුබ්බෙ, න නාහුවම්හාති, ජානෙය්‍යාථ – අකරම්හෙව මයං පුබ්බෙ පාපකම්මං, න නාකරම්හාති, ජානෙය්‍යාථ – එවරූපං වා එවරූපං වා පාපකම්මං අකරම්හාති, ජානෙය්‍යාථ – එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං, එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජීරෙතබ්බං, එත්තකම්හි වා දුක්ඛෙ නිජ්ජිණ්ණෙ සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතීති, ජානෙය්‍යාථ – දිට්ඨෙව ධම්මෙ අකුසලානං ධම්මානං පහානං, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදං; එවං සන්තෙ ආයස්මන්තානං නිගණ්ඨානං කල්ලමස්ස වෙය්‍යාකරණාය – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා, සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතු. ඉති පුරාණානං

කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී''ති.

3. ''සෙය්‍යථාපි, ආවුසො නිගණ්ඨා, පුරිසො සල්ලෙන විද්ධො අස්ස සවිසෙන ගාළ්හූපලෙපනෙන [ගාළ්හපලෙපනෙන (ක.)]; සො සල්ලස්සපි වෙධනහෙතු [වෙදනාහෙතු (සී. පී. ක.)] දුක්ඛා තිබ්බා [තිප්පා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] කටුකා වෙදනා වෙදියෙය්‍ය. තස්ස මිත්තාමච්චා ඤාතිසාලොහිතා භිසක්කං සල්ලකත්තං උපට්ඨාපෙය්‍යුං. තස්ස සො භිසක්කො සල්ලකත්තො සත්ථෙන වණමුඛං පරිකන්තෙය්‍ය; සො සත්ථෙනපි වණමුඛස්ස පරිකන්තනහෙතු දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙය්‍ය. තස්ස සො භිසක්කො සල්ලකත්තො එසනියා සල්ලං එසෙය්‍ය; සො එසනියාපි සල්ලස්ස එසනාහෙතු දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙය්‍ය . තස්ස සො භිසක්කො සල්ලකත්තො සල්ලං අබ්බුහෙය්‍ය [අබ්බුය්හෙය්‍ය (සී.), අබ්භුණ්හෙය්‍ය (ස්‍යා. කං.)]; සො සල්ලස්සපි අබ්බුහනහෙතු [අබ්බුය්හනහෙතු (සී.), අබ්භුණ්හනහෙතු (ස්‍යා. කං.)] දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙය්‍ය. තස්ස සො භිසක්කො සල්ලකත්තො අගදඞ්ගාරං වණමුඛෙ ඕදහෙය්‍ය; සො අගදඞ්ගාරස්සපි වණමුඛෙ ඕදහනහෙතු දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙය්‍ය. සො අපරෙන සමයෙන රූළ්හෙන වණෙන සඤ්ඡවිනා අරොගො අස්ස සුඛී සෙරී සයංවසී යෙන කාමඞ්ගමො. තස්ස එවමස්ස – අහං ඛො පුබ්බෙ සල්ලෙන විද්ධො අහොසිං සවිසෙන ගාළ්හූපලෙපනෙන. සොහං සල්ලස්සපි වෙධනහෙතු දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියිං. තස්ස මෙ මිත්තාමච්චා ඤාතිසාලොහිතා භිසක්කං සල්ලකත්තං උපට්ඨපෙසුං. තස්ස මෙ සො භිසක්කො සල්ලකත්තො සත්ථෙන වණමුඛං පරිකන්ති; සොහං සත්ථෙනපි වණමුඛස්ස පරිකන්තනහෙතු දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියිං. තස්ස මෙ සො භිසක්කො සල්ලකත්තො එසනියා සල්ලං එසි; සො අහං එසනියාපි සල්ලස්ස එසනාහෙතු දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියිං. තස්ස මෙ සො භිසක්කො සල්ලකත්තො සල්ලං අබ්බුහි [අබ්බුය්හි (සී.), අබ්භුණ්හි (ස්‍යා. කං.)]; සොහං සල්ලස්සපි අබ්බුහනහෙතු දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියිං. තස්ස මෙ සො භිසක්කො සල්ලකත්තො අගදඞ්ගාරං වණමුඛෙ ඕදහි; සොහං අගදඞ්ගාරස්සපි වණමුඛෙ ඕදහනහෙතු දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියිං. සොම්හි එතරහි රූළ්හෙන වණෙන සඤ්ඡවිනා අරොගො සුඛී සෙරී සයංවසී යෙන කාමඞ්ගමො''ති.

''එවමෙව ඛො, ආවුසො නිගණ්ඨා, සචෙ තුම්හෙ ජානෙය්‍යාථ – අහුවම්හෙව මයං පුබ්බෙ, න නාහුවම්හාති, ජානෙය්‍යාථ – අකරම්හෙව මයං පුබ්බෙ පාපකම්මං, න නාකරම්හාති, ජානෙය්‍යාථ – එවරූපං වා එවරූපං වා පාපකම්මං අකරම්හාති, ජානෙය්‍යාථ – එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං, එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජීරෙතබ්බං, එත්තකම්හි වා දුක්ඛෙ නිජ්ජිණ්ණෙ සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතීති, ජානෙය්‍යාථ – දිට්ඨෙව ධම්මෙ අකුසලානං ධම්මානං පහානං, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදං; එවං සන්තෙ ආයස්මන්තානං නිගණ්ඨානං කල්ලමස්ස වෙය්‍යාකරණාය – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා, සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතු. ඉති පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී''ති.

''යස්මා ච ඛො තුම්හෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, න ජානාථ – අහුවම්හෙව මයං පුබ්බෙ, න නාහුවම්හාති, න ජානාථ – අකරම්හෙව මයං පුබ්බෙ පාපකම්මං, න නාකරම්හාති, න ජානාථ – එවරූපං වා එවරූපං වා පාපකම්මං අකරම්හාති, න ජානාථ – එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං, එත්තකං වා දුක්ඛං නිජ්ජීරෙතබ්බං, එත්තකම්හි වා දුක්ඛෙ නිජ්ජිණ්ණෙ සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතීති, න ජානාථ – දිට්ඨෙව ධම්මෙ අකුසලානං ධම්මානං පහානං, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදං; තස්මා ආයස්මන්තානං නිගණ්ඨානං න කල්ලමස්ස වෙය්‍යාකරණාය – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා, සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතු. ඉති පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී''ති.

4. ''එවං වුත්තෙ, භික්ඛවෙ, තෙ නිගණ්ඨා මං එතදවොචුං – 'නිගණ්ඨො , ආවුසො, නාටපුත්තො [නාථපුත්තො (සී.)] සබ්බඤ්ඤූ සබ්බදස්සාවී, අපරිසෙසං ඤාණදස්සනං පටිජානාති . චරතො ච මෙ තිට්ඨතො ච සුත්තස්ස ච ජාගරස්ස ච සතතං සමිතං ඤාණදස්සනං පච්චුපට්ඨිත'න්ති. සො එවමාහ – 'අත්ථි ඛො වො, ආවුසො නිගණ්ඨා, පුබ්බෙව පාපකම්මං කතං, තං ඉමාය කටුකාය දුක්කරකාරිකාය නිජ්ජීරෙථ, යං පනෙත්ථ එතරහි කායෙන සංවුතා වාචාය සංවුතා මනසා සංවුතා තං ආයතිං පාපකම්මස්ස අකරණං. ඉති පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී'ති. තඤ්ච පනම්හාකං රුච්චති චෙව ඛමති ච, තෙන චම්හා අත්තමනා''ති.

5. ''එවං වුත්තෙ අහං, භික්ඛවෙ, තෙ නිගණ්ඨෙ එතදවොචං – 'පඤ්ච ඛො ඉමෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, ධම්මා දිට්ඨෙව ධම්මෙ ද්විධාවිපාකා. කතමෙ පඤ්ච? සද්ධා, රුචි, අනුස්සවො, ආකාරපරිවිතක්කො, දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්ති – ඉමෙ ඛො, ආවුසො නිගණ්ඨා, පඤ්ච ධම්මා දිට්ඨෙව ධම්මෙ ද්විධාවිපාකා. තත්‍රායස්මන්තානං නිගණ්ඨානං කා අතීතංසෙ සත්ථරි සද්ධා, කා රුචි, කො අනුස්සවො, කො ආකාරපරිවිතක්කො, කා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්ති'ති. එවංවාදී [එවංවාදීසු (ක.)] ඛො අහං, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨෙසු න කඤ්චි [කිඤ්චි (සී. පී. ක.)] සහධම්මිකං වාදපටිහාරං සමනුපස්සාමි.

‘‘පුන චපරාහං [පුන ච පනාහං (සී. පී. ක.)], භික්ඛවෙ, තෙ නිගණ්ඨෙ එවං වදාමි – ‘තං කිං මඤ්ඤථ, ආවුසො නිගණ්ඨා. යස්මිං වො සමයෙ තිබ්බො [තිප්පො (පී.)] උපක්කමො හොති තිබ්බං පධානං, තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙථ; යස්මිං පන වො සමයෙ න තිබ්බො උපක්කමො හොති න තිබ්බං පධානං, න තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙථා’ති? ‘යස්මිං නො, ආවුසො ගොතම, සමයෙ තිබ්බො උපක්කමො හොති තිබ්බං පධානං, තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියාම; යස්මිං පන නො සමයෙ න තිබ්බො උපක්කමො හොති න තිබ්බං පධානං, න තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියාමා’’’ති.

6. ‘‘ඉති කිර, ආවුසො නිගණ්ඨා, යස්මිං වො සමයෙ තිබ්බො උපක්කමො හොති තිබ්බං පධානං, තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙථ; යස්මිං පන වො සමයෙ න තිබ්බො උපක්කමො හොති න තිබ්බං පධානං, න තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙථ. එවං සන්තෙ ආයස්මන්තානං නිගණ්ඨානං න කල්ලමස්ස වෙය්‍යාකරණාය – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා, සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතු. ඉති පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො ; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතීති. සචෙ, ආවුසො නිගණ්ඨා, යස්මිං වො සමයෙ තිබ්බො උපක්කමො හොති තිබ්බං පධානං, න තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙථ; යස්මිං පන වො සමයෙ න තිබ්බො උපක්කමො හොති න තිබ්බං පධානං, තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙථ [පධානං, තිට්ඨෙය්‍යාථෙව තස්මිං සමයෙ... වෙදනා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]; එවං සන්තෙ ආයස්මන්තානං නිගණ්ඨානං කල්ලමස්ස වෙය්‍යාකරණාය – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා, සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතු. ඉති පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී’’ති.

‘‘‘යස්මා ච ඛො, ආවුසො නිගණ්ඨා, යස්මිං වො සමයෙ තිබ්බො උපක්කමො හොති තිබ්බං පධානං, තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙථ; යස්මිං පන වො සමයෙ න තිබ්බො උපක්කමො හොති න තිබ්බං පධානං, න තිබ්බා තස්මිං සමයෙ ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියෙථ; තෙ තුම්හෙ සාමංයෙව ඔපක්කමිකා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදයමානා අවිජ්ජා අඤ්ඤාණා සම්මොහා විපච්චෙථ – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා, සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතු. ඉති පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවා, නවානං කම්මානං අකරණා, ආයතිං අනවස්සවො; ආයතිං අනවස්සවා කම්මක්ඛයො; කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො; දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො ; වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සතී’ති. එවංවාදීපි [එවංවාදීසුපි (ක.)] ඛො අහං, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨෙසු න කඤ්චි සහධම්මිකං වාදපටිහාරං සමනුපස්සාමි.

7. ‘‘පුන චපරාහං, භික්ඛවෙ, තෙ නිගණ්ඨෙ එවං වදාමි – ‘තං කිං මඤ්ඤථාවුසො නිගණ්ඨා, යමිදං කම්මං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා සම්පරායවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’. ‘යං පනිදං කම්මං සම්පරායවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’. ‘තං කිං මඤ්ඤථාවුසො නිගණ්ඨා, යමිදං කම්මං සුඛවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා දුක්ඛවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’. ‘යං පනිදං කම්මං දුක්ඛවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා සුඛවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’. ‘තං කිං මඤ්ඤථාවුසො නිගණ්ඨා, යමිදං කම්මං පරිපක්කවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා අපරිපක්කවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’. ‘යං පනිදං කම්මං අපරිපක්කවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා පරිපක්කවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’. ‘තං කිං මඤ්ඤථාවුසො නිගණ්ඨා, යමිදං කම්මං බහුවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා අප්පවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’. ‘යං පනිදං කම්මං අප්පවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා බහුවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’. ‘තං කිං මඤ්ඤථාවුසො නිගණ්ඨා, යමිදං කම්මං සවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා අවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’. ‘යං පනිදං කම්මං අවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා සවෙදනීයං හොතූති ලබ්භමෙත’න්ති? ‘නො හිදං, ආවුසො’.

8. ‘‘ඉති කිර, ආවුසො නිගණ්ඨා, යමිදං කම්මං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා සම්පරායවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං, යං පනිදං කම්මං සම්පරායවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං, යමිදං කම්මං සුඛවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා දුක්ඛවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං, යමිදං කම්මං දුක්ඛවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා සුඛවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං, යමිදං කම්මං පරිපක්කවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා අපරිපක්කවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං, යමිදං කම්මං අපරිපක්කවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා පරිපක්කවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං, යමිදං කම්මං බහුවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා අප්පවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං, යමිදං කම්මං අප්පවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා බහුවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං, යමිදං කම්මං සවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා අවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං, යමිදං කම්මං

අවෙදනීයං තං උපක්කමෙන වා පධානෙන වා සවෙදනීයං හොතූති අලබ්භමෙතං; එවං සන්තෙ ආයස්මන්තානං නිගණ්ඨානං අඵලො උපක්කමො හොති, අඵලං පධානං’’.

‘‘එවංවාදී, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨා. එවංවාදීනං, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨානං දස සහධම්මිකා වාදානුවාදා ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡන්ති.

9. ‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා පුබ්බෙකතහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨා පුබ්බෙ දුක්කටකම්මකාරිනො යං එතරහි එවරූපා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියන්ති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා ඉස්සරනිම්මානහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨා පාපකෙන ඉස්සරෙන නිම්මිතා යං එතරහි එවරූපා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියන්ති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා සඞ්ගතිභාවහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨා පාපසඞ්ගතිකා යං එතරහි එවරූපා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියන්ති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා අභිජාතිහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨා පාපාභිජාතිකා යං එතරහි එවරූපා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියන්ති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා දිට්ඨධම්මූපක්කමහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨා එවරූපා දිට්ඨධම්මූපක්කමා යං එතරහි එවරූපා දුක්ඛා තිබ්බා කටුකා වෙදනා වෙදියන්ති.

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා පුබ්බෙකතහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා; නො චෙ සත්තා පුබ්බෙකතහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා ඉස්සරනිම්මානහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා; නො චෙ සත්තා ඉස්සරනිම්මානහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා සඞ්ගතිභාවහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා; නො චෙ සත්තා සඞ්ගතිභාවහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා අභිජාතිහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා; නො චෙ සත්තා අභිජාතිහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා දිට්ඨධම්මූපක්කමහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා; නො චෙ සත්තා දිට්ඨධම්මූපක්කමහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, ගාරය්හා නිගණ්ඨා. එවංවාදී, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨා. එවංවාදීනං, භික්ඛවෙ, නිගණ්ඨානං ඉමෙ දස සහධම්මිකා වාදානුවාදා ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අඵලො උපක්කමො හොති, අඵලං පධානං.

10. ‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න හෙව අනද්ධභූතං අත්තානං දුක්ඛෙන අද්ධභාවෙති, ධම්මිකඤ්ච සුඛං න පරිච්චජති, තස්මිඤ්ච සුඛෙ අනධිමුච්ඡිතො හොති. සො එවං පජානාති – ‘ඉමස්ස ඛො මෙ දුක්ඛනිදානස්ස සඞ්ඛාරං පදහතො සඞ්ඛාරප්පධානා විරාගො හොති, ඉමස්ස පන මෙ දුක්ඛනිදානස්ස අජ්ඣුපෙක්ඛතො උපෙක්ඛං භාවයතො විරාගො හොතී’ති. සො යස්ස හි ඛ්වාස්ස [යස්ස ඛො පනස්ස (සී.), යස්ස ඛ්වාස්ස (පී.)] දුක්ඛනිදානස්ස සඞ්ඛාරං පදහතො සඞ්ඛාරප්පධානා විරාගො හොති, සඞ්ඛාරං තත්ථ පදහති. යස්ස පනස්ස දුක්ඛනිදානස්ස අජ්ඣුපෙක්ඛතො උපෙක්ඛං භාවයතො විරාගො හොති, උපෙක්ඛං තත්ථ භාවෙති. තස්ස තස්ස දුක්ඛනිදානස්ස සඞ්ඛාරං පදහතො සඞ්ඛාරප්පධානා විරාගො හොති – එවම්පිස්ස තං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං හොති. තස්ස තස්ස දුක්ඛනිදානස්ස අජ්ඣුපෙක්ඛතො උපෙක්ඛං භාවයතො විරාගො හොති – එවම්පිස්ස තං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං හොති.

11. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො ඉත්ථියා සාරත්තො පටිබද්ධචිත්තො තිබ්බච්ඡන්දො තිබ්බාපෙක්ඛො. සො තං ඉත්ථිං පස්සෙය්‍ය අඤ්ඤෙන පුරිසෙන සද්ධිං සන්තිට්ඨන්තිං සල්ලපන්තිං සඤ්ජග්ඝන්තිං සංහසන්තිං. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තස්ස පුරිසස්ස අමුං ඉත්ථිං දිස්වා අඤ්ඤෙන පුරිසෙන සද්ධිං සන්තිට්ඨන්තිං සල්ලපන්තිං සඤ්ජග්ඝන්තිං සංහසන්තිං උප්පජ්ජෙය්‍යුං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අමු හි, භන්තෙ, පුරිසො අමුස්සා ඉත්ථියා සාරත්තො පටිබද්ධචිත්තො තිබ්බච්ඡන්දො තිබ්බාපෙක්ඛො . තස්මා තං ඉත්ථිං දිස්වා අඤ්ඤෙන පුරිසෙන සද්ධිං සන්තිට්ඨන්තිං සල්ලපන්තිං සඤ්ජග්ඝන්තිං සංහසන්තිං උප්පජ්ජෙය්‍යුං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා’’ති. ‘‘අථ ඛො, භික්ඛවෙ, තස්ස පුරිසස්ස එවමස්ස – ‘අහං ඛො අමුස්සා ඉත්ථියා සාරත්තො පටිබද්ධචිත්තො තිබ්බච්ඡන්දො තිබ්බාපෙක්ඛො. තස්ස මෙ අමුං ඉත්ථිං දිස්වා අඤ්ඤෙන පුරිසෙන සද්ධිං සන්තිට්ඨන්තිං සල්ලපන්තිං සඤ්ජග්ඝන්තිං සංහසන්තිං උප්පජ්ජන්ති සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා. යංනූනාහං යො මෙ අමුස්සා ඉත්ථියා ඡන්දරාගො තං පජහෙය්‍ය’න්ති. සො යො අමුස්සා ඉත්ථියා ඡන්දරාගො තං පජහෙය්‍ය. සො තං ඉත්ථිං පස්සෙය්‍ය අපරෙන සමයෙන අඤ්ඤෙන පුරිසෙන සද්ධිං සන්තිට්ඨන්තිං සල්ලපන්තිං සඤ්ජග්ඝන්තිං සංහසන්තිං. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තස්ස පුරිසස්ස අමුං ඉත්ථිං දිස්වා අඤ්ඤෙන පුරිසෙන සද්ධිං සන්තිට්ඨන්තිං සල්ලපන්තිං සඤ්ජග්ඝන්තිං සංහසන්තිං උප්පජ්ජෙය්‍යුං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අමු හි, භන්තෙ, පුරිසො අමුස්සා ඉත්ථියා විරාගො. තස්මා තං ඉත්ථිං දිස්වා අඤ්ඤෙන පුරිසෙන සද්ධිං සන්තිට්ඨන්තිං සල්ලපන්තිං සඤ්ජග්ඝන්තිං සංහසන්තිං න උප්පජ්ජෙය්‍යුං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා’’ති.

‘‘එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න හෙව අනද්ධභූතං අත්තානං දුක්ඛෙන අද්ධභාවෙති, ධම්මිකඤ්ච සුඛං න පරිච්චජති, තස්මිඤ්ච සුඛෙ අනධිමුච්ඡිතො හොති. සො එවං පජානාති – ‘ඉමස්ස ඛො මෙ දුක්ඛනිදානස්ස සඞ්ඛාරං පදහතො සඞ්ඛාරප්පධානා විරාගො හොති, ඉමස්ස පන මෙ දුක්ඛනිදානස්ස අජ්ඣුපෙක්ඛතො උපෙක්ඛං භාවයතො

විරාගො හොතී’ති. සො යස්ස හි ඛ්වාස්ස දුක්ඛනිදානස්ස සඞ්ඛාරං පදහතො සඞ්ඛාරප්පධානා විරාගො හොති, සඞ්ඛාරං තත්ථ පදහති; යස්ස පනස්ස දුක්ඛනිදානස්ස අජ්ඣුපෙක්ඛතො උපෙක්ඛං භාවයතො විරාගො හොති, උපෙක්ඛං තත්ථ භාවෙති. තස්ස තස්ස දුක්ඛනිදානස්ස සඞ්ඛාරං පදහතො සඞ්ඛාරප්පධානා විරාගො හොති – එවම්පිස්ස තං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං හොති . තස්ස තස්ස දුක්ඛනිදානස්ස අජ්ඣුපෙක්ඛතො උපෙක්ඛං භාවයතො විරාගො හොති – එවම්පිස්ස තං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං හොති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං.

12. “පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘යථාසුඛං ඛො මෙ විහරතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති; දුක්ඛාය පන මෙ අත්තානං පදහතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. යංනූනාහං දුක්ඛාය අත්තානං පදහෙය්‍ය’න්ති. සො දුක්ඛාය අත්තානං පදහති. තස්ස දුක්ඛාය අත්තානං පදහතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. සො න අපරෙන සමයෙන දුක්ඛාය අත්තානං පදහති. තං කිස්ස හෙතු? යස්ස හි සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අත්ථාය දුක්ඛාය අත්තානං පදහෙය්‍ය ස්වාස්ස අත්ථො අභිනිප්ඵන්නො හොති. තස්මා න අපරෙන සමයෙන දුක්ඛාය අත්තානං පදහති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උසුකාරො තෙජනං ද්වීසු අලාතෙසු ආතාපෙති පරිතාපෙති උජුං කරොති කම්මනියං. යතො ඛො, භික්ඛවෙ, උසුකාරස්ස තෙජනං ද්වීසු අලාතෙසු ආතාපිතං හොති පරිතාපිතං උජුං කතං [උජුං කතං හොති (සී.)] කම්මනියං, න සො තං අපරෙන සමයෙන උසුකාරො තෙජනං ද්වීසු අලාතෙසු ආතාපෙති පරිතාපෙති උජුං කරොති කම්මනියං. තං කිස්ස හෙතු? යස්ස හි සො, භික්ඛවෙ, අත්ථාය උසුකාරො තෙජනං ද්වීසු අලාතෙසු ආතාපෙය්‍ය පරිතාපෙය්‍ය උජුං කරෙය්‍ය කම්මනියං ස්වාස්ස අත්ථො අභිනිප්ඵන්නො හොති. තස්මා න අපරෙන සමයෙන උසුකාරො තෙජනං ද්වීසු අලාතෙසු ආතාපෙති පරිතාපෙති උජුං කරොති කම්මනියං. එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘යථාසුඛං ඛො මෙ විහරතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති; දුක්ඛාය පන මෙ අත්තානං පදහතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. යංනූනාහං දුක්ඛාය අත්තානං පදහෙය්‍ය’න්ති. සො දුක්ඛාය අත්තානං පදහති. තස්ස දුක්ඛාය අත්තානං පදහතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. සො න අපරෙන සමයෙන දුක්ඛාය අත්තානං පදහති. තං කිස්ස හෙතු? යස්ස හි සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අත්ථාය දුක්ඛාය අත්තානං පදහෙය්‍ය ස්වාස්ස අත්ථො අභිනිප්ඵන්නො හොති. තස්මා න අපරෙන සමයෙන දුක්ඛාය අත්තානං පදහති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං.

13. “පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා. සො ඉමං ලොකං සදෙවකං සමාරකං සබ්‍රහ්මකං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජං සදෙවමනුස්සං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙති. සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. තං ධම්මං සුණාති ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා අඤ්ඤතරස්මිං වා කුලෙ පච්චාජාතො. සො තං ධම්මං සුත්වා තථාගතෙ සද්ධං පටිලභති. සො තෙන සද්ධාපටිලාභෙන සමන්නාගතො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘සම්බාධො ඝරාවාසො රජාපථො, අබ්භොකාසො පබ්බජ්ජා. නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං. යංනූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍ය’න්ති. සො අපරෙන සමයෙන අප්පං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය, අප්පං වා ඤාතිපරිවට්ටං පහාය මහන්තං වා ඤාතිපරිවට්ටං පහාය කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති.

14. “සො එවං පබ්බජිතො සමානො භික්ඛූනං සික්ඛාසාජීවසමාපන්නො පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො, ලජ්ජී දයාපන්නො සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරති. අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති දින්නාදායී දින්නපාටිකඞ්ඛී, අථෙනෙන සුචිභූතෙන අත්තනා විහරති. අබ්‍රහ්මචරියං පහාය බ්‍රහ්මචාරී හොති ආරාචාරී විරතො මෙථුනා ගාමධම්මා. මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිවිරතො හොති සච්චවාදී සච්චසන්ධො ථෙතො පච්චයිකො අවිසංවාදකො ලොකස්ස. පිසුණං වාචං පහාය පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති; ඉතො සුත්වා න අමුත්‍ර අක්ඛාතා ඉමෙසං භෙදාය, අමුත්‍ර වා සුත්වා න ඉමෙසං අක්ඛාතා අමූසං භෙදාය – ඉති භින්නානං වා සන්ධාතා සහිතානං වා අනුප්පදාතා සමග්ගාරාමො සමග්ගරතො සමග්ගනන්දී සමග්ගකරණිං වාචං භාසිතා හොති. ඵරුසං වාචං පහාය ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති; යා සා වාචා නෙලා කණ්ණසුඛා පෙමනීයා හදයඞ්ගමා පොරී බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා තථාරූපිං වාචං භාසිතා හොති. සම්ඵප්පලාපං පහාය සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති කාලවාදී භූතවාදී අත්ථවාදී ධම්මවාදී විනයවාදී, නිධානවතිං වාචං භාසිතා කාලෙන සාපදෙසං පරියන්තවතිං අත්ථසංහිතං. සො බීජගාමභූතගාමසමාරම්භා පටිවිරතො හොති. එකභත්තිකො හොති රත්තූපරතො විරතො විකාලභොජනා. නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනා පටිවිරතො හොති.
මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා පටිවිරතො හොති. උච්චාසයනමහාසයනා පටිවිරතො හොති. ජාතරූපරජතපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. ආමකධඤ්ඤපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. ආමකමංසපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. ඉත්ථීකුමාරිකපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. දාසිදාසපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. අජෙළකපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. කුක්කුටසූකරපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. හත්ථිගවස්සවළවපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. ඛෙත්තවත්ථුපටිග්ගහණා පටිවිරතො හොති. දූතෙය්‍යපහිණගමනානුයොගා පටිවිරතො හොති. කයවික්කයා පටිවිරතො හොති. තුලාකූටකංසකූටමානකූටා පටිවිරතො හොති. උක්කොටනවඤ්චනනිකතිසාචියොගා [සාවියොගා (ස්‍යා. කං. ක.) එත්ථ සාචිසද්දො කුටිලපරියායො] පටිවිරතො හොති.
ඡෙදනවධබන්ධනවිපරාමොසආලොපසහසාකාරා පටිවිරතො හොති [පස්ස ම. නි. 1.293 චූළහත්ථිපදොපමෙ].

“සො සන්තුට්ඨො හොති කායපරිහාරිකෙන චීවරෙන, කුච්ඡිපරිහාරිකෙන පිණ්ඩපාතෙන. සො යෙන යෙනෙව පක්කමති සමාදායෙව පක්කමති. සෙය්‍යථාපි නාම පක්ඛී සකුණො යෙන යෙනෙව ඩෙති සපත්තභාරොව ඩෙති, එවමෙව භික්ඛු සන්තුට්ඨො හොති කායපරිහාරිකෙන චීවරෙන, කුච්ඡිපරිහාරිකෙන පිණ්ඩපාතෙන; සො යෙන යෙනෙව පක්කමති සමාදායෙව පක්කමති. සො ඉමිනා අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො අජ්ඣත්තං අනවජ්ජසුඛං පටිසංවෙදෙති.

15. “සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා…පෙ…. ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා…පෙ…. ජිව්හාය රසං සායිත්වා…පෙ…. කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා…පෙ…. මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සො ඉමිනා අරියෙන ඉන්ද්‍රියසංවරෙන සමන්නාගතො අජ්ඣත්තං අබ්‍යාසෙකසුඛං පටිසංවෙදෙති.

“සො අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ සම්පජානකාරී හොති, ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්පජානකාරී හොති, සමිඤ්ජිතෙ [සම්මිඤ්ජිතෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පසාරිතෙ සම්පජානකාරී හොති, සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණෙ සම්පජානකාරී හොති , අසිතෙ පීතෙ ඛායිතෙ සායිතෙ සම්පජානකාරී හොති, උච්චාරපස්සාවකම්මෙ සම්පජානකාරී හොති, ගතෙ ඨිතෙ නිසින්නෙ සුත්තෙ ජාගරිතෙ භාසිතෙ තුණ්හීභාවෙ සම්පජානකාරී හොති.

16. “සො ඉමිනා ච අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො, (ඉමාය ච අරියාය සන්තුට්ඨියා සමන්නාගතො,) [පස්ස ම. නි. 1.296 චූළහත්ථිපදොපමෙ] ඉමිනා ච අරියෙන ඉන්ද්‍රියසංවරෙන සමන්නාගතො, ඉමිනා ච අරියෙන සතිසම්පජඤ්ඤෙන සමන්නාගතො විවිත්තං සෙනාසනං භජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං. සො පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො නිසීදති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා, උජුං කායං පණිධාය, පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා විහරති, අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙති. බ්‍යාපාදපදොසං පහාය අබ්‍යාපන්නචිත්තො විහරති සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී, බ්‍යාපාදපදොසා චිත්තං පරිසොධෙති. ථිනමිද්ධං පහාය විගතථිනමිද්ධො විහරති ආලොකසඤ්ඤී සතො සම්පජානො, ථිනමිද්ධා චිත්තං පරිසොධෙති. උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහාය අනුද්ධතො විහරති අජ්ඣත්තං වූපසන්තචිත්තො , උද්ධච්චකුක්කුච්චා චිත්තං පරිසොධෙති. විචිකිච්ඡං පහාය තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විහරති අකථංකථී කුසලෙසු ධම්මෙසු, විචිකිච්ඡාය චිත්තං පරිසොධෙති.

“සො ඉමෙ පඤ්ච නීවරණෙ පහාය චෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවම්පි , භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං.

“පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං.

“පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති සතො ච සම්පජානො, සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති. යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – ‘උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී’ති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං.

“පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා, පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා, අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං.

17. “සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථිදං [සෙය්‍යථීදං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො තිස්සොපි ජාතියො චතස්සොපි ජාතියො පඤ්චපි ජාතියො දසපි ජාතියො වීසම්පි ජාතියො තිංසම්පි ජාතියො චත්තාලීසම්පි ජාතියො පඤ්ඤාසම්පි ජාතියො ජාතිසතම්පි ජාතිසහස්සම්පි ජාතිසතසහස්සම්පි අනෙකෙපි සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි විවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ – ‘අමුත්‍රාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො අමුත්‍ර උදපාදිං; තත්‍රාපාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො ඉධූපපන්නො’ති. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං.

18. ''සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ සත්තානං චුතූපපාතඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති – 'ඉමෙ වත භොන්තො සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. ඉමෙ වා පන භොන්තො සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා'ති. ඉති දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං.

19. ''සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ ආසවානං ඛයඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො 'ඉදං දුක්ඛ'න්ති යථාභූතං පජානාති, 'අයං දුක්ඛසමුදයො'ති යථාභූතං පජානාති, 'අයං දුක්ඛනිරොධො'ති යථාභූතං පජානාති, 'අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං පජානාති; 'ඉමෙ ආසවා'ති යථාභූතං පජානාති, 'අයං ආසවසමුදයො'ති යථාභූතං පජානාති, 'අයං ආසවනිරොධො'ති යථාභූතං පජානාති, 'අයං ආසවනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං පජානාති. තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චති. විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. 'ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාති. එවම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, සඵලො උපක්කමො හොති, සඵලං පධානං. එවංවාදී, භික්ඛවෙ, තථාගතා. එවංවාදීනං, භික්ඛවෙ, තථාගතානං [තථාගතො, එවංවාදිං භික්ඛවෙ තථාගතං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] දස සහධම්මිකා පාසංසට්ඨානා ආගච්ඡන්ති.

20. ''සචෙ , භික්ඛවෙ, සත්තා පුබ්බෙකතහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, තථාගතො පුබ්බෙ සුකතකම්මකාරී යං එතරහි එවරූපා අනාසවා සුඛා වෙදනා වෙදෙති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා ඉස්සරනිම්මානහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, තථාගතො භද්දකෙන ඉස්සරෙන නිම්මිතො යං එතරහි එවරූපා අනාසවා සුඛා වෙදනා වෙදෙති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා සඞ්ගතිභාවහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, තථාගතො කල්‍යාණසඞ්ගතිකො යං එතරහි එවරූපා අනාසවා සුඛා වෙදනා වෙදෙති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා අභිජාතිහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, තථාගතො කල්‍යාණාභිජාතිකො යං එතරහි එවරූපා අනාසවා සුඛා වෙදනා වෙදෙති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා දිට්ඨධම්මූපක්කමහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති; අද්ධා, භික්ඛවෙ, තථාගතො කල්‍යාණදිට්ඨධම්මූපක්කමො යං එතරහි එවරූපා අනාසවා සුඛා වෙදනා වෙදෙති.

''සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා පුබ්බෙකතහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො; නො චෙ සත්තා පුබ්බෙකතහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා ඉස්සරනිම්මානහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො; නො චෙ සත්තා ඉස්සරනිම්මානහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා සඞ්ගතිභාවහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො; නො චෙ සත්තා සඞ්ගතිභාවහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා අභිජාතිහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො; නො චෙ සත්තා අභිජාතිහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො. සචෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා දිට්ඨධම්මූපක්කමහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො; නො චෙ සත්තා දිට්ඨධම්මූපක්කමහෙතු සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙන්ති, පාසංසො තථාගතො. එවංවාදී, භික්ඛවෙ, තථාගතා. එවංවාදීනං, භික්ඛවෙ, තථාගතානං ඉමෙ දස සහධම්මිකා පාසංසට්ඨානා ආගච්ඡන්ති''ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

දෙවදහසුත්තං නිට්ඨිතං පඨමං.

2. පඤ්චත්තයසුත්තං [පඤ්චායතනසුත්ත (ක.)]

21. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''භික්ඛවො''ති. ''භදන්තෙ''ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ''සන්ති, භික්ඛවෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා අපරන්තකප්පිකා අපරන්තානුදිට්ඨිනො අපරන්තං ආරබ්භ අනෙකවිහිතානි අධිවුත්තිපදානි [අධිමුත්තිපදානි (ස්‍යා. කං. ක.)] අභිවදන්ති. 'සඤ්ඤී අත්තා හොති අරොගො පරං මරණා'ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති; 'අසඤ්ඤී අත්තා හොති අරොගො පරං මරණා'ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති; 'නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤී අත්තා හොති අරොගො පරං මරණා'ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති; සතො වා පන සත්තස්ස උච්ඡෙදං විනාසං විභවං පඤ්ඤපෙන්ති [පඤ්ඤාපෙන්ති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], දිට්ඨධම්මනිබ්බානං වා පනෙකෙ අභිවදන්ති. ඉති සන්තං වා අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං [පරං මරණා. ඉති ඉමානි (ක.)] පරං මරණා, සතො වා පන සත්තස්ස උච්ඡෙදං විනාසං විභවං පඤ්ඤපෙන්ති, දිට්ඨධම්මනිබ්බානං වා පනෙකෙ අභිවදන්ති. ඉති ඉමානි පඤ්ච [පරං මරණා. ඉති ඉමානි (ක.)] හුත්වා තීණි හොන්ති, තීණි හුත්වා පඤ්ච හොන්ති – අයමුද්දෙසො පඤ්චත්තයස්ස.

22. ''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, අරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිඤ්ච අරූපිඤ්ච වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, නෙවරූපිං නාරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, එකත්තසඤ්ඤිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, නානත්තසඤ්ඤිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, පරිත්තසඤ්ඤිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, අප්පමාණසඤ්ඤිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, එතං [එවං (ක.)] වා පනෙකෙසං [පනෙතෙසං (සයා. කං.)] උපාතිවත්තතං විඤ්ඤාණකසිණමෙකෙ අභිවදන්ති අප්පමාණං ආනෙඤ්ජං . තයිදං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අභිජානාති [පජානාති (සී. සයා. කං. පී.) අට්ඨකථා ඔලොකෙතබ්බා]. යෙ ඛො තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, අරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිඤ්ච අරූපිඤ්ච වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, නෙවරූපිං නාරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, එකත්තසඤ්ඤිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, නානත්තසඤ්ඤිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, පරිත්තසඤ්ඤිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, අප්පමාණසඤ්ඤිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා [මරණාති (ක.)], යා වා පනෙතාසං සඤ්ඤානං පරිසුද්ධා පරමා අග්ගා අනුත්තරියා අක්ඛායති – යදි රූපසඤ්ඤානං යදි අරූපසඤ්ඤානං යදි එකත්තසඤ්ඤානං යදි නානත්තසඤ්ඤානං. 'නත්ථි කිඤ්චී'ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනමෙකෙ අභිවදන්ති අප්පමාණං ආනෙඤ්ජං. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

23. ''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, අරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිඤ්ච අරූපිඤ්ච වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, නෙවරූපිං නාරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා තෙසමෙතෙ පටික්කොසන්ති. තං කිස්ස හෙතු? සඤ්ඤා රොගො සඤ්ඤා ගණ්ඩො සඤ්ඤා සල්ලං, එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං – 'අසඤ්ඤ'න්ති. තයිදං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අභිජානාති යෙ ඛො තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, අරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිඤ්ච අරූපිඤ්ච වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, නෙවරූපිං නාරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා. යො හි කොචි, භික්ඛවෙ, සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා එවං වදෙය්‍ය – 'අහමඤ්ඤත්‍ර රූපා, අඤ්ඤත්‍ර වෙදනාය, අඤ්ඤත්‍ර සඤ්ඤාය, අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඛාරෙහි, විඤ්ඤාණස්ස [අඤ්ඤත්‍ර විඤ්ඤාණා (සයා. කං.), අඤ්ඤත්‍ර විඤ්ඤාණෙන (ක.)] ආගතිං වා ගතිං වා චුතිං වා උපපත්තිං වා වුද්ධිං වා විරූළ්හිං වා වෙපුල්ලං වා පඤ්ඤපෙස්සාමී'ති – නෙතං ඨානං විජ්ජති. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

24. ''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, අරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිඤ්ච අරූපිඤ්ච වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, නෙවරූපිං නාරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා තෙසමෙතෙ පටික්කොසන්ති, යෙපි තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා තෙසමෙතෙ පටික්කොසන්ති. තං කිස්ස හෙතු? සඤ්ඤා රොගො සඤ්ඤා ගණ්ඩො සඤ්ඤා සල්ලං, අසඤ්ඤා සම්මොහො, එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං – 'නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤ'න්ති. [නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤාති (සයා. කං. පී. ක.) එතන්තිපදං මනසිකාතබ්බං] තයිදං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අභිජානාති. යෙ ඛො තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, අරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, රූපිඤ්ච අරූපිඤ්ච වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා, නෙවරූපිං නාරූපිං වා තෙ හොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා. යෙ හි කෙචි, භික්ඛවෙ, සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා [සමණබ්‍රාහ්මණා (සී. පී.)]

දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතබ්බසඞ්ඛාරමත්තෙන එතස්ස ආයතනස්ස උපසම්පදං පඤ්ඤපෙන්ති, බ්‍යසනඤ්හෙතං, භික්ඛවෙ, අක්ඛායති [ආයතනමක්ඛායති (ක.)] එතස්ස ආයතනස්ස උපසම්පදාය . න හෙතං, භික්ඛවෙ, ආයතනං සඞ්ඛාරසමාපත්තිපත්තබ්බමක්ඛායති; සඞ්ඛාරාවසෙසසමාපත්තිපත්තබ්බමෙතං, භික්ඛවෙ, ආයතනමක්ඛායති. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

25. ''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සතො සත්තස්ස උච්ඡෙදං විනාසං විභවං පඤ්ඤපෙන්ති , තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා තෙසමෙතෙ පටික්කොසන්ති, යෙපි තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා අසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා තෙසමෙතෙ පටික්කොසන්ති, යෙපි තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤිං අත්තානං පඤ්ඤපෙන්ති අරොගං පරං මරණා තෙසමෙතෙ පටික්කොසන්ති. තං කිස්ස හෙතු? සබ්බෙපිමෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා උද්ධං සරං [උද්ධංසරා (සී. පී.), උද්ධං පරාමසන්ති (ස්‍යා. කං.)] ආසත්තිංයෙව අභිවදන්ති – 'ඉති පෙච්ච භවිස්සාම, ඉති පෙච්ච භවිස්සාමා'ති. සෙය්‍යථාපි නාම වාණිජස්ස වාණිජ්ජාය ගච්ඡතො එවං හොති – 'ඉතො මෙ ඉදං භවිස්සති, ඉමිනා ඉදං ලච්ඡාමී'ති, එවමෙවිමෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා වාණිජූපමා මඤ්ඤෙ පටිභන්ති – 'ඉති පෙච්ච භවිස්සාම, ඉති පෙච්ච භවිස්සාමා'ති. තයිදං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අභිජානාති. යෙ ඛො තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සතො සත්තස්ස උච්ඡෙදං විනාසං විභවං පඤ්ඤපෙන්ති තෙ සක්කායභයා සක්කායපරිජෙගුච්ඡා සක්කායඤ්ඤෙව අනුපරිධාවන්ති අනුපරිවත්තන්ති. සෙය්‍යථාපි නාම සා ගද්දූලබද්ධො දළ්හෙ ථම්භෙ වා ඛිලෙ [ඛීලෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වා උපනිබද්ධො , තමෙව ථම්භං වා ඛිලං වා අනුපරිධාවති අනුපරිවත්තති ; එවමෙවිමෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සක්කායභයා සක්කායපරිජෙගුච්ඡා සක්කායඤ්ඤෙව අනුපරිධාවන්ති අනුපරිවත්තන්ති. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

26. ''යෙ හි කෙචි, භික්ඛවෙ, සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා අපරන්තකප්පිකා අපරන්තානුදිට්ඨිනො අපරන්තං ආරබ්භ අනෙකවිහිතානි අධිවුත්තිපදානි අභිවදන්ති, සබ්බෙ තෙ ඉමානෙව පඤ්චායතනානි අභිවදන්ති එතෙසං වා අඤ්ඤතරං.

27. ''සන්ති, භික්ඛවෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා පුබ්බන්තකප්පිකා පුබ්බන්තානුදිට්ඨිනො පුබ්බන්තං ආරබ්භ අනෙකවිහිතානි අධිවුත්තිපදානි අභිවදන්ති. 'සස්සතො අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'අසස්සතො අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'සස්සතො ච අසස්සතො ච අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'නෙවසස්සතො නාසස්සතො අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'අන්තවා අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'අනන්තවා අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'අන්තවා ච අනන්තවා ච අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'නෙවන්තවා නානන්තවා අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'එකත්තසඤ්ඤී අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'නානත්තසඤ්ඤී අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'පරිත්තසඤ්ඤී අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'අප්පමාණසඤ්ඤී අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'එකන්තසුඛී අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'එකන්තදුක්ඛී අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'සුඛදුක්ඛී අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති, 'අදුක්ඛමසුඛී අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති – ඉත්ථෙකෙ අභිවදන්ති.

28. ''තත්‍ර , භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – 'සස්සතො අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති , තෙසං වත අඤ්ඤත්‍රෙව සද්ධාය අඤ්ඤත්‍ර රුචියා අඤ්ඤත්‍ර අනුස්සවා අඤ්ඤත්‍ර ආකාරපරිවිතක්කා අඤ්ඤත්‍ර දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා පච්චත්තංයෙව ඤාණං භවිස්සති පරිසුද්ධං පරියොදාතන්ති – නෙතං ඨානං විජ්ජති. පච්චත්තං ඛො පන, භික්ඛවෙ, ඤාණෙ අසති පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ යදපි [යදිපි (ක.)] තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා තත්ථ ඤාණභාගමත්තමෙව පරියොදපෙන්ති තදපි තෙසං භවතං සමණබ්‍රාහ්මණානං උපාදානමක්ඛායති. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

29. ''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – 'අසස්සතො අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤ'න්ති…පෙ…. [යථා සස්සතවාරෙ, තථා විත්ථාරෙතබ්බං] සස්සතො ච අසස්සතො ච අත්තා ච ලොකො ච… නෙවසස්සතො නාසස්සතො අත්තා ච ලොකො ච… අන්තවා අත්තා ච ලොකො ච… අනන්තවා අත්තා ච ලොකො ච… අන්තවා ච අනන්තවා ච අත්තා ච ලොකො ච… නෙවන්තවා නානන්තවා අත්තා ච ලොකො ච… එකත්තසඤ්ඤී අත්තා ච ලොකො ච… නානත්තසඤ්ඤී අත්තා ච ලොකො ච… පරිත්තසඤ්ඤී අත්තා ච ලොකො ච… අප්පමාණසඤ්ඤී අත්තා ච ලොකො ච… එකන්තසුඛී අත්තා ච ලොකො ච… එකන්තදුක්ඛී අත්තා ච ලොකො ච… සුඛදුක්ඛී අත්තා ච ලොකො ච… අදුක්ඛමසුඛී අත්තා ච ලොකො ච, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤන්ති,

තෙසං වත අඤ්ඤත්‍රෙව සද්ධාය අඤ්ඤත්‍ර රුචියා අඤ්ඤත්‍ර අනුස්සවා අඤ්ඤත්‍ර ආකාරපරිවිතක්කා අඤ්ඤත්‍ර දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා පච්චත්තංයෙව ඤාණං භවිස්සති පරිසුද්ධං පරියොදාතන්ති – නෙතං ඨානං විජ්ජති. පච්චත්තං ඛො පන, භික්ඛවෙ, ඤාණෙ අසති පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ යදපි තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා තත්ථ ඤාණභාගමත්තමෙව පරියොදපෙන්ති තදපි තෙසං භවතං සමණබ්‍රාහ්මණානං උපාදානමක්ඛායති. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

30. “ඉධ , භික්ඛවෙ, එකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා පුබ්බන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, අපරන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, සබ්බසො කාමසංයොජනානං අනධිට්ඨානා, පවිවෙකං පීතිං උපසම්පජ්ජ විහරති – 'එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං පවිවෙකං පීතිං උපසම්පජ්ජ විහරාමී'ති. තස්ස සා පවිවෙකා පීති නිරුජ්ඣති. පවිවෙකාය පීතියා නිරොධා උප්පජ්ජති දොමනස්සං, දොමනස්සස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති පවිවෙකා පීති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, යං ඡායා ජහති තං ආතපො ඵරති, යං ආතපො ජහති තං ඡායා ඵරති; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, පවිවෙකාය පීතියා නිරොධා උප්පජ්ජති දොමනස්සං, දොමනස්සස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති පවිවෙකා පීති. තයිදං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අභිජානාති. අයං ඛො භවං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා පුබ්බන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා , අපරන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, සබ්බසො කාමසංයොජනානං අනධිට්ඨානා, පවිවෙකං පීතිං උපසම්පජ්ජ විහරති – 'එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං පවිවෙකං පීතිං උපසම්පජ්ජ විහරාමී'ති. තස්ස සා පවිවෙකා පීති නිරුජ්ඣති. පවිවෙකාය පීතියා නිරොධා උප්පජ්ජති දොමනස්සං, දොමනස්සස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති පවිවෙකා පීති. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

31. “ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා පුබ්බන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, අපරන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, සබ්බසො කාමසංයොජනානං අනධිට්ඨානා, පවිවෙකාය පීතියා සමතික්කමා නිරාමිසං සුඛං උපසම්පජ්ජ විහරති – 'එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං නිරාමිසං සුඛං උපසම්පජ්ජ විහරාමී'ති. තස්ස තං නිරාමිසං සුඛං නිරුජ්ඣති. නිරාමිසස්ස සුඛස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති පවිවෙකා පීති, පවිවෙකාය පීතියා නිරොධා උප්පජ්ජති නිරාමිසං සුඛං . සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, යං ඡායා ජහති තං ආතපො ඵරති, යං ආතපො ජහති තං ඡායා ඵරති; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, නිරාමිසස්ස සුඛස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති පවිවෙකා පීති, පවිවෙකාය පීතියා නිරොධා උප්පජ්ජති නිරාමිසං සුඛං. තයිදං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අභිජානාති. අයං ඛො භවං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා පුබ්බන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, අපරන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, සබ්බසො කාමසංයොජනානං අනධිට්ඨානා , පවිවෙකාය පීතියා සමතික්කමා, නිරාමිසං සුඛං උපසම්පජ්ජ විහරති – 'එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං නිරාමිසං සුඛං උපසම්පජ්ජ විහරාමී'ති. තස්ස තං නිරාමිසං සුඛං නිරුජ්ඣති. නිරාමිසස්ස සුඛස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති පවිවෙකා පීති, පවිවෙකාය පීතියා නිරොධා උප්පජ්ජති නිරාමිසං සුඛං. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

32. “ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා පුබ්බන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, අපරන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, සබ්බසො කාමසංයොජනානං අනධිට්ඨානා, පවිවෙකාය පීතියා සමතික්කමා, නිරාමිසස්ස සුඛස්ස සමතික්කමා, අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං උපසම්පජ්ජ විහරති – 'එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං උපසම්පජ්ජ විහරාමී'ති. තස්ස සා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා නිරුජ්ඣති. අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය නිරොධා උප්පජ්ජති නිරාමිසං සුඛං, නිරාමිසස්ස සුඛස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, යං ඡායා ජහති තං ආතපො ඵරති, යං ආතපො ජහති තං ඡායා ඵරති; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය නිරොධා උප්පජ්ජති නිරාමිසං සුඛං, නිරාමිසස්ස සුඛස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා. තයිදං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අභිජානාති. අයං ඛො භවං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා පුබ්බන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා , අපරන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, සබ්බසො කාමසංයොජනානං අනධිට්ඨානා, පවිවෙකාය පීතියා සමතික්කමා, නිරාමිසස්ස සුඛස්ස සමතික්කමා, අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං උපසම්පජ්ජ විහරති – 'එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං උපසම්පජ්ජ විහරාමී'ති. තස්ස සා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා නිරුජ්ඣති. අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය නිරොධා උප්පජ්ජති නිරාමිසං සුඛං, නිරාමිසස්ස සුඛස්ස නිරොධා උප්පජ්ජති අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

33. “ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා පුබ්බන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, අපරන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, සබ්බසො කාමසංයොජනානං අනධිට්ඨානා, පවිවෙකාය පීතියා සමතික්කමා, නිරාමිසස්ස සුඛස්ස සමතික්කමා, අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සමතික්කමා – 'සන්තොහමස්මි, නිබ්බුතොහමස්මි, අනුපාදානොහමස්මී'ති සමනුපස්සති. තයිදං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අභිජානාති. අයං ඛො භවං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා පුබ්බන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, අපරන්තානුදිට්ඨීනඤ්ච පටිනිස්සග්ගා, සබ්බසො කාමසංයොජනානං අනධිට්ඨානා, පවිවෙකාය පීතියා සමතික්කමා, නිරාමිසස්ස සුඛස්ස සමතික්කමා, අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය සමතික්කමා – 'සන්තොහමස්මි, නිබ්බුතොහමස්මි, අනුපාදානොහමස්මී'ති සමනුපස්සති; අද්ධා අයමායස්මා නිබ්බානසප්පායංයෙව පටිපදං අභිවදති. අථ ච පනායං භවං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා පුබ්බන්තානුදිට්ඨිං වා උපාදියමානො උපාදියති, අපරන්තානුදිට්ඨිං වා උපාදියමානො උපාදියති, කාමසංයොජනං වා උපාදියමානො උපාදියති, පවිවෙකං වා පීතිං

උපාදියමානො උපාදියති, නිරාමිසං වා සුඛං උපාදියමානො උපාදියති, අදුක්ඛමසුඛං වා වෙදනං උපාදියමානො උපාදියති. යඤ්ච ඛො අයමායස්මා – 'සන්තොහමස්මි, නිබ්බුතොහමස්මි, අනුපාදානොහමස්මී'ති සමනුපස්සති තදපි ඉමස්ස භොතො සමණස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස උපාදානමක්ඛායති. 'තයිදං සඞ්ඛතං ඔළාරිකං අත්ථි ඛො පන සඞ්ඛාරානං නිරොධො අත්ථෙත'න්ති – ඉති විදිත්වා තස්ස නිස්සරණදස්සාවී තථාගතො තදුපාතිවත්තො.

"ඉදං ඛො පන, භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අනුත්තරං සන්තිවරපදං අභිසම්බුද්ධං යදිදං – ඡන්නං ඵස්සායතනානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං විදිත්වා [අනුපාදාවිමොක්ඛො. තයිදං භික්ඛවෙ තථාගතෙන අනුත්තරං සන්තිවරපදං අභිසම්බුද්ධං, යදිදං ඡන්නං ඵස්සායතනානං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං විදිත්වා අනුපාදාවිමොක්ඛොති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අනුපාදාවිමොක්ඛො"ති [අනුපාදාවිමොක්ඛො. තයිදං භික්ඛවෙ තථාගතෙන අනුත්තරං සන්තිවරපදං අභිසම්බුද්ධං, යදිදං ඡන්නං ඵස්සායතනං සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච අදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං විදිත්වා අනුපාදාවිමොක්ඛොති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)].

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

පඤ්චත්තයසුත්තං නිට්ඨිතං දුතියං.

3. කින්තිසුත්තං

34. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා පිසිනාරායං [කුසිනාරායං (සී.)] විහරති බලිහරණෙ වනසණ්ඩෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – "භික්ඛවො"ති. "භදන්තෙ"ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – "කින්ති වො , භික්ඛවෙ, මයි හොති – 'චීවරහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙති, පිණ්ඩපාතහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙති, සෙනාසනහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙති, ඉතිභවාභවහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙතී'"ති? "න ඛො නො, භන්තෙ, භගවති එවං හොති – 'චීවරහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙති, පිණ්ඩපාතහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙති, සෙනාසනහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙති, ඉතිභවාභවහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙතී'"ති.

"න ච කිර වො, භික්ඛවෙ, මයි එවං හොති – 'චීවරහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙති…පෙ.… ඉතිභවාභවහෙතු වා සමණො ගොතමො ධම්මං දෙසෙතී'ති; අථ කින්ති චරහි වො [අථ කින්ති වො (සී. පී.), අථ කිඤ්චරහි වො (ක.)], භික්ඛවෙ, මයි හොතී"ති? "එවං ඛො නො, භන්තෙ, භගවති හොති – 'අනුකම්පකො භගවා හිතෙසී; අනුකම්පං උපාදාය ධම්මං දෙසෙතී'"ති. "එවඤ්ච [එවං (සී. පී.)] කිර වො, භික්ඛවෙ, මයි හොති – 'අනුකම්පකො භගවා හිතෙසී; අනුකම්පං උපාදාය ධම්මං දෙසෙතී'"ති.

35. "තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, යෙ වො [යෙ තෙ (ක.)] මයා ධම්මා අභිඤ්ඤා දෙසිතා, සෙය්‍යථිදං – චත්තාරො සතිපට්ඨානා චත්තාරො සම්මප්පධානා චත්තාරො ඉද්ධිපාදා පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්ච බලානි සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, තත්ථ සබ්බෙහෙව සමග්ගෙහි සම්මොදමානෙහි අවිවදමානෙහි සික්ඛිතබ්බං. තෙසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, සමග්ගානං සම්මොදමානානං අවිවදමානානං සික්ඛතං සියංසු [සියුං (සී. ස්‍යා. කං.) සද්දනීති ඔලොකෙතබ්බා] ද්වෙ භික්ඛූ අභිධම්මෙ නානාවාදා. තත්‍ර චෙ තුම්හාකං එවමස්ස – 'ඉමෙසං ඛො ආයස්මන්තානං අත්ථතො චෙව නානං බ්‍යඤ්ජනතො ච නානා'න්ති, තත්ථ යං භික්ඛුං සුවචතරං [සුබ්බචතරං (ක.)] මඤ්ඤෙය්‍යාථ සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'ආයස්මන්තානං ඛො අත්ථතො චෙව නානං, බ්‍යඤ්ජනතො ච නානං. තදමිනාපෙතං [තදිමිනාපෙතං (ස්‍යා. කං.)] ආයස්මන්තො ජානාථ – යථා අත්ථතො චෙව නානං, බ්‍යඤ්ජනතො ච නානං. මායස්මන්තො විවාදං ආපජ්ජිත්ථා'ති. අථාපරෙසං එකතොපක්ඛිකානං භික්ඛූනං යං භික්ඛුං සුවචතරං මඤ්ඤෙය්‍යාථ සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'ආයස්මන්තානං ඛො අත්ථතො චෙව නානං, බ්‍යඤ්ජනතො ච නානං. තදමිනාපෙතං ආයස්මන්තො ජානාථ – යථා අත්ථතො චෙව නානං, බ්‍යඤ්ජනතො ච නානං. මායස්මන්තො විවාදං ආපජ්ජිත්ථා'ති. ඉති දුග්ගහිතං දුග්ගහිතතො ධාරෙතබ්බං, සුග්ගහිතං සුග්ගහිතතො ධාරෙතබ්බං. දුග්ගහිතං දුග්ගහිතතො ධාරෙත්වා සුග්ගහිතං සුග්ගහිතතො ධාරෙත්වා [ඉති දුග්ගහිතං දුග්ගහිතතො ධාරෙතබ්බං, දුග්ගහිතං දුග්ගහිතතො ධාරෙත්වා (සී. ස්‍යා. කං. පී.) අනන්තරවාරත්තයෙ පන ඉදං පාඨනානත්තං නත්ථි] යො ධම්මො යො විනයො සො භාසිතබ්බො.

36. "තත්‍ර චෙ තුම්හාකං එවමස්ස – 'ඉමෙසං ඛො ආයස්මන්තානං අත්ථතො හි ඛො නානං, බ්‍යඤ්ජනතො සමෙතී'ති, තත්ථ යං භික්ඛුං සුවචතරං මඤ්ඤෙය්‍යාථ සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'ආයස්මන්තානං ඛො අත්ථතො හි නානං, බ්‍යඤ්ජනතො සමෙති. තදමිනාපෙතං ආයස්මන්තො ජානාථ – යථා අත්ථතො හි ඛො නානං, බ්‍යඤ්ජනතො සමෙති. මායස්මන්තො විවාදං ආපජ්ජිත්ථා'ති. අථාපරෙසං එකතොපක්ඛිකානං භික්ඛූනං යං භික්ඛුං සුවචතරං මඤ්ඤෙය්‍යාථ සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'ආයස්මන්තානං ඛො අත්ථතො හි ඛො නානං, බ්‍යඤ්ජනතො සමෙති. තදමිනාපෙතං ආයස්මන්තො ජානාථ – යථා අත්ථතො හි ඛො නානං, බ්‍යඤ්ජනතො සමෙති. මායස්මන්තො විවාදං ආපජ්ජිත්ථා'ති . ඉති දුග්ගහිතං දුග්ගහිතතො ධාරෙතබ්බං, සුග්ගහිතං සුග්ගහිතතො ධාරෙතබ්බං. දුග්ගහිතං දුග්ගහිතතො ධාරෙත්වා සුග්ගහිතං සුග්ගහිතතො ධාරෙත්වා යො ධම්මො යො විනයො සො භාසිතබ්බො.

37. ‘‘තත්‍ර චෙ තුම්හාකං එවමස්ස – ‘ඉමෙසං ඛො ආයස්මන්තානං අත්ථතො හි ඛො සමෙති, බ්‍යඤ්ජනතො නානා’න්ති, තත්ථ යං භික්ඛුං සුවචතරං මඤ්ඤෙය්‍යාථ සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – ‘ආයස්මන්තානං ඛො අත්ථතො හි සමෙති, බ්‍යඤ්ජනතො නානං. තදමිනාපෙතං ආයස්මන්තො ජානාථ – යථා අත්ථතො හි ඛො සමෙති, බ්‍යඤ්ජනතො නානං. අප්පමත්තකං ඛො පනෙතං යදිදං – බ්‍යඤ්ජනං. මායස්මන්තො අප්පමත්තකෙ විවාදං ආපජ්ජිත්ථා’ති. අථාපරෙසං එකතොපක්ඛිකානං භික්ඛූනං යං භික්ඛුං සුවචතරං මඤ්ඤෙය්‍යාථ සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – ‘ආයස්මන්තානං ඛො අත්ථතො හි සමෙති, බ්‍යඤ්ජනතො නානං. තදමිනාපෙතං ආයස්මන්තො ජානාථ – යථා අත්ථතො හි ඛො සමෙති, බ්‍යඤ්ජනතො නානං. අප්පමත්තකං ඛො පනෙතං යදිදං – බ්‍යඤ්ජනං. මායස්මන්තො අප්පමත්තකෙ [අප්පමත්තකෙහි (සී. පී.)] විවාදං ආපජ්ජිත්ථා’ති. ඉති සුග්ගහිතං සුග්ගහිතතො ධාරෙතබ්බං, දුග්ගහිතං දුග්ගහිතතො ධාරෙතබ්බං. සුග්ගහිතං සුග්ගහිතතො ධාරෙත්වා දුග්ගහිතං දුග්ගහිතතො ධාරෙත්වා යො ධම්මො යො විනයො සො භාසිතබ්බො.

38. ‘‘තත්‍ර චෙ තුම්හාකං එවමස්ස – ‘ඉමෙසං ඛො ආයස්මන්තානං අත්ථතො චෙව සමෙති බ්‍යඤ්ජනතො ච සමෙතී’ති, තත්ථ යං භික්ඛුං සුවචතරං මඤ්ඤෙය්‍යාථ සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – ‘ආයස්මන්තානං ඛො අත්ථතො චෙව සමෙති, බ්‍යඤ්ජනතො ච සමෙති. තදමිනාපෙතං ආයස්මන්තො ජානාථ – යථා අත්ථතො චෙව සමෙති බ්‍යඤ්ජනතො ච සමෙති. මායස්මන්තො විවාදං ආපජ්ජිත්ථා’ති. අථාපරෙසං එකතොපක්ඛිකානං භික්ඛූනං යං භික්ඛුං සුවචතරං මඤ්ඤෙය්‍යාථ සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – ‘ආයස්මන්තානං ඛො අත්ථතො චෙව සමෙති බ්‍යඤ්ජනතො ච සමෙති. තදමිනාපෙතං ආයස්මන්තො ජානාථ – යථා අත්ථතො චෙව සමෙති බ්‍යඤ්ජනතො ච සමෙති. මායස්මන්තො විවාදං ආපජ්ජිත්ථා’ති. ඉති සුග්ගහිතං සුග්ගහිතතො ධාරෙතබ්බං. සුග්ගහිතං සුග්ගහිතතො ධාරෙත්වා යො ධම්මො යො විනයො සො භාසිතබ්බො.

39. ‘‘තෙසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, සමග්ගානං සම්මොදමානානං අවිවදමානානං සික්ඛතං සියා අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො ආපත්ති සියා වීතික්කමො, තත්‍ර, භික්ඛවෙ, න චොදනාය තරිතබ්බං [චොදිතබ්බං (ස්‍යා. කං. ක.) තුරිතබ්බං (?)]. පුග්ගලො උපපරික්ඛිතබ්බො – ‘ඉති මය්හඤ්ච අවිහෙසා භවිස්සති පරස්ස ච පුග්ගලස්ස අනුපඝාතො, පරො හි පුග්ගලො අක්කොධනො අනුපනාහී අදළ්හදිට්ඨී සුප්පටිනිස්සග්ගී, සක්කොමි චාහං එතං පුග්ගලං අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතු’න්ති. සචෙ, භික්ඛවෙ, එවමස්ස, කල්ලං වචනාය.

‘‘සචෙ පන, භික්ඛවෙ, එවමස්ස – ‘මය්හං ඛො අවිහෙසා භවිස්සති පරස්ස ච පුග්ගලස්ස උපඝාතො, පරො හි පුග්ගලො කොධනො උපනාහී අදළ්හදිට්ඨී සුප්පටිනිස්සග්ගී, සක්කොමි චාහං එතං පුග්ගලං අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතුං. අප්පමත්තකං ඛො පනෙතං යදිදං – පරස්ස [යදිදං මය්හඤ්ච විහෙසා භවිස්සති පරස්ස ච (ක.)] පුග්ගලස්ස උපඝාතො. අථ ඛො එතදෙව බහුතරං – ස්වාහං සක්කොමි එතං පුග්ගලං අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතු’න්ති . සචෙ, භික්ඛවෙ, එවමස්ස, කල්ලං වචනාය.

‘‘සචෙ පන, භික්ඛවෙ, එවමස්ස – ‘මය්හං ඛො විහෙසා භවිස්සති පරස්ස ච පුග්ගලස්ස අනුපඝාතො. පරො හි පුග්ගලො අක්කොධනො අනුපනාහී දළ්හදිට්ඨී දුප්පටිනිස්සග්ගී, සක්කොමි චාහං එතං පුග්ගලං අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතුං. අප්පමත්තකං ඛො පනෙතං යදිදං – මය්හං විහෙසා [මය්හඤ්ච විහෙසා භවිස්සති පරස්ස ච පුග්ගලස්ස උපඝාතො (ක.)]. අථ ඛො එතදෙව බහුතරං – ස්වාහං සක්කොමි එතං පුග්ගලං අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතු’න්ති. සචෙ, භික්ඛවෙ, එවමස්ස, කල්ලං වචනාය.

‘‘සචෙ පන, භික්ඛවෙ, එවමස්ස – ‘මය්හඤ්ච ඛො විහෙසා භවිස්සති පරස්ස ච පුග්ගලස්ස උපඝාතො. පරො හි පුග්ගලො කොධනො උපනාහී දළ්හදිට්ඨී දුප්පටිනිස්සග්ගී, සක්කොමි චාහං එතං පුග්ගලං අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතුං. අප්පමත්තකං ඛො පනෙතං යදිදං – මය්හඤ්ච විහෙසා භවිස්සති පරස්ස ච පුග්ගලස්ස උපඝාතො. අථ ඛො එතදෙව බහුතරං – ස්වාහං සක්කොමි එතං පුග්ගලං අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතු’න්ති. සචෙ, භික්ඛවෙ, එවමස්ස, කල්ලං වචනාය.

‘‘සචෙ පන, භික්ඛවෙ, එවමස්ස – ‘මය්හඤ්ච ඛො විහෙසා භවිස්සති පරස්ස ච පුග්ගලස්ස උපඝාතො. පරො හි පුග්ගලො කොධනො උපනාහී දළ්හදිට්ඨී දුප්පටිනිස්සග්ගී, න චාහං සක්කොමි එතං පුග්ගලං අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපෙතු’න්ති. එවරූපෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලෙ උපෙක්ඛා නාතිමඤ්ඤිතබ්බා.

40. ‘‘තෙසඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, සමග්ගානං සම්මොදමානානං අවිවදමානානං සික්ඛතං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වචීසංහාරො [වචීසඞ්ඛාරො (සී. පී.)] උප්පජ්ජෙය්‍ය දිට්ඨිපළාසො [දිට්ඨිපලාසො (සී. ක.)] චෙතසො ආඝාතො අප්පච්චයො අනභිරද්ධි. තත්ථ එකතොපක්ඛිකානං භික්ඛූනං යං භික්ඛුං සුවචතරං මඤ්ඤෙය්‍යාථ සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – ‘යං නො, ආවුසො, අම්හාකං සමග්ගානං සම්මොදමානානං අවිවදමානානං සික්ඛතං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වචීසංහාරො උප්පන්නො දිට්ඨිපළාසො චෙතසො ආඝාතො අප්පච්චයො අනභිරද්ධි, තං ජානමානො සමණො ගරහෙය්‍යා’ති [සමානො (සී. ක.)]. සම්මා බ්‍යාකරමානො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘යං නො, ආවුසො, අම්හාකං සමග්ගානං සම්මොදමානානං අවිවදමානානං සික්ඛතං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වචීසංහාරො උප්පන්නො දිට්ඨිපළාසො චෙතසො ආඝාතො අප්පච්චයො අනභිරද්ධි, තං ජානමානො සමණො ගරහෙය්‍යාති. එතං පනාවුසො,

ධම්මං අප්පහාය නිබ්බානං සච්ඡිකරෙය්‍යා’ති. සම්මා බ්‍යාකරමානො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘එතං, ආවුසො, ධම්මං අප්පහාය න නිබ්බානං සච්ඡිකරෙය්‍යා’ති.

‘‘අථාපරෙසං එකතොපක්ඛිකානං භික්ඛූනං යං භික්ඛුං සුවචතරං මඤ්ඤෙය්‍යාථ, සො උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – ‘යං නො, ආවුසො, අම්හාකං සමග්ගානං සම්මොදමානානං අවිවදමානානං සික්ඛතං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වචීසංහාරො උප්පන්නො දිට්ඨිපළාසො චෙතසො ආඝාතො අප්පච්චයො අනභිරද්ධි, තං ජානමානො සමණො ගරහෙය්‍යා’ති. සම්මා බ්‍යාකරමානො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘යං නො, ආවුසො, අම්හාකං සමග්ගානං සම්මොදමානානං අවිවදමානානං සික්ඛතං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වචීසංහාරො උප්පන්නො දිට්ඨිපළාසො චෙතසො ආඝාතො අප්පච්චයො අනභිරද්ධි තං ජානමානො සමණො ගරහෙය්‍යාති. එතං පනාවුසො, ධම්මං අප්පහාය නිබ්බානං සච්ඡිකරෙය්‍යා’ති. සම්මා බ්‍යාකරමානො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘එතං ඛො, ආවුසො, ධම්මං අප්පහාය න නිබ්බානං සච්ඡිකරෙය්‍යා’’’ති.

‘‘තං චෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුං පරෙ එවං පුච්ඡෙය්‍යුං – ‘ආයස්මතා නො එතෙ භික්ඛූ අකුසලා වුට්ඨාපෙත්වා කුසලෙ පතිට්ඨාපිතා’ති? සම්මා බ්‍යාකරමානො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘ඉධාහං, ආවුසො, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිං, තස්ස මෙ භගවා ධම්මං දෙසෙසි, තාහං ධම්මං සුත්වා තෙසං භික්ඛූනං අභාසිං. තං තෙ භික්ඛූ ධම්මං සුත්වා අකුසලා වුට්ඨහිංසු, කුසලෙ පතිට්ඨහිංසූ’ති. එවං බ්‍යාකරමානො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න චෙව අත්තානං උක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති, ධම්මස්ස චානුධම්මං බ්‍යාකරොති, න ච කොචි සහධම්මිකො වාදානුවාදො ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡතී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

කින්තිසුත්තං නිට්ඨිතං තතියං.

4. සාමගාමසුත්තං

41. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති සාමගාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන නිගණ්ඨො නාටපුත්තො [නාථපුත්තො (සී. පී.)] පාවායං අධුනාකාලඞ්කතො [කාලකතො (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] හොති. තස්ස කාලඞ්කිරියාය භින්නා නිගණ්ඨා ද්වෙධිකජාතා [ද්වෙළ්හකජාතා (ස්‍යා. කං. ක.)] භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති – ‘‘න ත්වං ඉමං ධම්මවිනයං ආජානාසි, අහං ඉමං ධම්මවිනයං ආජානාමි. කිං ත්වං ඉමං ධම්මවිනයං ආජානිස්සසි! මිච්ඡාපටිපන්නො ත්වමසි, අහමස්මි සම්මාපටිපන්නො. සහිතං මෙ, අසහිතං තෙ. පුරෙවචනීයං පච්ඡා අවච , පච්ඡාවචනීයං පුරෙ අවච. අධිචිණ්ණං [අවිචිණ්ණං (සී. පී.)] තෙ විපරාවත්තං. ආරොපිතො තෙ වාදො. නිග්ගහිතොසි, චර වාදප්පමොක්ඛාය; නිබ්බෙඨෙහි වා සචෙ පහොසී’’ති. වධොයෙව ඛො [වධොයෙවෙකො (ස්‍යා. කං. ක.)] මඤ්ඤෙ නිගණ්ඨෙසු නාටපුත්තියෙසු වත්තති. යෙපි නිගණ්ඨස්ස නාටපුත්තස්ස සාවකා ගිහී ඔදාතවසනා තෙපි නිගණ්ඨෙසු නාටපුත්තියෙසු නිබ්බින්නරූපා [නිබ්බින්දරූපා (ස්‍යා. කං. ක.)] විරත්තරූපා පටිවානරූපා යථා තං දුරක්ඛාතෙ ධම්මවිනයෙ දුප්පවෙදිතෙ අනිය්‍යානිකෙ අනුපසමසංවත්තනිකෙ අසම්මාසම්බුද්ධප්පවෙදිතෙ භින්නථූපෙ අප්පටිසරණෙ.

42. අථ ඛො චුන්දො සමණුද්දෙසො පාවායං වස්සංවුට්ඨො [වස්සංවුත්ථො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] යෙන සාමගාමො යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො චුන්දො සමණුද්දෙසො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ‘‘නිගණ්ඨො, භන්තෙ, නාටපුත්තො පාවායං අධුනාකාලඞ්කතො. තස්ස කාලඞ්කිරියාය භින්නා නිගණ්ඨා ද්වෙධිකජාතා…පෙ.… භින්නථූපෙ අප්පටිසරණෙ’’ති. එවං වුත්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො චුන්දං සමණුද්දෙසං එතදවොච – ‘‘අත්ථි ඛො ඉදං, ආවුසො චුන්ද, කථාපාභතං භගවන්තං දස්සනාය. ආයාම, ආවුසො චුන්ද, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිස්සාම; උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං භගවතො ආරොචෙස්සාමා’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො චුන්දො සමණුද්දෙසො ආයස්මතො ආනන්දස්ස පච්චස්සොසි.

අථ ඛො ආයස්මා ච ආනන්දො චුන්දො ච සමණුද්දෙසො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘අයං, භන්තෙ, චුන්දො සමණුද්දෙසො එවමාහ – ‘නිගණ්ඨො , භන්තෙ, නාටපුත්තො පාවායං අධුනාකාලඞ්කතො. තස්ස කාලඞ්කිරියාය භින්නා නිගණ්ඨා ද්වෙධිකජාතා…පෙ.… භින්නථූපෙ අප්පටිසරණෙ’ති. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – ‘මාහෙව භගවතො අච්චයෙන සඞ්ඝෙ විවාදො උප්පජ්ජි; ස්වාස්ස [සො (සී. පී.), ස්වායං (ක.)] විවාදො බහුජනාහිතාය බහුජනාසුඛාය බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සාන’’’න්ති.

43. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, ආනන්ද, යෙ වො මයා ධම්මා අභිඤ්ඤා දෙසිතා, සෙය්‍යථීදං – චත්තාරො සතිපට්ඨානා චත්තාරො සම්මප්පධානා චත්තාරො ඉද්ධිපාදා පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්ච බලානි සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, පස්සසි නො ත්වං, ආනන්ද, ඉමෙසු ධම්මෙසු ද්වෙපි භික්ඛූ නානාවාදෙ’’ති? ‘‘යෙ මෙ, භන්තෙ, ධම්මා භගවතා අභිඤ්ඤා දෙසිතා, සෙය්‍යථීදං – චත්තාරො සතිපට්ඨානා චත්තාරො සම්මප්පධානා චත්තාරො ඉද්ධිපාදා

පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්ච බලානි සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, නාහං පස්සාමි ඉමෙසු ධම්මෙසු ද්වෙපි භික්ඛූ නානාවාදෙ. යෙ ච ඛො [සන්ති ච ඛො (සයා. කං.), සන්ති ච (ක.)], භන්තෙ, පුග්ගලා භගවන්තං පතිස්සයමානරූපා විහරන්ති තෙපි භගවතො අච්චයෙන සඞ්ඝෙ විවාදං ජනෙය්‍යුං අජ්ඣාජීවෙ වා අධිපාතිමොක්ඛෙ වා. ස්වාස්ස [සොස්ස (සී. පී.), ස්වායං (ක.)] විවාදො බහුජනාහිතාය බහුජනාසුඛාය බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සාන''න්ති. අප්පමත්තකො සො, ආනන්ද, විවාදො යදිදං – අජ්ඣාජීවෙ වා අධිපාතිමොක්ඛෙ වා. මග්ගෙ වා හි, ආනන්ද, පටිපදාය වා සඞ්ඝෙ විවාදො උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජෙය්‍ය; ස්වාස්ස විවාදො බහුජනාහිතාය බහුජනාසුඛාය බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං.

44. ''ඡයිමානි, ආනන්ද, විවාදමූලානි. කතමානි ඡ? ඉධානන්ද, භික්ඛු කොධනො හොති උපනාහී. යො සො, ආනන්ද, භික්ඛු කොධනො හොති උපනාහී සො සත්ථරිපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, ධම්මෙපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සඞ්ඝෙපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සික්ඛායපි න පරිපූරකාරී හොති. යො සො, ආනන්ද, භික්ඛු සත්ථරි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, ධම්මෙ... සඞ්ඝෙ අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සික්ඛාය න පරිපූරකාරී හොති, සො සඞ්ඝෙ විවාදං ජනෙති; යො හොති විවාදො බහුජනාහිතාය බහුජනාසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං. එවරූපඤ්චෙ තුම්හෙ, ආනන්ද, විවාදමූලං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා සමනුපස්සෙය්‍යාථ, තත්‍ර තුම්හෙ, ආනන්ද, තස්සෙව පාපකස්ස විවාදමූලස්ස පහානාය වායමෙය්‍යාථ. එවරූපඤ්චෙ තුම්හෙ, ආනන්ද, විවාදමූලං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා න සමනුපස්සෙය්‍යාථ. තත්‍ර තුම්හෙ, ආනන්ද, තස්සෙව පාපකස්ස විවාදමූලස්ස ආයතිං අනවස්සවාය පටිපජ්ජෙය්‍යාථ. එවමෙතස්ස පාපකස්ස විවාදමූලස්ස පහානං හොති, එවමෙතස්ස පාපකස්ස විවාදමූලස්ස ආයතිං අනවස්සවො හොති.

45. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු මක්ඛී හොති පළාසී...පෙ.... ඉස්සුකී හොති මච්ඡරී...පෙ.... සඨො හොති මායාවී...පෙ.... පාපිච්ඡො හොති මිච්ඡාදිට්ඨි [මිච්ඡාදිට්ඨී (සයා. කං. පී. ක.)] ...පෙ.... සන්දිට්ඨිපරාමාසී හොති ආධානග්ගාහී දුප්පටිනිස්සග්ගී. යො සො, ආනන්ද, භික්ඛු සන්දිට්ඨිපරාමාසී හොති ආධානග්ගාහී දුප්පටිනිස්සග්ගී සො සත්ථරිපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, ධම්මෙපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සඞ්ඝෙපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සික්ඛායපි න පරිපූරකාරී හොති. යො සො, ආනන්ද, භික්ඛු සත්ථරි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, ධම්මෙ... සඞ්ඝෙ... සික්ඛාය න පරිපූරකාරී හොති සො සඞ්ඝෙ විවාදං ජනෙති; යො හොති විවාදො බහුජනාහිතාය බහුජනාසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං. එවරූපඤ්චෙ තුම්හෙ, ආනන්ද, විවාදමූලං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා සමනුපස්සෙය්‍යාථ. තත්‍ර තුම්හෙ, ආනන්ද, තස්සෙව පාපකස්ස විවාදමූලස්ස පහානාය වායමෙය්‍යාථ. එවරූපඤ්චෙ තුම්හෙ, ආනන්ද, විවාදමූලං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා න සමනුපස්සෙය්‍යාථ, තත්‍ර තුම්හෙ, ආනන්ද, තස්සෙව පාපකස්ස විවාදමූලස්ස ආයතිං අනවස්සවාය පටිපජ්ජෙය්‍යාථ. එවමෙතස්ස පාපකස්ස විවාදමූලස්ස පහානං හොති , එවමෙතස්ස පාපකස්ස විවාදමූලස්ස ආයතිං අනවස්සවො හොති. ඉමානි ඛො, ආනන්ද, ඡ විවාදමූලානි.

46. ''චත්තාරිමානි , ආනන්ද, අධිකරණානි. කතමානි චත්තාරි? විවාදාධිකරණං, අනුවාදාධිකරණං, ආපත්තාධිකරණං, කිච්චාධිකරණං – ඉමානි ඛො, ආනන්ද, චත්තාරි අධිකරණානි. සත්ත ඛො පනිමෙ, ආනන්ද, අධිකරණසමථා – උප්පන්නුප්පන්නානං අධිකරණානං සමථාය වූපසමාය සම්මුඛාවිනයො දාතබ්බො, සතිවිනයො දාතබ්බො, අමූළ්හවිනයො දාතබ්බො, පටිඤ්ඤාය කාරෙතබ්බං, යෙභුය්‍යසිකා, තස්සපාපියසිකා, තිණවත්ථාරකො.

47. ''කථඤ්චානන්ද, සම්මුඛාවිනයො හොති? ඉධානන්ද, භික්ඛූ විවදන්ති ධම්මොති වා අධම්මොති වා විනයොති වා අවිනයොති වා. තෙහානන්ද, භික්ඛූහි සබ්බෙහෙව සමග්ගෙහි සන්නිපතිතබ්බං. සන්නිපතිත්වා ධම්මනෙත්ති සමනුමජ්ජිතබ්බා . ධම්මනෙත්තිං සමනුමජ්ජිත්වා යථා තත්ථ සමෙති තථා තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං. එවං ඛො, ආනන්ද, සම්මුඛාවිනයො හොති; එවඤ්ච පනිධෙකච්චානං අධිකරණානං වූපසමො හොති යදිදං – සම්මුඛාවිනයෙන.

48. ''කථඤ්චානන්ද, යෙභුය්‍යසිකා හොති? තෙ චෙ, ආනන්ද, භික්ඛූ න සක්කොන්ති තං අධිකරණං තස්මිං ආවාසෙ වූපසමෙතුං. තෙහානන්ද, භික්ඛූහි යස්මිං ආවාසෙ බහුතරා භික්ඛූ සො ආවාසො ගන්තබ්බො. තත්ථ සබ්බෙහෙව සමග්ගෙහි සන්නිපතිතබ්බං. සන්නිපතිත්වා ධම්මනෙත්ති සමනුමජ්ජිතබ්බා. ධම්මනෙත්තිං සමනුමජ්ජිත්වා යථා තත්ථ සමෙති තථා තං අධිකරණං වූපසමෙතබ්බං. එවං ඛො, ආනන්ද, යෙභුය්‍යසිකා හොති, එවඤ්ච පනිධෙකච්චානං අධිකරණානං වූපසමො හොති යදිදං – යෙභුය්‍යසිකාය.

49. ''කථඤ්චානන්ද, සතිවිනයො හොති? ඉධානන්ද, භික්ඛූ භික්ඛුං එවරූපාය ගරුකාය ආපත්තියා චොදෙන්ති පාරාජිකෙන වා පාරාජිකසාමන්තෙන වා – 'සරතායස්මා එවරූපිං [එවරූපං (සී. සයා. කං. පී.) එවරූපාය-ඉති වුච්චමානවචනෙන සමෙති. විනයෙනපි සංසන්දෙතබ්බං] ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා'ති? සො එවමාහ – 'න ඛො අහං, ආවුසො, සරාමි එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා'ති. තස්ස ඛො [තස්ස ඛො එවං (සබ්බත්ථ)], ආනන්ද, භික්ඛුනො සතිවිනයො දාතබ්බො. එවං ඛො, ආනන්ද, සතිවිනයො හොති, එවඤ්ච පනිධෙකච්චානං අධිකරණානං වූපසමො හොති යදිදං – සතිවිනයෙන.

50. ''කථඤ්චානන්ද , අමූළ්හවිනයො හොති? ඉධානන්ද, භික්ඛූ භික්ඛුං එවරූපාය ගරුකාය ආපත්තියා චොදෙන්ති පාරාජිකෙන වා පාරාජිකසාමන්තෙන වා – 'සරතායස්මා එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා

පාරාජිකසාමන්තං වා’ති? (සො එවමාහ – ‘න බො අහං, ආවුසො, සරාමි එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා’ති. තමෙනං සො නිබ්බෙඨෙන්තං අතිවෙඨෙති – ‘ඉඞ්ඝායස්මා සාධුකමෙව ජානාහි යදි සරසි එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා’ති.) [( ) එත්ථන්තරෙ පාඨො චූළව. 237 නත්ථි තස්සපාපියසිකාවාරෙඑවෙතෙන භවිතබ්බං] සො එවමාහ – ‘අහං බො, ආවුසො, උම්මාදං පාපුණිං චෙතසො විපරියාසං. තෙන මෙ උම්මත්තකෙන බහුං අස්සාමණකං අජ්ඣාචිණ්ණං භාසිතපරික්කන්තං [භාසිතපරිකන්තං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. නාහං තං සරාමි. මූළ්හෙන මෙ එතං කත’න්ති. තස්ස බො [තස්ස බො එවං (ස්‍යා. කං. ක.)], ආනන්ද, භික්ඛුනො අමූළ්හවිනයො දාතබ්බො. එවං බො, ආනන්ද , අමූළ්හවිනයො හොති, එවඤ්ච පනිධෙකච්චානං අධිකරණානං වූපසමො හොති යදිදං – අමූළ්හවිනයෙන.

51. ‘‘කථඤ්චානන්ද, පටිඤ්ඤාතකරණං හොති? ඉධානන්ද, භික්ඛු චොදිතො වා අචොදිතො වා ආපත්තිං සරති, විවරති උත්තානීකරොති [උත්තානිං කරොති (ක.)]. තෙන, ආනන්ද, භික්ඛුනා වුඩ්ඪතරං භික්ඛුං [වුඩ්ඪතරො භික්ඛු (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] උපසඞ්කමිත්වා එකංසං චීවරං කත්වා පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා එවමස්ස වචනීයො – ‘අහං, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමං ආපත්තිං ආපන්නො, තං පටිදෙසෙමී’ති. සො එවමාහ – ‘පස්සසී’ති? ‘ආම පස්සාමී’ති. ‘ආයතිං සංවරෙය්‍යාසී’ති. (‘සංවරිස්සාමී’ති.) [( ) විනයෙ නත්ථි] එවං බො, ආනන්ද, පටිඤ්ඤාතකරණං හොති, එවඤ්ච පනිධෙකච්චානං අධිකරණානං වූපසමො හොති යදිදං – පටිඤ්ඤාතකරණෙන.

52. ‘‘කථඤ්චානන්ද , තස්සපාපියසිකා හොති? ඉධානන්ද, භික්ඛු භික්ඛුං එවරූපාය ගරුකාය ආපත්තියා චොදෙති පාරාජිකෙන වා පාරාජිකසාමන්තෙන වා – ‘සරතායස්මා එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා’ති? සො එවමාහ – ‘න බො අහං, ආවුසො, සරාමි එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා’ති. තමෙනං සො නිබ්බෙඨෙන්තං අතිවෙඨෙති – ‘ඉඞ්ඝායස්මා සාධුකමෙව ජානාහි යදි සරසි එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා’ති. සො එවමාහ – ‘න බො අහං, ආවුසො, සරාමි එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා; සරාමි ච බො අහං, ආවුසො, එවරූපිං අප්පමත්තිකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා’ති. තමෙනං සො නිබ්බෙඨෙන්තං අතිවෙඨෙති – ‘ඉඞ්ඝායස්මා සාධුකමෙව ජානාහි යදි සරසි එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා’ති? සො එවමාහ – ‘ඉමඤ්හි නාමාහං, ආවුසො, අප්පමත්තිකං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා අපුට්ඨො පටිජානිස්සාමි. කිං පනාහං එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා පුට්ඨො නපටිජානිස්සාමී’ති? සො එවමාහ – ‘ඉමඤ්හි නාම ත්වං, ආවුසො , අප්පමත්තිකං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා අපුට්ඨො නපටිජානිස්සසි, කිං පන ත්වං එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා පුට්ඨො [අපුට්ඨො (ස්‍යා. කං. ක.)] පටිජානිස්සසි? ඉඞ්ඝායස්මා සාධුකමෙව ජානාහි යදි සරසි එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා’ති. සො එවමාහ – ‘සරාමි බො අහං, ආවුසො, එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා. දවා මෙ එතං වුත්තං, රවා මෙ එතං වුත්තං – නාහං තං සරාමි එවරූපිං ගරුකං ආපත්තිං ආපජ්ජිතා පාරාජිකං වා පාරාජිකසාමන්තං වා’ති. එවං බො, ආනන්ද, තස්සපාපියසිකා හොති, එවඤ්ච පනිධෙකච්චානං අධිකරණානං වූපසමො හොති යදිදං – තස්සපාපියසිකාය.

53. ‘‘කථඤ්චානන්ද , තිණවත්ථාරකො හොති? ඉධානන්ද, භික්ඛූනං භණ්ඩනජාතානං කලහජාතානං විවාදාපන්නානං විහරතං බහුං අස්සාමණකං අජ්ඣාචිණ්ණං හොති භාසිතපරික්කන්තං. තෙහානන්ද, භික්ඛූහි සබ්බෙහෙව සමග්ගෙහි සන්නිපතිතබ්බං. සන්නිපතිත්වා එකතොපක්ඛිකානං භික්ඛූනං බ්‍යත්තෙන [බ්‍යත්තතරෙන (සී. පී. ක.)] භික්ඛුනා උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කත්වා අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො –

‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො. ඉදං අම්හාකං භණ්ඩනජාතානං කලහජාතානං විවාදාපන්නානං විහරතං බහුං අස්සාමණකං අජ්ඣාචිණ්ණං භාසිතපරික්කන්තං . යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං යා චෙව ඉමෙසං ආයස්මන්තානං ආපත්ති යා ච අත්තනො ආපත්ති, ඉමෙසඤ්චෙව ආයස්මන්තානං අත්ථාය අත්තනො ච අත්ථාය, සඞ්ඝමජ්ඣෙ තිණවත්ථාරකෙන දෙසෙය්‍යං, ඨපෙත්වා ථුල්ලවජ්ජං ඨපෙත්වා ගිහිපටිසංයුත්ත’’’න්ති.

‘‘අථාපරෙසං එකතොපක්ඛිකානං භික්ඛූනං බ්‍යත්තෙන භික්ඛුනා උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කත්වා අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා සඞ්ඝො ඤාපෙතබ්බො –

‘සුණාතු මෙ, භන්තෙ, සඞ්ඝො. ඉදං අම්හාකං භණ්ඩනජාතානං කලහජාතානං විවාදාපන්නානං විහරතං බහුං අස්සාමණකං අජ්ඣාචිණ්ණං භාසිතපරික්කන්තං. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, අහං යා චෙව ඉමෙසං ආයස්මන්තානං ආපත්ති යා ච අත්තනො ආපත්ති, ඉමෙසඤ්චෙව ආයස්මන්තානං අත්ථාය අත්තනො ච අත්ථාය, සඞ්ඝමජ්ඣෙ තිණවත්ථාරකෙන දෙසෙය්‍යං, ඨපෙත්වා ථුල්ලවජ්ජං ඨපෙත්වා ගිහිපටිසංයුත්ත’’’න්ති.

‘‘එවං බො, ආනන්ද, තිණවත්ථාරකො හොති, එවඤ්ච පනිධෙකච්චානං අධිකරණානං වූපසමො හොති යදිදං – තිණවත්ථාරකෙන.

54. ‘‘ඡයිමෙ , ආනන්ද, ධම්මා සාරණීයා පියකරණා ගරුකරණා සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ඡ? ඉධානන්ද, භික්ඛුනො මෙත්තං කායකම්මං පච්චුපට්ඨිතං හොති සබ්‍රහ්මචාරීසු ආවි චෙව

රහො ච. අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො මෙත්තං වචීකම්මං පච්චුපට්ඨිතං හොති සබ්‍රහ්මචාරීසු ආවි චෙව රහො ච. අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො මෙත්තං මනොකම්මං පච්චුපට්ඨිතං හොති සබ්‍රහ්මචාරීසු ආවි චෙව රහො ච. අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු – යෙ තෙ ලාභා ධම්මිකා ධම්මලද්ධා අන්තමසො පත්තපරියාපන්නමත්තම්පි තථාරූපෙහි ලාභෙහි – අපටිවිභත්තභොගී හොති, සීලවන්තෙහි සබ්‍රහ්මචාරීහි සාධාරණභොගී. අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු – යානි තානි සීලානි අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානි භුජිස්සානි විඤ්ඤුප්පසත්ථානි අපරාමට්ඨානි සමාධිසංවත්තනිකානි තථාරූපෙසු සීලෙසු – සීලසාමඤ්ඤගතො විහරති සබ්‍රහ්මචාරීහි ආවි චෙව රහො ච. අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු – යායං දිට්ඨි අරියා නියානිකා නියාති තක්කරස්ස සම්මා දුක්ඛක්ඛයා තථාරූපාය දිට්ඨියා – දිට්ඨිසාමඤ්ඤගතො විහරති සබ්‍රහ්මචාරීහි ආවි චෙව රහො ච. අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති. ඉමෙ ඛො, ආනන්ද, ඡ සාරණීයා ධම්මා පියකරණා ගරුකරණා සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තන්ති.

''ඉමෙ චෙ තුම්හෙ, ආනන්ද, ඡ සාරණීයෙ ධම්මෙ සමාදාය වත්තෙය්‍යාථ, පස්සථ නො තුම්හෙ, ආනන්ද, තං වචනපථං අණුං වා ථූලං වා යං තුම්හෙ නාධිවාසෙය්‍යාථා''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තස්මාතිහානන්ද , ඉමෙ ඡ සාරණීයෙ ධම්මෙ සමාදාය වත්තථ. තං වො භවිස්සති දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා''ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

සාමගාමසුත්තං නිට්ඨිතං චතුත්ථං.

5. සුනක්ඛත්තසුත්තං

55. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා වෙසාලියං විහරති මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලෙහි භික්ඛූහි භගවතො සන්තිකෙ අඤ්ඤා බ්‍යාකතා හොති – '''ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාමා''ති. අස්සොසි ඛො සුනක්ඛත්තො ලිච්ඡවිපුත්තො – ''සම්බහුලෙහි කිර භික්ඛූහි භගවතො සන්තිකෙ අඤ්ඤා බ්‍යාකතා හොති – 'ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාමා''ති. අථ ඛො සුනක්ඛත්තො ලිච්ඡවිපුත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සුනක්ඛත්තො ලිච්ඡවිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච – ''සුතං මෙතං, භන්තෙ – 'සම්බහුලෙහි කිර භික්ඛූහි භගවතො සන්තිකෙ අඤ්ඤා බ්‍යාකතා – ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාමා''ති. ''යෙ තෙ, භන්තෙ, භික්ඛූ භගවතො සන්තිකෙ අඤ්ඤං බ්‍යාකංසු – 'ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාමා''ති, කච්චි තෙ, භන්තෙ, භික්ඛූ සම්මදෙව අඤ්ඤං බ්‍යාකංසු උදාහු සන්තෙත්ථෙකච්චෙ භික්ඛූ අධිමානෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකංසූති?

56. ''යෙ තෙ, සුනක්ඛත්ත, භික්ඛූ මම සන්තිකෙ අඤ්ඤං බ්‍යාකංසු – 'ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාමා''ති . ''සන්තෙත්ථෙකච්චෙ භික්ඛූ සම්මදෙව අඤ්ඤං බ්‍යාකංසු, සන්ති පනිධෙකච්චෙ භික්ඛූ අධිමානෙනපි [අධිමානෙන (?)] අඤ්ඤං බ්‍යාකංසු. තත්‍ර, සුනක්ඛත්ත, යෙ තෙ භික්ඛූ සම්මදෙව අඤ්ඤං බ්‍යාකංසු තෙසං තං තථෙව හොති; යෙ පන තෙ භික්ඛූ අධිමානෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකංසු තත්‍ර, සුනක්ඛත්ත, තථාගතස්ස එවං හොති – 'ධම්මං නෙසං දෙසෙස්ස'න්ති [දෙසෙය්‍යන්ති (පී. ක.)]. එවඤ්චෙත්ථ, සුනක්ඛත්ත, තථාගතස්ස හොති – 'ධම්මං නෙසං දෙසෙස්ස'න්ති. අථ ච පනිධෙකච්චෙ මොඝපුරිසා පඤ්හං අභිසඞ්ඛරිත්වා අභිසඞ්ඛරිත්වා තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡන්ති. තත්‍ර, සුනක්ඛත්ත, යම්පි තථාගතස්ස එවං හොති – 'ධම්මං නෙසං දෙසෙස්ස'න්ති තස්සපි හොති අඤ්ඤථත්ත''න්ති. ''එතස්ස භගවා කාලො, එතස්ස සුගත කාලො, යං භගවා ධම්මං දෙසෙය්‍ය. භගවතො සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී''ති. ''තෙන හි, සුනක්ඛත්ත සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි ; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො සුනක්ඛත්තො ලිච්ඡවිපුත්තො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

57. ''පඤ්ච ඛො ඉමෙ, සුනක්ඛත්ත, කාමගුණා. කතමෙ පඤ්ච? චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා, සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා…පෙ.… ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා

රසා… කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා – ඉමෙ ඛො, සුනක්ඛත්ත, පඤ්ච කාමගුණා.

58. ‘‘ඨානං ඛො පනෙතං, සුනක්ඛත්ත, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො පුරිසපුග්ගලො ලොකාමිසාධිමුත්තො අස්ස. ලොකාමිසාධිමුත්තස්ස ඛො, සුනක්ඛත්ත, පුරිසපුග්ගලස්ස තප්පතිරූපී චෙව කථා සණ්ඨාති, තදනුධම්මඤ්ච අනුවිතක්කෙති, අනුවිචාරෙති, තඤ්ච පුරිසං භජති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති; ආනෙඤ්ජපටිසංයුත්තාය ච පන කථාය කච්ඡමානාය න සුස්සූසති, න සොතං ඔදහති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙති [උපට්ඨපෙති (සී.ස්‍යා. කං. පී.)], න ච තං පුරිසං භජති, න ච තෙන විත්තිං ආපජ්ජති. සෙය්‍යථාපි, සුනක්ඛත්ත, පුරිසො සකම්හා ගාමා වා නිගමා වා චිරවිප්පවුත්ථො අස්ස. සො අඤ්ඤතරං පුරිසං පස්සෙය්‍ය තම්හා ගාමා වා නිගමා වා අචිරපක්කන්තං. සො තං පුරිසං තස්ස ගාමස්ස වා නිගමස්ස වා ඛෙමතඤ්ච සුභික්ඛතඤ්ච අප්පාබාධතඤ්ච පුච්ඡෙය්‍ය; තස්ස සො පුරිසො තස්ස ගාමස්ස වා නිගමස්ස වා ඛෙමතඤ්ච සුභික්ඛතඤ්ච අප්පාබාධතඤ්ච සංසෙය්‍ය. තං කිං මඤ්ඤසි, සුනක්ඛත්ත, අපි නු සො පුරිසො තස්ස පුරිසස්ස සුස්සූසෙය්‍ය, සොතං ඔදහෙය්‍ය, අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙය්‍ය, තඤ්ච පුරිසං භජෙය්‍ය, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යා’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එවමෙව ඛො, සුනක්ඛත්ත, ඨානමෙතං විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො පුරිසපුග්ගලො ලොකාමිසාධිමුත්තො අස්ස. ලොකාමිසාධිමුත්තස්ස ඛො, සුනක්ඛත්ත, පුරිසපුග්ගලස්ස තප්පතිරූපී චෙව කථා සණ්ඨාති, තදනුධම්මඤ්ච අනුවිතක්කෙති, අනුවිචාරෙති, තඤ්ච පුරිසං භජති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති; ආනෙඤ්ජපටිසංයුත්තාය ච පන කථාය කච්ඡමානාය න සුස්සූසති, න සොතං ඔදහති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙති, න ච තං පුරිසං භජති, න ච තෙන විත්තිං ආපජ්ජති. සො එවමස්ස වෙදිතබ්බො – ‘ආනෙඤ්ජසංයොජනෙන හි ඛො විසංයුත්තො [ආනෙඤ්ජසංයොජනෙන හි ඛො විසංයුත්තො-ඉති පාඨො සී. ස්‍යා. කං. පී. පොත්ථකෙසු නත්ථි, අට්ඨකථාසු පන තබ්බණ්ණනා දිස්සතියෙව] ලොකාමිසාධිමුත්තො පුරිසපුග්ගලො’’’ති.

59. ‘‘ඨානං ඛො පනෙතං, සුනක්ඛත්ත, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො පුරිසපුග්ගලො ආනෙඤ්ජාධිමුත්තො අස්ස. ආනෙඤ්ජාධිමුත්තස්ස ඛො, සුනක්ඛත්ත, පුරිසපුග්ගලස්ස තප්පතිරූපී චෙව කථා සණ්ඨාති, තදනුධම්මඤ්ච අනුවිතක්කෙති, අනුවිචාරෙති, තඤ්ච පුරිසං භජති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති; ලොකාමිසපටිසංයුත්තාය ච පන කථාය කච්ඡමානාය න සුස්සූසති, න සොතං ඔදහති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙති, න ච තං පුරිසං භජති, න ච තෙන විත්තිං ආපජ්ජති. සෙය්‍යථාපි, සුනක්ඛත්ත, පණ්ඩුපලාසො බන්ධනා පවුත්තො අභබ්බො හරිතත්තාය; එවමෙව ඛො, සුනක්ඛත්ත, ආනෙඤ්ජාධිමුත්තස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස යෙ ලොකාමිසසංයොජනෙ සෙ පවුත්තෙ. සො එවමස්ස වෙදිතබ්බො – ‘ලොකාමිසසංයොජනෙන හි ඛො විසංයුත්තො ආනෙඤ්ජාධිමුත්තො පුරිසපුග්ගලො’’’ති.

60. ‘‘ඨානං ඛො පනෙතං, සුනක්ඛත්ත, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො පුරිසපුග්ගලො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනාධිමුත්තො අස්ස. ආකිඤ්චඤ්ඤායතනාධිමුත්තස්ස ඛො, සුනක්ඛත්ත, පුරිසපුග්ගලස්ස තප්පතිරූපී චෙව කථා සණ්ඨාති, තදනුධම්මඤ්ච අනුවිතක්කෙති, අනුවිචාරෙති, තඤ්ච පුරිසං භජති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති ; ආනෙඤ්ජපටිසංයුත්තාය ච පන කථාය කච්ඡමානාය න සුස්සූසති, න සොතං ඔදහති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙති , න ච තං පුරිසං භජති, න ච තෙන විත්තිං ආපජ්ජති. සෙය්‍යථාපි, සුනක්ඛත්ත, පුථුසිලා ද්වෙධාභින්නා අප්පටිසන්ධිකා හොති; එවමෙව ඛො, සුනක්ඛත්ත, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනාධිමුත්තස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස යෙ ආනෙඤ්ජසංයොජනෙ සෙ භින්නෙ. සො එවමස්ස වෙදිතබ්බො – ‘ආනෙඤ්ජසංයොජනෙන හි ඛො විසංයුත්තො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනාධිමුත්තො පුරිසපුග්ගලො’’’ති.

61. ‘‘ඨානං ඛො පනෙතං, සුනක්ඛත්ත, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො පුරිසපුග්ගලො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනාධිමුත්තො අස්ස. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනාධිමුත්තස්ස ඛො, සුනක්ඛත්ත, පුරිසපුග්ගලස්ස තප්පතිරූපී චෙව කථා සණ්ඨාති, තදනුධම්මඤ්ච අනුවිතක්කෙති, අනුවිචාරෙති, තඤ්ච පුරිසං භජති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති; ආකිඤ්චඤ්ඤායතනපටිසංයුත්තාය ච පන කථාය කච්ඡමානාය න සුස්සූසති, න සොතං ඔදහති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙති, න ච තං පුරිසං භජති, න ච තෙන විත්තිං ආපජ්ජති. සෙය්‍යථාපි, සුනක්ඛත්ත, පුරිසො මනුඤ්ඤභොජනං භුත්තාවී ඡඩ්ඩෙය්‍ය [ඡද්දෙය්‍ය (?)]. තං කිං මඤ්ඤසි, සුනක්ඛත්ත, අපි නු තස්ස පුරිසස්ස තස්මිං භත්තෙ [වන්තෙ (ක. සී.), භුත්තෙ (ක. සී. ක.)] පුන භොත්තුකම්‍යතා අස්සා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අදුඤ්හි, භන්තෙ, භත්තං [වන්තං (සී.)] පටිකූලසම්මත’’න්ති. ‘‘එවමෙව ඛො, සුනක්ඛත්ත, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනාධිමුත්තස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස යෙ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසංයොජනෙ සෙ වන්තෙ. සො එවමස්ස වෙදිතබ්බො – ‘ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසංයොජනෙන හි ඛො විසංයුත්තො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනාධිමුත්තො පුරිසපුග්ගලො’ති.

62. ‘‘ඨානං ඛො පනෙතං, සුනක්ඛත්ත, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො පුරිසපුග්ගලො සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තො අස්ස. සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තස්ස ඛො, සුනක්ඛත්ත, පුරිසපුග්ගලස්ස තප්පතිරූපී චෙව කථා සණ්ඨාති, තදනුධම්මඤ්ච අනුවිතක්කෙති, අනුවිචාරෙති, තඤ්ච පුරිසං භජති, තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති; නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනපටිසංයුත්තාය ච පන කථාය කච්ඡමානාය න සුස්සූසති, න සොතං ඔදහති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙති, න ච තං පුරිසං භජති, න ච තෙන විත්තිං ආපජ්ජති. සෙය්‍යථාපි, සුනක්ඛත්ත, තාලො මත්ථකච්ඡින්නො අභබ්බො පුන විරූළ්හියා; එවමෙව ඛො, සුනක්ඛත්ත, සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තස්ස පුරිසපුග්ගලස්ස යෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසංයොජනෙ සෙ උච්ඡින්නමූලෙ තාලාවත්ථුකතෙ අනභාවංකතෙ [අනභාවකතෙ (සී. පී.), අනභාවඞ්ගතෙ (ස්‍යා. කං.)] ආයතිං අනුප්පාදධම්මෙ. සො එවමස්ස වෙදිතබ්බො – ‘නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසංයොජනෙන හි ඛො විසංයුත්තො සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තො පුරිසපුග්ගලො’’’ති.

63. ''ඨානං ඛො පනෙතං, සුනක්ඛත්ත, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චස්ස භික්ඛුනො එවමස්ස – 'තණ්හා ඛො සල්ලං සමණෙන වුත්තං, අවිජ්ජාවිසදොසො, ඡන්දරාගබ්‍යාපාදෙන රුප්පති. තං මෙ තණ්හාසල්ලං පහීනං, අපනීතො අවිජ්ජාවිසදොසො, සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තොහමස්මී'ති. එවංමානි [එවංමානී (සී. පී. ක.), එවමාදි (ස්‍යා. කං.)] අස්ස අතථං සමානං [අත්ථං සමානං (ස්‍යා. කං. පී.), අත්ථසමානං (සී.)]. සො යානි සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තස්ස අසප්පායානි තානි අනුයුඤ්ජෙය්‍ය; අසප්පායං චක්ඛුනා රූපදස්සනං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං සොතෙන සද්දං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං ඝානෙන ගන්ධං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං ජිව්හාය රසං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං කායෙන ඵොට්ඨබ්බං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය , අසප්පායං මනසා ධම්මං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය. තස්ස අසප්පායං චක්ඛුනා රූපදස්සනං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං සොතෙන සද්දං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං ඝානෙන ගන්ධං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං ජිව්හාය රසං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං කායෙන ඵොට්ඨබ්බං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං මනසා ධම්මං අනුයුත්තස්ස රාගො චිත්තං අනුද්ධංසෙය්‍ය. සො රාගානුද්ධංසිතෙන චිත්තෙන මරණං වා නිගච්ඡෙය්‍ය මරණමත්තං වා දුක්ඛං.

''සෙය්‍යථාපි, සුනක්ඛත්ත, පුරිසො සල්ලෙන විද්ධො අස්ස සවිසෙන ගාළ්හූපලෙපනෙන. තස්ස මිත්තාමච්චා ඤාතිසාලොහිතා භිසක්කං සල්ලකත්තං උපට්ඨාපෙය්‍යුං. තස්ස සො භිසක්කො සල්ලකත්තො සත්ථෙන වණමුඛං පරිකන්තෙය්‍ය. සත්ථෙන වණමුඛං පරිකන්තිත්වා එසනියා සල්ලං එසෙය්‍ය. එසනියා සල්ලං එසිත්වා සල්ලං අබ්බුහෙය්‍ය, අපනෙය්‍ය විසදොසං සඋපාදිසෙසං. සඋපාදිසෙසොති [අනුපාදිසෙසොති (සබ්බත්ථ) අයං හි තථාගතස්ස විසයො] ජානමානො සො එවං වදෙය්‍ය – 'අම්භො පුරිස, උබ්භතං ඛො තෙ සල්ලං, අපනීතො විසදොසො සඋපාදිසෙසො [අනුපාදිසෙසො (සබ්බත්ථ) අයම්පි තථාගතස්ස විසයො]. අනලඤ්ච තෙ අන්තරායාය. සප්පායානි චෙව භොජනානි භුඤ්ජෙය්‍යාසි, මා තෙ අසප්පායානි භොජනානි භුඤ්ජතො වණො අස්සාවී අස්ස. කාලෙන කාලඤ්ච වණං ධොවෙය්‍යාසි, කාලෙන කාලං වණමුඛං ආලිම්පෙය්‍යාසි, මා තෙ න කාලෙන කාලං වණං ධොවතො න කාලෙන කාලං වණමුඛං ආලිම්පතො පුබ්බලොහිතං වණමුඛං පරියොනන්ධි. මා ච වාතාතපෙ චාරිත්තං අනුයුඤ්ජි, මා තෙ වාතාතපෙ චාරිත්තං අනුයුත්තස්ස රජොසූකං වණමුඛං අනුද්ධංසෙසි. වණානුරක්ඛී ච, අම්භො පුරිස, විහරෙය්‍යාසි වණසාරොපී'ති [වණස්සාරොපීති (ක.) වණ + සං + රොපී = වණසාරොපී-ඉති පදවිභාගො]. තස්ස එවමස්ස – 'උබ්භතං ඛො මෙ සල්ලං, අපනීතො විසදොසො අනුපාදිසෙසො. අනලඤ්ච මෙ අන්තරායායා'ති. සො අසප්පායානි චෙව භොජනානි භුඤ්ජෙය්‍ය. තස්ස අසප්පායානි භොජනානි භුඤ්ජතො වණො අස්සාවී අස්ස. න ච කාලෙන කාලං වණං ධොවෙය්‍ය, න ච කාලෙන කාලං වණමුඛං ආලිම්පෙය්‍ය. තස්ස න කාලෙන කාලං වණං ධොවතො, න කාලෙන කාලං වණමුඛං ආලිම්පතො පුබ්බලොහිතං වණමුඛං පරියොනන්ධෙය්‍ය. වාතාතපෙ ච චාරිත්තං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය. තස්ස වාතාතපෙ චාරිත්තං අනුයුත්තස්ස රජොසූකං වණමුඛං අනුද්ධංසෙය්‍ය. න ච වණානුරක්ඛී විහරෙය්‍ය න වණසාරොපී. තස්ස ඉමිස්සා ච අසප්පායකිරියාය, අසුචි විසදොසො අපනීතො සඋපාදිසෙසො තදුභයෙන වණො පුථුත්තං ගච්ඡෙය්‍ය. සො පුථුත්තං ගතෙන වණෙන මරණං වා නිගච්ඡෙය්‍ය මරණමත්තං වා දුක්ඛං.

''එවමෙව ඛො, සුනක්ඛත්ත, ඨානමෙතං විජ්ජති යං ඉධෙකච්චස්ස භික්ඛුනො එවමස්ස – 'තණ්හා ඛො සල්ලං සමණෙන වුත්තං, අවිජ්ජාවිසදොසො ඡන්දරාගබ්‍යාපාදෙන රුප්පති. තං මෙ තණ්හාසල්ලං පහීනං, අපනීතො අවිජ්ජාවිසදොසො, සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තොහමස්මී'ති. එවංමානි අස්ස අතථං සමානං. සො යානි සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තස්ස අසප්පායානි තානි අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං චක්ඛුනා රූපදස්සනං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං සොතෙන සද්දං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං ඝානෙන ගන්ධං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං ජිව්හාය රසං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං කායෙන ඵොට්ඨබ්බං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං මනසා ධම්මං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය. තස්ස අසප්පායං චක්ඛුනා රූපදස්සනං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං සොතෙන සද්දං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං ඝානෙන ගන්ධං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං ජිව්හාය රසං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං කායෙන ඵොට්ඨබ්බං අනුයුත්තස්ස, අසප්පායං මනසා ධම්මං අනුයුත්තස්ස රාගො චිත්තං අනුද්ධංසෙය්‍ය. සො රාගානුද්ධංසිතෙන චිත්තෙන මරණං වා නිගච්ඡෙය්‍ය මරණමත්තං වා දුක්ඛං. මරණඤ්හෙතං, සුනක්ඛත්ත, අරියස්ස විනයෙ යො සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති; මරණමත්තඤ්හෙතං, සුනක්ඛත්ත, දුක්ඛං යං අඤ්ඤතරං සංකිලිට්ඨං ආපත්තිං ආපජ්ජති.

64. ''ඨානං ඛො පනෙතං, සුනක්ඛත්ත, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චස්ස භික්ඛුනො එවමස්ස – 'තණ්හා ඛො සල්ලං සමණෙන වුත්තං, අවිජ්ජාවිසදොසො ඡන්දරාගබ්‍යාපාදෙන රුප්පති. තං මෙ තණ්හාසල්ලං පහීනං, අපනීතො අවිජ්ජාවිසදොසො, සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තොහමස්මී'ති. සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තස්සෙව සතො සො යානි සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තස්ස අසප්පායානි තානි නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං චක්ඛුනා රූපදස්සනං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං සොතෙන සද්දං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං ඝානෙන ගන්ධං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං ජිව්හාය රසං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං කායෙන ඵොට්ඨබ්බං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං මනසා ධම්මං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය. තස්ස අසප්පායං චක්ඛුනා රූපදස්සනං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං සොතෙන සද්දං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං ඝානෙන ගන්ධං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං ජිව්හාය රසං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං කායෙන ඵොට්ඨබ්බං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං මනසා ධම්මං නානුයුත්තස්ස රාගො චිත්තං නානුද්ධංසෙය්‍ය. සො න රාගානුද්ධංසිතෙන චිත්තෙන නෙව මරණං වා නිගච්ඡෙය්‍ය න මරණමත්තං වා දුක්ඛං.

''සෙය්‍යථාපි, සුනක්ඛත්ත, පුරිසො සල්ලෙන විද්ධො අස්ස සවිසෙන ගාළ්හූපලෙපනෙන. තස්ස මිත්තාමච්චා ඤාතිසාලොහිතා භිසක්කං සල්ලකත්තං උපට්ඨාපෙය්‍යුං. තස්ස සො භිසක්කො සල්ලකත්තො සත්ථෙන වණමුඛං පරිකන්තෙය්‍ය. සත්ථෙන වණමුඛං පරිකන්තිත්වා එසනියා සල්ලං එසෙය්‍ය. එසනියා සල්ලං එසිත්වා සල්ලං අබ්බුහෙය්‍ය, අපනෙය්‍ය විසදොසං අනුපාදිසෙසං. අනුපාදිසෙසොති ජානමානො සො එවං වදෙය්‍ය – 'අම්භො පුරිස,

උබ්භතං ඛො තෙ සල්ලං, අපනීතො විසදොසො අනුපාදිසෙසො. අනලඤ්ච තෙ අන්තරායාය. සප්පායානි චෙව භොජනානි භුඤ්ජෙය්‍යාසි, මා තෙ අසප්පායානි භොජනානි භුඤ්ජතො වණො අස්සාවී අස්ස. කාලෙන කාලඤ්ච වණං ධොවෙය්‍යාසි, කාලෙන කාලං වණමුඛං ආලිම්පෙය්‍යාසි. මා තෙ න කාලෙන කාලං වණං ධොවතො න කාලෙන කාලං වණමුඛං ආලිම්පතො පුබ්බලොහිතං වණමුඛං පරියොනන්ධි. මා ච වාතාතපෙ චාරිත්තං අනුයුඤ්ජි, මා තෙ වාතාතපෙ චාරිත්තං අනුයුත්තස්ස රජොසූකං වණමුඛං අනුද්ධංසෙසි . වණානුරක්ඛී ච, අම්භො පුරිස, විහරෙය්‍යාසි වණසාරොපී'ති. තස්ස එවමස්ස – 'උබ්භතං ඛො මෙ සල්ලං, අපනීතො විසදොසො අනුපාදිසෙසො. අනලඤ්ච මෙ අන්තරායායා'ති. සො සප්පායානි චෙව භොජනානි භුඤ්ජෙය්‍ය. තස්ස සප්පායානි භොජනානි භුඤ්ජතො වණො න අස්සාවී අස්ස. කාලෙන කාලඤ්ච වණං ධොවෙය්‍ය, කාලෙන කාලං වණමුඛං ආලිම්පෙය්‍ය. තස්ස කාලෙන කාලං වණං ධොවතො කාලෙන කාලං වණමුඛං ආලිම්පතො න පුබ්බලොහිතං වණමුඛං පරියොනන්ධෙය්‍ය. න ච වාතාතපෙ චාරිත්තං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය. තස්ස වාතාතපෙ චාරිත්තං අනනුයුත්තස්ස රජොසූකං වණමුඛං නානුද්ධංසෙය්‍ය. වණානුරක්ඛී ච විහරෙය්‍ය වණසාරොපී. තස්ස ඉමිස්සා ච සප්පායකිරියාය අසු ච [අසුචි (සබ්බත්ථ) සොචාති තබ්බණ්ණනා මනසිකාතබ්බා] විසදොසො අපනීතො අනුපාදිසෙසො තදුභයෙන වණො විරුහෙය්‍ය. සො රුළ්හෙන වණෙන සඤ්ඡවිනා නෙව මරණං වා නිගච්ඡෙය්‍ය න මරණමත්තං වා දුක්ඛං.

''එවමෙව ඛො, සුනක්ඛත්ත, ඨානමෙතං විජ්ජති යං ඉධෙකච්චස්ස භික්ඛුනො එවමස්ස – 'තණ්හා ඛො සල්ලං සමණෙන වුත්තං, අවිජ්ජාවිසදොසො ඡන්දරාගබ්‍යාපාදෙන රුප්පති. තං මෙ තණ්හාසල්ලං පහීනං, අපනීතො අවිජ්ජාවිසදොසො, සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තොහමස්මී'ති. සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තස්සෙව සතො සො යානි සම්මා නිබ්බානාධිමුත්තස්ස අසප්පායානි තානි නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං චක්ඛුනා රූපදස්සනං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං සොතෙන සද්දං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං ඝානෙන ගන්ධං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං ජිව්හාය රසං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං කායෙන ඵොට්ඨබ්බං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය, අසප්පායං මනසා ධම්මං නානුයුඤ්ජෙය්‍ය. තස්ස අසප්පායං චක්ඛුනා රූපදස්සනං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං සොතෙන සද්දං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං ඝානෙන ගන්ධං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං ජිව්හාය රසං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං කායෙන ඵොට්ඨබ්බං නානුයුත්තස්ස, අසප්පායං මනසා ධම්මං නානුයුත්තස්ස, රාගො චිත්තං නානුද්ධංසෙය්‍ය. සො න රාගානුද්ධංසිතෙන චිත්තෙන නෙව මරණං වා නිගච්ඡෙය්‍ය න මරණමත්තං වා දුක්ඛං.

65. ''උපමා ඛො මෙ අයං, සුනක්ඛත්ත, කතා අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනාය. අයංයෙවෙත්ථ අත්ථො – වණොති ඛො, සුනක්ඛත්ත, ඡන්නෙතං අජ්ඣත්තිකානං ආයතනානං අධිවචනං; විසදොසොති ඛො, සුනක්ඛත්ත, අවිජ්ජායෙතං අධිවචනං; සල්ලන්ති ඛො, සුනක්ඛත්ත, තණ්හායෙතං අධිවචනං; එසනීති ඛො, සුනක්ඛත්ත, සතියායෙතං අධිවචනං; සත්ථන්ති ඛො, සුනක්ඛත්ත, අරියායෙතං පඤ්ඤාය අධිවචනං; භිසක්කො සල්ලකත්තොති ඛො, සුනක්ඛත්ත, තථාගතස්සෙතං අධිවචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

''සො වත, සුනක්ඛත්ත, භික්ඛු ඡසු ඵස්සායතනෙසු සංවුතකාරී 'උපධි දුක්ඛස්ස මූල'න්ති – ඉති විදිත්වා නිරුපධි උපධිසඞ්ඛයෙ විමුත්තො උපධිස්මිං වා කායං උපසංහරිස්සති චිත්තං වා උප්පාදෙස්සතීති – නෙතං ඨානං විජ්ජති. සෙය්‍යථාපි, සුනක්ඛත්ත, ආපානීයකංසො වණ්ණසම්පන්නො ගන්ධසම්පන්නො රසසම්පන්නො; සො ච ඛො විසෙන සංසට්ඨො. අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය ජීවිතුකාමො අමරිතුකාමො සුඛකාමො දුක්ඛපටිකූලො. තං කිං මඤ්ඤසි, සුනක්ඛත්ත, අපි නු සො පුරිසො අමුං ආපානීයකංසං පිවෙය්‍ය යං ජඤ්ඤා – 'ඉමාහං පිවිත්වා මරණං වා නිගච්ඡාමි මරණමත්තං වා දුක්ඛ'''න්ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''එවමෙව ඛො, සුනක්ඛත්ත, සො වත භික්ඛු ඡසු ඵස්සායතනෙසු සංවුතකාරී 'උපධි දුක්ඛස්ස මූල'න්ති – ඉති විදිත්වා නිරුපධි උපධිසඞ්ඛයෙ විමුත්තො උපධිස්මිං වා කායං උපසංහරිස්සති චිත්තං වා උප්පාදෙස්සතීති – නෙතං ඨානං විජ්ජති. සෙය්‍යථාපි, සුනක්ඛත්ත, ආසීවිසො [ආසිවිසො (ක.)] ඝොරවිසො. අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය ජීවිතුකාමො අමරිතුකාමො සුඛකාමො දුක්ඛපටිකූලො. තං කිං මඤ්ඤසි, සුනක්ඛත්ත, අපි නු සො පුරිසො අමුස්ස ආසීවිසස්ස ඝොරවිසස්ස හත්ථං වා අඞ්ගුට්ඨං වා දජ්ජා [යුඤ්ජෙය්‍ය (ක.)] යං ජඤ්ඤා – 'ඉමිනාහං දට්ඨො මරණං වා නිගච්ඡාමි මරණමත්තං වා දුක්ඛ'''න්ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''එවමෙව ඛො, සුනක්ඛත්ත, සො වත භික්ඛු ඡසු ඵස්සායතනෙසු සංවුතකාරී 'උපධි දුක්ඛස්ස මූල'න්ති – ඉති විදිත්වා නිරුපධි උපධිසඞ්ඛයෙ විමුත්තො උපධිස්මිං වා කායං උපසංහරිස්සති චිත්තං වා උප්පාදෙස්සතීති – නෙතං ඨානං විජ්ජතී''ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො සුනක්ඛත්තො ලිච්ඡවිපුත්තො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

සුනක්ඛත්තසුත්තං නිට්ඨිතං පඤ්චමං.

6. ආනෙඤ්ජසප්පායසුත්තං

66. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා කුරූසු විහරති කම්මාසධම්මං නාම කුරූනං නිගමො. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''භික්ඛවො''ති. ''භදන්තෙ''ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ''අනිච්චා, භික්ඛවෙ, කාමා තුච්ඡා මුසා මොසධම්මා. මායාකතමෙතං, භික්ඛවෙ, බාලලාපනං. යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා කාමා, යෙ ච සම්පරායිකා කාමා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා කාමසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා කාමසඤ්ඤා – උභයමෙතං මාරධෙය්‍යං, මාරස්සෙස [මාරස්සෙව (ක.)] විසයො, මාරස්සෙස නිවාපො, මාරස්සෙස ගොචරො. එත්ථෙතෙ පාපකා අකුසලා

මානසා අභිජ්ඣාපි බ්‍යාපාදාපි සාරම්භාපි සංවත්තන්ති. තෙව අරියසාවකස්ස ඉධමනුසික්ඛතො අන්තරායාය සම්භවන්ති. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා කාමා, යෙ ච සම්පරායිකා කාමා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා කාමසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා කාමසඤ්ඤා – උභයමෙතං මාරධෙය්‍යං, මාරස්සෙස විසයො, මාරස්සෙස නිවාපො, මාරස්සෙස ගොචරො. එත්ථෙතෙ පාපකා අකුසලා මානසා අභිජ්ඣාපි බ්‍යාපාදාපි සාරම්භාපි සංවත්තන්ති, තෙව අරියසාවකස්ස ඉධමනුසික්ඛතො අන්තරායාය සම්භවන්ති. යංනූනාහං විපුලෙන මහග්ගතෙන චෙතසා විහරෙය්‍යං අභිභුය්‍ය ලොකං අධිට්ඨාය මනසා. විපුලෙන හි මෙ මහග්ගතෙන චෙතසා විහරතො අභිභුය්‍ය ලොකං අධිට්ඨාය මනසා යෙ පාපකා අකුසලා මානසා අභිජ්ඣාපි බ්‍යාපාදාපි සාරම්භාපි තෙ න භවිස්සන්ති. තෙසං පහානා අපරිත්තඤ්ච මෙ චිත්තං භවිස්සති අප්පමාණං සුභාවිත’න්ති. තස්ස එවංපටිපන්නස්ස තබ්බහුලවිහාරිනො ආයතනෙ චිත්තං පසීදති. සම්පසාදෙ සති එතරහි වා ආනෙඤ්ජං සමාපජ්ජති පඤ්ඤාය වා අධිමුච්චති කායස්ස භෙදා පරං මරණා. ඨානමෙතං විජ්ජති යං තංසංවත්තනිකං විඤ්ඤාණං අස්ස ආනෙඤ්ජූපගං. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමා ආනෙඤ්ජසප්පායා පටිපදා අක්ඛායති’’.

67. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා කාමා, යෙ ච සම්පරායිකා කාමා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා කාමසඤ්ඤා , යා ච සම්පරායිකා කාමසඤ්ඤා; යං කිඤ්චි රූපං (සබ්බං රූපං) [( ) නත්ථි සී. පී. පොත්ථකෙසු] චත්තාරි ච මහාභූතානි, චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදායරූප’න්ති. තස්ස එවංපටිපන්නස්ස තබ්බහුලවිහාරිනො ආයතනෙ චිත්තං පසීදති. සම්පසාදෙ සති එතරහි වා ආනෙඤ්ජං සමාපජ්ජති පඤ්ඤාය වා අධිමුච්චති කායස්ස භෙදා පරං මරණා. ඨානමෙතං විජ්ජති යං තංසංවත්තනිකං විඤ්ඤාණං අස්ස ආනෙඤ්ජූපගං. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියා ආනෙඤ්ජසප්පායා පටිපදා අක්ඛායති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා කාමා, යෙ ච සම්පරායිකා කාමා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා කාමසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා කාමසඤ්ඤා; යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා රූපා, යෙ ච සම්පරායිකා රූපා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා රූපසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා රූපසඤ්ඤා – උභයමෙතං අනිච්චං. යදනිච්චං තං නාලං අභිනන්දිතුං, නාලං අභිවදිතුං, නාලං අජ්ඣොසිතු’න්ති. තස්ස එවංපටිපන්නස්ස තබ්බහුලවිහාරිනො ආයතනෙ චිත්තං පසීදති. සම්පසාදෙ සති එතරහි වා ආනෙඤ්ජං සමාපජ්ජති පඤ්ඤාය වා අධිමුච්චති කායස්ස භෙදා පරං මරණා. ඨානමෙතං විජ්ජති යං තංසංවත්තනිකං විඤ්ඤාණං අස්ස ආනෙඤ්ජූපගං. අයං, භික්ඛවෙ, තතියා ආනෙඤ්ජසප්පායා පටිපදා අක්ඛායති.

68. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා කාමා, යෙ ච සම්පරායිකා කාමා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා කාමසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා කාමසඤ්ඤා; යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා රූපා, යෙ ච සම්පරායිකා රූපා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා රූපසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා රූපසඤ්ඤා; යා ච ආනෙඤ්ජසඤ්ඤා – සබ්බා සඤ්ඤා. යත්ථෙතා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති එතං සන්තං එතං පණීතං – යදිදං ආකිඤ්චඤ්ඤායතන’න්ති. තස්ස එවංපටිපන්නස්ස තබ්බහුලවිහාරිනො ආයතනෙ චිත්තං පසීදති. සම්පසාදෙ සති එතරහි වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජති පඤ්ඤාය වා අධිමුච්චති කායස්ස භෙදා පරං මරණා. ඨානමෙතං විජ්ජති යං තංසංවත්තනිකං විඤ්ඤාණං අස්ස ආකිඤ්චඤ්ඤායතනූපගං. අයං, භික්ඛවෙ, පඨමා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසප්පායා පටිපදා අක්ඛායති.

69. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘සුඤ්ඤමිදං අත්තෙන වා අත්තනියෙන වා’ති. තස්ස එවංපටිපන්නස්ස තබ්බහුලවිහාරිනො ආයතනෙ චිත්තං පසීදති. සම්පසාදෙ සති එතරහි වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජති පඤ්ඤාය වා අධිමුච්චති කායස්ස භෙදා පරං මරණා. ඨානමෙතං විජ්ජති යං තංසංවත්තනිකං විඤ්ඤාණං අස්ස ආකිඤ්චඤ්ඤායතනූපගං. අයං, භික්ඛවෙ, දුතියා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසප්පායා පටිපදා අක්ඛායති.

70. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘නාහං ක්වචනි [ක්වචිනි (ස්‍යා. කං. සී. අට්ඨ.)] කස්සචි කිඤ්චනතස්මිං [කිඤ්චනතස්මි (?)], න ච මම ක්වචනි කිස්මිඤ්චි කිඤ්චනං නත්ථී’ති. තස්ස එවංපටිපන්නස්ස තබ්බහුලවිහාරිනො ආයතනෙ චිත්තං පසීදති. සම්පසාදෙ සති එතරහි වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජති පඤ්ඤාය වා අධිමුච්චති කායස්ස භෙදා පරං මරණා. ඨානමෙතං විජ්ජති යං තංසංවත්තනිකං විඤ්ඤාණං අස්ස ආකිඤ්චඤ්ඤායතනූපගං. අයං, භික්ඛවෙ, තතියා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසප්පායා පටිපදා අක්ඛායති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා කාමා, යෙ ච සම්පරායිකා කාමා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා කාමසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා කාමසඤ්ඤා; යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා රූපා, යෙ ච සම්පරායිකා රූපා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා රූපසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා රූපසඤ්ඤා ; යා ච ආනෙඤ්ජසඤ්ඤා, යා ච ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා – සබ්බා සඤ්ඤා. යත්ථෙතා අපරිසෙසා නිරුජ්ඣන්ති එතං සන්තං එතං පණීතං – යදිදං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන’න්ති. තස්ස එවංපටිපන්නස්ස තබ්බහුලවිහාරිනො ආයතනෙ චිත්තං පසීදති. සම්පසාදෙ සති එතරහි වා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජති පඤ්ඤාය වා අධිමුච්චති කායස්ස භෙදා පරං මරණා. ඨානමෙතං විජ්ජති යං තංසංවත්තනිකං විඤ්ඤාණං අස්ස නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපගං. අයං, භික්ඛවෙ, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසප්පායා පටිපදා අක්ඛායතී’’ති.

71. එවං වුත්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉධ, භන්තෙ, භික්ඛු එවං පටිපන්නො හොති – ‘නො චස්ස, නො ච මෙ සියා; න භවිස්සති, න මෙ භවිස්සති; යදත්ථි යං, භූතං – තං පජහාමී’ති. එවං උපෙක්ඛං පටිලභති. පරිනිබ්බායෙය්‍ය නු ඛො සො, භන්තෙ, භික්ඛු න වා පරිනිබ්බායෙය්‍යා’’ති? ‘‘අපෙත්ථෙකච්චො, ආනන්ද, භික්ඛු පරිනිබ්බායෙය්‍ය, අපෙත්ථෙකච්චො භික්ඛු න පරිනිබ්බායෙය්‍යා’’ති. ‘‘කො නු ඛො, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො යෙනපෙත්ථෙකච්චො භික්ඛු පරිනිබ්බායෙය්‍ය, අපෙත්ථෙකච්චො භික්ඛු න පරිනිබ්බායෙය්‍යා’’ති? ‘‘ඉධානන්ද, භික්ඛු එවං පටිපන්නො හොති – ‘නො චස්ස, නො ච මෙ සියා; න භවිස්සති, න මෙ භවිස්සති; යදත්ථි, යං භූතං – තං පජහාමී’ති. එවං උපෙක්ඛං පටිලභති. සො තං උපෙක්ඛං අභිනන්දති, අභිවදති, අජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස තං උපෙක්ඛං අභිනන්දතො අභිවදතො අජ්ඣොසාය තිට්ඨතො තන්නිස්සිතං හොති විඤ්ඤාණං තදුපාදානං. සඋපාදානො, ආනන්ද, භික්ඛු න පරිනිබ්බායතී’’ති. ‘‘කහං පන සො, භන්තෙ, භික්ඛු උපාදියමානො උපාදියතී’’ති? ‘‘නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං, ආනන්දා’’ති. ‘‘උපාදානසෙට්ඨං කිර සො, භන්තෙ, භික්ඛු උපාදියමානො උපාදියතී’’ති? ‘‘උපාදානසෙට්ඨඤ්හි සො, ආනන්ද, භික්ඛු උපාදියමානො උපාදියති. උපාදානසෙට්ඨඤ්හෙතං, ආනන්ද, යදිදං – නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං’’.

72. ‘‘ඉධානන්ද, භික්ඛු එවං පටිපන්නො හොති – ‘නො චස්ස, නො ච මෙ සියා; න භවිස්සති, න මෙ භවිස්සති; යදත්ථි, යං භූතං – තං පජහාමී’ති. එවං උපෙක්ඛං පටිලභති. සො තං උපෙක්ඛං නාභිනන්දති, නාභිවදති, න අජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස තං උපෙක්ඛං අනභිනන්දතො අනභිවදතො අනජ්ඣොසාය තිට්ඨතො න තන්නිස්සිතං හොති විඤ්ඤාණං න තදුපාදානං. අනුපාදානො, ආනන්ද, භික්ඛු පරිනිබ්බායතී’’ති.

73. ‘‘අච්ඡරියං, භන්තෙ, අබ්භුතං, භන්තෙ! නිස්සාය නිස්සාය කිර නො, භන්තෙ, භගවතා ඔඝස්ස නිත්ථරණා අක්ඛාතා. කතමො පන, භන්තෙ, අරියො විමොක්ඛො’’ති? ‘‘ඉධානන්ද, භික්ඛු අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා කාමා, යෙ ච සම්පරායිකා කාමා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා කාමසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා කාමසඤ්ඤා; යෙ ච දිට්ඨධම්මිකා රූපා, යෙ ච සම්පරායිකා රූපා; යා ච දිට්ඨධම්මිකා රූපසඤ්ඤා, යා ච සම්පරායිකා රූපසඤ්ඤා; යා ච ආනෙඤ්ජසඤ්ඤා, යා ච ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා , යා ච නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤා – එස සක්කායො යාවතා සක්කායො. එතං අමතං යදිදං අනුපාදා චිත්තස්ස විමොක්ඛො. ඉති, ඛො, ආනන්ද, දෙසිතා මයා ආනෙඤ්ජසප්පායා පටිපදා, දෙසිතා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසප්පායා පටිපදා, දෙසිතා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසප්පායා පටිපදා, දෙසිතා නිස්සාය නිස්සාය ඔඝස්ස නිත්ථරණා, දෙසිතො අරියො විමොක්ඛො. යං ඛො, ආනන්ද, සත්ථාරා කරණීයං සාවකානං හිතෙසිනා අනුකම්පකෙන අනුකම්පං උපාදාය, කතං වො තං මයා. එතානි, ආනන්ද, රුක්ඛමූලානි, එතානි සුඤ්ඤාගාරානි. ඣායථානන්ද, මා පමාදත්ථ, මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථ. අයං වො අම්හාකං අනුසාසනී’’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

ආනෙඤ්ජසප්පායසුත්තං නිට්ඨිතං ඡට්ඨං.

7. ගණකමොග්ගල්ලානසුත්තං

74. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. අථ ඛො ගණකමොග්ගල්ලානො [ගණකමොග්ගලානො (ක.)] බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ගණකමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, ඉමස්ස මිගාරමාතුපාසාදස්ස දිස්සති අනුපුබ්බසික්ඛා අනුපුබ්බකිරියා අනුපුබ්බපටිපදා යදිදං – යාව පච්ඡිමසොපානකළෙවරා꞉ ඉමෙසම්පි හි, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණානං දිස්සති අනුපුබ්බසික්ඛා අනුපුබ්බකිරියා අනුපුබ්බපටිපදා යදිදං – අජ්ඣෙනෙ꞉ ඉමෙසම්පි හි, භො ගොතම, ඉස්සාසානං දිස්සති අනුපුබ්බසික්ඛා අනුපුබ්බකිරියා අනුපුබ්බපටිපදා යදිදං – ඉස්සත්ථෙ [ඉස්සත්තෙ (ක.)]. අම්හාකම්පි හි, භො ගොතම, ගණකානං ගණනාජීවානං දිස්සති අනුපුබ්බසික්ඛා අනුපුබ්බකිරියා අනුපුබ්බපටිපදා යදිදං – සඞ්ඛානෙ. මයඤ්හි, භො ගොතම, අන්තෙවාසිං ලභිත්වා පඨමං එවං ගණාපෙම – ‘එකං එකකං, ද්වෙ දුකා, තීණි තිකා, චත්තාරි චතුක්කා, පඤ්ච පඤ්චකා, ඡ ඡක්කා, සත්ත සත්තකා, අට්ඨ අට්ඨකා, නව නවකා, දස දසකා’ති; සතම්පි මයං, භො ගොතම, ගණාපෙම, භියොපි ගණාපෙම. සක්කා නු ඛො, භො ගොතම, ඉමස්මිම්පි ධම්මවිනයෙ එවමෙව අනුපුබ්බසික්ඛා අනුපුබ්බකිරියා අනුපුබ්බපටිපදා පඤ්ඤපෙතු’’න්ති?

75. ‘‘සක්කා , බ්‍රාහ්මණ, ඉමස්මිම්පි ධම්මවිනයෙ අනුපුබ්බසික්ඛා අනුපුබ්බකිරියා අනුපුබ්බපටිපදා පඤ්ඤපෙතුං. සෙය්‍යථාපි, බ්‍රාහ්මණ, දක්ඛො අස්සදම්මකො භද්‍රං අස්සාජානීයං ලභිත්වා පඨමෙනෙව මුඛාධානෙ කාරණං කාරෙති, අථ උත්තරිං කාරණං කාරෙති; එවමෙව ඛො, බ්‍රාහ්මණ, තථාගතො පුරිසදම්මං ලභිත්වා පඨමං එවං විනෙති – ‘එහි ත්වං, භික්ඛු, සීලවා හොහි, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරාහි ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛස්සු සික්ඛාපදෙසූ’’’ති.

‘‘යතො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු, තමෙනං තථාගතො උත්තරිං විනෙති – ‘එහි ත්වං, භික්ඛු, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො හොහි, චක්ඛුනා රූපං දිස්වා මා නිමිත්තග්ගාහී හොහි මානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජාහි; රක්ඛාහි චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජාහි. සොතෙන සද්දං සුත්වා…පෙ…. ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා…පෙ…. ජිව්හාය රසං සායිත්වා…පෙ…. කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා…පෙ…. මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය මා නිමිත්තග්ගාහී හොහි මානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජාහි; රක්ඛාහි මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජාහී’’’ති.

‘‘යතො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛු ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො හොති, තමෙනං තථාගතො උත්තරිං විනෙති – ‘එහි ත්වං, භික්ඛු, භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ හොහි. පටිසඞ්ඛා යොනිසො ආහාරං ආහාරෙය්‍යාසි – නෙව දවාය න මදාය න මණ්ඩනාය න විභූසනාය, යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා යාපනාය විහිංසූපරතියා බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය – ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඞ්ඛාමි, නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි, යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති අනවජ්ජතා ච ඵාසුවිහාරො චා’’’ති.

‘‘යතො ඛො, බ්‍රාහ්මණ , භික්ඛු භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ හොති, තමෙනං තථාගතො උත්තරිං විනෙති – ‘එහි ත්වං, භික්ඛු, ජාගරියං අනුයුත්තො විහරාහි, දිවසං චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙහි, රත්තියා පඨමං යාමං චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙහි, රත්තියා මජ්ඣිමං යාමං දක්ඛිණෙන පස්සෙන සීහසෙය්‍යං කප්පෙය්‍යාසි පාදෙ පාදං අච්චාධාය සතො සම්පජානො උට්ඨානසඤ්ඤං මනසිකරිත්වා, රත්තියා පච්ඡිමං යාමං පච්චුට්ඨාය චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙහී’’’ති.

‘‘යතො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛු ජාගරියං අනුයුත්තො හොති, තමෙනං තථාගතො උත්තරිං විනෙති – ‘එහි ත්වං, භික්ඛු, සතිසම්පජඤ්ඤෙන සමන්නාගතො හොහි, අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ සම්පජානකාරී , ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්පජානකාරී, සමිඤ්ජිතෙ පසාරිතෙ සම්පජානකාරී, සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණෙ සම්පජානකාරී, අසිතෙ පීතෙ ඛායිතෙ සායිතෙ සම්පජානකාරී , උච්චාරපස්සාවකම්මෙ සම්පජානකාරී, ගතෙ ඨිතෙ නිසින්නෙ සුත්තෙ ජාගරිතෙ භාසිතෙ තුණ්හීභාවෙ සම්පජානකාරී’’’ති.

‘‘යතො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛු සතිසම්පජඤ්ඤෙන සමන්නාගතො හොති, තමෙනං තථාගතො උත්තරිං විනෙති – ‘එහි ත්වං, භික්ඛු, විවිත්තං සෙනාසනං භජාහි අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජ’න්ති. සො විවිත්තං සෙනාසනං භජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනප්පත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං. සො පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො නිසීදති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා, උජුං කායං පණිධාය, පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා විහරති, අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙති; බ්‍යාපාදපදොසං පහාය අබ්‍යාපන්නචිත්තො විහරති සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී, බ්‍යාපාදපදොසා චිත්තං පරිසොධෙති; ථීනමිද්ධං [ථිනමිද්ධං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පහාය විගතථීනමිද්ධො විහරති ආලොකසඤ්ඤී සතො සම්පජානො, ථීනමිද්ධා චිත්තං පරිසොධෙති; උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහාය අනුද්ධතො විහරති අජ්ඣත්තං වූපසන්තචිත්තො, උද්ධච්චකුක්කුච්චා චිත්තං පරිසොධෙති; විචිකිච්ඡං පහාය තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විහරති අකථංකථී කුසලෙසු ධම්මෙසු, විචිකිච්ඡාය චිත්තං පරිසොධෙති.

76. ‘‘සො ඉමෙ පඤ්ච නීවරණෙ පහාය චෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං…පෙ…. දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. පීතියා ච විරාගා… තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සුඛස්ස ච පහානා… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති.

‘‘යෙ ඛො තෙ, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛූ සෙක්ඛා [සෙඛා (සබ්බත්ථ)] අපත්තමානසා අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං පත්ථයමානා විහරන්ති තෙසු මෙ අයං එවරූපී අනුසාසනී හොති. යෙ පන තෙ භික්ඛූ අරහන්තො ඛීණාසවා වුසිතවන්තො කතකරණීයා ඔහිතභාරා අනුප්පත්තසදත්ථා පරික්ඛීණභවසංයොජනා සම්මදඤ්ඤා විමුත්තා තෙසං ඉමෙ ධම්මා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාය චෙව සංවත්තන්ති, සතිසම්පජඤ්ඤාය චා’’ති.

එවං වුත්තෙ, ගණකමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කිං නු ඛො භොතො ගොතමස්ස සාවකා භොතා ගොතමෙන එවං ඔවදීයමානා එවං අනුසාසීයමානා සබ්බෙ අච්චන්තං නිට්ඨං නිබ්බානං ආරාධෙන්තින්ත්ති උදාහු එකච්චෙ නාරාධෙන්තී’’ති? ‘‘අප්පෙකච්චෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මම සාවකා මයා එවං ඔවදීයමානා එවං අනුසාසීයමානා අච්චන්තං නිට්ඨං නිබ්බානං ආරාධෙන්ති, එකච්චෙ නාරාධෙන්තී’’ති.

‘‘කො නු ඛො, භො ගොතම, හෙතු කො පච්චයො යං තිට්ඨතෙව නිබ්බානං, තිට්ඨති නිබ්බානගාමී මග්ගො, තිට්ඨති භවං ගොතමො සමාදපෙතා; අථ ච පන භොතො ගොතමස්ස සාවකා භොතා ගොතමෙන එවං ඔවදීයමානා

එවං අනුසාසීයමානා අප්පෙකච්චෙ අච්චන්තං නිට්ඨං නිබ්බානං ආරාධෙන්ති, එකච්චෙ නාරාධෙන්තී''ති?

77. ''තෙන හි, බ්‍රාහ්මණ, තංයෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි. යථා තෙ ඛමෙය්‍ය තථා නං බ්‍යාකරෙය්‍යාසි. තං කිං මඤ්ඤසි , බ්‍රාහ්මණ, කුසලො ත්වං රාජගහගාමිස්ස මග්ගස්සා''ති? ''එවං, භො, කුසලො අහං රාජගහගාමිස්ස මග්ගස්සා''ති. ''තං කිං මඤ්ඤසි, බ්‍රාහ්මණ, ඉධ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය රාජගහං ගන්තුකාමො. සො තං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදෙය්‍ය – 'ඉච්ඡාමහං, භන්තෙ, රාජගහං ගන්තුං; තස්ස මෙ රාජගහස්ස මග්ගං උපදිසා'ති. තමෙනං ත්වං එවං වදෙය්‍යාසි – 'එහම්භො [එවං භො (සී. පී.)] පුරිස, අයං මග්ගො රාජගහං ගච්ඡති. තෙන මුහුත්තං ගච්ඡ, තෙන මුහුත්තං ගන්ත්වා දක්ඛිස්සසි අමුකං නාම ගාමං, තෙන මුහුත්තං ගච්ඡ, තෙන මුහුත්තං ගන්ත්වා දක්ඛිස්සසි අමුකං නාම නිගමං; තෙන මුහුත්තං ගච්ඡ, තෙන මුහුත්තං ගන්ත්වා දක්ඛිස්සසි රාජගහස්ස ආරාමරාමණෙය්‍යකං වනරාමණෙය්‍යකං භූමිරාමණෙය්‍යකං පොක්ඛරණීරාමණෙය්‍යක'න්ති. සො තයා එවං ඔවදීයමානො එවං අනුසාසීයමානො උම්මග්ගං ගහෙත්වා පච්ඡාමුඛො ගච්ඡෙය්‍ය. අථ දුතියො පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය රාජගහං ගන්තුකාමො. සො තං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදෙය්‍ය – 'ඉච්ඡාමහං, භන්තෙ, රාජගහං ගන්තුං; තස්ස මෙ රාජගහස්ස මග්ගං උපදිසා'ති. තමෙනං ත්වං එවං වදෙය්‍යාසි – 'එහම්භො පුරිස, අයං මග්ගො රාජගහං ගච්ඡති. තෙන මුහුත්තං ගච්ඡ, තෙන මුහුත්තං ගන්ත්වා දක්ඛිස්සසි අමුකං නාම ගාමං; තෙන මුහුත්තං ගච්ඡ, තෙන මුහුත්තං ගන්ත්වා දක්ඛිස්සසි අමුකං නාම නිගමං; තෙන මුහුත්තං ගච්ඡ, තෙන මුහුත්තං ගන්ත්වා දක්ඛිස්සසි රාජගහස්ස ආරාමරාමණෙය්‍යකං වනරාමණෙය්‍යකං භූමිරාමණෙය්‍යකං පොක්ඛරණීරාමණෙය්‍යක'න්ති. සො තයා එවං ඔවදීයමානො එවං අනුසාසීයමානො සොත්ථිනා රාජගහං ගච්ඡෙය්‍ය. කො නු ඛො, බ්‍රාහ්මණ, හෙතු කො පච්චයො යං තිට්ඨතෙව රාජගහං , තිට්ඨති රාජගහගාමී මග්ගො, තිට්ඨසි ත්වං සමාදපෙතා; අථ ච පන තයා එවං ඔවදීයමානො එවං අනුසාසීයමානො එකො පුරිසො උම්මග්ගං ගහෙත්වා පච්ඡාමුඛො ගච්ඡෙය්‍ය, එකො සොත්ථිනා රාජගහං ගච්ඡෙය්‍යා''ති? ''එත්ථ ක්‍යාහං, භො ගොතම, කරොමි? මග්ගක්ඛායීහං, භො ගොතමා''ති.

''එවමෙව ඛො, බ්‍රාහ්මණ, තිට්ඨතෙව නිබ්බානං, තිට්ඨති නිබ්බානගාමී මග්ගො, තිට්ඨාමහං සමාදපෙතා; අථ ච පන මම සාවකා මයා එවං ඔවදීයමානා එවං අනුසාසීයමානා අප්පෙකච්චෙ අච්චන්තං නිට්ඨං නිබ්බානං ආරාධෙන්ති, එකච්චෙ නාරාධෙන්ති. එත්ථ ක්‍යාහං, බ්‍රාහ්මණ, කරොමි? මග්ගක්ඛායීහං, බ්‍රාහ්මණ, තථාගතො''ති.

78. එවං වුත්තෙ, ගණකමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ''යෙමෙ, භො ගොතම, පුග්ගලා අස්සද්ධා ජීවිකත්ථා න සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතා සඨා මායාවිනො කෙතබිනො [කෙටුභිනො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] උද්ධතා උන්නළා චපලා මුඛරා විකිණ්ණවාචා ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරා භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුනො ජාගරියං අනනුයුත්තා සාමඤ්ඤෙ අනපෙක්ඛවන්තො සික්ඛාය න තිබ්බගාරවා බාහුලිකා [බාහුල්ලිකා (ස්‍යා. කං.)] සාථලිකා ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමා පවිවෙකෙ නික්ඛිත්තධුරා කුසීතා හීනවීරියා මුට්ඨස්සතිනො අසම්පජානා අසමාහිතා විබ්භන්තචිත්තා දුප්පඤ්ඤා එළමූගා, න තෙහි භවං ගොතමො සද්ධිං සංවසති''.

''යෙ පන තෙ කුලපුත්තා සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතා අසඨා අමායාවිනො අකෙතබිනො අනුද්ධතා අනුන්නළා අචපලා අමුඛරා අවිකිණ්ණවාචා ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරා භොජනෙ මත්තඤ්ඤුනො ජාගරියං අනුයුත්තා සාමඤ්ඤෙ අපෙක්ඛවන්තො සික්ඛාය තිබ්බගාරවා නබාහුලිකා නසාථලිකා ඔක්කමනෙ නික්ඛිත්තධුරා පවිවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා ආරද්ධවීරියා පහිතත්තා උපට්ඨිතස්සතිනො සම්පජානා සමාහිතා එකග්ගචිත්තා පඤ්ඤවන්තො අනෙළමූගා, තෙහි භවං ගොතමො සද්ධිං සංවසති.

''සෙය්‍යථාපි , භො ගොතම, යෙ කෙචි මූලගන්ධා, කාලානුසාරි තෙසං අග්ගමක්ඛායති; යෙ කෙචි සාරගන්ධා, ලොහිතචන්දනං තෙසං අග්ගමක්ඛායති; යෙ කෙචි පුප්ඵගන්ධා, වස්සිකං තෙසං අග්ගමක්ඛායති; එවමෙව භොතො ගොතමස්ස ඔවාදො පරමජ්ජධම්මෙසු.

''අභික්කන්තං , භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම! සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – 'චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තී'ති; එවමෙවං භොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එසාහං භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමි ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත''න්ති.

ගණකමොග්ගල්ලානසුත්තං නිට්ඨිතං සත්තමං.

8. ගොපකමොග්ගල්ලානසුත්තං

79. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං ආයස්මා ආනන්දො රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ අචිරපරිනිබ්බුතෙ භගවති. තෙන ඛො පන සමයෙන රාජා මාගධො අජාතසත්තු වෙදෙහිපුත්තො රාජගහං පටිසඞ්ඛාරාපෙති රඤ්ඤො පජ්ජොතස්ස ආසඞ්කමානො. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි. අථ ඛො ආයස්මතො ආනන්දස්ස එතදහොසි – ''අතිප්පගො ඛො තාව

රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිතුං. යංනූනාහං යෙන ගොපකමොග්ගල්ලානස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස කම්මන්තො, යෙන ගොපකමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යා''න්ති.

අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන ගොපකමොග්ගල්ලානස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස කම්මන්තො, යෙන ගොපකමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො තෙනුපසඞ්කමි. අද්දසා ඛො ගොපකමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො ආයස්මන්තං ආනන්දං දූරතොව ආගච්ඡන්තං. දිස්වාන ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ''එතු ඛො භවං ආනන්දො. ස්වාගතං භොතො ආනන්දස්ස. චිරස්සං ඛො භවං ආනන්දො ඉමං පරියායමකාසි යදිදං ඉධාගමනාය. නිසීදතු භවං ආනන්දො, ඉදමාසනං පඤ්ඤත්ත''න්ති. නිසීදි ඛො ආයස්මා ආනන්දො පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. ගොපකමොග්ගල්ලානොපි ඛො බ්‍රාහ්මණො අඤ්ඤතරං නීචං ආසනං ගහෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ගොපකමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ''අත්ථි නු ඛො, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි තෙහි ධම්මෙහි සබ්බෙනසබ්බං සබ්බථාසබ්බං සමන්නාගතො යෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සො භවං ගොතමො අහොසි අරහං සම්මාසම්බුද්ධො''ති? ''නත්ථි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි තෙහි ධම්මෙහි සබ්බෙනසබ්බං සබ්බථාසබ්බං සමන්නාගතො යෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සො භගවා අහොසි අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. සො හි, බ්‍රාහ්මණ, භගවා අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා, අසඤ්ජාතස්ස මග්ගස්ස සඤ්ජනෙතා, අනක්ඛාතස්ස මග්ගස්ස අක්ඛාතා, මග්ගඤ්ඤූ, මග්ගවිදූ, මග්ගකොවිදො; මග්ගානුගා ච පන එතරහි සාවකා විහරන්ති පච්ඡා සමන්නාගතා''ති. අයඤ්ච හිදං ආයස්මතො ආනන්දස්ස ගොපකමොග්ගල්ලානෙන බ්‍රාහ්මණෙන සද්ධිං අන්තරාකථා විප්පකතා අහොසි.

අථ ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො රාජගහෙ කම්මන්තෙ අනුසඤ්ඤායමානො යෙන ගොපකමොග්ගල්ලානස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස කම්මන්තො, යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා ආනන්දෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ''කායනුත්ථ, භො ආනන්ද, එතරහි කථාය සන්නිසින්නා, කා ච පන වො අන්තරාකථා විප්පකතා''ති? ''ඉධ මං, බ්‍රාහ්මණ, ගොපකමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො එවමාහ – 'අත්ථි නු ඛො, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි තෙහි ධම්මෙහි සබ්බෙනසබ්බං සබ්බථාසබ්බං සමන්නාගතො යෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සො භවං ගොතමො අහොසි අරහං සම්මාසම්බුද්ධො'ති. එවං වුත්තෙ අහං, බ්‍රාහ්මණ, ගොපකමොග්ගල්ලානං බ්‍රාහ්මණං එතදවොචං – 'නත්ථි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි තෙහි ධම්මෙහි සබ්බෙනසබ්බං සබ්බථාසබ්බං සමන්නාගතො යෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සො භගවා අහොසි අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. සො හි, බ්‍රාහ්මණ, භගවා අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා, අසඤ්ජාතස්ස මග්ගස්ස සඤ්ජනෙතා, අනක්ඛාතස්ස මග්ගස්ස අක්ඛාතා, මග්ගඤ්ඤූ, මග්ගවිදූ, මග්ගකොවිදො; මග්ගානුගා ච පන එතරහි සාවකා විහරන්ති පච්ඡා සමන්නාගතා'ති. අයං ඛො නො, බ්‍රාහ්මණ, ගොපකමොග්ගල්ලානෙන බ්‍රාහ්මණෙන සද්ධිං අන්තරාකථා විප්පකතා. අථ ත්වං අනුප්පත්තො''ති.

80. ''අත්ථි නු ඛො, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි තෙන භොතා ගොතමෙන ඨපිතො – 'අයං වො මමච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතී'ති, යං තුම්හෙ එතරහි පටිපාදෙය්‍යාථා''ති [පටිධාවෙය්‍යාථාති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]? ''නත්ථි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන ඨපිතො – 'අයං වො මමච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතී'ති, යං මයං එතරහි පටිපාදෙය්‍යාමා''ති. ''අත්ථි පන, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි සඞ්ඝෙන සම්මතො, සම්බහුලෙහි ථෙරෙහි භික්ඛූහි ඨපිතො – 'අයං නො භගවතො අච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතී'ති, යං තුම්හෙ එතරහි පටිපාදෙය්‍යාථා''ති? ''නත්ථි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි සඞ්ඝෙන සම්මතො, සම්බහුලෙහි ථෙරෙහි භික්ඛූහි ඨපිතො – 'අයං නො භගවතො අච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතී'ති, යං මයං එතරහි පටිපාදෙය්‍යාමා''ති. ''එවං අප්පටිසරණෙ ච පන, භො ආනන්ද, කො හෙතු සාමග්ගියා''ති? ''න ඛො මයං, බ්‍රාහ්මණ, අප්පටිසරණා; සප්පටිසරණා මයං, බ්‍රාහ්මණ; ධම්මප්පටිසරණා''ති.

'''අත්ථි නු ඛො, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි තෙන භොතා ගොතමෙන ඨපිතො – අයං වො මමච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතීති, යං තුම්හෙ එතරහි පටිපාදෙය්‍යාථා'ති – ඉති පුට්ඨො සමානො 'නත්ථි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන ඨපිතො – අයං වො මමච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතීති, යං මයං එතරහි පටිපාදෙය්‍යාමා'ති වදෙසි; 'අත්ථි පන, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි සඞ්ඝෙන සම්මතො, සම්බහුලෙහි ථෙරෙහි භික්ඛූහි ඨපිතො – අයං නො භගවතො අච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතීති, යං තුම්හෙ එතරහි පටිපාදෙය්‍යාථා'ති – ඉති පුට්ඨො සමානො 'නත්ථි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි සඞ්ඝෙන සම්මතො, සම්බහුලෙහි ථෙරෙහි භික්ඛූහි ඨපිතො – අයං නො භගවතො අච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතීති, යං මයං එතරහි පටිපාදෙය්‍යාමා'ති – වදෙසි; 'එවං අප්පටිසරණෙ ච පන, භො ආනන්ද, කො හෙතු සාමග්ගියා'ති ඉති පුට්ඨො සමානො 'න ඛො මයං, බ්‍රාහ්මණ , අප්පටිසරණා; සප්පටිසරණා මයං, බ්‍රාහ්මණ; ධම්මප්පටිසරණා'ති වදෙසි. ඉමස්ස පන, භො ආනන්ද, භාසිතස්ස කථං අත්ථො දට්ඨබ්බො''ති?

81. ''අත්ථි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන භික්ඛූනං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, පාතිමොක්ඛං උද්දිට්ඨං. තෙ මයං තදහුපොසථෙ යාවතිකා එකං ගාමඛෙත්තං උපනිස්සාය විහරාම තෙ සබ්බෙ එකජ්ඣං සන්නිපතාම; සන්නිපතිත්වා යස්ස තං පවත්තති තං අජ්ඣෙසාම. තස්මිං චෙ භඤ්ඤමානෙ හොති භික්ඛුස්ස ආපත්ති හොති වීතික්කමො තං මයං යථාධම්මං යථානුසිට්ඨං කාරෙමාති.

“න කිර නො භවන්තො කාරෙන්ති; ධම්මො නො කාරෙති”. “අත්ථි නු බො, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි යං තුම්හෙ එතරහි සක්කරොථ ගරුං කරොථ [ගරුකරොථ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] මානෙථ පූජෙථ; සක්කත්වා ගරුං කත්වා [ගරුකත්වා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] උපනිස්සාය විහරථා”ති? “නත්ථි බො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි යං මයං එතරහි සක්කරොම ගරුං කරොම මානෙම පූජෙම; සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරාමා”ති.

“‘අත්ථි නු බො, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි තෙන භොතා ගොතමෙන ඨපිතො – අයං වො මමච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතීති යං තුම්හෙ එතරහි පටිපාදෙය්‍යාථා’ති – ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නත්ථි බො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන ඨපිතො – අයං වො මමච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතීති යං මයං එතරහි පටිපාදෙය්‍යාමා’ති වදෙසි; ‘අත්ථි පන, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි සඞ්ඝෙන සම්මතො, සම්බහුලෙහි ථෙරෙහි භික්ඛූහි ඨපිතො – අයං නො භගවතො අච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතීති යං තුම්හෙ එතරහි පටිපාදෙය්‍යාථා’ති – ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නත්ථි බො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි සඞ්ඝෙන සම්මතො, සම්බහුලෙහි ථෙරෙහි භික්ඛූහි ඨපිතො – අයං නො භගවතො අච්චයෙන පටිසරණං භවිස්සතීති යං මයං එතරහි පටිපාදෙය්‍යාමා’ති වදෙසි; ‘අත්ථි නු බො, භො ආනන්ද, එකභික්ඛුපි යං තුම්හෙ එතරහි සක්කරොථ ගරුං කරොථ මානෙථ පූජෙථ; සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරථා’ති – ඉති පුට්ඨො සමානො ‘නත්ථි බො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි යං මයං එතරහි සක්කරොම ගරුං කරොම මානෙම පූජෙම; සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරාමා’ති වදෙසි. ඉමස්ස පන, භො ආනන්ද, භාසිතස්ස කථං අත්ථො දට්ඨබ්බො”ති?

82. “අත්ථි බො, බ්‍රාහ්මණ, තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන දස පසාදනීයා ධම්මා අක්ඛාතා. යස්මිං නො ඉමෙ ධම්මා සංවිජ්ජන්ති තං මයං එතරහි සක්කරොම ගරුං කරොම මානෙම පූජෙම; සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරාම. කතමෙ දස?

“ඉධ , බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො, අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු.

“බහුස්සුතො හොති සුතධරො සුතසන්නිචයො. යෙ තෙ ධම්මා ආදිකල්‍යාණා, මජ්ඣෙකල්‍යාණා, පරියොසානකල්‍යාණා, සාත්ථං, සබ්‍යඤ්ජනං [සාත්ථා සබ්‍යඤ්ජනා (සී. ස්‍යා. කං.)], කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං අභිවදන්ති තථාරූපාස්ස ධම්මා බහුස්සුතා හොන්ති ධාතා [ධතා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා.

“සන්තුට්ඨො හොති ( ) [(ඉතරීතරෙහි) දී. නි. 3.345] චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙහි.

“චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී.

“අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභොති – එකොපි හුත්වා බහුධා හොති, බහුධාපි හුත්වා එකො හොති; ආවිභාවං තිරොභාවං; තිරොකුට්ටං [තිරොකුඩ්ඩං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] තිරොපාකාරං තිරොපබ්බතං අසජ්ජමානො ගච්ඡති, සෙය්‍යථාපි ආකාසෙ; පථවියාපි උම්මුජ්ජනිමුජ්ජං කරොති, සෙය්‍යථාපි උදකෙ; උදකෙපි අභිජ්ජමානෙ ගච්ඡති, සෙය්‍යථාපි පථවියං; ආකාසෙපි පල්ලඞ්කෙන කමති, සෙය්‍යථාපි පක්ඛී සකුණො; ඉමෙපි චන්දිමසූරියෙ එවංමහිද්ධිකෙ එවංමහානුභාවෙ පාණිනා පරිමසති [පරාමසති (ක.)] පරිමජ්ජති, යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙති.

“දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුසිකාය උභො සද්දෙ සුණාති – දිබ්බෙ ච මානුසෙ ච, යෙ දූරෙ සන්තිකෙ ච.

“පරසත්තානං පරපුග්ගලානං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාති. සරාගං වා චිත්තං ‘සරාගං චිත්ත’න්ති පජානාති, වීතරාගං වා චිත්තං ‘වීතරාගං චිත්ත’න්ති පජානාති, සදොසං වා චිත්තං ‘සදොසං චිත්ත’න්ති පජානාති, වීතදොසං වා චිත්තං ‘වීතදොසං චිත්ත’න්ති පජානාති, සමොහං වා චිත්තං ‘සමොහං චිත්ත’න්ති පජානාති, වීතමොහං වා චිත්තං ‘වීතමොහං චිත්ත’න්ති පජානාති, සංඛිත්තං වා චිත්තං ‘සංඛිත්තං චිත්ත’න්ති පජානාති, වික්ඛිත්තං වා චිත්තං ‘වික්ඛිත්තං චිත්ත’න්ති පජානාති , මහග්ගතං වා චිත්තං ‘මහග්ගතං චිත්ත’න්ති පජානාති, අමහග්ගතං වා චිත්තං ‘අමහග්ගතං චිත්ත’න්ති පජානාති, සඋත්තරං වා චිත්තං ‘සඋත්තරං චිත්ත’න්ති පජානාති, අනුත්තරං වා චිත්තං ‘අනුත්තරං චිත්ත’න්ති පජානාති, සමාහිතං වා චිත්තං ‘සමාහිතං චිත්ත’න්ති පජානාති, අසමාහිතං වා චිත්තං ‘අසමාහිතං චිත්ත’න්ති පජානාති, විමුත්තං වා චිත්තං ‘විමුත්තං චිත්ත’න්ති පජානාති, අවිමුත්තං වා චිත්තං ‘අවිමුත්තං චිත්ත’න්ති පජානාති.

“අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථිදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො තිස්සොපි ජාතියො චතස්සොපි ජාතියො පඤ්චපි ජාතියො දසපි ජාතියො වීසම්පි ජාතියො තිංසම්පි ජාතියො චත්තාරීසම්පි ජාතියො පඤ්ඤාසම්පි ජාතියො ජාතිසතම්පි ජාතිසහස්සම්පි ජාතිසතසහස්සම්පි අනෙකෙපි සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි විවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ – ‘අමුත්‍රාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො

එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො අමුත්‍ර උදපාදිං; තත්‍රාපාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො ඉධූපපන්නො’ති. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති.

“දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති.

“ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති.

“ඉමෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණ, තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන දස පසාදනීයා ධම්මා අක්ඛාතා. යස්මිං නො ඉමෙ ධම්මා සංවිජ්ජන්ති තං මයං එතරහි සක්කරොම ගරුං කරොම මානෙම පූජෙම; සක්කත්වා ගරුං කත්වා උපනිස්සාය විහරාමා”ති.

83. එවං වුත්තෙ වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො උපනන්දං සෙනාපතිං ආමන්තෙසි – “තං කිං මඤ්ඤති භවං සෙනාපති [මඤ්ඤසි එවං සෙනාපති (සයා. කං. පී.), මඤ්ඤසි සෙනාපති (සී.), මඤ්ඤසි භවං සෙනාපති (ක.)] යදිමෙ භොන්තො සක්කාතබ්බං සක්කරොන්ති, ගරුං කාතබ්බං ගරුං කරොන්ති, මානෙතබ්බං මානෙන්ති , පූජෙතබ්බං පූජෙන්ති”? “තග්ඝිමෙ [තග්ඝ මෙ (ක.)] භොන්තො සක්කාතබ්බං සක්කරොන්ති, ගරුං කාතබ්බං ගරුං කරොන්ති, මානෙතබ්බං මානෙන්ති, පූජෙතබ්බං පූජෙන්ති. ඉමඤ්ච හි තෙ භොන්තො න සක්කරෙය්‍යුං න ගරුං කරෙය්‍යුං න මානෙය්‍යුං න පූජෙය්‍යුං; අථ කිඤ්චරහි තෙ භොන්තො සක්කරෙය්‍යුං ගරුං කරෙය්‍යුං මානෙය්‍යුං පූජෙය්‍යුං, සක්කත්වා ගරුං කත්වා මානෙත්වා පූජෙත්වා උපනිස්සාය විහරෙය්‍යු”න්ති? අථ ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – “කහං පන භවං ආනන්දො එතරහි විහරතී”ති? “වෙළුවනෙ ඛොහං, බ්‍රාහ්මණ, එතරහි විහරාමී”ති. “කච්චි පන, භො ආනන්ද, වෙළුවනං රමණීයඤ්චෙව අප්පසද්දඤ්ච අප්පනිග්ඝොසඤ්ච විජනවාතං මනුස්සරාහස්සෙය්‍යකං [මනුස්සරාහසෙය්‍යකං (සී. සයා. කං. පී.)] පටිසල්ලානසාරුප්ප”න්ති? “තග්ඝ, බ්‍රාහ්මණ, වෙළුවනං රමණීයඤ්චෙව අප්පසද්දඤ්ච අප්පනිග්ඝොසඤ්ච විජනවාතං මනුස්සරාහස්සෙය්‍යකං පටිසල්ලානසාරුප්පං, යථා තං තුම්හාදිසෙහි රක්ඛකෙහි ගොපකෙහී”ති. “තග්ඝ, භො ආනන්ද, වෙළුවනං රමණීයඤ්චෙව අප්පසද්දඤ්ච අප්පනිග්ඝොසඤ්ච විජනවාතං මනුස්සරාහස්සෙය්‍යකං පටිසල්ලානසාරුප්පං, යථා තං භවන්තෙහි ඣායීහි ඣානසීලීහි. ඣායිනො චෙව භවන්තො ඣානසීලිනො ච”.

“එකමිදාහං , භො ආනන්ද, සමයං සො භවං ගොතමො වෙසාලියං විහරති මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං. අථ ඛ්වාහං, භො ආනන්ද, යෙන මහාවනං කූටාගාරසාලා යෙන සො භවං ගොතමො තෙනුපසඞ්කමිං. තත්‍ර ච පන සො [තත්‍ර ච සො (සී. පී.)] භවං ගොතමො අනෙකපරියායෙන ඣානකථං කථෙසි. ඣායී චෙව සො භවං ගොතමො අහොසි ඣානසීලී ච. සබ්බඤ්ච පන සො භවං ගොතමො ඣානං වණ්ණෙසී”ති.

84. “න ච ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සො භගවා සබ්බං ඣානං වණ්ණෙසි, නපි සො භගවා සබ්බං ඣානං න වණ්ණෙසීති. කථං රූපඤ්ච , බ්‍රාහ්මණ, සො භගවා ඣානං න වණ්ණෙසි? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො කාමරාගපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති කාමරාගපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච කාමරාගස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති; සො කාමරාගංයෙව අන්තරං කරිත්වා ඣායති පජ්ඣායති නිජ්ඣායති අපජ්ඣායති. බ්‍යාපාදපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති බ්‍යාපාදපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච බ්‍යාපාදස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති; සො බ්‍යාපාදංයෙව අන්තරං කරිත්වා ඣායති පජ්ඣායති නිජ්ඣායති අපජ්ඣායති. ථිනමිද්ධපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති ථිනමිද්ධපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච ථිනමිද්ධස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති; සො ථිනමිද්ධංයෙව අන්තරං කරිත්වා ඣායති පජ්ඣායති නිජ්ඣායති අපජ්ඣායති. උද්ධච්චකුක්කුච්චපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති උද්ධච්චකුක්කුච්චපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති; සො උද්ධච්චකුක්කුච්චංයෙව අන්තරං කරිත්වා ඣායති පජ්ඣායති නිජ්ඣායති අපජ්ඣායති. විචිකිච්ඡාපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති විචිකිච්ඡාපරෙතෙන, උප්පන්නාය ච විචිකිච්ඡාය නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති; සො විචිකිච්ඡංයෙව අන්තරං කරිත්වා ඣායති පජ්ඣායති නිජ්ඣායති අපජ්ඣායති. එවරූපං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සො භගවා ඣානං න වණ්ණෙසි.

“කථං රූපඤ්ච, බ්‍රාහ්මණ, සො භගවා ඣානං වණ්ණෙසි? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවරූපං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සො භගවා ඣානං වණ්ණෙසී”ති.

“ගාරය්හං කිර, භො ආනන්ද, සො භවං ගොතමො ඣානං ගරහි, පාසංසං පසංසි. හන්ද, ච දානි මයං, භො ආනන්ද, ගච්ඡාම; බහුකිච්චා මයං බහුකරණීයා”ති. “යස්සදානි ත්වං, බ්‍රාහ්මණ, කාලං මඤ්ඤසී”ති. අථ ඛො වස්සකාරො බ්‍රාහ්මණො මගධමහාමත්තො ආයස්මතො ආනන්දස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි.

අථ ඛො ගොපකමොග්ගල්ලානො බ්‍රාහ්මණො අවිරපක්කන්තෙ වස්සකාරෙ බ්‍රාහ්මණෙ මගධමහාමත්තෙ ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ''යං නො මයං භවන්තං ආනන්දං අපුච්ඡිම්හා තං නො භවං ආනන්දො න බ්‍යාකාසී''ති. ''නනු තෙ, බ්‍රාහ්මණ, අවොචුම්හා – 'නත්ථි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකභික්ඛුපි තෙහි ධම්මෙහි සබ්බෙනසබ්බං සබ්බථාසබ්බං සමන්නාගතො යෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සො භගවා අහොසි අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. සො හි, බ්‍රාහ්මණ, භගවා අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා, අසඤ්ජාතස්ස මග්ගස්ස සඤ්ජනෙතා, අනක්ඛාතස්ස මග්ගස්ස අක්ඛාතා, මග්ගඤ්ඤූ, මග්ගවිදූ, මග්ගකොවිදො . මග්ගානුගා ච පන එතරහි සාවකා විහරන්ති පච්ඡා සමන්නාගතා'''ති.

ගොපකමොග්ගල්ලානසුත්තං නිට්ඨිතං අට්ඨමං.

9. මහාපුණ්ණමසුත්තං

85. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා තදහුපොසථෙ පන්නරසෙ පුණ්ණාය පුණ්ණමාය රත්තියා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො අබ්භොකාසෙ නිසින්නො හොති. අථ ඛො අඤ්ඤතරො භික්ඛු උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කත්වා යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා භගවන්තං එතදවොච –

''පුච්ඡෙය්‍යාහං, භන්තෙ, භගවන්තං කිඤ්චිදෙව දෙසං, සචෙ මෙ භගවා ඔකාසං කරොති පඤ්හස්ස වෙය්‍යාකරණායා''ති. ''තෙන හි ත්වං, භික්ඛු, සකෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා පුච්ඡ යදාකඞ්ඛසී''ති.

86. අථ ඛො සො භික්ඛු සකෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා භගවන්තං එතදවොච – ''ඉමෙ නු ඛො, භන්තෙ, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා, සෙය්‍යථිදං – රූපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඞ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො''ති? ''ඉමෙ ඛො, භික්ඛු, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා, සෙය්‍යථිදං – රූපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඞ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො''ති.

''සාධු, භන්තෙ''ති ඛො සො භික්ඛු භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා භගවන්තං උත්තරිං පඤ්හං පුච්ඡි – ''ඉමෙ පන, භන්තෙ, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා කිංමූලකා''ති? ''ඉමෙ ඛො, භික්ඛු, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා ඡන්දමූලකා''ති. ''තංයෙව නු ඛො, භන්තෙ, උපාදානං තෙ පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා, උදාහු අඤ්ඤත්‍ර පඤ්චහුපාදානක්ඛන්ධෙහි උපාදාන''න්ති? ''න ඛො, භික්ඛු, තංයෙව උපාදානං තෙ පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා, නාපි අඤ්ඤත්‍ර පඤ්චහුපාදානක්ඛන්ධෙහි උපාදානං. යො ඛො, භික්ඛු, පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු ඡන්දරාගො තං තත්ථ උපාදාන''න්ති.

''සියා පන, භන්තෙ, පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු ඡන්දරාගවෙමත්තතා''ති? ''සියා භික්ඛූ''ති භගවා අවොච ''ඉධ, භික්ඛු, එකච්චස්ස එවං හොති – 'එවංරූපො සියං අනාගතමද්ධානං , එවංවෙදනො සියං අනාගතමද්ධානං, එවංසඤ්ඤො සියං අනාගතමද්ධානං, එවංසඞ්ඛාරො සියං අනාගතමද්ධානං, එවංවිඤ්ඤාණො සියං අනාගතමද්ධාන'න්ති. එවං ඛො, භික්ඛු, සියා පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු ඡන්දරාගවෙමත්තතා''ති.

''කිත්තාවතා පන, භන්තෙ, ඛන්ධානං ඛන්ධාධිවචනං හොතී''ති? ''යං කිඤ්චි, භික්ඛු, රූපං – අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා, ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා, හීනං වා පණීතං වා, යං දූරෙ සන්තිකෙ වා – අයං රූපක්ඛන්ධො. යා කාචි වෙදනා – අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා, ඔළාරිකා වා සුඛුමා වා, හීනා වා පණීතා වා, යා දූරෙ සන්තිකෙ වා – අයං වෙදනාක්ඛන්ධො. යා කාචි සඤ්ඤා – අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා…පෙ…. යා දූරෙ සන්තිකෙ වා – අයං සඤ්ඤාක්ඛන්ධො. යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා – අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා, ඔළාරිකා වා සුඛුමා වා, හීනා වා පණීතා වා, යෙ දූරෙ සන්තිකෙ වා – අයං සඞ්ඛාරක්ඛන්ධො. යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං – අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා, ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා, හීනං වා පණීතං වා, යං දූරෙ සන්තිකෙ වා – අයං විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො. එත්තාවතා ඛො, භික්ඛු, ඛන්ධානං ඛන්ධාධිවචනං හොතී''ති.

''කො නු ඛො, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො රූපක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනාය? කො හෙතු කො පච්චයො වෙදනාක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනාය? කො හෙතු කො පච්චයො සඤ්ඤාක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනාය? කො හෙතු කො පච්චයො සඞ්ඛාරක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනාය? කො හෙතු කො පච්චයො විඤ්ඤාණක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනායා''ති?

''චත්තාරො ඛො, භික්ඛු, මහාභූතා හෙතු, චත්තාරො මහාභූතා පච්චයො රූපක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනාය. ඵස්සො හෙතු, ඵස්සො පච්චයො වෙදනාක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනාය. ඵස්සො හෙතු, ඵස්සො පච්චයො සඤ්ඤාක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනාය. ඵස්සො හෙතු, ඵස්සො පච්චයො සඞ්ඛාරක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනාය. නාමරූපං ඛො, භික්ඛු, හෙතු, නාමරූපං පච්චයො විඤ්ඤාණක්ඛන්ධස්ස පඤ්ඤාපනායා''ති.

87. ‘‘කථං පන, භන්තෙ, සක්කායදිට්ඨි හොතී’’ති? ‘‘ඉධ, භික්ඛු, අස්සුතවා පුථුජ්ජනො අරියානං අදස්සාවී අරියධම්මස්ස අකොවිදො අරියධම්මෙ අවිනීතො සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස අකොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ අවිනීතො රූපං අත්තතො සමනුපස්සති රූපවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා රූපං රූපස්මිං වා අත්තානං; වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති වෙදනාවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා වෙදනං වෙදනාය වා අත්තානං; සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති සඤ්ඤාවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා සඤ්ඤං සඤ්ඤාය වා අත්තානං; සඞ්ඛාරෙ අත්තතො සමනුපස්සති සඞ්ඛාරවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා සඞ්ඛාරෙ සඞ්ඛාරෙසු වා අත්තානං; විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං. එවං ඛො , භික්ඛු, සක්කායදිට්ඨි හොතී’’ති.

‘‘කථං පන, භන්තෙ, සක්කායදිට්ඨි න හොතී’’ති? ‘‘ඉධ, භික්ඛු, සුතවා අරියසාවකො අරියානං දස්සාවී අරියධම්මස්ස කොවිදො අරියධම්මෙ සුවිනීතො සප්පුරිසානං දස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස කොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ සුවිනීතො න රූපං අත්තතො සමනුපස්සති න රූපවන්තං වා අත්තානං න අත්තනි වා රූපං න රූපස්මිං වා අත්තානං; න වෙදනං අත්තතො සමනුපස්සති න වෙදනාවන්තං වා අත්තානං න අත්තනි වා වෙදනං න වෙදනාය වා අත්තානං; න සඤ්ඤං අත්තතො සමනුපස්සති න සඤ්ඤාවන්තං වා අත්තානං න අත්තනි වා සඤ්ඤං න සඤ්ඤාය වා අත්තානං; න සඞ්ඛාරෙ අත්තතො සමනුපස්සති න සඞ්ඛාරවන්තං වා අත්තානං න අත්තනි වා සඞ්ඛාරෙ න සඞ්ඛාරෙසු වා අත්තානං; න විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති න විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං න අත්තනි වා විඤ්ඤාණං න විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං. එවං ඛො, භික්ඛු, සක්කායදිට්ඨි න හොතී’’ති.

88. ‘‘කො නු ඛො, භන්තෙ, රූපෙ අස්සාදො, කො ආදීනවො, කිං නිස්සරණං? කො වෙදනාය අස්සාදො, කො ආදීනවො, කිං නිස්සරණං? කො සඤ්ඤාය අස්සාදො, කො ආදීනවො, කිං නිස්සරණං? කො සඞ්ඛාරෙසු අස්සාදො, කො ආදීනවො, කිං නිස්සරණං? කො විඤ්ඤාණෙ අස්සාදො, කො ආදීනවො, කිං නිස්සරණ’’න්ති? ‘‘යං ඛො, භික්ඛු, රූපං පටිච්ච උප්පජ්ජති සුඛං සොමනස්සං, අයං රූපෙ අස්සාදො. යං රූපං අනිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, අයං රූපෙ ආදීනවො. යො රූපෙ ඡන්දරාගවිනයො ඡන්දරාගප්පහානං, ඉදං රූපෙ නිස්සරණං. යං ඛො [යඤ්ච (සයා. කං.)], භික්ඛු, වෙදනං පටිච්ච... සඤ්ඤං පටිච්ච... සඞ්ඛාරෙ පටිච්ච... විඤ්ඤාණං පටිච්ච උප්පජ්ජති සුඛං සොමනස්සං, අයං විඤ්ඤාණෙ අස්සාදො. යං විඤ්ඤාණං අනිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, අයං විඤ්ඤාණෙ ආදීනවො. යො විඤ්ඤාණෙ ඡන්දරාගවිනයො ඡන්දරාගප්පහානං, ඉදං විඤ්ඤාණෙ නිස්සරණ’’න්ති.

89. ‘‘කථං පන, භන්තෙ, ජානතො කථං පස්සතො ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහංකාරමමංකාරමානානුසයා න හොන්තී’’ති? ‘‘යං කිඤ්චි, භික්ඛු, රූපං – අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා – සබ්බං රූපං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති – එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. යා කාචි වෙදනා... යා කාචි සඤ්ඤා... යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා... යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං – අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා – සබ්බං විඤ්ඤාණං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති – එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. එවං ඛො, භික්ඛු, ජානතො එවං පස්සතො ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහංකාරමමංකාරමානානුසයා න හොන්තී’’ති.

90. අථ ඛො අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි – ‘‘ඉති කිර, භො, රූපං අනත්තා, වෙදනා අනත්තා, සඤ්ඤා අනත්තා, සඞ්ඛාරා අනත්තා, විඤ්ඤාණං අනත්තා; අනත්තකතානි කම්මානි කමත්තානං [කථමත්තානං (සං. නි. 3.82)] ඵුසිස්සන්තී’’ති? අථ ඛො භගවා තස්ස භික්ඛුනො චෙතසා චෙතොපරිවිතක්කමඤ්ඤාය භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ඨානං ඛො පනෙතං, භික්ඛවෙ, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො මොඝපුරිසො අවිද්වා අවිජ්ජාගතො තණ්හාධිපතෙය්‍යෙන චෙතසා සත්ථු සාසනං අතිධාවිතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍ය – ‘ඉති කිර, භො, රූපං අනත්තා, වෙදනා අනත්තා, සඤ්ඤා අනත්තා, සඞ්ඛාරා අනත්තා, විඤ්ඤාණං අනත්තා; අනත්තකතානි කම්මානි කමත්තානං ඵුසිස්සන්තී’ති. පටිවිනීතා [පටිච්ච විනීතා (සී. පී.), පටිපුච්ඡාමි විනීතා (සයා. කං.)] ඛො මෙ තුම්හෙ, භික්ඛවෙ , තත්‍ර තත්‍ර ධම්මෙසු’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, රූපං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං , භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, වෙදනා... සඤ්ඤා... සඞ්ඛාරා... විඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා සබ්බං රූපං – ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. යා කාචි වෙදනා... යා කාචි සඤ්ඤා... යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා... යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා සබ්බං විඤ්ඤාණං – ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවං පස්සං, භික්ඛවෙ, සුතවා අරියසාවකො රූපස්මිම්පි නිබ්බින්දති, වෙදනායපි නිබ්බින්දති, සඤ්ඤායපි නිබ්බින්දති, සඞ්ඛාරෙසුපි නිබ්බින්දති, විඤ්ඤාණස්මිම්පි නිබ්බින්දති;

නිබ්බින්දං විරජ්ජති , විරාගා විමුච්චති. විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’ති පජානාතී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති. ඉමස්මිඤ්ච පන වෙය්‍යාකරණස්මිං භඤ්ඤමානෙ සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනං අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තානි විමුච්චිංසූති.

මහාපුණ්ණමසුත්තං නිට්ඨිතං නවමං.

10. චූළපුණ්ණමසුත්තං

91. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා තදහුපොසථෙ පන්නරසෙ පුණ්ණාය පුණ්ණමාය රත්තියා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො අබ්භොකාසෙ නිසින්නො හොති. අථ ඛො භගවා තුණ්හීභූතං තුණ්හීභූතං භික්ඛුසඞ්ඝං අනුවිලොකෙත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ජානෙය්‍ය නු ඛො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසං – ‘අසප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘සාධු, භික්ඛවෙ; අට්ඨානමෙතං, භික්ඛවෙ, අනවකාසො යං අසප්පුරිසො අසප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – ‘අසප්පුරිසො අයං භව’න්ති. ජානෙය්‍ය පන, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො සප්පුරිසං – ‘සප්පුරිසො අයං භව’’’න්ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘සාධු, භික්ඛවෙ; එතම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, අට්ඨානං අනවකාසො යං අසප්පුරිසො සප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – ‘සප්පුරිසො අයං භව’න්ති. අසප්පුරිසො, භික්ඛවෙ, අස්සද්ධම්මසමන්නාගතො හොති, අසප්පුරිසභත්ති [අසප්පුරිසභත්තී (සබ්බත්ථ)] හොති, අසප්පුරිසචින්තී හොති, අසප්පුරිසමන්තී හොති, අසප්පුරිසවාචො හොති, අසප්පුරිසකම්මන්තො හොති, අසප්පුරිසදිට්ඨි [අසප්පුරිසදිට්ඨී (සබ්බත්ථ)] හොති; අසප්පුරිසදානං දෙති’’.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අස්සද්ධම්මසමන්නාගතො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අස්සද්ධො හොති, අහිරිකො හොති, අනොත්තප්පී හොති, අප්පස්සුතො හොති , කුසීතො හොති, මුට්ඨස්සති හොති, දුප්පඤ්ඤො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අස්සද්ධම්මසමන්නාගතො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසභත්ති හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසස්ස යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා අස්සද්ධා අහිරිකා අනොත්තප්පිනො අප්පස්සුතා කුසීතා මුට්ඨස්සතිනො දුප්පඤ්ඤා ත්‍යාස්ස මිත්තා හොන්ති තෙ සහායා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසභත්ති හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසචින්තී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසචින්තී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසමන්තී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අත්තබ්‍යාබාධායපි මන්තෙති, පරබ්‍යාබාධායපි මන්තෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි මන්තෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසමන්තී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසවාචො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො හොති, ඵරුසවාචො හොති , සම්ඵප්පලාපී හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසවාචො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසකම්මන්තො හොති? ඉධ , භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසකම්මන්තො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසදිට්ඨි හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො එවංදිට්ඨි [එවංදිට්ඨී (සී. පී.), එවංදිට්ඨිකො (ස්‍යා. කං.)] හොති – ‘නත්ථි දින්නං, නත්ථි යිට්ඨං, නත්ථි හුතං, නත්ථි සුකතදුක්කටානං [සුක්කටදුක්කටානං (සී. පී.)] කම්මානං ඵලං විපාකො, නත්ථි අයං ලොකො, නත්ථි පරො ලොකො, නත්ථි මාතා, නත්ථි පිතා, නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, නත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා [සමග්ගතා (ක.)] සම්මාපටිපන්නා, යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී’ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසදිට්ඨි හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසදානං දෙති? ඉධ, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසක්කච්චං දානං දෙති, අසහත්ථා දානං දෙති, අචිත්තීකත්වා දානං දෙති, අපවිට්ඨං දානං දෙති අනාගමනදිට්ඨිකො දානං දෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො අසප්පුරිසදානං දෙති.

‘‘සො, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො එවං අස්සද්ධම්මසමන්නාගතො, එවං අසප්පුරිසභත්ති, එවං අසප්පුරිසචින්තී, එවං අසප්පුරිසමන්තී, එවං අසප්පුරිසවාචො, එවං අසප්පුරිසකම්මන්තො, එවං අසප්පුරිසදිට්ඨි; එවං අසප්පුරිසදානං දත්වා

කායස්ස භෙදා පරං මරණා යා අසප්පුරිසානං ගති තත්ථ උපපජ්ජති. කා ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසානං ගති? නිරයො වා තිරච්ඡානයොනි වා.

92. ''ජානෙය්‍ය නු ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසං – 'සප්පුරිසො අයං භව'''න්ති? ''එවං , භන්තෙ''. ''සාධු, භික්ඛවෙ; ඨානමෙතං, භික්ඛවෙ, විජ්ජති යං සප්පුරිසො සප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – 'සප්පුරිසො අයං භව'න්ති. ජානෙය්‍ය පන, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො අසප්පුරිසං – 'අසප්පුරිසො අයං භව'''න්ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''සාධු, භික්ඛවෙ; එතම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, ඨානං විජ්ජති යං සප්පුරිසො අසප්පුරිසං ජානෙය්‍ය – 'අසප්පුරිසො අයං භව'න්ති. සප්පුරිසො, භික්ඛවෙ, සද්ධම්මසමන්නාගතො හොති, සප්පුරිසභත්ති හොති, සප්පුරිසචින්තී හොති, සප්පුරිසමන්තී හොති, සප්පුරිසවාචො හොති, සප්පුරිසකම්මන්තො හොති, සප්පුරිසදිට්ඨී හොති; සප්පුරිසදානං දෙති''.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සද්ධම්මසමන්නාගතො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සද්ධො හොති, හිරිමා හොති, ඔත්තප්පී හොති, බහුස්සුතො හොති, ආරද්ධවීරියො හොති, උපට්ඨිතස්සති හොති, පඤ්ඤවා හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සද්ධම්මසමන්නාගතො හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසභත්ති හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසස්ස යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සද්ධා හිරිමන්තො ඔත්තප්පිනො බහුස්සුතා ආරද්ධවීරියා උපට්ඨිතස්සතිනො පඤ්ඤවන්තො ත්‍යාස්ස මිත්තා හොන්ති, තෙ සහායා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසභත්ති හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසචින්තී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො නෙවත්තබ්‍යාබාධාය චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධාය චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධාය චෙතෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසචින්තී හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසමන්තී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො නෙවත්තබ්‍යාබාධාය මන්තෙති, න පරබ්‍යාබාධාය මන්තෙති, න උභයබ්‍යාබාධාය මන්තෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසමන්තී හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසවාචො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසවාචො හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසකම්මන්තො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසකම්මන්තො හොති.

''කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසදිට්ඨී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො එවංදිට්ඨී හොති – 'අත්ථි දින්නං, අත්ථි යිට්ඨං, අත්ථි හුතං, අත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, අත්ථි අයං ලොකො , අත්ථි පරො ලොකො, අත්ථි මාතා, අත්ථි පිතා, අත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, අත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා සම්මාපටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී'ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසදිට්ඨී හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසදානං දෙති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සක්කච්චං දානං දෙති, සහත්ථා දානං දෙති, චිත්තීකත්වා දානං දෙති, අනපවිට්ඨං දානං දෙති, ආගමනදිට්ඨිකො දානං දෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සප්පුරිසදානං දෙති.

''සො, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො එවං සද්ධම්මසමන්නාගතො, එවං සප්පුරිසභත්ති, එවං සප්පුරිසචින්තී, එවං සප්පුරිසමන්තී, එවං සප්පුරිසවාචො, එවං සප්පුරිසකම්මන්තො, එවං සප්පුරිසදිට්ඨී; එවං සප්පුරිසදානං දත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා යා සප්පුරිසානං ගති තත්ථ උපපජ්ජති. කා ච, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසානං ගති? දෙවමහත්තතා වා මනුස්සමහත්තතා වා''ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

චූළපුණ්ණමසුත්තං නිට්ඨිතං දසමං.

දෙවදහවග්ගො නිට්ඨිතො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

දෙවදහං පඤ්චත්තයං, කින්ති-සාම-සුනක්ඛත්තං;
සප්පාය-ගණක-ගොපක-මහාපුණ්ණචූළපුණ්ණඤ්චාති.

2. අනුපදවග්ගො

1. අනුපදසුත්තං

93. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘පණ්ඩිතො, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; මහාපඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; පුථුපඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; හාසපඤ්ඤො [හාසුපඤ්ඤො (සී. පී.)], භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; ජවනපඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; තික්ඛපඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො; සාරිපුත්තො, භික්ඛවෙ, අඩ්ඪමාසං අනුපදධම්මවිපස්සනං විපස්සති. තත්‍රිදං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තස්ස අනුපදධම්මවිපස්සනාය හොති.

94. ‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. යෙ ච පඨමෙ ඣානෙ [පඨමජ්ඣානෙ (ක. සී. පී. ක.)] ධම්මා විතක්කො ච විචාරො ච පීති ච සුඛඤ්ච චිත්තෙකග්ගතා ච, ඵස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිත්තං ඡන්දො අධිමොක්ඛො වීරියං සති උපෙක්ඛා මනසිකාරො – ත්‍යාස්ස ධම්මා අනුපදවවත්ථිතා හොන්ති. ත්‍යාස්ස ධම්මා විදිතා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. සො එවං පජානාති – ‘එවං කිරමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො [අප්පටිබන්ධො (ක.)] විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා අත්ථිත්වෙවස්ස [අත්ථීතෙවස්ස (සී. පී.)] හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. යෙ ච දුතියෙ ඣානෙ ධම්මා – අජ්ඣත්තං සම්පසාදො ච පීති ච සුඛඤ්ච චිත්තෙකග්ගතා ච, ඵස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිත්තං ඡන්දො අධිමොක්ඛො වීරියං සති උපෙක්ඛා මනසිකාරො – ත්‍යාස්ස ධම්මා අනුපදවවත්ථිතා හොන්ති. ත්‍යාස්ස ධම්මා විදිතා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. සො එවං පජානාති – ‘එවං කිරමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා අත්ථිත්වෙවස්ස හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති සතො ච සම්පජානො, සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති. යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – ‘උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී’ති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. යෙ ච තතියෙ ඣානෙ ධම්මා – සුඛඤ්ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච චිත්තෙකග්ගතා ච, ඵස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිත්තං ඡන්දො අධිමොක්ඛො වීරියං සති උපෙක්ඛා මනසිකාරො – ත්‍යාස්ස ධම්මා අනුපදවවත්ථිතා හොන්ති, ත්‍යාස්ස ධම්මා විදිතා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. සො එවං පජානාති – ‘එවං කිරමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා අත්ථිත්වෙවස්ස හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. යෙ ච චතුත්ථෙ ඣානෙ ධම්මා – උපෙක්ඛා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා පස්සද්ධත්තා චෙතසො අනාභොගො සතිපාරිසුද්ධි චිත්තෙකග්ගතා ච, ඵස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිත්තං ඡන්දො අධිමොක්ඛො වීරියං සති උපෙක්ඛා මනසිකාරො – ත්‍යාස්ස ධම්මා අනුපදවවත්ථිතා හොන්ති. ත්‍යාස්ස ධම්මා විදිතා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. සො එවං පජානාති – ‘එවං කිරමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා අත්ථිත්වෙවස්ස හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. යෙ ච ආකාසානඤ්චායතනෙ ධම්මා – ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤා ච චිත්තෙකග්ගතා ච ඵස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිත්තං ඡන්දො අධිමොක්ඛො වීරියං සති උපෙක්ඛා මනසිකාරො – ත්‍යාස්ස ධම්මා අනුපදවවත්ථිතා හොන්ති. ත්‍යාස්ස ධම්මා විදිතා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. සො එවං පජානාති – ‘එවං කිරමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා අත්ථිත්වෙවස්ස හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. යෙ ච විඤ්ඤාණඤ්චායතනෙ ධම්මා – විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤා ච චිත්තෙකග්ගතා ච, ඵස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිත්තං ඡන්දො අධිමොක්ඛො වීරියං සති උපෙක්ඛා මනසිකාරො – ත්‍යාස්ස ධම්මා අනුපදවවත්ථිතා හොන්ති. ත්‍යාස්ස ධම්මා විදිතා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. සො එවං පජානාති – ‘එවං කිරමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා අත්ථිත්වෙවස්ස හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. යෙ ච ආකිඤ්චඤ්ඤායතනෙ ධම්මා – ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා ච චිත්තෙකග්ගතා ච, ඵස්සො වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිත්තං ඡන්දො අධිමොක්ඛො වීරියං සති උපෙක්ඛා මනසිකාරො – ත්‍යාස්ස ධම්මා අනුපදවවත්ථිතා හොන්ති. ත්‍යාස්ස ධම්මා විදිතා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. සො එවං පජානාති – ‘එවං කිරමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා අත්ථිත්වෙවස්ස හොති.

95. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨහති. සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨහිත්වා යෙ ධම්මා [යෙ තෙ ධම්මා (සී.)] අතීතා නිරුද්ධා විපරිණතා තෙ ධම්මෙ සමනුපස්සති – ‘එවං කිරමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා අත්ථිත්වෙවස්ස හොති.

96. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති. පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති. සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨහති. සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨහිත්වා යෙ ධම්මා අතීතා නිරුද්ධා විපරිණතා තෙ ධම්මෙ සමනුපස්සති – ‘එවං කිරමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී’ති. සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරති. සො ‘නත්ථි උත්තරි නිස්සරණ’න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා නත්ථිත්වෙවස්ස හොති.

97. ‘‘යං ඛො තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය – ‘වසිප්පත්තො පාරමිප්පත්තො අරියස්මිං සීලස්මිං, වසිප්පත්තො පාරමිප්පත්තො අරියස්මිං සමාධිස්මිං, වසිප්පත්තො පාරමිප්පත්තො අරියාය පඤ්ඤාය , වසිප්පත්තො පාරමිප්පත්තො අරියාය විමුත්තියා’ති, සාරිපුත්තමෙව තං සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය – ‘වසිප්පත්තො පාරමිප්පත්තො අරියස්මිං සීලස්මිං, වසිප්පත්තො පාරමිප්පත්තො අරියස්මිං සමාධිස්මිං, වසිප්පත්තො පාරමිප්පත්තො අරියාය පඤ්ඤාය, වසිප්පත්තො පාරමිප්පත්තො අරියාය විමුත්තියා’ති. යං ඛො තං, භික්ඛවෙ , සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය – ‘භගවතො පුත්තො ඔරසො මුඛතො ජාතො ධම්මජො ධම්මනිම්මිතො ධම්මදායාදො නො ආමිසදායාදො’ති, සාරිපුත්තමෙව තං සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය – ‘භගවතො පුත්තො ඔරසො මුඛතො ජාතො ධම්මජො ධම්මනිම්මිතො ධම්මදායාදො නො ආමිසදායාදො’ති. සාරිපුත්තො, භික්ඛවෙ, තථාගතෙන අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තිතං සම්මදෙව අනුප්පවත්තෙතී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

අනුපදසුත්තං නිට්ඨිතං පඨමං.

2. ඡබ්බිසොධනසුත්තං

98. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤං බ්‍යාකරොති – ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමී’ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො භාසිතං නෙව අභිනන්දිතබ්බං නප්පටික්කොසිතබ්බං. අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා පඤ්හො පුච්ඡිතබ්බො – ‘චත්තාරොමෙ, ආවුසො, වොහාරා තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතා. කතමෙ චත්තාරො? දිට්ඨෙ දිට්ඨවාදිතා, සුතෙ සුතවාදිතා, මුතෙ මුතවාදිතා, විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතවාදිතා – ඉමෙ ඛො, ආවුසො, චත්තාරො වොහාරා තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතා. කථං ජානතො පනායස්මතො, කථං පස්සතො ඉමෙසු චතූසු වොහාරෙසු අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’න්ති? ඛීණාසවස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො වුසිතවතො කතකරණීයස්ස ඔහිතභාරස්ස අනුප්පත්තසදත්ථස්ස පරික්ඛීණභවසංයොජනස්ස සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තස්ස අයමනුධම්මො හොති

වෙය්‍යාකරණාය – ‘දිට්ඨෙ ඛො අහං , ආවුසො, අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරාමි. සුතෙ ඛො අහං, ආවුසො...පෙ.... මුතෙ ඛො අහං, ආවුසො... විඤ්ඤාතෙ ඛො අහං, ආවුසො, අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරාමි. එවං ඛො මෙ, ආවුසො, ජානතො එවං පස්සතො ඉමෙසු චතූසු වොහාරෙසු අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිතබ්බං අනුමොදිතබ්බං. ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උත්තරිං පඤ්හො පුච්ඡිතබ්බො.

99. “‘පඤ්චිමෙ, ආවුසො, උපාදානක්ඛන්ධා තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතා. කතමෙ පඤ්ච? සෙය්‍යථිදං – රූපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඞ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො – ඉමෙ ඛො, ආවුසො, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතා. කථං ජානතො පනායස්මතො, කථං පස්සතො ඉමෙසු පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’න්ති? ඛීණාසවස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො වුසිතවතො කතකරණීයස්ස ඔහිතභාරස්ස අනුප්පත්තසදත්ථස්ස පරික්ඛීණභවසංයොජනස්ස සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තස්ස අයමනුධම්මො හොති වෙය්‍යාකරණාය – ‘රූපං ඛො අහං, ආවුසො, අබලං විරාගුනං [විරාගං (සී. පී.), විරාගුතං (ටීකා)] අනස්සාසිකන්ති විදිත්වා යෙ රූපෙ උපායුපාදානා [උපයූපාදානා (ක.)] චෙතසො අධිට්ඨානාභිනිවෙසානුසයා තෙසං ඛයා විරාගා නිරොධා චාගා පටිනිස්සග්ගා විමුත්තං මෙ චිත්තන්ති පජානාමි. වෙදනං ඛො අහං, ආවුසො...පෙ.... සඤ්ඤං ඛො අහං, ආවුසො... සඞ්ඛාරෙ ඛො අහං, ආවුසො... විඤ්ඤාණං ඛො අහං, ආවුසො, අබලං විරාගුනං අනස්සාසිකන්ති විදිත්වා යෙ විඤ්ඤාණෙ උපායුපාදානා චෙතසො අධිට්ඨානාභිනිවෙසානුසයා තෙසං ඛයා විරාගා නිරොධා චාගා පටිනිස්සග්ගා විමුත්තං මෙ චිත්තන්ති පජානාමි. එවං ඛො මෙ, ආවුසො, ජානතො එවං පස්සතො ඉමෙසු පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිතබ්බං, අනුමොදිතබ්බං. ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උත්තරිං පඤ්හො පුච්ඡිතබ්බො.

100. “‘ඡයිමා , ආවුසො, ධාතුයො තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතා. කතමා ඡ? පථවීධාතු, ආපොධාතු, තෙජොධාතු, වායොධාතු, ආකාසධාතු, විඤ්ඤාණධාතු – ඉමා ඛො, ආවුසො, ඡ ධාතුයො තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතා. කථං ජානතො පනායස්මතො, කථං පස්සතො ඉමාසු ඡසු ධාතූසු අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’න්ති? ඛීණාසවස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො වුසිතවතො කතකරණීයස්ස ඔහිතභාරස්ස අනුප්පත්තසදත්ථස්ස පරික්ඛීණභවසංයොජනස්ස සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තස්ස අයමනුධම්මො හොති වෙය්‍යාකරණාය – ‘පථවීධාතුං ඛො අහං, ආවුසො, න අත්තතො උපගච්ඡිං, න ච පථවීධාතුනිස්සිතං අත්තානං. යෙ ච පථවීධාතුනිස්සිතා උපායුපාදානා චෙතසො අධිට්ඨානාභිනිවෙසානුසයා තෙසං ඛයා විරාගා නිරොධා චාගා පටිනිස්සග්ගා විමුත්තං මෙ චිත්තන්ති පජානාමි. ආපොධාතුං ඛො අහං, ආවුසො...පෙ.... තෙජොධාතුං ඛො අහං, ආවුසො... වායොධාතුං ඛො අහං, ආවුසො... ආකාසධාතුං ඛො අහං, ආවුසො... විඤ්ඤාණධාතුං ඛො අහං, ආවුසො, න අත්තතො උපගච්ඡිං, න ච විඤ්ඤාණධාතුනිස්සිතං අත්තානං. යෙ ච විඤ්ඤාණධාතුනිස්සිතා උපායුපාදානා චෙතසො අධිට්ඨානාභිනිවෙසානුසයා තෙසං ඛයා විරාගා නිරොධා චාගා පටිනිස්සග්ගා විමුත්තං මෙ චිත්තන්ති පජානාමි. එවං ඛො මෙ, ආවුසො, ජානතො, එවං පස්සතො ඉමාසු ඡසු ධාතූසු අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිතබ්බං, අනුමොදිතබ්බං. ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උත්තරිං පඤ්හො පුච්ඡිතබ්බො.

101. “‘ඡ ඛො පනිමානි, ආවුසො, අජ්ඣත්තිකබාහිරානි [අජ්ඣත්තිකානි බාහිරානි (සයා. කං. පී.)] ආයතනානි තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතානි. කතමානි ඡ? චක්ඛු චෙව රූපා ච, සොතඤ්ච සද්දා ච, ඝානඤ්ච ගන්ධා ච, ජිව්හා ච රසා ච, කායො ච ඵොට්ඨබ්බා ච, මනො ච ධම්මා ච – ඉමානි ඛො, ආවුසො, ඡ අජ්ඣත්තිකබාහිරානි ආයතනානි තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතානි. කථං ජානතො පනායස්මතො, කථං පස්සතො ඉමෙසු ඡසු අජ්ඣත්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’න්ති? ඛීණාසවස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො වුසිතවතො කතකරණීයස්ස ඔහිතභාරස්ස අනුප්පත්තසදත්ථස්ස පරික්ඛීණභවසංයොජනස්ස සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තස්ස අයමනුධම්මො හොති වෙය්‍යාකරණාය – ‘චක්ඛුස්මිං, ආවුසො, රූපෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු යො ඡන්දො යො රාගො යා නන්දී [නන්දි (සී. සයා. කං. පී.)] යා තණ්හා යෙ ච උපායුපාදානා චෙතසො අධිට්ඨානාභිනිවෙසානුසයා තෙසං ඛයා විරාගා නිරොධා චාගා පටිනිස්සග්ගා විමුත්තං මෙ චිත්තන්ති පජානාමි. සොතස්මිං, ආවුසො, සද්දෙ සොතවිඤ්ඤාණෙ...පෙ.... ඝානස්මිං, ආවුසො, ගන්ධෙ ඝානවිඤ්ඤාණෙ... ජිව්හාය, ආවුසො, රසෙ ජිව්හාවිඤ්ඤාණෙ... කායස්මිං, ආවුසො, ඵොට්ඨබ්බෙ කායවිඤ්ඤාණෙ... මනස්මිං, ආවුසො, ධම්මෙ මනොවිඤ්ඤාණෙ මනොවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු යො ඡන්දො යො රාගො යා නන්දී යා තණ්හා යෙ ච උපායුපාදානා චෙතසො අධිට්ඨානාභිනිවෙසානුසයා තෙසං ඛයා විරාගා නිරොධා චාගා පටිනිස්සග්ගා විමුත්තං මෙ චිත්තන්ති පජානාමි. එවං ඛො මෙ, ආවුසො, ජානතො එවං පස්සතො ඉමෙසු ඡසු අජ්ඣත්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත’න්ති. තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිතබ්බං අනුමොදිතබ්බං. ‘සාධූ’ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උත්තරිං පඤ්හො පුච්ඡිතබ්බො.

102. '''කථං ජානතො පනායස්මතො, කථං පස්සතො ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහංකාරමමංකාරමානානුසයා සමූහතා'ති [සුසමූහතාති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]? ඛීණාසවස්ස , භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො වුසිතවතො කතකරණීයස්ස ඔහිතභාරස්ස අනුප්පත්තසදත්ථස්ස පරික්ඛීණභවසංයොජනස්ස සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තස්ස අයමනුධම්මො හොති වෙය්‍යාකරණාය – 'පුබ්බෙ ඛො අහං, ආවුසො, අගාරියභූතො සමානො අවිද්දසු අහොසිං. තස්ස මෙ තථාගතො වා තථාගතසාවකො වා ධම්මං දෙසෙසි. තාහං ධම්මං සුත්වා තථාගතෙ සද්ධං පටිලභිං. සො තෙන සද්ධාපටිලාභෙන සමන්නාගතො ඉති පටිසඤ්චික්ඛිං – සම්බාධො ඝරාවාසො රජාපථො, අබ්භොකාසො පබ්බජ්ජා. නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං. යංනූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍ය'''න්ති.

''සො ඛො අහං, ආවුසො, අපරෙන සමයෙන අප්පං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය, අප්පං වා ඤාතිපරිවට්ටං පහාය මහන්තං වා ඤාතිපරිවට්ටං පහාය කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිං. සො එවං පබ්බජිතො සමානො භික්ඛූනං සික්ඛාසාජීවසමාපන්නො පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො අහොසිං නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො, ලජ්ජී දයාපන්නො සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහාසිං. අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතො අහොසිං දින්නාදායී දින්නපාටිකඞ්ඛී, අථෙනෙන සුචිභූතෙන අත්තනා විහාසිං. අබ්‍රහ්මචරියං පහාය බ්‍රහ්මචාරී අහොසිං ආරාචාරී විරතො මෙථුනා ගාමධම්මා. මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිවිරතො අහොසිං සච්චවාදී සච්චසන්ධො ථෙතො පච්චයිකො අවිසංවාදකො ලොකස්ස. පිසුණං වාචං පහාය පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො අහොසිං, ඉතො සුත්වා න අමුත්‍ර අක්ඛාතා ඉමෙසං භෙදාය, අමුත්‍ර වා සුත්වා න ඉමෙසං අක්ඛාතා අමූසං භෙදාය; ඉති භින්නානං වා සන්ධාතා සහිතානං වා අනුප්පදාතා සමග්ගාරාමො සමග්ගරතො සමග්ගනන්දී සමග්ගකරණිං වාචං භාසිතා අහොසිං. ඵරුසං වාචං පහාය ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො අහොසිං; යා සා වාචා නෙලා කණ්ණසුඛා පෙමනීයා හදයඞ්ගමා පොරී බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා තථාරූපිං වාචං භාසිතා අහොසිං. සම්ඵප්පලාපං පහාය සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො අහොසිං; කාලවාදී භූතවාදී අත්ථවාදී ධම්මවාදී විනයවාදී නිධානවතිං වාචං භාසිතා අහොසිං කාලෙන සාපදෙසං පරියන්තවතිං අත්ථසංහිතං.

''සො බීජගාමභූතගාමසමාරම්භා පටිවිරතො අහොසිං, එකභත්තිකො අහොසිං රත්තූපරතො විරතො විකාලභොජනා. නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනා පටිවිරතො අහොසිං. මාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා පටිවිරතො අහොසිං. උච්චාසයනමහාසයනා පටිවිරතො අහොසිං. ජාතරූපරජතපටිග්ගහණා පටිවිරතො අහොසිං, ආමකධඤ්ඤපටිග්ගහණා පටිවිරතො අහොසිං, ආමකමංසපටිග්ගහණා පටිවිරතො අහොසිං; ඉත්ථිකුමාරිකපටිග්ගහණා පටිවිරතො අහොසිං, දාසිදාසපටිග්ගහණා පටිවිරතො අහොසිං, අජෙළකපටිග්ගහණා පටිවිරතො අහොසිං, කුක්කුටසූකරපටිග්ගහණා පටිවිරතො අහොසිං , හත්ථිගවස්සවළවපටිග්ගහණා පටිවිරතො අහොසිං, ඛෙත්තවත්ථුපටිග්ගහණා පටිවිරතො අහොසිං. දූතෙය්‍යපහිණගමනානුයොගා පටිවිරතො අහොසිං, කයවික්කයා පටිවිරතො අහොසිං, තුලාකූටකංසකූටමානකූටා පටිවිරතො අහොසිං, උක්කොටනවඤ්චනනිකතිසාචියොගා පටිවිරතො අහොසිං, ඡෙදනවධබන්ධනවිපරාමොසආලොපසහසාකාරා පටිවිරතො අහොසිං.

''සො සන්තුට්ඨො අහොසිං කායපරිහාරිකෙන චීවරෙන, කුච්ඡිපරිහාරිකෙන පිණ්ඩපාතෙන. සො යෙන යෙනෙව [යෙන යෙන ච (ක.)] පක්කමිං සමාදායෙව පක්කමිං. සෙය්‍යථාපි නාම පක්ඛී සකුණො යෙන යෙනෙව ඩෙති සපත්තභාරොව ඩෙති; එවමෙව ඛො අහං, ආවුසො; සන්තුට්ඨො අහොසිං කායපරිහාරිකෙන චීවරෙන, කුච්ඡිපරිහාරිකෙන පිණ්ඩපාතෙන. සො යෙන යෙනෙව පක්කමිං සමාදායෙව පක්කමිං. සො ඉමිනා අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො අජ්ඣත්තං අනවජ්ජසුඛං පටිසංවෙදෙසිං.

103. ''සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී අහොසිං නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජිං ; රක්ඛිං චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජිං. සොතෙන සද්දං සුත්වා…පෙ…. ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා…පෙ…. ජිව්හාය රසං සායිත්වා…පෙ…. කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා…පෙ…. මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී අහොසිං නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී; යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජිං; රක්ඛිං මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජිං. සො ඉමිනා අරියෙන ඉන්ද්‍රියසංවරෙන සමන්නාගතො අජ්ඣත්තං අබ්‍යාසෙකසුඛං පටිසංවෙදෙසිං.

''සො අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ සම්පජානකාරී අහොසිං, ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්පජානකාරී අහොසිං, සමිඤ්ජිතෙ පසාරිතෙ සම්පජානකාරී අහොසිං, සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණෙ සම්පජානකාරී අහොසිං, අසිතෙ පීතෙ ඛායිතෙ සායිතෙ සම්පජානකාරී අහොසිං, උච්චාරපස්සාවකම්මෙ සම්පජානකාරී අහොසිං, ගතෙ ඨිතෙ නිසින්නෙ සුත්තෙ ජාගරිතෙ භාසිතෙ තුණ්හීභාවෙ සම්පජානකාරී අහොසිං.

''සො ඉමිනා ච අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො, (ඉමාය ච අරියාය සන්තුට්ඨියා සමන්නාගතො,) [පස්ස ම. නි. 1.296 චූළහත්ථිපදොපමෙ] ඉමිනා ච අරියෙන ඉන්ද්‍රියසංවරෙන සමන්නාගතො, ඉමිනා ච අරියෙන

සතිසම්පජඤ්ඤෙන සමන්නාගතො විවිත්තං සෙනාසනං භජිං අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං. සො පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො නිසීදිං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා.

''සො අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා විහාසිං, අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙසිං. බ්‍යාපාදපදොසං පහාය අබ්‍යාපන්නචිත්තො විහාසිං සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී, බ්‍යාපාදපදොසා චිත්තං පරිසොධෙසිං. ථිනමිද්ධං පහාය විගතථිනමිද්ධො විහාසිං ආලොකසඤ්ඤී සතො සම්පජානො, ථිනමිද්ධා චිත්තං පරිසොධෙසිං. උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහාය අනුද්ධතො විහාසිං අජ්ඣත්තං, වූපසන්තචිත්තො, උද්ධච්චකුක්කුච්චා චිත්තං පරිසොධෙසිං. විචිකිච්ඡං පහාය තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විහාසිං අකථංකථී කුසලෙසු ධම්මෙසු, විචිකිච්ඡාය චිත්තං පරිසොධෙසිං.

104. ''සො ඉමෙ පඤ්ච නීවරණෙ පහාය චෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහාසිං. විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහාසිං.

''සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ ආසවානං ඛයඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙසිං. සො ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං, අයං දුක්ඛසමුදයොති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං, අයං දුක්ඛනිරොධොති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං, අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං; ඉමෙ ආසවාති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං, අයං ආසවසමුදයොති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං, අයං ආසවනිරොධොති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං, අයං ආසවනිරොධගාමිනී පටිපදාති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං. තස්ස මෙ එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චිත්ථ, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චිත්ථ, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චිත්ථ: විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං අහොසි. ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති අබ්භඤ්ඤාසිං. එවං ඛො මෙ, ආවුසො, ජානතො එවං පස්සතො ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහංකාරමමංකාරමානානුසයා සමූහතා''ති . ''තස්ස, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො 'සාධූ'ති භාසිතං අභිනන්දිතබ්බං අනුමොදිතබ්බං. 'සාධූ'ති භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'ලාභා නො, ආවුසො, සුලද්ධං නො, ආවුසො, යෙ මයං ආයස්මන්තං තාදිසං සබ්‍රහ්මචාරිං සමනුපස්සාමා'''ති [පස්සාමාති (සී.)].

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

ඡබ්බිසොධනසුත්තං නිට්ඨිතං දුතියං.

3. සප්පුරිසසුත්තං

105. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''භික්ඛවො''ති. ''භදන්තෙ''ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ''සප්පුරිසධම්මඤ්ච වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි අසප්පුරිසධම්මඤ්ච. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

''කතමො ච, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො? ඉධ, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො උච්චාකුලා පබ්බජිතො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'අහං ඛොම්හි උච්චාකුලා පබ්බජිතො, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න උච්චාකුලා පබ්බජිතා'ති. සො තාය උච්චාකුලීනතාය අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයං [අයම්පි (සී. පී.)], භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'න ඛො උච්චාකුලීනතාය ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති , මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි උච්චාකුලා පබ්බජිතො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී , සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො'ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තාය උච්චාකුලීනතාය නෙවත්තානුක්කංසෙති න පරං වම්භෙති. අයං, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො මහාකුලා පබ්බජිතො හොති…පෙ…. [යථා උච්චාකුලවාරෙ තථා විත්ථාරෙතබ්බං] මහාභොගකුලා පබ්බජිතො හොති…පෙ…. උළාරභොගකුලා පබ්බජිතො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'අහං ඛොම්හි උළාරභොගකුලා පබ්බජිතො, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න උළාරභොගකුලා පබ්බජිතා'ති. සො තාය උළාරභොගතාය අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'න ඛො උළාරභොගතාය ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි උළාරභොගකුලා පබ්බජිතො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ

පාසංසො’ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තාය උළාරභොගතාය නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

106. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො ඤාතො හොති යසස්සී. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි ඤාතො යසස්සී, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ අප්පඤ්ඤාතා අප්පෙසක්ඛා’ති. සො තෙන ඤත්තෙන [ඤාතෙන (සී. ක.), ඤාතත්තෙන (ස්‍යා. කං. පී.)] අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො ඤත්තෙන ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි ඤාතො හොති යසස්සී; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො , සො තත්ථ පාසංසො’ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන ඤත්තෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න ලාභිනො චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරාන’න්ති. සො තෙන ලාභෙන අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො ලාභෙන ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො’ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන ලාභෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො බහුස්සුතො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි බහුස්සුතො, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න බහුස්සුතා’ති. සො තෙන බාහුසච්චෙන අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ , ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො බාහුසච්චෙන ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති , දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි බහුස්සුතො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො’ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන බාහුසච්චෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො විනයධරො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි විනයධරො, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න විනයධරා’ති. සො තෙන විනයධරත්තෙන අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො විනයධරත්තෙන ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි විනයධරො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො’ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන විනයධරත්තෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො ධම්මකථිකො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි ධම්මකථිකො, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න ධම්මකථිකා’ති. සො තෙන ධම්මකථිකත්තෙන අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො ධම්මකථිකත්තෙන ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි ධම්මකථිකො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො’ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන ධම්මකථිකත්තෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

107. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො ආරඤ්ඤිකො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි ආරඤ්ඤිකො ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න ආරඤ්ඤිකා’ති. සො තෙන ආරඤ්ඤිකත්තෙන අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො ආරඤ්ඤිකත්තෙන ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි ආරඤ්ඤිකො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො’ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන ආරඤ්ඤිකත්තෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො පංසුකූලිකො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි පංසුකූලිකො, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න පංසුකූලිකා’ති. සො තෙන පංසුකූලිකත්තෙන අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති . අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො පංසුකූලිකත්තෙන

ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි පංසුකූලිකො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො'ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන පංසුකූලිකත්තෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො පිණ්ඩපාතිකො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'අහං ඛොම්හි පිණ්ඩපාතිකො, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න පිණ්ඩපාතිකා'ති. සො තෙන පිණ්ඩපාතිකත්තෙන අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'න ඛො පිණ්ඩපාතිකත්තෙන ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි පිණ්ඩපාතිකො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො'ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන පිණ්ඩපාතිකත්තෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො රුක්ඛමූලිකො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'අහං ඛොම්හි රුක්ඛමූලිකො, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න රුක්ඛමූලිකා'ති. සො තෙන රුක්ඛමූලිකත්තෙන අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'න ඛො රුක්ඛමූලිකත්තෙන ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි රුක්ඛමූලිකො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො'ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන රුක්ඛමූලිකත්තෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො සොසානිකො හොති…පෙ…. අබ්භොකාසිකො හොති… නෙසජ්ජිකො හොති… යථාසන්ථතිකො හොති… එකාසනිකො හොති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'අහං ඛොම්හි එකාසනිකො, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න එකාසනිකා'ති. සො තෙන එකාසනිකත්තෙන අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'න ඛො එකාසනිකත්තෙන ලොභධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, දොසධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, මොහධම්මා වා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. නො චෙපි එකාසනිකො හොති; සො ච හොති ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො සාමීචිප්පටිපන්නො අනුධම්මචාරී, සො තත්ථ පුජ්ජො, සො තත්ථ පාසංසො'ති. සො පටිපදංයෙව අන්තරං කරිත්වා තෙන එකාසනිකත්තෙන නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

108. ''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'අහං ඛොම්හි පඨමජ්ඣානසමාපත්තියා ලාභී, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ පඨමජ්ඣානසමාපත්තියා න ලාභිනො'ති. සො තාය පඨමජ්ඣානසමාපත්තියා අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'පඨමජ්ඣානසමාපත්තියාපි ඛො අතම්මයතා වුත්තා භගවතා. යෙන යෙන හි මඤ්ඤන්ති තතො තං හොති අඤ්ඤථා'ති. සො අතම්මයතඤ්ඤෙව අන්තරං කරිත්වා තාය පඨමජ්ඣානසමාපත්තියා නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'අහං ඛොම්හි චතුත්ථජ්ඣානසමාපත්තියා ලාභී, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ චතුත්ථජ්ඣානසමාපත්තියා න ලාභිනො'ති. සො තාය චතුත්ථජ්ඣානසමාපත්තියා අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො , භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'චතුත්ථජ්ඣානසමාපත්තියාපි ඛො අතම්මයතා වුත්තා භගවතා. යෙන යෙන හි මඤ්ඤන්ති තතො තං හොති අඤ්ඤථා'ති. සො අතම්මයතඤ්ඤෙව අන්තරං කරිත්වා තාය චතුත්ථජ්ඣානසමාපත්තියා නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

''පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා 'අනන්තො ආකාසො'ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'අහං ඛොම්හි ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා ලාභී, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා න ලාභිනො'ති. සො තාය ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියාපි ඛො අතම්මයතා වුත්තා භගවතා. යෙන යෙන හි මඤ්ඤන්ති තතො තං හොති අඤ්ඤථා'ති. සො අතම්මයතඤ්ඤෙව අන්තරං කරිත්වා තාය ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා ලාභී, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා න ලාභිනො’ති. සො තාය විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියාපි ඛො අතම්මයතා වුත්තා භගවතා. යෙන යෙන හි මඤ්ඤන්ති තතො තං හොති අඤ්ඤථා’ති. සො අතම්මයතඤ්ඤෙව අන්තරං කරිත්වා තාය විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ලාභී, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා න ලාභිනො’ති. සො තාය ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා අත්තානුක්කංසෙති, පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියාපි ඛො අතම්මයතා වුත්තා භගවතා. යෙන යෙන හි මඤ්ඤන්ති තතො තං හොති අඤ්ඤථා’ති. සො අතම්මයතඤ්ඤෙව අන්තරං කරිත්වා තාය ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසො සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛොම්හි නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ලාභී, ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා න ලාභිනො’ති. සො තාය නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා අත්තානුක්කංසෙති , පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, අසප්පුරිසධම්මො. සප්පුරිසො ච ඛො, භික්ඛවෙ , ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියාපි ඛො අතම්මයතා වුත්තා භගවතා. යෙන යෙන හි මඤ්ඤන්ති තතො තං හොති අඤ්ඤථා’ති. සො අතම්මයතඤ්ඤෙව අන්තරං කරිත්වා තාය නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා නෙවත්තානුක්කංසෙති, න පරං වම්භෙති. අයම්පි, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසධම්මො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සප්පුරිසො සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති. පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා [එකච්චෙ ආසවා (ක.)] පරික්ඛීණා හොන්ති. අයං [අයං ඛො (සයා. කං.)], භික්ඛවෙ, භික්ඛු න කිඤ්චි මඤ්ඤති, න කුහිඤ්චි මඤ්ඤති, න කෙනචි මඤ්ඤතී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

සප්පුරිසසුත්තං නිට්ඨිතං තතියං.

4. සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බසුත්තං

109. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ‘‘සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බං වො, භික්ඛවෙ, ධම්මපරියායං දෙසෙස්සාමි. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘කායසමාචාරංපාහං [පහං (සබ්බත්ථ)], භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසමාචාරං. වචීසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං වචීසමාචාරං. මනොසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං මනොසමාචාරං. චිත්තුප්පාදංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං චිත්තුප්පාදං. සඤ්ඤාපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි , අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤාපටිලාභං. දිට්ඨිපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං දිට්ඨිපටිලාභං. අත්තභාවපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං අත්තභාවපටිලාභ’’න්ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉමස්ස ඛො අහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස, විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස, එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි.

110. ‘‘‘කායසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසමාචාර’න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, එවරූපො කායසමාචාරො න සෙවිතබ්බො;

යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, එවරූපො කායසමාචාරො සෙවිතබ්බො.

111. ‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති ලුද්දො ලොහිතපාණි හතප්පහතෙ නිවිට්ඨො අදයාපන්නො පාණභූතෙසු; අදින්නාදායී ඛො පන හොති, යං තං පරස්ස පරවිත්තූපකරණං ගාමගතං වා අරඤ්ඤගතං වා තං අදින්නං ථෙය්‍යසඞ්ඛාතං ආදාතා හොති; කාමෙසුමිච්ඡාචාරී ඛො පන හොති, යා තා මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සස්සාමිකා සපරිදණ්ඩා අන්තමසො මාලාගුළපරික්ඛිත්තාපි තථාරූපාසු චාරිත්තං ආපජ්ජිතා හොති – එවරූපං, භන්තෙ, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති.

‘‘කථංරූපං , භන්තෙ, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො, ලජ්ජී දයාපන්නො සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරති; අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, යං තං පරස්ස පරවිත්තූපකරණං ගාමගතං වා අරඤ්ඤගතං වා තං නාදින්නං ථෙය්‍යසඞ්ඛාතං ආදාතා හොති; කාමෙසුමිච්ඡාචාරං පහාය කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, යා තා මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සස්සාමිකා සපරිදණ්ඩා අන්තමසො මාලාගුළපරික්ඛිත්තාපි තථාරූපාසු න චාරිත්තං ආපජ්ජිතා හොති – එවරූපං, භන්තෙ, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. ‘කායසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසමාචාර’න්ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘‘වචීසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං වචීසමාචාර’න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං ? යථාරූපං, භන්තෙ, වචීසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, එවරූපො වචීසමාචාරො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, වචීසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපො වචීසමාචාරො සෙවිතබ්බො.

112. ‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, වචීසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො මුසාවාදී හොති, සභාගතො [සභග්ගතො (බහූසු)] වා පරිසාගතො [පරිසග්ගතො (බහූසු)] වා ඤාතිමජ්ඣගතො වා පූගමජ්ඣගතො වා රාජකුලමජ්ඣගතො වා අභිනීතො සක්ඛිපුට්ඨො – ‘එහම්භො පුරිස, යං ජානාසි තං වදෙහී’ති සො අජානං වා ආහ – ‘ජානාමී’ති, ජානං වා ආහ – ‘න ජානාමී’ති; අපස්සං වා ආහ – ‘පස්සාමී’ති, පස්සං වා ආහ – ‘න පස්සාමී’ති – ඉති [පස්ස ම. නි. 1.440 සාලෙය්‍යකසුත්තෙ] අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු [කිඤ්චක්ඛහෙතු (සී.)] වා සම්පජානමුසා භාසිතා හොති; පිසුණවාචො ඛො පන හොති, ඉතො සුත්වා අමුත්‍ර අක්ඛාතා ඉමෙසං භෙදාය, අමුත්‍ර වා සුත්වා ඉමෙසං අක්ඛාතා අමූසං භෙදාය – ඉති සමග්ගානං වා භෙත්තා, භින්නානං වා අනුප්පදාතා, වග්ගාරාමො, වග්ගරතො, වග්ගනන්දී, වග්ගකරණිං වාචං භාසිතා හොති; ඵරුසවාචො ඛො පන හොති, යා සා වාචා කණ්ඩකා කක්කසා ඵරුසා පරකටුකා පරාභිසජ්ජනී කොධසාමන්තා අසමාධිසංවත්තනිකා, තථාරූපිං වාචං භාසිතා හොති; සම්ඵප්පලාපී ඛො පන හොති අකාලවාදී අභූතවාදී අනත්ථවාදී අධම්මවාදී අවිනයවාදී, අනිධානවතිං වාචං භාසිතා හොති අකාලෙන අනපදෙසං අපරියන්තවතිං අනත්ථසංහිතං – එවරූපං, භන්තෙ, වචීසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති.

‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, වචීසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති , කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිවිරතො හොති සභාගතො වා පරිසාගතො වා ඤාතිමජ්ඣගතො වා පූගමජ්ඣගතො වා රාජකුලමජ්ඣගතො වා අභිනීතො සක්ඛිපුට්ඨො – ‘එහම්භො පුරිස, යං ජානාසි තං වදෙහී’ති සො අජානං වා ආහ – ‘න ජානාමී’ති, ජානං වා ආහ – ‘ජානාමී’ති, අපස්සං වා ආහ – ‘න පස්සාමී’ති, පස්සං වා ආහ – ‘පස්සාමී’ති – ඉති අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වා න සම්පජානමුසා භාසිතා හොති; පිසුණං වාචං පහාය පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඉතො සුත්වා න අමුත්‍ර අක්ඛාතා ඉමෙසං භෙදාය, අමුත්‍ර වා සුත්වා න ඉමෙසං අක්ඛාතා අමූසං භෙදාය – ඉති භින්නානං වා සන්ධාතා සහිතානං වා අනුප්පදාතා සමග්ගාරාමො සමග්ගරතො සමග්ගනන්දී සමග්ගකරණිං වාචං භාසිතා හොති; ඵරුසං වාචං පහාය ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, යා සා වාචා නෙලා කණ්ණසුඛා පෙමනීයා හදයඞ්ගමා පොරී බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා තථාරූපිං වාචං භාසිතා හොති; සම්ඵප්පලාපං පහාය සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති කාලවාදී භූතවාදී අත්ථවාදී ධම්මවාදී විනයවාදී, නිධානවතිං වාචං භාසිතා හොති කාලෙන සාපදෙසං පරියන්තවතිං අත්ථසංහිතං – එවරූපං, භන්තෙ, වචීසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. ‘වචීසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං වචීසමාචාර’න්ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘‘මනොසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං මනොසමාචාර’න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ,

මනොසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපො මනොසමාචාරො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, මනොසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපො මනොසමාචාරො සෙවිතබ්බො.

113. ‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, මනොසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො අභිජ්ඣාලු හොති, යං තං පරස්ස පරවිත්තූපකරණං තං අභිජ්ඣාතා හොති – ‘අහො වත යං පරස්ස තං මමස්සා’ති; බ්‍යාපන්නචිත්තො ඛො පන හොති පදුට්ඨමනසඞ්කප්පො – ‘ඉමෙ සත්තා හඤ්ඤන්තු වා වජ්ඣන්තු වා උච්ඡිජ්ජන්තු වා විනස්සන්තු වා මා වා අහෙසු’න්ති – එවරූපං, භන්තෙ, මනොසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති.

‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, මනොසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො අනභිජ්ඣාලු හොති, යං තං පරස්ස පරවිත්තූපකරණං තං නාභිජ්ඣාතා හොති – ‘අහො වත යං පරස්ස තං මමස්සා’ති; අබ්‍යාපන්නචිත්තො ඛො පන හොති අප්පදුට්ඨමනසඞ්කප්පො – ‘ඉමෙ සත්තා අවෙරා අබ්‍යාබජ්ඣා [අබ්‍යාපජ්ඣා (සී. ස්‍යා. කං. පී. ක.)] අනීඝා සුඛී අත්තානං පරිහරන්තූ’ති – එවරූපං, භන්තෙ, මනොසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. ‘මනොසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං මනොසමාචාර’න්ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

114. ‘‘‘චිත්තුප්පාදංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං චිත්තුප්පාද’න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ, චිත්තුප්පාදං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපො චිත්තුප්පාදො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, චිත්තුප්පාදං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපො චිත්තුප්පාදො සෙවිතබ්බො.

‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, චිත්තුප්පාදං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො අභිජ්ඣාලු හොති, අභිජ්ඣාසහගතෙන චෙතසා විහරති; බ්‍යාපාදවා හොති, බ්‍යාපාදසහගතෙන චෙතසා විහරති; විහෙසවා හොති, විහෙසාසහගතෙන චෙතසා විහරති – එවරූපං, භන්තෙ, චිත්තුප්පාදං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති.

‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, චිත්තුප්පාදං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති , කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො අනභිජ්ඣාලු හොති, අනභිජ්ඣාසහගතෙන චෙතසා විහරති; අබ්‍යාපාදවා හොති, අබ්‍යාපාදසහගතෙන චෙතසා විහරති; අවිහෙසවා හොති, අවිහෙසාසහගතෙන චෙතසා විහරති – එවරූපං, භන්තෙ, චිත්තුප්පාදං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. ‘චිත්තුප්පාදංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං චිත්තුප්පාද’න්ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

115. ‘‘‘සඤ්ඤාපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤාපටිලාභ’න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ, සඤ්ඤාපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපො සඤ්ඤාපටිලාභො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, සඤ්ඤාපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපො සඤ්ඤාපටිලාභො සෙවිතබ්බො.

‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, සඤ්ඤාපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො අභිජ්ඣාලු හොති, අභිජ්ඣාසහගතාය සඤ්ඤාය විහරති; බ්‍යාපාදවා හොති, බ්‍යාපාදසහගතාය සඤ්ඤාය විහරති; විහෙසවා හොති, විහෙසාසහගතාය සඤ්ඤාය විහරති – එවරූපං, භන්තෙ, සඤ්ඤාපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති.

‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, සඤ්ඤාපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො අනභිජ්ඣාලු හොති, අනභිජ්ඣාසහගතාය සඤ්ඤාය විහරති; අබ්‍යාපාදවා හොති, අබ්‍යාපාදසහගතාය සඤ්ඤාය විහරති; අවිහෙසවා හොති, අවිහෙසාසහගතාය සඤ්ඤාය විහරති – එවරූපං, භන්තෙ, සඤ්ඤාපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. ‘සඤ්ඤාපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤාපටිලාභ’න්ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

116. ‘‘‘දිට්ඨිපටිලාභංපාහං , භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං දිට්ඨිපටිලාභ’න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ, දිට්ඨිපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපො දිට්ඨිපටිලාභො න සෙවිතබ්බො;

යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, දිට්ඨිපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති – එවරූපො දිට්ඨිපටිලාභො සෙවිතබ්බො.

‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, දිට්ඨිපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො එවංදිට්ඨිකො හොති – ‘නත්ථි දින්නං, නත්ථි යිට්ඨං, නත්ථි හුතං , නත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, නත්ථි අයං ලොකො, නත්ථි පරො ලොකො, නත්ථි මාතා, නත්ථි පිතා, නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, නත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා සම්මාපටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී’ති – එවරූපං, භන්තෙ, දිට්ඨිපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති.

‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, දිට්ඨිපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති? ඉධ, භන්තෙ, එකච්චො එවංදිට්ඨිකො හොති – ‘අත්ථි දින්නං, අත්ථි යිට්ඨං, අත්ථි හුතං, අත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, අත්ථි අයං ලොකො, අත්ථි පරො ලොකො, අත්ථි මාතා, අත්ථි පිතා, අත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, අත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා සම්මාපටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී’ති – එවරූපං, භන්තෙ, දිට්ඨිපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. ‘දිට්ඨිපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං දිට්ඨිපටිලාභ’න්ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

117. ‘‘‘අත්තභාවපටිලාභංපාහං , භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං අත්තභාවපටිලාභ’න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ, අත්තභාවපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති – එවරූපො අත්තභාවපටිලාභො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, අත්තභාවපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති – එවරූපො අත්තභාවපටිලාභො සෙවිතබ්බො.

‘‘කථංරූපං, භන්තෙ, අත්තභාවපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති? සබ්‍යාබජ්ඣං [සබ්‍යාපජ්ඣං (සී. ස්‍යා. කං. පී. ක.)], භන්තෙ, අත්තභාවපටිලාභං අභිනිබ්බත්තයතො අපරිනිට්ඨිතභාවාය අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති; අබ්‍යාබජ්ඣං, භන්තෙ, අත්තභාවපටිලාභං අභිනිබ්බත්තයතො පරිනිට්ඨිතභාවාය අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. ‘අත්තභාවපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි , අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං අත්තභාවපටිලාභ’න්ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘ඉමස්ස ඛො අහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස, විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස, එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමී’’ති.

118. ‘‘සාධු සාධු, සාරිපුත්ත! සාධු ඛො ත්වං, සාරිපුත්ත, ඉමස්ස මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස, විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස, එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාසි.

‘‘‘කායසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසමාචාර’න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං මයා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, සාරිපුත්ත, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපො කායසමාචාරො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, සාරිපුත්ත, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති – එවරූපො කායසමාචාරො සෙවිතබ්බො.

‘‘කථංරූපං , සාරිපුත්ත, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති? ඉධ, සාරිපුත්ත, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති ලුද්දො ලොහිතපාණි හතප්පහතෙ නිවිට්ඨො අදයාපන්නො පාණභූතෙසු; අදින්නාදායී ඛො පන හොති, යං තං පරස්ස පරවිත්තූපකරණං ගාමගතං වා අරඤ්ඤගතං වා තං අදින්නං ථෙය්‍යසඞ්ඛාතං ආදාතා හොති; කාමෙසුමිච්ඡාචාරී ඛො පන හොති, යා තා මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සස්සාමිකා සපරිදණ්ඩා අන්තමසො මාලාගුළපරික්ඛිත්තාපි තථාරූපාසු චාරිත්තං ආපජ්ජිතා හොති – එවරූපං, සාරිපුත්ත, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති.

‘‘කථංරූපං, සාරිපුත්ත, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති? ඉධ, සාරිපුත්ත, එකච්චො පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො, ලජ්ජී දයාපන්නො සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරති; අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, යං තං පරස්ස පරවිත්තූපකරණං ගාමගතං වා අරඤ්ඤගතං වා තං නාදින්නං ථෙය්‍යසඞ්ඛාතං ආදාතා හොති; කාමෙසුමිච්ඡාචාරං පහාය කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, යා තා මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සස්සාමිකා සපරිදණ්ඩා අන්තමසො

මාලාගුළපරික්ඛිත්තාපි තථාරූපාසු න චාරිත්තං ආපජ්ජිතා හොති – එවරූපං, සාරිපුත්ත, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. ‘කායසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසමාචාර’න්ති – ඉති යං තං වුත්තං මයා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘වචීසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි …පෙ…. මනොසමාචාරංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි…පෙ…. චිත්තුප්පාදංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි…පෙ…. සඤ්ඤාපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි…පෙ…. දිට්ඨිපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි…පෙ…..

‘‘‘අත්තභාවපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං අත්තභාවපටිලාභ’න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං මයා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, සාරිපුත්ත, අත්තභාවපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපො අත්තභාවපටිලාභො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, සාරිපුත්ත, අත්තභාවපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති – එවරූපො අත්තභාවපටිලාභො සෙවිතබ්බො.

‘‘කථංරූපං, සාරිපුත්ත, අත්තභාවපටිලාභං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති? සබ්‍යාබජ්ඣං, සාරිපුත්ත, අත්තභාවපටිලාභං අභිනිබ්බත්තයතො අපරිනිට්ඨිතභාවාය අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති; අබ්‍යාබජ්ඣං, සාරිපුත්ත, අත්තභාවපටිලාභං අභිනිබ්බත්තයතො පරිනිට්ඨිතභාවාය අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. ‘අත්තභාවපටිලාභංපාහං, භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි , අසෙවිතබ්බම්පි; තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං අත්තභාවපටිලාභ’න්ති – ඉති යං තං වුත්තං මයා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉමස්ස ඛො, සාරිපුත්ත, මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො.

119. ‘‘චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; සොතවිඤ්ඤෙය්‍යං සද්දංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි; ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යං ගන්ධංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යං රසංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; කායවිඤ්ඤෙය්‍යං ඵොට්ඨබ්බංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි; මනොවිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’’ති.

එවං වුත්තෙ, ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉමස්ස ඛො අහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස, විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස, එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි. ‘චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ, චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපං චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපං න සෙවිතබ්බං; යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපං චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපං සෙවිතබ්බං. ‘චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘සොතවිඤ්ඤෙය්‍යං සද්දංපාහං, සාරිපුත්ත…පෙ…. එවරූපො සොතවිඤ්ඤෙය්‍යො සද්දො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො සොතවිඤ්ඤෙය්‍යො සද්දො සෙවිතබ්බො… එවරූපො ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යො ගන්ධො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යො ගන්ධො සෙවිතබ්බො… එවරූපො ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යො රසො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යො රසො සෙවිතබ්බො… කායවිඤ්ඤෙය්‍යං ඵොට්ඨබ්බංපාහං, සාරිපුත්ත … එවරූපො කායවිඤ්ඤෙය්‍යො ඵොට්ඨබ්බො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො කායවිඤ්ඤෙය්‍යො ඵොට්ඨබ්බො සෙවිතබ්බො.

‘‘‘මනොවිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ, මනොවිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපො මනොවිඤ්ඤෙය්‍යො ධම්මො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, මනොවිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපො මනොවිඤ්ඤෙය්‍යො ධම්මො සෙවිතබ්බො. ‘මනොවිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉමස්ස ඛො අහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස, විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස, එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමී’’ති.

120. ‘‘සාධු සාධු, සාරිපුත්ත! සාධු ඛො ත්වං, සාරිපුත්ත, ඉමස්ස මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස, විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස, එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාසි. ‘චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං මයා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, සාරිපුත්ත, චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපං චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපං න සෙවිතබ්බං; යථාරූපඤ්ච ඛො, සාරිපුත්ත, චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති,

කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපං චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපං සෙවිතබ්බං. ‘චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යං රූපංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති යං තං වුත්තං මයා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘සොතවිඤ්ඤෙය්‍යං සද්දංපාහං, සාරිපුත්ත…පෙ…. එවරූපො සොතවිඤ්ඤෙය්‍යො සද්දො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො සොතවිඤ්ඤෙය්‍යො සද්දො සෙවිතබ්බො… එවරූපො ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යො ගන්ධො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යො ගන්ධො සෙවිතබ්බො… එවරූපො ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යො රසො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යො රසො සෙවිතබ්බො… එවරූපො කායවිඤ්ඤෙය්‍යො ඵොට්ඨබ්බො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො කායවිඤ්ඤෙය්‍යො ඵොට්ඨබ්බො සෙවිතබ්බො.

‘‘මනොවිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මංපාහං, සාරිපුත්ත…පෙ…. එවරූපො මනොවිඤ්ඤෙය්‍යො ධම්මො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො මනොවිඤ්ඤෙය්‍යො ධම්මො සෙවිතබ්බො. ‘මනොවිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති යං තං වුත්තං මයා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉමස්ස ඛො, සාරිපුත්ත, මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො.

121. ‘‘චීවරංපාහං , සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පි…පෙ…. පිණ්ඩපාතංපාහං, සාරිපුත්ත… සෙනාසනංපාහං, සාරිපුත්ත… ගාමංපාහං, සාරිපුත්ත… නිගමංපාහං, සාරිපුත්ත… නගරංපාහං, සාරිපුත්ත… ජනපදංපාහං, සාරිපුත්ත… පුග්ගලංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’’ති.

එවං වුත්තෙ, ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉමස්ස ඛො අහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස, විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස, එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි. ‘චීවරංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ, චීවරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපං චීවරං න සෙවිතබ්බං; යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, චීවරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපං චීවරං සෙවිතබ්බං. ‘චීවරංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘පිණ්ඩපාතංපාහං, සාරිපුත්ත…පෙ…. එවරූපො පිණ්ඩපාතො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො පිණ්ඩපාතො සෙවිතබ්බො… සෙනාසනංපාහං, සාරිපුත්ත…පෙ…. එවරූපං සෙනාසනං න සෙවිතබ්බං… එවරූපං සෙනාසනං සෙවිතබ්බං… ගාමංපාහං, සාරිපුත්ත …පෙ…. එවරූපො ගාමො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො ගාමො සෙවිතබ්බො… එවරූපො නිගමො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො නිගමො සෙවිතබ්බො… එවරූපං නගරං න සෙවිතබ්බං… එවරූපං නගරං සෙවිතබ්බං… එවරූපො ජනපදො න සෙවිතබ්බො… එවරූපො ජනපදො සෙවිතබ්බො.

‘‘‘පුග්ගලංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, භන්තෙ, පුග්ගලං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපො පුග්ගලො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, භන්තෙ, පුග්ගලං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපො පුග්ගලො සෙවිතබ්බො. ‘පුග්ගලංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති යං තං වුත්තං භගවතා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තන්ති. ඉමස්ස ඛො අහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස, විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමී’’ති.

122. ‘‘සාධු සාධු, සාරිපුත්ත! සාධු ඛො ත්වං, සාරිපුත්ත, ඉමස්ස මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස, විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාසි. ‘චීවරංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි , අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං මයා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, සාරිපුත්ත, චීවරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපං චීවරං න සෙවිතබ්බං; යථාරූපඤ්ච ඛො, සාරිපුත්ත, චීවරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපං චීවරං සෙවිතබ්බං. ‘චීවරංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති යං තං වුත්තං මයා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. (යථා පඨමං තථා විත්ථාරෙතබ්බං) එවරූපො පිණ්ඩපාතො… එවරූපං සෙනාසනං… එවරූපො ගාමො… එවරූපො නිගමො… එවරූපං නගරං… එවරූපො ජනපදො.

‘‘‘පුග්ගලංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං මයා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? යථාරූපං, සාරිපුත්ත, පුග්ගලං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති එවරූපො පුග්ගලො න සෙවිතබ්බො; යථාරූපඤ්ච ඛො, සාරිපුත්ත, පුග්ගලං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති එවරූපො පුග්ගලො සෙවිතබ්බො. ‘පුග්ගලංපාහං, සාරිපුත්ත, දුවිධෙන වදාමි – සෙවිතබ්බම්පි, අසෙවිතබ්බම්පී’ති – ඉති යං තං වුත්තං මයා ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉමස්ස ඛො, සාරිපුත්ත, මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො.

123. ‘‘සබ්බෙපි චෙ, සාරිපුත්ත, ඛත්තියා ඉමස්ස මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානෙය්‍යුං, සබ්බෙසානම්පිස්ස ඛත්තියානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. සබ්බෙපි චෙ , සාරිපුත්ත, බ්‍රාහ්මණා…පෙ….

සබ්බෙපි චෙ, සාරිපුත්ත, වෙස්සා... සබ්බෙපි චෙ, සාරිපුත්ත, සුද්දා ඉමස්ස මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානෙය්‍යුං, සබ්බෙසානම්පිස්ස සුද්දානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. සදෙවකොපි චෙ, සාරිපුත්ත, ලොකො සමාරකො සබ්‍රහ්මකො සස්සමණබ්‍රාහ්මණී පජා සදෙවමනුස්සා ඉමස්ස මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානෙය්‍ය, සදෙවකස්සපිස්ස ලොකස්ස සමාරකස්ස සබ්‍රහ්මකස්ස සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බසුත්තං නිට්ඨිතං චතුත්ථං.

5. බහුධාතුකසුත්තං

124. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘යානි කානිචි, භික්ඛවෙ, භයානි උප්පජ්ජන්ති සබ්බානි තානි බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො; යෙ කෙචි උපද්දවා උප්පජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො; යෙ කෙචි උපසග්ගා උප්පජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ , නළාගාරා වා තිණාගාරා වා අග්ගි මුත්තො [අග්ගිමුක්කො (සී. පී.)] කූටාගාරානිපි දහති උල්ලිත්තාවලිත්තානි නිවාතානි ඵුසිතග්ගළානි පිහිතවාතපානානි; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යානි කානිචි භයානි උප්පජ්ජන්ති සබ්බානි තානි බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො; යෙ කෙචි උපද්දවා උප්පජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො; යෙ කෙචි උපසග්ගා උප්පජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො. ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පටිභයො බාලො, අප්පටිභයො පණ්ඩිතො; සඋපද්දවො බාලො, අනුපද්දවො පණ්ඩිතො; සඋපසග්ගො බාලො, අනුපසග්ගො පණ්ඩිතො. නත්ථි, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතතො භයං, නත්ථි පණ්ඩිතතො උපද්දවො, නත්ථි පණ්ඩිතතො උපසග්ගො. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, ‘පණ්ඩිතා භවිස්සාම වීමංසකා’ති – එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති.

එවං වුත්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, පණ්ඩිතො භික්ඛු ‘වීමංසකො’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘යතො ඛො, ආනන්ද, භික්ඛු ධාතුකුසලො ච හොති, ආයතනකුසලො ච හොති, පටිච්චසමුප්පාදකුසලො ච හොති, ඨානාඨානකුසලො ච හොති – එත්තාවතා ඛො, ආනන්ද, පණ්ඩිතො භික්ඛු ‘වීමංසකො’ති අලං වචනායා’’ති.

125. ‘‘කිත්තාවතා පන, භන්තෙ, ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘අට්ඨාරස ඛො ඉමා, ආනන්ද, ධාතුයො – චක්ඛුධාතු, රූපධාතු, චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතු; සොතධාතු, සද්දධාතු, සොතවිඤ්ඤාණධාතු; ඝානධාතු, ගන්ධධාතු, ඝානවිඤ්ඤාණධාතු; ජිව්හාධාතු, රසධාතු, ජිව්හාවිඤ්ඤාණධාතු; කායධාතු, ඵොට්ඨබ්බධාතු, කායවිඤ්ඤාණධාතු; මනොධාතු, ධම්මධාතු, මනොවිඤ්ඤාණධාතු. ඉමා ඛො, ආනන්ද, අට්ඨාරස ධාතුයො යතො ජානාති පස්සති – එත්තාවතාපි ඛො, ආනන්ද, ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති.

‘‘සියා පන, භන්තෙ, අඤ්ඤොපි පරියායො, යථා ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘සියා, ආනන්ද. ඡයිමා, ආනන්ද, ධාතුයො – පථවීධාතු, ආපොධාතු, තෙජොධාතු, වායොධාතු, ආකාසධාතු, විඤ්ඤාණධාතු. ඉමා ඛො, ආනන්ද, ඡ ධාතුයො යතො ජානාති පස්සති – එත්තාවතාපි ඛො, ආනන්ද, ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති.

‘‘සියා පන, භන්තෙ, අඤ්ඤොපි පරියායො, යථා ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘සියා, ආනන්ද. ඡයිමා, ආනන්ද, ධාතුයො – සුඛධාතු , දුක්ඛධාතු, සොමනස්සධාතු, දොමනස්සධාතු, උපෙක්ඛාධාතු, අවිජ්ජාධාතු. ඉමා ඛො, ආනන්ද, ඡ ධාතුයො යතො ජානාති පස්සති – එත්තාවතාපි ඛො, ආනන්ද, ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති.

‘‘සියා පන, භන්තෙ, අඤ්ඤොපි පරියායො, යථා ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘සියා, ආනන්ද. ඡයිමා, ආනන්ද, ධාතුයො – කාමධාතු, නෙක්ඛම්මධාතු, බ්‍යාපාදධාතු, අබ්‍යාපාදධාතු, විහිංසාධාතු , අවිහිංසාධාතු. ඉමා ඛො, ආනන්ද, ඡ ධාතුයො යතො ජානාති පස්සති – එත්තාවතාපි ඛො, ආනන්ද, ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති.

‘‘සියා පන, භන්තෙ, අඤ්ඤොපි පරියායො, යථා ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘සියා, ආනන්ද. තිස්සො ඉමා, ආනන්ද, ධාතුයො – කාමධාතු, රූපධාතු, අරූපධාතු. ඉමා ඛො, ආනන්ද, තිස්සො ධාතුයො යතො ජානාති පස්සති – එත්තාවතාපි ඛො, ආනන්ද, ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති.

‘‘සියා පන, භන්තෙ, අඤ්ඤොපි පරියායො, යථා ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘සියා, ආනන්ද. ද්වෙ ඉමා, ආනන්ද, ධාතුයො – සඞ්ඛතාධාතු, අසඞ්ඛතාධාතු. ඉමා ඛො, ආනන්ද, ද්වෙ ධාතුයො යතො ජානාති පස්සති

– එත්තාවතාපි ඛො, ආනන්ද, ‘ධාතුකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති.

126. ‘‘කිත්තාවතා පන, භන්තෙ, ‘ආයතනකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘ඡ ඛො පනිමානි, ආනන්ද, අජ්ඣත්තිකබාහිරානි ආයතනානි – චක්ඛුචෙව රූපා ච සොතඤ්ච සද්දා ච ඝානඤ්ච ගන්ධා ච ජිව්හා ච රසා ච කායො ච ඵොට්ඨබ්බා ච මනො ච ධම්මා ච. ඉමානි ඛො, ආනන්ද, ඡ අජ්ඣත්තිකබාහිරානි ආයතනානි යතො ජානාති පස්සති – එත්තාවතා ඛො, ආනන්ද, ‘ආයතනකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති.

‘‘කිත්තාවතා පන, භන්තෙ, ‘පටිච්චසමුප්පාදකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘ඉධානන්ද, භික්ඛු එවං පජානාති – ‘ඉමස්මිං සති ඉදං හොති, ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති, ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති, ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති, යදිදං – අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා, සඞ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා සළායතනං, සළායතනපච්චයා ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවො , භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති. අවිජ්ජායත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධො, සඞ්ඛාරනිරොධා විඤ්ඤාණනිරොධො, විඤ්ඤාණනිරොධා නාමරූපනිරොධො, නාමරූපනිරොධා සළායතනනිරොධො, සළායතනනිරොධා ඵස්සනිරොධො, ඵස්සනිරොධා වෙදනානිරොධො, වෙදනානිරොධා තණ්හානිරොධො, තණ්හානිරොධා උපාදානනිරොධො, උපාදානනිරොධා භවනිරොධො, භවනිරොධා ජාතිනිරොධො, ජාතිනිරොධා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා නිරුජ්ඣන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොති’. එත්තාවතා ඛො, ආනන්ද, ‘පටිච්චසමුප්පාදකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති.

127. ‘‘කිත්තාවතා පන, භන්තෙ, ‘ඨානාඨානකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති? ‘‘ඉධානන්ද, භික්ඛු ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කඤ්චි [කිඤ්චි (සයා. කං. ක.)] සඞ්ඛාරං නිච්චතො උපගච්ඡෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුථුජ්ජනො කඤ්චි සඞ්ඛාරං නිච්චතො උපගච්ඡෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කඤ්චි සඞ්ඛාරං සුඛතො උපගච්ඡෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුථුජ්ජනො කඤ්චි සඞ්ඛාරං සුඛතො උපගච්ඡෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කඤ්චි ධම්මං අත්තතො උපගච්ඡෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති, ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුථුජ්ජනො කඤ්චි ධම්මං අත්තතො උපගච්ඡෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති.

128. ‘‘‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො මාතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුථුජ්ජනො මාතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො පිතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය…පෙ…. අරහන්තං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො දුට්ඨචිත්තො තථාගතස්ස ලොහිතං උප්පාදෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුථුජ්ජනො දුට්ඨචිත්තො තථාගතස්ස ලොහිතං උප්පාදෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුථුජ්ජනො සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො අඤ්ඤං සත්ථාරං උද්දිසෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුථුජ්ජනො අඤ්ඤං සත්ථාරං උද්දිසෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති.

129. ‘‘‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං එකිස්සා ලොකධාතුයා ද්වෙ අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා අපුබ්බං අචරිමං උප්පජ්ජෙය්‍යුං, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං එකිස්සා ලොකධාතුයා එකො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො උප්පජ්ජෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං එකිස්සා ලොකධාතුයා ද්වෙ රාජානො චක්කවත්තිනො අපුබ්බං අචරිමං උප්පජ්ජෙය්‍යුං, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං එකිස්සා ලොකධාතුයා එකො රාජා චක්කවත්තී උප්පජ්ජෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති.

130. ‘‘‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං ඉත්ථී අරහං අස්ස සම්මාසම්බුද්ධො , නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුරිසො අරහං අස්ස සම්මාසම්බුද්ධො, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං ඉත්ථී රාජා අස්ස චක්කවත්තී, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුරිසො රාජා අස්ස චක්කවත්තී, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං ඉත්ථී සක්කත්තං කරෙය්‍ය … මාරත්තං කරෙය්‍ය… බ්‍රහ්මත්තං කරෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං පුරිසො සක්කත්තං කරෙය්‍ය… මාරත්තං කරෙය්‍ය… බ්‍රහ්මත්තං කරෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති.

131. ‘‘‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං කායදුච්චරිතස්ස ඉට්ඨො කන්තො මනාපො විපාකො නිබ්බත්තෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං කායදුච්චරිතස්ස අනිට්ඨො අකන්තො අමනාපො විපාකො නිබ්බත්තෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං වචීදුච්චරිතස්ස…පෙ…. යං මනොදුච්චරිතස්ස ඉට්ඨො කන්තො මනාපො විපාකො නිබ්බත්තෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ඨානඤ්ච

ඛො එතං විජ්ජති යං වචීදුච්චරිතස්ස…පෙ…. යං මනොදුච්චරිතස්ස අනිට්ඨො අකන්තො අමනාපො විපාකො නිබ්බත්තෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතීති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං කායසුචරිතස්ස අනිට්ඨො අකන්තො අමනාපො විපාකො නිබ්බත්තෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං කායසුචරිතස්ස ඉට්ඨො කන්තො මනාපො විපාකො නිබ්බත්තෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං වචීසුචරිතස්ස…පෙ…. යං මනොසුචරිතස්ස අනිට්ඨො අකන්තො අමනාපො විපාකො නිබ්බත්තෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං වචීසුචරිතස්ස…පෙ…. යං මනොසුචරිතස්ස ඉට්ඨො කන්තො මනාපො විපාකො නිබ්බත්තෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති.

‘‘‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං කායදුච්චරිතසමඞ්ගී තංනිදානා තප්පච්චයා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං කායදුච්චරිතසමඞ්ගී තංනිදානා තප්පච්චයා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං වචීදුච්චරිතසමඞ්ගී…පෙ…. යං මනොදුච්චරිතසමඞ්ගී තංනිදානා තප්පච්චයා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං වචීදුච්චරිතසමඞ්ගී…පෙ…. යං මනොදුච්චරිතසමඞ්ගී තංනිදානා තප්පච්චයා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං කායසුචරිතසමඞ්ගී තංනිදානා තප්පච්චයා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං කායසුචරිතසමඞ්ගී තංනිදානා තප්පච්චයා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. ‘අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං වචීසුචරිතසමඞ්ගී…පෙ…. යං මනොසුචරිතසමඞ්ගී තංනිදානා තප්පච්චයා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජෙය්‍ය, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති පජානාති; ‘ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං වචීසුචරිතසමඞ්ගී…පෙ…. යං මනොසුචරිතසමඞ්ගී තංනිදානා තප්පච්චයා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජෙය්‍ය, ඨානමෙතං විජ්ජතී’ති පජානාති. එත්තාවතා ඛො, ආනන්ද, ‘ඨානාඨානකුසලො භික්ඛූ’ති අලං වචනායා’’ති.

132. එවං වුත්තෙ ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘අච්ඡරියං, භන්තෙ, අබ්භුතං, භන්තෙ! කොනාමො අයං, භන්තෙ, ධම්මපරියායො’’ති? ‘‘තස්මාතිහ ත්වං, ආනන්ද, ඉමං ධම්මපරියායං ‘බහුධාතුකො’තිපි නං ධාරෙහි, ‘චතුපරිවට්ටො’තිපි නං ධාරෙහි, ‘ධම්මාදාසො’තිපි නං ධාරෙහි, ‘අමතදුන්දුභී’තිපි [දුද්‍රභීතිපි (ක.)] නං ධාරෙහි, ‘අනුත්තරො සඞ්ගාමවිජයො’තිපි නං ධාරෙහී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

බහුධාතුකසුත්තං නිට්ඨිතං පඤ්චමං.

6. ඉසිගිලිසුත්තං

133. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘පස්සථ නො තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, එතං වෙභාරං පබ්බත’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එතස්සපි ඛො, භික්ඛවෙ, වෙභාරස්ස පබ්බතස්ස අඤ්ඤාව සමඤ්ඤා අහොසි අඤ්ඤා පඤ්ඤත්ති’’.

‘‘පස්සථ නො තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, එතං පණ්ඩවං පබ්බත’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එතස්සපි ඛො, භික්ඛවෙ, පණ්ඩවස්ස පබ්බතස්ස අඤ්ඤාව සමඤ්ඤා අහොසි අඤ්ඤා පඤ්ඤත්ති’’.

‘‘පස්සථ නො තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, එතං වෙපුල්ලං පබ්බත’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එතස්සපි ඛො, භික්ඛවෙ, වෙපුල්ලස්ස පබ්බතස්ස අඤ්ඤාව සමඤ්ඤා අහොසි අඤ්ඤා පඤ්ඤත්ති’’.

‘‘පස්සථ නො තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, එතං ගිජ්ඣකූටං පබ්බත’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එතස්සපි ඛො, භික්ඛවෙ, ගිජ්ඣකූටස්ස පබ්බතස්ස අඤ්ඤාව සමඤ්ඤා අහොසි අඤ්ඤා පඤ්ඤත්ති’’.

‘‘පස්සථ නො තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, ඉමං ඉසිගිලිං පබ්බත’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘ඉමස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, ඉසිගිලිස්ස පබ්බතස්ස එසාව සමඤ්ඤා අහොසි එසා පඤ්ඤත්ති’’.

‘‘භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, පඤ්ච පච්චෙකබුද්ධසතානි ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසිනො අහෙසුං. තෙ ඉමං පබ්බතං පවිසන්තා දිස්සන්ති , පවිට්ඨා න දිස්සන්ති. තමෙනං මනුස්සා දිස්වා එවමාහංසු – ‘අයං පබ්බතො ඉමෙ ඉසී [ඉසයො (ක.)] ගිලතී’ති; ‘ඉසිගිලි ඉසිගිලි’ ත්වෙව සමඤ්ඤා උදපාදි. ආචික්ඛිස්සාමි [අචික්ඛිස්සාමි වො (ක.)], භික්ඛවෙ, පච්චෙකබුද්ධානං නාමානි; කිත්තයිස්සාමි, භික්ඛවෙ, පච්චෙකබුද්ධානං නාමානි; දෙසෙස්සාමි, භික්ඛවෙ ,

පච්චෙකබුද්ධානං නාමානි . තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

134. ‘‘අරිට්ඨො නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො [පච්චෙකබුද්ධො (ක. සී. පී.)] ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; උපරිට්ඨො නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; තගරසිඛී [තග්ගරසිඛී (ක.)] නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; යසස්සී නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; සුදස්සනො නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; පියදස්සී නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; ගන්ධාරො නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; පිණ්ඩොලො නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; උපාසභො නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; නීතො නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; තථො නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි, සුතවා නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි; භාවිතත්තො නාම, භික්ඛවෙ, පච්චෙකසම්බුද්ධො ඉමස්මිං ඉසිගිලිස්මිං පබ්බතෙ චිරනිවාසී අහොසි.

135. ‘‘යෙ සත්තසාරා අනීඝා නිරාසා,
පච්චෙකමෙවජ්ඣගමංසු බොධිං [පච්චෙකමෙවජ්ඣගමුං සුබොධිං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)];
තෙසං විසල්ලාන නරුත්තමානං,
නාමානි මෙ කිත්තයතො සුණාථ.

‘‘අරිට්ඨො උපරිට්ඨො තගරසිඛී යසස්සී,
සුදස්සනො පියදස්සී ච සුසම්බුද්ධො [බුද්ධො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)];
ගන්ධාරො පිණ්ඩොලො උපාසභො ච,
නීතො තථො සුතවා භාවිතත්තො.

‘‘සුම්භො සුභො මතුලො [මෙථුලො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අට්ඨමො ච,
අථස්සුමෙසො [අට්ඨසුමෙධො (ක.)] අනීඝො සුදාඨො;
පච්චෙකබුද්ධා භවනෙත්තිඛීණා,
හිඞ්ගු ච හිඞ්ගො ච මහානුභාවා.

‘‘ද්වෙ ජාලිනො මුනිනො අට්ඨකො ච,
අථ කොසල්ලො බුද්ධො අථො සුබාහු;
උපනෙමිසො නෙමිසො සන්තචිත්තො,
සච්චො තථො විරජො පණ්ඩිතො ච.

‘‘කාළූපකාළා විජිතො ජිතො ච,
අඞ්ගො ච පඞ්ගො ච ගුත්තිජිතො ච;
පස්සි ජහි උපධිදුක්ඛමූලං [පස්සී ජහී උපධිං දුක්ඛමූලං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)],
අපරාජිතො මාරබලං අජෙසි.

‘‘සත්ථා පවත්තා සරභඞ්ගො ලොමහංසො,
උච්චඞ්ගමායො අසිතො අනාසවො;
මනොමයො මානච්ඡිදො ච බන්ධුමා,
තදාධිමුත්තො විමලො ච කෙතුමා.

‘‘කෙතුම්භරාගො ච මාතඞ්ගො අරියො,
අථච්චුතො අච්චුතගාමබ්‍යාමකො;
සුමඞ්ගලො දබ්බිලො සුපතිට්ඨිතො,
අසය්හො ඛෙමාභිරතො ච සොරතො.

‘‘දුරන්නයො සඞ්ඝො අථොපි උජ්ජයො,
අපරො මුනි සය්හො අනොමනික්කමො;
ආනන්දො නන්දො උපනන්දො ද්වාදස,
භාරද්වාජො අන්තිමදෙහධාරී [අන්තිමදෙහධාරි (සී.)].

‘‘බොධි මහානාමො අථොපි උත්තරො,
කෙසී සිඛී සුන්දරො ද්වාරභාජො;

තිස්සූපතිස්සා භවබන්ධනච්ඡිදා,
උපසිඞ්ගි තණ්හච්ඡිදො ච සිඞ්ගිරි [උපසීදරී තණ්හච්ඡිදො ච සීදරී (සී. ස්‍යා. කං. පී.)].

‘‘බුද්ධො අහු මඞ්ගලො වීතරාගො,
උසභච්ඡිදා ජාලිනිං දුක්ඛමූලං;
සන්තං පදං අජ්ඣගමොපනීතො,
උපොසථො සුන්දරො සච්චනාමො.

‘‘ජෙතො ජයන්තො පදුමො උප්පලො ච,
පදුමුත්තරො රක්ඛිතො පබ්බතො ච;
මානත්ථද්ධො සොභිතො වීතරාගො,
කණ්හො ච බුද්ධො සුවිමුත්තචිත්තො.

‘‘එතෙ ච අඤ්ඤෙ ච මහානුභාවා,
පච්චෙකබුද්ධා භවනෙත්තිඛීණා;
තෙ සබ්බසඞ්ගාතිගතෙ මහෙසී,
පරිනිබ්බුතෙ වන්දථ අප්පමෙය්‍යෙ’’ති.

ඉසිගිලිසුත්තං නිට්ඨිතං ඡට්ඨං.

7. මහාචත්තාරීසකසුත්තං

136. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ‘‘අරියං වො, භික්ඛවෙ, සම්මාසමාධිං දෙසෙස්සාමි සඋපනිසං සපරික්ඛාරං. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, අරියො සම්මාසමාධි සඋපනිසො සපරික්ඛාරො? සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසඞ්කප්පො, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්තො, සම්මාආජීවො, සම්මාවායාමො, සම්මාසති; යා ඛො, භික්ඛවෙ, ඉමෙහි සත්තහඞ්ගෙහි චිත්තස්ස එකග්ගතා පරික්ඛතා – අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අරියො සම්මාසමාධි සඋපනිසො ඉතිපි, සපරික්ඛාරො ඉතිපි. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති? මිච්ඡාදිට්ඨිං ‘මිච්ඡාදිට්ඨී’ති පජානාති, සම්මාදිට්ඨිං ‘සම්මාදිට්ඨී’ති පජානාති – සාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨි.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාදිට්ඨි? ‘නත්ථි දින්නං, නත්ථි යිට්ඨං, නත්ථි හුතං, නත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, නත්ථි අයං ලොකො, නත්ථි පරො ලොකො, නත්ථි මාතා, නත්ථි පිතා, නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, නත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා සම්මාපටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී’ති – අයං, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාදිට්ඨි.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි? සම්මාදිට්ඨිංපහං [සම්මාදිට්ඨිමහං (ක.) එවං සම්මාසඞ්කප්පංපහංකාදීසුපි], භික්ඛවෙ, ද්වායං [ද්වයං (සී. ස්‍යා. කං. පී.) ටීකා ඔලොකෙතබ්බා] වදාමි – අත්ථි, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි සාසවා පුඤ්ඤභාගියා උපධිවෙපක්කා; අත්ථි, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි අරියා අනාසවා ලොකුත්තරා මග්ගඞ්ගා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි සාසවා පුඤ්ඤභාගියා උපධිවෙපක්කා ? ‘අත්ථි දින්නං, අත්ථි යිට්ඨං, අත්ථි හුතං, අත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, අත්ථි අයං ලොකො, අත්ථි පරො ලොකො, අත්ථි මාතා, අත්ථි පිතා, අත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, අත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා සම්මාපටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී’ති – අයං, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි සාසවා පුඤ්ඤභාගියා උපධිවෙපක්කා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි අරියා අනාසවා ලොකුත්තරා මග්ගඞ්ගා? යා ඛො, භික්ඛවෙ, අරියචිත්තස්ස අනාසවචිත්තස්ස අරියමග්ගසමඞ්ගිනො අරියමග්ගං භාවයතො පඤ්ඤා පඤ්ඤින්ද්‍රියං පඤ්ඤාබලං ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගො සම්මාදිට්ඨි මග්ගඞ්ගං [මග්ගඞ්ගා (සී. පී.)] – අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි අරියා අනාසවා ලොකුත්තරා මග්ගඞ්ගා. සො මිච්ඡාදිට්ඨියා පහානාය වායමති, සම්මාදිට්ඨියා, උපසම්පදාය, ස්වාස්ස [ස්වායං (ක.)] හොති සම්මාවායාමො. සො සතො මිච්ඡාදිට්ඨිං පජහති, සතො සම්මාදිට්ඨිං උපසම්පජ්ජ විහරති, සාස්ස [සායං (ක.)] හොති සම්මාසති. ඉතියිමෙ [ඉතිමෙ (සී.), ඉතිස්සිමෙ (ස්‍යා. කං. පී.)] තයො ධම්මා සම්මාදිට්ඨිං අනුපරිධාවන්ති අනුපරිවත්තන්ති, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාවායාමො, සම්මාසති.

137. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති? මිච්ඡාසඞ්කප්පං ‘මිච්ඡාසඞ්කප්පො’ති පජානාති, සම්මාසඞ්කප්පං ‘සම්මාසඞ්කප්පො’ති පජානාති, සාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨි .

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාසඞ්කප්පො? කාමසඞ්කප්පො, බ්‍යාපාදසඞ්කප්පො, විහිංසාසඞ්කප්පො – අයං, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාසඞ්කප්පො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාසඞ්කප්පො? සම්මාසඞ්කප්පංපහං, භික්ඛවෙ, ද්වායං වදාමි – අත්ථි, භික්ඛවෙ, සම්මාසඞ්කප්පො සාසවො පුඤ්ඤභාගියො උපධිවෙපක්කො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, සම්මාසඞ්කප්පො අරියො අනාසවො ලොකුත්තරො මග්ගඞ්ගො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාසඞ්කප්පො සාසවො පුඤ්ඤභාගියො උපධිවෙපක්කො? නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පො, අබ්‍යාපාදසඞ්කප්පො, අවිහිංසාසඞ්කප්පො – ‘අයං, භික්ඛවෙ, සම්මාසඞ්කප්පො සාසවො පුඤ්ඤභාගියො උපධිවෙපක්කො’’’.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාසඞ්කප්පො අරියො අනාසවො ලොකුත්තරො මග්ගඞ්ගො? යො ඛො, භික්ඛවෙ, අරියචිත්තස්ස අනාසවචිත්තස්ස අරියමග්ගසමඞ්ගිනො අරියමග්ගං භාවයතො තක්කො විතක්කො සඞ්කප්පො අප්පනා බ්‍යප්පනා චෙතසො අභිනිරොපනා වචීසඞ්ඛාරො – අයං, භික්ඛවෙ, සම්මාසඞ්කප්පො අරියො අනාසවො ලොකුත්තරො මග්ගඞ්ගො. සො මිච්ඡාසඞ්කප්පස්ස පහානාය වායමති, සම්මාසඞ්කප්පස්ස උපසම්පදාය, ස්වාස්ස හොති සම්මාවායාමො. සො සතො මිච්ඡාසඞ්කප්පං පජහති, සතො සම්මාසඞ්කප්පං උපසම්පජ්ජ විහරති; සාස්ස හොති සම්මාසති. ඉතියිමෙ තයො ධම්මා සම්මාසඞ්කප්පං අනුපරිධාවන්ති අනුපරිවත්තන්ති, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාවායාමො, සම්මාසති.

138. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති? මිච්ඡාවාචං ‘මිච්ඡාවාචා’ති පජානාති, සම්මාවාචං ‘සම්මාවාචා’ති පජානාති; සාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨි. කතමා ච, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාවාචා? මුසාවාදො, පිසුණා වාචා, ඵරුසා වාචා, සම්ඵප්පලාපො – අයං, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාවාචා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, සම්මාවාචා? සම්මාවාචංපහං, භික්ඛවෙ, ද්වායං වදාමි – අත්ථි, භික්ඛවෙ, සම්මාවාචා සාසවා පුඤ්ඤභාගියා උපධිවෙපක්කා; අත්ථි, භික්ඛවෙ , සම්මාවාචා අරියා අනාසවා ලොකුත්තරා මග්ගඞ්ගා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, සම්මාවාචා සාසවා පුඤ්ඤභාගියා උපධිවෙපක්කා? මුසාවාදා වෙරමණී, පිසුණාය වාචාය වෙරමණී, ඵරුසාය වාචාය වෙරමණී, සම්ඵප්පලාපා වෙරමණී – අයං, භික්ඛවෙ, සම්මාවාචා සාසවා පුඤ්ඤභාගියා උපධිවෙපක්කා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, සම්මාවාචා අරියා අනාසවා ලොකුත්තරා මග්ගඞ්ගා? යා ඛො, භික්ඛවෙ, අරියචිත්තස්ස අනාසවචිත්තස්ස අරියමග්ගසමඞ්ගිනො අරියමග්ගං භාවයතො චතූහි වචීදුච්චරිතෙහි ආරති විරති පටිවිරති වෙරමණී – අයං, භික්ඛවෙ, සම්මාවාචා අරියා අනාසවා ලොකුත්තරා මග්ගඞ්ගා. සො මිච්ඡාවාචාය පහානාය වායමති, සම්මාවාචාය උපසම්පදාය; ස්වාස්ස හොති සම්මාවායාමො. සො සතො මිච්ඡාවාචං පජහති, සතො සම්මාවාචං උපසම්පජ්ජ විහරති; සාස්ස හොති සම්මාසති. ඉතියිමෙ තයො ධම්මා සම්මාවාචං අනුපරිධාවන්ති අනුපරිවත්තන්ති, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාවායාමො, සම්මාසති.

139. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති? මිච්ඡාකම්මන්තං ‘මිච්ඡාකම්මන්තො’ති පජානාති, සම්මාකම්මන්තං ‘සම්මාකම්මන්තො’ති පජානාති ; සාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨි. කතමො ච, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාකම්මන්තො? පාණාතිපාතො, අදින්නාදානං, කාමෙසුමිච්ඡාචාරො – අයං, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාකම්මන්තො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාකම්මන්තො? සම්මාකම්මන්තංපහං, භික්ඛවෙ , ද්වායං වදාමි – අත්ථි, භික්ඛවෙ, සම්මාකම්මන්තො සාසවො පුඤ්ඤභාගියො උපධිවෙපක්කො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, සම්මාකම්මන්තො අරියො අනාසවො ලොකුත්තරො මග්ගඞ්ගො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාකම්මන්තො සාසවො පුඤ්ඤභාගියො උපධිවෙපක්කො? පාණාතිපාතා වෙරමණී, අදින්නාදානා වෙරමණී, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණී – අයං, භික්ඛවෙ, සම්මාකම්මන්තො සාසවො පුඤ්ඤභාගියො උපධිවෙපක්කො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාකම්මන්තො අරියො අනාසවො ලොකුත්තරො මග්ගඞ්ගො? යා ඛො, භික්ඛවෙ, අරියචිත්තස්ස අනාසවචිත්තස්ස අරියමග්ගසමඞ්ගිනො අරියමග්ගං භාවයතො තීහි කායදුච්චරිතෙහි ආරති විරති පටිවිරති වෙරමණී – අයං, භික්ඛවෙ, සම්මාකම්මන්තො අරියො අනාසවො ලොකුත්තරො මග්ගඞ්ගො. සො මිච්ඡාකම්මන්තස්ස පහානාය වායමති, සම්මාකම්මන්තස්ස උපසම්පදාය; ස්වාස්ස හොති සම්මාවායාමො. සො සතො මිච්ඡාකම්මන්තං පජහති, සතො සම්මාකම්මන්තං උපසම්පජ්ජ විහරති; සාස්ස හොති සම්මාසති. ඉතියිමෙ තයො ධම්මා සම්මාකම්මන්තං අනුපරිධාවන්ති අනුපරිවත්තන්ති, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාවායාමො, සම්මාසති.

140. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති? මිච්ඡාආජීවං ‘මිච්ඡාආජීවො’ති පජානාති, සම්මාආජීවං ‘සම්මාආජීවො’ති පජානාති; සාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨි. කතමො ච, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාආජීවො? කුහනා, ලපනා, නෙමිත්තිකතා, නිප්පෙසිකතා, ලාභෙන ලාභං නිජිගීසනතා [නිජිගිංසනතා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] – අයං, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාආජීවො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාආජීවො? සම්මාආජීවංපහං, භික්ඛවෙ , ද්වායං වදාමි – අත්ථි, භික්ඛවෙ, සම්මාආජීවො සාසවො පුඤ්ඤභාගියො උපධිවෙපක්කො; අත්ථි, භික්ඛවෙ, සම්මාආජීවො අරියො අනාසවො ලොකුත්තරො මග්ගඞ්ගො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාආජීවො සාසවො පුඤ්ඤභාගියො උපධිවෙපක්කො? ඉධ, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො මිච්ඡාආජීවං පහාය සම්මාආජීවෙන ජීවිකං කප්පෙති – අයං, භික්ඛවෙ, සම්මාආජීවො සාසවො පුඤ්ඤභාගියො උපධිවෙපක්කො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාආජීවො අරියො අනාසවො ලොකුත්තරො මග්ගඞ්ගො? යා ඛො, භික්ඛවෙ, අරියචිත්තස්ස අනාසවචිත්තස්ස අරියමග්ගසමඞ්ගිනො අරියමග්ගං භාවයතො මිච්ඡාආජීවා ආරති විරති පටිවිරති වෙරමණී – අයං, භික්ඛවෙ, සම්මාආජීවො අරියො අනාසවො ලොකුත්තරො මග්ගඞ්ගො. සො මිච්ඡාආජීවස්ස පහානාය වායමති, සම්මාආජීවස්ස

උපසම්පදාය ; ස්වාස්ස හොති සම්මාවායාමො. සො සතො මිච්ඡාආජීවං පජහති, සතො සම්මාආජීවං උපසම්පජ්ජ විහරති; සාස්ස හොති සම්මාසති. ඉතියිමෙ තයො ධම්මා සම්මාආජීවං අනුපරිධාවන්ති අනුපරිවත්තන්ති, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාවායාමො, සම්මාසති.

141. ''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති? සම්මාදිට්ඨිස්ස , භික්ඛවෙ, සම්මාසඞ්කප්පො පහොති, සම්මාසඞ්කප්පස්ස සම්මාවාචා පහොති, සම්මාවාචස්ස සම්මාකම්මන්තො පහොති, සම්මාකම්මන්තස්ස සම්මාආජීවො පහොති, සම්මාආජීවස්ස සම්මාවායාමො පහොති, සම්මාවායාමස්ස සම්මාසති පහොති, සම්මාසතිස්ස සම්මාසමාධි පහොති, සම්මාසමාධිස්ස සම්මාඤාණං පහොති, සම්මාඤාණස්ස සම්මාවිමුත්ති පහොති. ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතො සෙක්ඛො [අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතා සෙඛා පටිපදා (සී.), අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතො සෙඛො පාටිපදො (පී. ක.) ( ) නත්ථි සී. ස්‍යා. කං. පී. පොත්ථකෙසු], දසඞ්ගසමන්නාගතො අරහා හොති. (තත්‍රපි සම්මාඤාණෙන අනෙකෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා විගතා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති).

142. ''තත්‍ර, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි පුබ්බඞ්ගමා හොති? සම්මාදිට්ඨිස්ස, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාදිට්ඨි නිජ්ජිණ්ණා හොති. යෙ ච මිච්ඡාදිට්ඨිපච්චයා අනෙකෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා සම්භවන්ති තෙ චස්ස නිජ්ජිණ්ණා හොන්ති. සම්මාදිට්ඨිපච්චයා අනෙකෙ කුසලා ධම්මා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති. සම්මාසඞ්කප්පස්ස, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාසඞ්කප්පො නිජ්ජිණ්ණො හොති…පෙ…. සම්මාවාචස්ස, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාවාචා නිජ්ජිණ්ණා හොති… සම්මාකම්මන්තස්ස, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාකම්මන්තො නිජ්ජිණ්ණො හොති… සම්මාආජීවස්ස, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාආජීවො නිජ්ජිණ්ණො හොති… සම්මාවායාමස්ස , භික්ඛවෙ , මිච්ඡාවායාමො නිජ්ජිණ්ණො හොති… සම්මාසතිස්ස, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාසති නිජ්ජිණ්ණා හොති… සම්මාසමාධිස්ස, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාසමාධි නිජ්ජිණ්ණො හොති… සම්මාඤාණස්ස, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාඤාණං නිජ්ජිණ්ණං හොති… සම්මාවිමුත්තස්ස, භික්ඛවෙ, මිච්ඡාවිමුත්ති නිජ්ජිණ්ණා හොති. යෙ ච මිච්ඡාවිමුත්තිපච්චයා අනෙකෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා සම්භවන්ති තෙ චස්ස නිජ්ජිණ්ණා හොන්ති. සම්මාවිමුත්තිපච්චයා ච අනෙකෙ කුසලා ධම්මා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති.

''ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, වීසති කුසලපක්ඛා, වීසති අකුසලපක්ඛා – මහාචත්තාරීසකො ධම්මපරියායො පවත්තිතො අප්පටිවත්තියො සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිං.

143. ''යො හි කොචි, භික්ඛවෙ, සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා ඉමං මහාචත්තාරීසකං ධම්මපරියායං ගරහිතබ්බං පටික්කොසිතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍ය තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ දසසහධම්මිකා වාදානුවාදා ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡන්ති – සම්මාදිට්ඨිං චෙ භවං ගරහති, යෙ ච මිච්ඡාදිට්ඨි සමණබ්‍රාහ්මණා තෙ හොතො පුජ්ජා, තෙ හොතො පාසංසා; සම්මාසඞ්කප්පං චෙ භවං ගරහති , යෙ ච මිච්ඡාසඞ්කප්පා සමණබ්‍රාහ්මණා තෙ හොතො පුජ්ජා, තෙ හොතො පාසංසා; සම්මාවාචං චෙ භවං ගරහති…පෙ…. සම්මාකම්මන්තං චෙ භවං ගරහති… සම්මාආජීවං චෙ භවං ගරහති… සම්මාවායාමං චෙ භවං ගරහති… සම්මාසතිං චෙ භවං ගරහති… සම්මාසමාධිං චෙ භවං ගරහති… සම්මාඤාණං චෙ භවං ගරහති … සම්මාවිමුත්තිං චෙ භවං ගරහති, යෙ ච මිච්ඡාවිමුත්ති සමණබ්‍රාහ්මණා තෙ හොතො පුජ්ජා, තෙ හොතො පාසංසා. යො කොචි, භික්ඛවෙ, සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා ඉමං මහාචත්තාරීසකං ධම්මපරියායං ගරහිතබ්බං පටික්කොසිතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍ය තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ ඉමෙ දසසහධම්මිකා වාදානුවාදා ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡන්ති. යෙපි තෙ, භික්ඛවෙ, අහෙසුං ඔක්කලා වස්සභඤ්ඤා [වයභිඤ්ඤා (ක.) සං. නි. 3.62; අ. නි. 4.30 පස්සිතබ්බං] අහෙතුවාදා අකිරියවාදා නත්ථිකවාදා තෙපි මහාචත්තාරීසකං ධම්මපරියායං න ගරහිතබ්බං නපටික්කොසිතබ්බං අමඤ්ඤිංසු [මඤ්ඤෙය්‍යුං (ක.)]. තං කිස්ස හෙතු? නින්දාබ්‍යාරොසඋපාරම්භභයා''ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

මහාචත්තාරීසකසුත්තං නිට්ඨිතං සත්තමං.

8. ආනාපානස්සතිසුත්තං

144. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ සම්බහුලෙහි අභිඤ්ඤාතෙහි අභිඤ්ඤාතෙහි ථෙරෙහි සාවකෙහි සද්ධිං – ආයස්මතා ච සාරිපුත්තෙන ආයස්මතා ච මහාමොග්ගල්ලානෙන [මහාමොග්ගලානෙන (ක.)] ආයස්මතා ච මහාකස්සපෙන ආයස්මතා ච මහාකච්චායනෙන ආයස්මතා ච මහාකොට්ඨිකෙන ආයස්මතා ච මහාකප්පිනෙන ආයස්මතා ච මහාචුන්දෙන ආයස්මතා ච අනුරුද්ධෙන ආයස්මතා ච රෙවතෙන ආයස්මතා ච ආනන්දෙන, අඤ්ඤෙහි ච අභිඤ්ඤාතෙහි අභිඤ්ඤාතෙහි ථෙරෙහි සාවකෙහි සද්ධිං.

තෙන ඛො පන සමයෙන ථෙරා භික්ඛූ නවෙ භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති. අප්පෙකච්චෙ ථෙරා භික්ඛූ දසපි භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති, අප්පෙකච්චෙ ථෙරා භික්ඛූ වීසම්පි භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති, අප්පෙකච්චෙ ථෙරා භික්ඛූ තිංසම්පි භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති, අප්පෙකච්චෙ ථෙරා භික්ඛූ චත්තාරීසම්පි භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති. තෙ ච

නවා භික්ඛූ ථෙරෙහි භික්ඛූහි ඔවදියමානා අනුසාසියමානා උළාරං පුබ්බෙනාපරං විසෙසං ජානන්ති [පජානන්ති (ස්‍යා. කං.), සඤ්ජානන්ති (ක.)].

145. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා තදහුපොසථෙ පන්නරසෙ පවාරණාය පුණ්ණාය පුණ්ණමාය රත්තියා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො අබ්භොකාසෙ නිසින්නො හොති. අථ ඛො භගවා තුණ්හීභූතං තුණ්හීභූතං භික්ඛුසඞ්ඝං අනුවිලොකෙත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''ආරද්ධොස්මි, භික්ඛවෙ, ඉමාය පටිපදාය; ආරද්ධචිත්තොස්මි, භික්ඛවෙ, ඉමාය පටිපදාය. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, භිය්‍යොසොමත්තාය වීරියං ආරභථ අප්පත්තස්ස පත්තියා, අනධිගතස්ස අධිගමාය , අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. ඉධෙවාහං සාවත්ථියං කොමුදිං චාතුමාසිනිං ආගමෙස්සාමී''ති. අස්සොසුං ඛො ජානපදා භික්ඛූ – ''භගවා කිර තත්ථෙව සාවත්ථියං කොමුදිං චාතුමාසිනිං ආගමෙස්සතී''ති. තෙ ජානපදා භික්ඛූ සාවත්ථිං [සාවත්ථියං (ස්‍යා. කං. පී. ක.)] ඔසරන්ති භගවන්තං දස්සනාය. තෙ ච ඛො ථෙරා භික්ඛූ භිය්‍යොසොමත්තාය නවෙ භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති. අප්පෙකච්චෙ ථෙරා භික්ඛූ දසපි භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති, අප්පෙකච්චෙ ථෙරා භික්ඛූ වීසම්පි භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති , අප්පෙකච්චෙ ථෙරා භික්ඛූ තිංසම්පි භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති, අප්පෙකච්චෙ ථෙරා භික්ඛූ චත්තාරීසම්පි භික්ඛූ ඔවදන්ති අනුසාසන්ති. තෙ ච නවා භික්ඛූ ථෙරෙහි භික්ඛූහි ඔවදියමානා අනුසාසියමානා උළාරං පුබ්බෙනාපරං විසෙසං ජානන්ති.

146. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා තදහුපොසථෙ පන්නරසෙ කොමුදියා චාතුමාසිනියා පුණ්ණාය පුණ්ණමාය රත්තියා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො අබ්භොකාසෙ නිසින්නො හොති. අථ ඛො භගවා තුණ්හීභූතං තුණ්හීභූතං භික්ඛුසඞ්ඝං අනුවිලොකෙත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''අපලාපායං, භික්ඛවෙ, පරිසා; නිප්පලාපායං, භික්ඛවෙ, පරිසා; සුද්ධා සාරෙ [සුද්ධසාරෙ පතිට්ඨිතා (ස්‍යා. කං. පී.)] පතිට්ඨිතා. තථාරූපො අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො; තථාරූපා අයං, භික්ඛවෙ, පරිසා යථාරූපා පරිසා ආහුනෙය්‍යා පාහුනෙය්‍යා දක්ඛිණෙය්‍යා අඤ්ජලිකරණීයා අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. තථාරූපො අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො; තථාරූපා අයං, භික්ඛවෙ, පරිසා යථාරූපාය පරිසාය අප්පං දින්නං බහු හොති, බහු දින්නං බහුතරං. තථාරූපො අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො; තථාරූපා අයං, භික්ඛවෙ, පරිසා යථාරූපා පරිසා දුල්ලභා දස්සනාය ලොකස්ස. තථාරූපො අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුසඞ්ඝො; තථාරූපා අයං, භික්ඛවෙ, පරිසා යථාරූපං පරිසං අලං යොජනගණනානි දස්සනාය ගන්තුං පුටොසෙනාපි'' [පුටොසෙනාපි, තථාරූපො අයං භික්ඛවෙ භික්ඛුසංඝො, තථාරූපා අයං පරිසා (සී. පී. ක.)].

147. ''සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ අරහන්තො ඛීණාසවා වුසිතවන්තො කතකරණීයා ඔහිතභාරා අනුප්පත්තසදත්ථා පරික්ඛීණභවසංයොජනා සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තා – එවරූපාපි, භික්ඛවෙ, සන්ති භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ . සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකා තත්ථ පරිනිබ්බායිනො අනාවත්තිධම්මා තස්මා ලොකා – එවරූපාපි, භික්ඛවෙ, සන්ති භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ. සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමිනො සකිදෙව [සකිං දෙව (ක.)] ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සන්ති – එවරූපාපි, භික්ඛවෙ, සන්ති භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ . සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොතාපන්නා අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායනා – එවරූපාපි, භික්ඛවෙ, සන්ති භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ.

''සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ චතුන්නං සතිපට්ඨානානං භාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති – එවරූපාපි, භික්ඛවෙ, සන්ති භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ. සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ චතුන්නං සම්මප්පධානානං භාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති…පෙ…. චතුන්නං ඉද්ධිපාදානං… පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං… පඤ්චන්නං බලානං… සත්තන්නං බොජ්ඣඞ්ගානං… අරියස්ස අට්ඨඞ්ගිකස්ස මග්ගස්ස භාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති – එවරූපාපි, භික්ඛවෙ, සන්ති භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ. සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ මෙත්තාභාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති… කරුණාභාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති… මුදිතාභාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති… උපෙක්ඛාභාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති… අසුභභාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති… අනිච්චසඤ්ඤාභාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති – එවරූපාපි, භික්ඛවෙ, සන්ති භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ. සන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ ඉමස්මිං භික්ඛුසඞ්ඝෙ ආනාපානස්සතිභාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරන්ති. ආනාපානස්සති, භික්ඛවෙ, භාවිතා බහුලීකතා මහප්ඵලා හොති මහානිසංසා. ආනාපානස්සති, භික්ඛවෙ, භාවිතා බහුලීකතා චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ පරිපූරෙති. චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවිතා බහුලීකතා සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ පරිපූරෙන්ති. සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා භාවිතා බහුලීකතා විජ්ජාවිමුත්තිං පරිපූරෙන්ති.

148. ''කථං භාවිතා ච, භික්ඛවෙ, ආනාපානස්සති කථං බහුලීකතා මහප්ඵලා හොති මහානිසංසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා නිසීදති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො සතොව අස්සසති සතොව [සතො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පස්සසති.

''දීඝං වා අස්සසන්තො 'දීඝං අස්සසාමී'ති පජානාති, දීඝං වා පස්සසන්තො 'දීඝං පස්සසාමී'ති පජානාති; රස්සං වා අස්සසන්තො 'රස්සං අස්සසාමී'ති පජානාති, රස්සං වා පස්සසන්තො 'රස්සං පස්සසාමී'ති පජානාති;

‘සබ්බකායපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘සබ්බකායපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘පස්සම්භයං කායසඞ්ඛාරං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පස්සම්භයං කායසඞ්ඛාරං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති.

‘‘‘පීතිපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පීතිපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘සුඛපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘සුඛපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘චිත්තසඞ්ඛාරපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘චිත්තසඞ්ඛාරපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘පස්සම්භයං චිත්තසඞ්ඛාරං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පස්සම්භයං චිත්තසඞ්ඛාරං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති.

‘‘‘චිත්තපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘චිත්තපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘අභිප්පමොදයං චිත්තං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘අභිප්පමොදයං චිත්තං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති ; ‘සමාදහං චිත්තං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘සමාදහං චිත්තං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘විමොචයං චිත්තං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘විමොචයං චිත්තං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති.

‘‘‘අනිච්චානුපස්සී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘අනිච්චානුපස්සී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘විරාගානුපස්සී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘විරාගානුපස්සී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘නිරොධානුපස්සී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘නිරොධානුපස්සී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘පටිනිස්සග්ගානුපස්සී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පටිනිස්සග්ගානුපස්සී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති. එවං භාවිතා ඛො, භික්ඛවෙ, ආනාපානස්සති එවං බහුලීකතා මහප්ඵලා හොති මහානිසංසා.

149. ‘‘කථං භාවිතා ච, භික්ඛවෙ, ආනාපානස්සති කථං බහුලීකතා චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ පරිපූරෙති? යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දීඝං වා අස්සසන්තො ‘දීඝං අස්සසාමී’ති පජානාති, දීඝං වා පස්සසන්තො ‘දීඝං පස්සසාමී’ති පජානාති; රස්සං වා අස්සසන්තො ‘රස්සං අස්සසාමී’ති පජානාති, රස්සං වා පස්සසන්තො ‘රස්සං පස්සසාමී’ති පජානාති; ‘සබ්බකායපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘සබ්බකායපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘පස්සම්භයං කායසඞ්ඛාරං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පස්සම්භයං කායසඞ්ඛාරං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; කායෙ කායානුපස්සී, භික්ඛවෙ, තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. කායෙසු කායඤ්ඤතරාහං, භික්ඛවෙ, එවං වදාමි යදිදං – අස්සාසපස්සාසා. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, කායෙ කායානුපස්සී තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං.

‘‘යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘පීතිපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පීතිපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘සුඛපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘සුඛපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘චිත්තසඞ්ඛාරපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘චිත්තසඞ්ඛාරපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘පස්සම්භයං චිත්තසඞ්ඛාරං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පස්සම්භයං චිත්තසඞ්ඛාරං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී, භික්ඛවෙ, තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. වෙදනාසු වෙදනාඤ්ඤතරාහං, භික්ඛවෙ, එවං වදාමි යදිදං – අස්සාසපස්සාසානං සාධුකං මනසිකාරං. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං.

‘‘යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘චිත්තපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘චිත්තපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘අභිප්පමොදයං චිත්තං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘අභිප්පමොදයං චිත්තං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘සමාදහං චිත්තං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘සමාදහං චිත්තං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘විමොචයං චිත්තං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘විමොචයං චිත්තං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; චිත්තෙ චිත්තානුපස්සී, භික්ඛවෙ, තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. නාහං, භික්ඛවෙ, මුට්ඨස්සතිස්ස අසම්පජානස්ස ආනාපානස්සතිං වදාමි. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, චිත්තෙ චිත්තානුපස්සී තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං.

‘‘යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘අනිච්චානුපස්සී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘අනිච්චානුපස්සී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘විරාගානුපස්සී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘විරාගානුපස්සී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘නිරොධානුපස්සී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘නිරොධානුපස්සී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘පටිනිස්සග්ගානුපස්සී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පටිනිස්සග්ගානුපස්සී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී, භික්ඛවෙ, තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. සො යං තං අභිජ්ඣාදොමනස්සානං පහානං තං පඤ්ඤාය දිස්වා සාධුකං අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොති. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී තස්මිං සමයෙ භික්ඛු විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං.

‘‘එවං භාවිතා ඛො, භික්ඛවෙ, ආනාපානස්සති එවං බහුලීකතා චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ පරිපූරෙති.

150. ‘‘කථං භාවිතා ච, භික්ඛවෙ, චත්තාරො සතිපට්ඨානා කථං බහුලීකතා සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ පරිපූරෙන්ති? යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං, උපට්ඨිතාස්ස තස්මිං සමයෙ සති හොති අසම්මුට්ඨා [අප්පම්මුට්ඨා (ස්‍යා. කං.)]. යස්මිං සමයෙ,

භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො උපට්ඨිතා සති හොති අසම්මුට්ඨා, සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති. සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘සො තථාසතො විහරන්තො තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනති පවිචයති [පවිචරති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පරිවීමංසං ආපජ්ජති. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තථාසතො විහරන්තො තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනති පවිචයති පරිවීමංසං ආපජ්ජති, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘තස්ස තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනතො පවිචයතො පරිවීමංසං ආපජ්ජතො ආරද්ධං හොති වීරියං අසල්ලීනං. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනතො පවිචයතො පරිවීමංසං ආපජ්ජතො ආරද්ධං හොති වීරියං අසල්ලීනං, වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘ආරද්ධවීරියස්ස උප්පජ්ජති පීති නිරාමිසා. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ආරද්ධවීරියස්ස උප්පජ්ජති පීති නිරාමිසා, පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘පීතිමනස්ස කායොපි පස්සම්භති, චිත්තම්පි පස්සම්භති. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පීතිමනස්ස කායොපි පස්සම්භති, චිත්තම්පි පස්සම්භති, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘පස්සද්ධකායස්ස සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පස්සද්ධකායස්ස සුඛිනො චිත්තං සමාධියති, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘සො තථාසමාහිතං චිත්තං සාධුකං අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොති. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තථාසමාහිතං චිත්තං සාධුකං අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොති, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

151. ‘‘යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වෙදනාසු…පෙ.… චිත්තෙ… ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං, උපට්ඨිතාස්ස තස්මිං සමයෙ සති හොති අසම්මුට්ඨා. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො උපට්ඨිතා සති හොති අසම්මුට්ඨා, සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘සො තථාසතො විහරන්තො තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනති පවිචයති පරිවීමංසං ආපජ්ජති. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තථාසතො විහරන්තො තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනති පවිචයති පරිවීමංසං ආපජ්ජති, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘තස්ස තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනතො පවිචයතො පරිවීමංසං ආපජ්ජතො ආරද්ධං හොති වීරියං අසල්ලීනං. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො තං ධම්මං පඤ්ඤාය පවිචිනතො පවිචයතො පරිවීමංසං ආපජ්ජතො ආරද්ධං හොති වීරියං අසල්ලීනං, වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘ආරද්ධවීරියස්ස උප්පජ්ජති පීති නිරාමිසා. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ආරද්ධවීරියස්ස උප්පජ්ජති පීති නිරාමිසා, පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘පීතිමනස්ස කායොපි පස්සම්භති, චිත්තම්පි පස්සම්භති. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පීතිමනස්ස කායොපි පස්සම්භති, චිත්තම්පි පස්සම්භති, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘පස්සද්ධකායස්ස සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො පස්සද්ධකායස්ස සුඛිනො චිත්තං සමාධියති, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘සො තථාසමාහිතං චිත්තං සාධුකං අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොති. යස්මිං සමයෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු තථාසමාහිතං චිත්තං සාධුකං අජ්ඣුපෙක්ඛිතා හොති, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො ආරද්ධො හොති, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං තස්මිං සමයෙ භික්ඛු භාවෙති, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො තස්මිං සමයෙ භික්ඛුනො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති. එවං භාවිතා ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරො සතිපට්ඨානා එවං බහුලීකතා සත්ත සම්බොජ්ඣඞ්ගෙ පරිපූරෙන්ති.

152. ‘‘කථං භාවිතා ච, භික්ඛවෙ, සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා කථං බහුලීකතා විජ්ජාවිමුත්තිං පරිපූරෙන්ති ? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං. ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති…පෙ…. වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං. එවං භාවිතා ඛො, භික්ඛවෙ, සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා එවං බහුලීකතා විජ්ජාවිමුත්තිං පරිපූරෙන්ති’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

ආනාපානස්සතිසුත්තං නිට්ඨිතං අට්ඨමං.

9. කායගතාසතිසුත්තං

153. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො සම්බහුලානං භික්ඛූනං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං උපට්ඨානසාලායං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි – ‘‘අච්ඡරියං, ආවුසො, අබ්භුතං, ආවුසො! යාවඤ්චිදං තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන කායගතාසති [කායගතා සති (ස්‍යා. කං. පී.)] භාවිතා බහුලීකතා මහප්ඵලා වුත්තා මහානිසංසා’’ති. අයඤ්ච හිදං තෙසං භික්ඛූනං අන්තරාකථා විප්පකතා හොති, අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන උපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘කාය නුත්ථ, භික්ඛවෙ, එතරහි කථාය සන්නිසින්නා, කා ච පන වො අන්තරාකථා විප්පකතා’’ති? ‘‘ඉධ , භන්තෙ, අම්හාකං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං උපට්ඨානසාලායං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි – ‘අච්ඡරියං, ආවුසො, අබ්භුතං, ආවුසො! යාවඤ්චිදං තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා මහප්ඵලා වුත්තා මහානිසංසා’ති. අයං ඛො නො, භන්තෙ, අන්තරාකථා විප්පකතා, අථ භගවා අනුප්පත්තො’’ති.

154. ‘‘කථං භාවිතා ච, භික්ඛවෙ, කායගතාසති කථං බහුලීකතා මහප්ඵලා හොති මහානිසංසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා නිසීදති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො සතොව අස්සසති සතොව පස්සසති; දීඝං වා අස්සසන්තො ‘දීඝං අස්සසාමී’ති පජානාති, දීඝං වා පස්සසන්තො ‘දීඝං පස්සසාමී’ති පජානාති; රස්සං වා අස්සසන්තො ‘රස්සං අස්සසාමී’ති පජානාති, රස්සං වා පස්සසන්තො ‘රස්සං පස්සසාමී’ති පජානාති; ‘සබ්බකායපටිසංවෙදී අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘සබ්බකායපටිසංවෙදී පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති; ‘පස්සම්භයං කායසඞ්ඛාරං අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පස්සම්භයං කායසඞ්ඛාරං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො යෙ ගෙහසිතා [ගෙහස්සිතා (ටීකා)] සරසඞ්කප්පා තෙ පහීයන්ති . තෙසං පහානා අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති සන්නිසීදති එකොදි හොති [එකොදී හොති (සී.), එකොදිහොති (ස්‍යා. කං.)] සමාධියති. එවං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං [කායගතං සතිං (ස්‍යා. කං. පී.)] භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ගච්ඡන්තො වා ‘ගච්ඡාමී’ති පජානාති, ඨිතො වා ‘ඨිතොම්හී’ති පජානාති, නිසින්නො වා ‘නිසින්නොම්හී’ති පජානාති, සයානො වා ‘සයානොම්හී’ති පජානාති. යථා යථා වා පනස්ස කායො පණිහිතො හොති, තථා තථා නං පජානාති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො යෙ ගෙහසිතා සරසඞ්කප්පා තෙ පහීයන්ති. තෙසං පහානා අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති සන්නිසීදති එකොදි හොති සමාධියති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ සම්පජානකාරී හොති, ආලොකිතෙ විලොකිතෙ සම්පජානකාරී හොති, සමිඤ්ජිතෙ පසාරිතෙ සම්පජානකාරී හොති, සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධාරණෙ සම්පජානකාරී හොති, අසිතෙ පීතෙ ඛායිතෙ සායිතෙ සම්පජානකාරී හොති, උච්චාරපස්සාවකම්මෙ සම්පජානකාරී හොති, ගතෙ ඨිතෙ නිසින්නෙ සුත්තෙ ජාගරිතෙ භාසිතෙ තුණ්හීභාවෙ සම්පජානකාරී හොති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො

පහිතත්තස්ස විහරතො යෙ ගෙහසිතා සරසඞ්කප්පා තෙ පහීයන්ති. තෙසං පහානා අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති සන්නිසීදති එකොදි හොති සමාධියති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමමෙව කායං උද්ධං පාදතලා අධො කෙසමත්ථකා තචපරියන්තං පූරං නානප්පකාරස්ස අසුචිනො පච්චවෙක්ඛති – ‘අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචො මංසං න්හාරු [නහාරු (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ජං වක්කං හදයං යකනං කිලොමකං පිහකං පප්ඵාසං අන්තං අන්තගුණං උදරියං කරීසං පිත්තං සෙම්හං පුබ්බො ලොහිතං සෙදො මෙදො අස්සු වසා ඛෙළො සිඞ්ඝාණිකා ලසිකා මුත්ත’න්ති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උභතොමුඛා පුතොළි [මූතොළී (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පූරා නානාවිහිතස්ස ධඤ්ඤස්ස, සෙය්‍යථිදං – සාලීනං වීහීනං මුග්ගානං මාසානං තිලානං තණ්ඩුලානං, තමෙනං චක්ඛුමා පුරිසො මුඤ්චිත්වා පච්චවෙක්ඛෙය්‍ය – ‘ඉමෙ සාලී ඉමෙ වීහී ඉමෙ මුග්ගා ඉමෙ මාසා ඉමෙ තිලා ඉමෙ තණ්ඩුලා’ති; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමමෙව කායං උද්ධං පාදතලා අධො කෙසමත්ථකා තචපරියන්තං පූරං නානප්පකාරස්ස අසුචිනො පච්චවෙක්ඛති – ‘අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචො මංසං න්හාරු අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ජං වක්කං හදයං යකනං කිලොමකං පිහකං පප්ඵාසං අන්තං අන්තගුණං උදරියං කරීසං පිත්තං සෙම්හං පුබ්බො ලොහිතං සෙදො මෙදො අස්සු වසා ඛෙළො සිඞ්ඝාණිකා ලසිකා මුත්ත’න්ති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො යෙ ගෙහසිතා සරසඞ්කප්පා තෙ පහීයන්ති. තෙසං පහානා අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති සන්නිසීදති එකොදි හොති සමාධියති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමමෙව කායං යථාඨිතං යථාපණිහිතං ධාතුසො පච්චවෙක්ඛති – ‘අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ පථවීධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වායොධාතූ’ති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, දක්ඛො ගොඝාතකො වා ගොඝාතකන්තෙවාසී වා ගාවිං වධිත්වා චතුමහාපථෙ [චාතුම්මහාපථෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] බිලසො විභජිත්වා [පටිවිභජිත්වා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] නිසින්නො අස්ස; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමමෙව කායං යථාඨිතං යථාපණිහිතං ධාතුසො පච්චවෙක්ඛති – ‘අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ පථවීධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වායොධාතූ’ති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො යෙ ගෙහසිතා සරසඞ්කප්පා තෙ පහීයන්ති. තෙසං පහානා අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති සන්නිසීදති එකොදි හොති සමාධියති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය [සීවථිකාය (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ඡඩ්ඩිතං එකාහමතං වා ද්වීහමතං වා තීහමතං වා උද්ධුමාතකං විනීලකං විපුබ්බකජාතං. සො ඉමමෙව කායං උපසංහරති – ‘අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එවංඅනතීතො’ති [එතං අනතීතොති (සී.)]. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො යෙ ගෙහසිතා සරසඞ්කප්පා තෙ පහීයන්ති. තෙසං පහානා අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති සන්නිසීදති එකොදි හොති සමාධියති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතං කාකෙහි වා ඛජ්ජමානං කුලලෙහි වා ඛජ්ජමානං ගිජ්ඣෙහි වා ඛජ්ජමානං කඞ්කෙහි වා ඛජ්ජමානං සුනඛෙහි වා ඛජ්ජමානං බ්‍යග්ඝෙහි වා ඛජ්ජමානං දීපීහි වා ඛජ්ජමානං සිඞ්ගාලෙහි වා [ගිජ්ඣෙහි වා ඛජ්ජමානං සුවානෙහි වා ඛජ්ජමානං සිගාලෙහි වා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ඛජ්ජමානං විවිධෙහි වා පාණකජාතෙහි ඛජ්ජමානං. සො ඉමමෙව කායං උපසංහරති – ‘අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එවංඅනතීතො’ති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස…පෙ…. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතං අට්ඨිකසඞ්ඛලිකං සමංසලොහිතං න්හාරුසම්බන්ධං…පෙ…. අට්ඨිකසඞ්ඛලිකං නිම්මංසලොහිතමක්ඛිතං න්හාරුසම්බන්ධං…පෙ…. අට්ඨිකසඞ්ඛලිකං අපගතමංසලොහිතං න්හාරුසම්බන්ධං…පෙ…. අට්ඨිකානි අපගතසම්බන්ධානි [අපගතනහාරුසම්බන්ධානි (ස්‍යා. කං.)] දිසාවිදිසාවික්ඛිත්තානි [දිසාවිදිසාසු වික්ඛිතානි (සී. පී.)] අඤ්ඤෙන හත්ථට්ඨිකං අඤ්ඤෙන පාදට්ඨිකං අඤ්ඤෙන ගොප්ඵකට්ඨිකං [අඤ්ඤෙන ගොප්ඵකට්ඨිකන්ති ඉදං සී. ස්‍යා. කං. පී. පොත්ථකෙසු නත්ථි] අඤ්ඤෙන ජඞ්ඝට්ඨිකං අඤ්ඤෙන ඌරුට්ඨිකං අඤ්ඤෙන කටිට්ඨිකං [අඤ්ඤෙන කටට්ඨිකං අඤ්ඤෙන පිට්ඨිකණ්ඩකං අඤ්ඤෙන සීසකටාහං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අඤ්ඤෙන ඵාසුකට්ඨිකං අඤ්ඤෙන පිට්ඨිට්ඨිකං අඤ්ඤෙන ඛන්ධට්ඨිකං අඤ්ඤෙන ගීවට්ඨිකං අඤ්ඤෙන හනුකට්ඨිකං අඤ්ඤෙන දන්තට්ඨිකං අඤ්ඤෙන සීසකටාහං [අඤ්ඤෙන කටට්ඨිකං අඤ්ඤෙන පිට්ඨිකණ්ඩකං අඤ්ඤෙන සීසකටාහං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. සො ඉමමෙව කායං උපසංහරති – ‘අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එවංඅනතීතො’ති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස…පෙ…. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතං – අට්ඨිකානි සෙතානි සඞ්ඛවණ්ණපටිභාගානි [සඞ්ඛවණ්ණූපනිභානි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] …පෙ…. අට්ඨිකානි පුඤ්ජකිතානි තෙරොවස්සිකානි…පෙ…. අට්ඨිකානි පූතීනි චුණ්ණකජාතානි. සො ඉමමෙව කායං උපසංහරති – ‘අයම්පි ඛො කායො

එවංධම්මො එවංභාවී එවංඅනතීතො’ති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස…පෙ…. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

155. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉමමෙව කායං විවෙකජෙන පීතිසුඛෙන අභිසන්දෙති පරිසන්දෙති පරිපූරෙති පරිප්ඵරති, නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො කායස්ස විවෙකජෙන පීතිසුඛෙන අප්ඵුටං හොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, දක්ඛො න්හාපකො [නහාපකො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වා න්හාපකන්තෙවාසී වා කංසථාලෙ න්හානීයචුණ්ණානි [නහානීයචුණ්ණානි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ආකිරිත්වා උදකෙන පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං සන්නෙය්‍ය, සායං න්හානීයපිණ්ඩි [සාස්ස නහානීයපිණ්ඩී (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ස්නෙහානුගතා ස්නෙහපරෙතා සන්තරබාහිරා ඵුටා ස්නෙහෙන න ච පග්ඝරිණී; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමමෙව කායං විවෙකජෙන පීතිසුඛෙන අභිසන්දෙති පරිසන්දෙති පරිපූරෙති පරිප්ඵරති; නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො කායස්ස විවෙකජෙන පීතිසුඛෙන අප්ඵුටං හොති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස…පෙ…. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉමමෙව කායං සමාධිජෙන පීතිසුඛෙන අභිසන්දෙති පරිසන්දෙති පරිපූරෙති පරිප්ඵරති; නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො කායස්ස සමාධිජෙන පීතිසුඛෙන අප්ඵුටං හොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උදකරහදො ගම්භීරො උබ්භිදොදකො [උබ්භිතොදකො (ස්‍යා. කං. ක.)]. තස්ස නෙවස්ස පුරත්ථිමාය දිසාය උදකස්ස ආයමුඛං න පච්ඡිමාය දිසාය උදකස්ස ආයමුඛං න උත්තරාය දිසාය උදකස්ස ආයමුඛං න දක්ඛිණාය දිසාය උදකස්ස ආයමුඛං; දෙවො ච න කාලෙන කාලං සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡෙය්‍ය; අථ ඛො තම්හාව උදකරහදා සීතා වාරිධාරා උබ්භිජ්ජිත්වා තමෙව උදකරහදං සීතෙන වාරිනා අභිසන්දෙය්‍ය පරිසන්දෙය්‍ය පරිපූරෙය්‍ය පරිප්ඵරෙය්‍ය, නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො උදකරහදස්ස සීතෙන වාරිනා අප්ඵුටං අස්ස; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමමෙව කායං සමාධිජෙන පීතිසුඛෙන අභිසන්දෙති පරිසන්දෙති පරිපූරෙති පරිප්ඵරති, නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො කායස්ස සමාධිජෙන පීතිසුඛෙන අප්ඵුටං හොති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස…පෙ…. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පීතියා ච විරාගා…පෙ…. තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉමමෙව කායං නිප්පීතිකෙන සුඛෙන අභිසන්දෙති පරිසන්දෙති පරිපූරෙති පරිප්ඵරති, නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො කායස්ස නිප්පීතිකෙන සුඛෙන අප්ඵුටං හොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උප්පලිනියං වා පදුමිනියං වා පුණ්ඩරීකිනියං වා අප්පෙකච්චානි උප්පලානි වා පදුමානි වා පුණ්ඩරීකානි වා උදකෙ ජාතානි උදකෙ සංවඩ්ඪානි උදකානුග්ගතානි අන්තොනිමුග්ගපොසීනි , තානි යාව චග්ගා යාව ච මූලා සීතෙන වාරිනා අභිසන්නානි පරිසන්නානි [අභිසන්දානි පරිසන්දානි (ක.)] පරිපූරානි පරිප්ඵුටානි, නාස්ස [න නෙසං (?)] කිඤ්චි සබ්බාවතං උප්පලානං වා පදුමානං වා පුණ්ඩරීකානං වා සීතෙන වාරිනා අප්ඵුටං අස්ස; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමමෙව කායං නිප්පීතිකෙන සුඛෙන අභිසන්දෙති පරිසන්දෙති පරිපූරෙති පරිප්ඵරති, නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො කායස්ස නිප්පීතිකෙන සුඛෙන අප්ඵුටං හොති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස…පෙ…. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ඉමමෙව කායං පරිසුද්ධෙන චෙතසා පරියොදාතෙන ඵරිත්වා නිසින්නො හොති; නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො කායස්ස පරිසුද්ධෙන චෙතසා පරියොදාතෙන අප්ඵුටං හොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ , පුරිසො ඔදාතෙන වත්ථෙන සසීසං පාරුපිත්වා නිසින්නො අස්ස, නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො කායස්ස ඔදාතෙන වත්ථෙන අප්ඵුටං අස්ස; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉමමෙව කායං පරිසුද්ධෙන චෙතසා පරියොදාතෙන ඵරිත්වා නිසින්නො හොති, නාස්ස කිඤ්චි සබ්බාවතො කායස්ස පරිසුද්ධෙන චෙතසා පරියොදාතෙන අප්ඵුටං හොති. තස්ස එවං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො යෙ ගෙහසිතා සරසඞ්කප්පා තෙ පහීයන්ති. තෙසං පහානා අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සන්තිට්ඨති, සන්නිසීදති එකොදි හොති සමාධියති. එවම්පි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායගතාසතිං භාවෙති.

156. ‘‘යස්ස කස්සචි, භික්ඛවෙ, කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා, අන්තොගධාවාස්ස [අන්තොගධා තස්ස (සී. පී.)] කුසලා ධම්මා යෙ කෙචි විජ්ජාභාගියා. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි මහාසමුද්දො චෙතසා ඵුටො, අන්තොගධාවාස්ස කුන්නදියො යා කාචි සමුද්දඞ්ගමා; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා, අන්තොගධාවාස්ස කුසලා ධම්මා යෙ කෙචි විජ්ජාභාගියා.

‘‘යස්ස කස්සචි, භික්ඛවෙ, කායගතාසති අභාවිතා අබහුලීකතා, ලභති තස්ස මාරො ඔතාරං, ලභති තස්ස මාරො ආරම්මණං [ආරමණං (?)]. සෙය්‍යථාපි , භික්ඛවෙ, පුරිසො ගරුකං සිලාගුළං අල්ලමත්තිකාපුඤ්ජෙ පක්ඛිපෙය්‍ය. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තං ගරුකං සිලාගුළං අල්ලමත්තිකාපුඤ්ජෙ ලභෙථ ඔතාර’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එවමෙව ඛො , භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති අභාවිතා අබහුලීකතා, ලභති තස්ස මාරො ඔතාරං, ලභති තස්ස මාරො ආරම්මණං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, සුක්ඛං කට්ඨං කොළාපං [කොළාපං ආරකා උදකා ථලෙ නික්ඛිත්තං (ක.)]; අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය උත්තරාරණිං ආදාය – ‘අග්ගිං අභිනිබ්බත්තෙස්සාමි, තෙජො පාතුකරිස්සාමී’ති. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු සො පුරිසො අමුං සුක්ඛං කට්ඨං කොළාපං උත්තරාරණිං ආදාය අභිමන්ථෙන්තො [අභිමන්ථෙන්තො (ස්‍යා. කං. පී. ක.)] අග්ගිං අභිනිබ්බත්තෙය්‍ය, තෙජො පාතුකරෙය්‍යා’’ති? ‘‘එවං , භන්තෙ’’. ‘‘එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති අභාවිතා අබහුලීකතා, ලභති තස්ස මාරො ඔතාරං, ලභති තස්ස

මාරො ආරම්මණං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උදකමණිකො රිත්තො තුච්ඡො ආධාරෙ ඨපිතො; අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය උදකභාරං ආදාය. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු සො පුරිසො ලභෙථ උදකස්ස නික්ඛෙපන''න්ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති අභාවිතා අබහුලීකතා, ලභති තස්ස මාරො ඔතාරං, ලභති තස්ස මාරො ආරම්මණං''.

157. ''යස්ස කස්සචි, භික්ඛවෙ, කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා, න තස්ස ලභති මාරො ඔතාරං, න තස්ස ලභති මාරො ආරම්මණං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො ලහුකං සුත්තගුළං සබ්බසාරමයෙ අග්ගළඵලකෙ පක්ඛිපෙය්‍ය. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු සො පුරිසො තං ලහුකං සුත්තගුළං සබ්බසාරමයෙ අග්ගළඵලකෙ ලභෙථ ඔතාර''න්ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා, න තස්ස ලභති මාරො ඔතාරං, න තස්ස ලභති මාරො ආරම්මණං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, අල්ලං කට්ඨං සස්නෙහං [සස්නෙහං ආරකා උදකා ථලෙ නික්ඛිත්තං (ක.)]; අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය උත්තරාරණිං ආදාය – 'අග්ගිං අභිනිබ්බත්තෙස්සාමි, තෙජො පාතුකරිස්සාමී'ති. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු සො පුරිසො අමුං අල්ලං කට්ඨං සස්නෙහං උත්තරාරණිං ආදාය අභිමන්ථෙන්තො අග්ගිං අභිනිබ්බත්තෙය්‍ය, තෙජො පාතුකරෙය්‍යා''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ , යස්ස කස්සචි කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා, න තස්ස ලභති මාරො ඔතාරං, න තස්ස ලභති මාරො ආරම්මණං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උදකමණිකො පූරො උදකස්ස සමතිත්තිකො කාකපෙය්‍යො ආධාරෙ ඨපිතො; අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය උදකභාරං ආදාය. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු සො පුරිසො ලභෙථ උදකස්ස නික්ඛෙපන''න්ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා, න තස්ස ලභති මාරො ඔතාරං, න තස්ස ලභති මාරො ආරම්මණං''.

158. ''යස්ස කස්සචි, භික්ඛවෙ, කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා, සො යස්ස යස්ස අභිඤ්ඤාසච්ඡිකරණීයස්ස ධම්මස්ස චිත්තං අභිනින්නාමෙති අභිඤ්ඤාසච්ඡිකිරියාය, ත තත්‍රෙ සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උදකමණිකො පූරො උදකස්ස සමතිත්තිකො කාකපෙය්‍යො ආධාරෙ ඨපිතො. තමෙනං බලවා පුරිසො යතො යතො ආවිඤ්ජෙය්‍ය, ආගච්ඡෙය්‍ය උදක''න්ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා සො, යස්ස යස්ස අභිඤ්ඤාසච්ඡිකරණීයස්ස ධම්මස්ස චිත්තං අභිනින්නාමෙති අභිඤ්ඤාසච්ඡිකිරියාය, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, සමෙ භූමිභාගෙ චතුරස්සා පොක්ඛරණී [පොක්ඛරිණී (සී.)] අස්ස ආළිබන්ධා පූරා උදකස්ස සමතිත්තිකා කාකපෙය්‍යා. තමෙනං බලවා පුරිසො යතො යතො ආළිං මුඤ්චෙය්‍ය ආගච්ඡෙය්‍ය උදක''න්ති? ''එවං , භන්තෙ''. ''එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා, සො යස්ස යස්ස අභිඤ්ඤාසච්ඡිකරණීයස්ස ධම්මස්ස චිත්තං අභිනින්නාමෙති අභිඤ්ඤාසච්ඡිකිරියාය, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, සුභූමියං චතුමහාපථෙ ආජඤ්ඤරථො යුත්තො අස්ස ඨිතො ඔධස්තපතොදො [ඔභස්තපතොදො (ක.), උභන්තරපටොදො (සයා. කං.) අව + ධංසු + ත = ඔධස්ත-ඉතිපදවිභාගො]; තමෙනං දක්ඛො යොග්ගාචරියො අස්සදම්මසාරථී අභිරුහිත්වා වාමෙන හත්ථෙන රස්මියො ගහෙත්වා දක්ඛිණෙන හත්ථෙන පතොදං ගහෙත්වා යෙනිච්ඡකං යදිච්ඡකං සාරෙය්‍යාපි පච්චාසාරෙය්‍යාපි; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යස්ස කස්සචි කායගතාසති භාවිතා බහුලීකතා, සො යස්ස යස්ස අභිඤ්ඤාසච්ඡිකරණීයස්ස ධම්මස්ස චිත්තං අභිනින්නාමෙති අභිඤ්ඤාසච්ඡිකිරියාය , තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ''.

159. ''කායගතාය, භික්ඛවෙ, සතියා ආසෙවිතාය භාවිතාය බහුලීකතාය යානීකතාය වත්ථුකතාය අනුට්ඨිතාය පරිචිතාය සුසමාරද්ධාය දසානිසංසා පාටිකඞ්ඛා. අරතිරතිසහො හොති, න ච තං අරති සහති, උප්පන්නං අරතිං අභිභුය්‍ය විහරති.

''භයභෙරවසහො හොති, න ච තං භයභෙරවං සහති, උප්පන්නං භයභෙරවං අභිභුය්‍ය විහරති.

''ඛමො හොති සීතස්ස උණ්හස්ස ජිඝච්ඡාය පිපාසාය ඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සානං දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං, උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිබ්බානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසකජාතිකො හොති.

''චතුන්නං ඣානානං ආභිචෙතසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං නිකාමලාභී හොති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී.

''සො අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චානුභොති. එකොපි හුත්වා බහුධා හොති, බහුධාපි හුත්වා එකො හොති, ආවිභාවං…පෙ.… යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙති.

''දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුසිකාය උභො සද්දෙ සුණාති දිබ්බෙ ච මානුසෙ ච, යෙ දූරෙ සන්තිකෙ ච…පෙ.….

''පරසත්තානං පරපුග්ගලානං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාති. සරාගං වා චිත්තං 'සරාගං චිත්ත'න්ති පජානාති, වීතරාගං වා චිත්තං…පෙ.… සදොසං වා චිත්තං… වීතදොසං වා චිත්තං… සමොහං වා චිත්තං… වීතමොහං වා චිත්තං… සංඛිත්තං වා චිත්තං… වික්ඛිත්තං වා චිත්තං… මහග්ගතං වා චිත්තං… අමහග්ගතං වා චිත්තං… සඋත්තරං

වා චිත්තං… අනුත්තරං වා චිත්තං… සමාහිතං වා චිත්තං… අසමාහිතං වා චිත්තං… විමුත්තං වා චිත්තං… අවිමුත්තං වා චිත්තං ‘අවිමුත්තං චිත්ත’න්ති පජානාති.

“සො අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථිදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො…පෙ…. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති.

“දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති.

“ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති.

“කායගතාය, භික්ඛවෙ, සතියා ආසෙවිතාය භාවිතාය බහුලීකතාය යානීකතාය වත්ථුකතාය අනුට්ඨිතාය පරිචිතාය සුසමාරද්ධාය ඉමෙ දසානිසංසා පාටිකඞ්ඛා”ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

කායගතාසතිසුත්තං නිට්ඨිතං නවමං.

10. සඞ්ඛාරුපපත්තිසුත්තං

160. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – “භික්ඛවො”ති. “භදන්තෙ”ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – “සඞ්ඛාරුපපත්තිං [සඞ්ඛාරූපපත්තිං (ස්‍යා. කං.), සඞ්ඛාරුප්පත්තිං (සී. පී.)] වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි, තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී”ති. “එවං, භන්තෙ”ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

161. “ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන සමන්නාගතො හොති, සුතෙන සමන්නාගතො හොති, චාගෙන සමන්නාගතො හොති, පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා ඛත්තියමහාසාලානං [ඛත්තියමහාසාලානං වා (ස්‍යා. කං. පී.)] සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති . තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා [විහාරො (සී. පී.)] ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා [තත්‍රූපපත්තියා (ස්‍යා. කං.), තත්‍රුප්පත්තියා (සී. පී.)] සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

162. “පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන සමන්නාගතො හොති, සුතෙන සමන්නාගතො හොති, චාගෙන සමන්නාගතො හොති, පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා බ්‍රාහ්මණමහාසාලානං…පෙ…. ගහපතිමහාසාලානං [බ්‍රාහ්මණමහාසාලානං වා ගහපතිමහාසාලානං වා (ස්‍යා. කං. පී.)] සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

163. “පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන සමන්නාගතො හොති, සුතෙන සමන්නාගතො හොති, චාගෙන සමන්නාගතො හොති, පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – ‘චාතුමහාරාජිකා [චාතුම්මහාරාජිකා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] දෙවා දීඝායුකා වණ්ණවන්තො සුඛබහුලා’ති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා චාතුමහාරාජිකානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති . සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

164. “පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන සමන්නාගතො හොති, සුතෙන සමන්නාගතො හොති, චාගෙන සමන්නාගතො හොති, පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – තාවතිංසා දෙවා…පෙ…. යාමා දෙවා… තුසිතා දෙවා… නිම්මානරතී දෙවා… පරනිම්මිතවසවත්තී දෙවා දීඝායුකා වණ්ණවන්තො සුඛබහුලාති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති . සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

165. “පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන සමන්නාගතො හොති, සුතෙන සමන්නාගතො හොති, චාගෙන සමන්නාගතො හොති, පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති –

‘සහස්සො බ්‍රහ්මා දීඝායුකො වණ්ණවා සුඛබහුලො’ති. සහස්සො, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මා සහස්සිලොකධාතුං [සහස්සිං ලොකධාතුං (සී.)] ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා [අධිමුඤ්චිත්වා (ක.)] විහරති. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, චක්ඛුමා පුරිසො එකං ආමණ්ඩං හත්ථෙ කරිත්වා පච්චවෙක්ඛෙය්‍ය; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, සහස්සො බ්‍රහ්මා සහස්සිලොකධාතුං ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා සහස්සස්ස බ්‍රහ්මුනො සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

166. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන සමන්නාගතො හොති, සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – ද්විසහස්සො බ්‍රහ්මා…පෙ…. තිසහස්සො බ්‍රහ්මා… චතුසහස්සො බ්‍රහ්මා… පඤ්චසහස්සො බ්‍රහ්මා දීඝායුකො වණ්ණවා සුඛබහුලොති. පඤ්චසහස්සො, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මා පඤ්චසහස්සිලොකධාතුං ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, චක්ඛුමා පුරිසො පඤ්ච ආමණ්ඩානි හත්ථෙ කරිත්වා පච්චවෙක්ඛෙය්‍ය; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චසහස්සො බ්‍රහ්මා පඤ්චසහස්සිලොකධාතුං ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා පඤ්චසහස්සස්ස බ්‍රහ්මුනො සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

167. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන සමන්නාගතො හොති, සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – ‘දසසහස්සො බ්‍රහ්මා දීඝායුකො වණ්ණවා සුඛබහුලො’ති. දසසහස්සො, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මා දසසහස්සිලොකධාතුං ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, මණි වෙළුරියො සුභො ජාතිමා අට්ඨංසො සුපරිකම්මකතො පණ්ඩුකම්බලෙ නික්ඛිත්තො භාසතෙ ච තපතෙ ච [භාසති ච තපති ච (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] විරොචති ච; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, දසසහස්සො බ්‍රහ්මා දසසහස්සිලොකධාතුං ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා දසසහස්සස්ස බ්‍රහ්මුනො සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

168. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන… සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – ‘සතසහස්සො බ්‍රහ්මා දීඝායුකො වණ්ණවා සුඛබහුලො’ති. සතසහස්සො, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මා සතසහස්සිලොකධාතුං ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, නික්ඛං ජම්බොනදං [නෙක්ඛං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] දක්ඛකම්මාරපුත්තඋක්කාමුඛසුකුසලසම්පහට්ඨං පණ්ඩුකම්බලෙ නික්ඛිත්තං භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචති ච; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, සතසහස්සො බ්‍රහ්මා සතසහස්සිලොකධාතුං ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා සතසහස්සස්ස බ්‍රහ්මුනො සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති . සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

169. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන… සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – ආභා දෙවා…පෙ…. පරිත්තාභා දෙවා… අප්පමාණාභා දෙවා… ආභස්සරා දෙවා දීඝායුකා වණ්ණවන්තො සුඛබහුලාති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා ආභස්සරානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

170. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන … සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – පරිත්තසුභා දෙවා…පෙ…. අප්පමාණසුභා දෙවා… සුභකිණ්හා දෙවා දීඝායුකා වණ්ණවන්තො සුඛබහුලාති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුභකිණ්හානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තති.

171. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන… සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – වෙහප්ඵලා දෙවා…පෙ…. අවිහා දෙවා… අතප්පා දෙවා… සුදස්සා දෙවා… සුදස්සී දෙවා… අකනිට්ඨා දෙවා දීඝායුකා වණ්ණවන්තො සුඛබහුලාති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා අකනිට්ඨානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රුපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රුපපත්තියා සංවත්තති.

172. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන… සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – ‘ආකාසානඤ්චායතනූපගා දෙවා දීඝායුකා චිරට්ඨිතිකා සුඛබහුලා’ති . තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා ආකාසානඤ්චායතනූපගානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රුපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රුපපත්තියා සංවත්තති.

173. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන… සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – ‘විඤ්ඤාණඤ්චායතනූපගා දෙවා දීඝායුකා චිරට්ඨිතිකා සුඛබහුලා’ති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා විඤ්ඤාණඤ්චායතනූපගානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රුපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රුපපත්තියා සංවත්තති.

174. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන… සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස සුතං හොති – ආකිඤ්චඤ්ඤායතනූපගා දෙවා…පෙ…. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපගා දෙවා දීඝායුකා චිරට්ඨිතිකා සුඛබහුලාති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනූපගානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය’න්ති. සො තං චිත්තං දහති, තං චිත්තං අධිට්ඨාති, තං චිත්තං භාවෙති. තස්ස තෙ සඞ්ඛාරා ච විහාරා ච එවං භාවිතා එවං බහුලීකතා තත්‍රුපපත්තියා සංවත්තන්ති. අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා තත්‍රුපපත්තියා සංවත්තති.

175. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධාය සමන්නාගතො හොති, සීලෙන… සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතො හොති. තස්ස එවං හොති – ‘අහො වතාහං ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති. සො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න කත්ථචි උපපජ්ජතී’’ති [න කත්ථචි උපපජ්ජති, න කුහිඤ්චි උපපජ්ජතීති (සී. පී.), න කත්ථචි උපපජ්ජති, න කුහිඤ්චි උපසම්පජ්ජ විහරතීති. (ක.)].

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

සඞ්ඛාරුපපත්තිසුත්තං නිට්ඨිතං දසමං.

අනුපදවග්ගො නිට්ඨිතො දුතියො.

තස්සුද්දානං –

අනුපාද-සොධන-පොරිසධම්මො, සෙවිතබ්බ-බහුධාතු-විභත්ති;
බුද්ධස්ස කිත්තිනාම-චත්තාරීසෙන, ආනාපානො කායගතො උපපත්ති [ඉතො පරං ස්‍යා. කං. ක. පොත්ථකෙසු එවම්පි දිස්සති –§චන්දකෙ විමලෙ පරිසුද්ධෙ, පුණ්ණසම්මොදිනිරොධඅත්තනො;§දන්ධා බහුජනසෙවිතං ධම්මවරං, යං අනුපදං වග්ගවරං දුතියාති].

3. සුඤ්ඤතවග්ගො

1. චූළසුඤ්ඤතසුත්තං

176. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ''එකමිදං, භන්තෙ, සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති නගරකං නාම සක්‍යානං නිගමො. තත්ථ මෙ, භන්තෙ, භගවතො සම්මුඛා සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – 'සුඤ්ඤතාවිහාරෙනාහං, ආනන්ද, එතරහි බහුලං විහරාමී'ති. කච්චි මෙතං, භන්තෙ, සුස්සුතං සුග්ගහිතං සුමනසිකතං සූපධාරිත''න්ති? ''තග්ඝ තෙ එතං, ආනන්ද, සුස්සුතං සුග්ගහිතං සුමනසිකතං සූපධාරිතං. පුබ්බෙපාහං [පුබ්බෙචාහං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], ආනන්ද, එතරහිපි [එතරහි ච (සබ්බත්ථ)] සුඤ්ඤතාවිහාරෙන බහුලං විහරාමි. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, අයං මිගාරමාතුපාසාදො සුඤ්ඤො හත්ථිගවස්සවළවෙන, සුඤ්ඤො ජාතරූපරජතෙන, සුඤ්ඤො ඉත්ථිපුරිසසන්නිපාතෙන අත්ථි චෙවිදං අසුඤ්ඤතං යදිදං – භික්ඛුසඞ්ඝං පටිච්ච එකත්තං; එවමෙව ඛො, ආනන්ද, භික්ඛු අමනසිකරිත්වා ගාමසඤ්ඤං, අමනසිකරිත්වා මනුස්සසඤ්ඤං, අරඤ්ඤසඤ්ඤං පටිච්ච මනසි කරොති එකත්තං . තස්ස අරඤ්ඤසඤ්ඤාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. සො එවං පජානාති – 'යෙ අස්සු දරථා ගාමසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, යෙ අස්සු දරථා මනුස්සසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, අත්ථි චෙවායං දරථමත්තා යදිදං – අරඤ්ඤසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. සො 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං ගාමසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං මනුස්සසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'අත්ථි චෙවිදං අසුඤ්ඤතං යදිදං – අරඤ්ඤසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. ඉති යඤ්හි ඛො තත්ථ න හොති තෙන තං සුඤ්ඤං සමනුපස්සති, යං පන තත්ථ අවසිට්ඨං හොති තං 'සන්තමිදං අත්ථී''’ති පජානාති. එවම්පිස්ස එසා, ආනන්ද, යථාභුච්චා අවිපල්ලත්ථා පරිසුද්ධා සුඤ්ඤතාවක්කන්ති භවති.

177. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු අමනසිකරිත්වා මනුස්සසඤ්ඤං, අමනසිකරිත්වා අරඤ්ඤසඤ්ඤං, පථවීසඤ්ඤං පටිච්ච මනසි කරොති එකත්තං. තස්ස පථවීසඤ්ඤාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, ආසභචම්මං සඞ්කුසතෙන සුවිහතං විගතවලිකං; එවමෙව ඛො, ආනන්ද, භික්ඛු යං ඉමිස්සා පථවියා උක්කූලවික්කූලං නදීවිදුග්ගං ඛාණුකණ්ටකට්ඨානං පබ්බතවිසමං තං සබ්බං [සබ්බං (ක.)] අමනසිකරිත්වා පථවීසඤ්ඤං පටිච්ච මනසි කරොති එකත්තං. තස්ස පථවීසඤ්ඤාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. සො එවං පජානාති – 'යෙ අස්සු දරථා මනුස්සසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, යෙ අස්සු දරථා අරඤ්ඤසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, අත්ථි චෙවායං දරථමත්තා යදිදං – පථවීසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. සො 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං මනුස්සසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං අරඤ්ඤසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'අත්ථි චෙවිදං අසුඤ්ඤතං යදිදං – පථවීසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. ඉති යඤ්හි ඛො තත්ථ න හොති තෙන තං සුඤ්ඤං සමනුපස්සති, යං පන තත්ථ අවසිට්ඨං හොති තං 'සන්තමිදං අත්ථී'ති පජානාති. එවම්පිස්ස එසා, ආනන්ද, යථාභුච්චා අවිපල්ලත්ථා පරිසුද්ධා සුඤ්ඤතාවක්කන්ති භවති.

178. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු අමනසිකරිත්වා අරඤ්ඤසඤ්ඤං, අමනසිකරිත්වා පථවීසඤ්ඤං, ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච මනසි කරොති එකත්තං. තස්ස ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. සො එවං පජානාති – 'යෙ අස්සු දරථා අරඤ්ඤසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, යෙ අස්සු දරථා පථවීසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, අත්ථි චෙවායං දරථමත්තා යදිදං – ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. සො 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං අරඤ්ඤසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං පථවීසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'අත්ථි චෙවිදං අසුඤ්ඤතං යදිදං – ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. ඉති යඤ්හි ඛො තත්ථ න හොති තෙන තං සුඤ්ඤං සමනුපස්සති, යං පන තත්ථ අවසිට්ඨං හොති තං 'සන්තමිදං අත්ථී'ති පජානාති. එවම්පිස්ස එසා, ආනන්ද , යථාභුච්චා අවිපල්ලත්ථා පරිසුද්ධා සුඤ්ඤතාවක්කන්ති භවති.

179. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු අමනසිකරිත්වා පථවීසඤ්ඤං, අමනසිකරිත්වා ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච මනසි කරොති එකත්තං. තස්ස විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. සො එවං පජානාති – 'යෙ අස්සු දරථා පථවීසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, යෙ අස්සු දරථා ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, අත්ථි චෙවායං දරථමත්තා යදිදං – විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. සො 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං පථවීසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'අත්ථි චෙවිදං අසුඤ්ඤතං යදිදං – විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. ඉති යඤ්හි ඛො තත්ථ න හොති තෙන තං සුඤ්ඤං සමනුපස්සති, යං පන තත්ථ අවසිට්ඨං හොති තං 'සන්තමිදං අත්ථී'ති පජානාති. එවම්පිස්ස එසා, ආනන්ද, යථාභුච්චා අවිපල්ලත්ථා පරිසුද්ධා සුඤ්ඤතාවක්කන්ති භවති.

180. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු අමනසිකරිත්වා ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං, අමනසිකරිත්වා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පටිච්ච මනසි කරොති එකත්තං. තස්ස ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. සො එවං පජානාති – 'යෙ අස්සු දරථා

ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, යෙ අස්සු දරථා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, අත්ථි චෙවායං දරථමත්තා යදිදං – ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. සො 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'අත්ථි චෙවිදං අසුඤ්ඤතං යදිදං – ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. ඉති යඤ්හි ඛො තත්ථ න හොති තෙන තං සුඤ්ඤං සමනුපස්සති, යං පන තත්ථ අවසිට්ඨං හොති තං 'සන්තමිදං අත්ථී'ති පජානාති. එවම්පිස්ස එසා, ආනන්ද, යථාභුච්චා අවිපල්ලත්ථා පරිසුද්ධා සුඤ්ඤතාවක්කන්ති භවති.

181. ''පුන චපරං, ආනන්ද භික්ඛු අමනසිකරිත්වා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං, අමනසිකරිත්වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පටිච්ච මනසි කරොති එකත්තං. තස්ස නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. සො එවං පජානාති – 'යෙ අස්සු දරථා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, යෙ අස්සු දරථා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, අත්ථි චෙවායං දරථමත්තා යදිදං – නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති. සො 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'අත්ථි චෙවිදං අසුඤ්ඤතං යදිදං – නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පටිච්ච එකත්ත'න්ති . ඉති යඤ්හි ඛො තත්ථ න හොති තෙන තං සුඤ්ඤං සමනුපස්සති, යං පන තත්ථ අවසිට්ඨං හොති තං 'සන්තමිදං අත්ථී'ති පජානාති. එවම්පිස්ස එසා, ආනන්ද, යථාභුච්චා අවිපල්ලත්ථා පරිසුද්ධා සුඤ්ඤතාවක්කන්ති භවති.

182. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු අමනසිකරිත්වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං, අමනසිකරිත්වා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං, අනිමිත්තං චෙතොසමාධිං පටිච්ච මනසි කරොති එකත්තං. තස්ස අනිමිත්තෙ චෙතොසමාධිම්හි චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. සො එවං පජානාති – 'යෙ අස්සු දරථා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, යෙ අස්සු දරථා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, අත්ථි චෙවායං දරථමත්තා යදිදං – ඉමමෙව කායං පටිච්ච සළායතනිකං ජීවිතපච්චයා'ති . සො 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤායා'ති පජානාති, 'අත්ථි චෙවිදං අසුඤ්ඤතං යදිදං – ඉමමෙව කායං පටිච්ච සළායතනිකං ජීවිතපච්චයා'ති. ඉති යඤ්හි ඛො තත්ථ න හොති තෙන තං සුඤ්ඤං සමනුපස්සති, යං පන තත්ථ අවසිට්ඨං හොති තං 'සන්තමිදං අත්ථී'ති පජානාති. එවම්පිස්ස එසා, ආනන්ද, යථාභුච්චා අවිපල්ලත්ථා පරිසුද්ධා සුඤ්ඤතාවක්කන්ති භවති.

183. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛු අමනසිකරිත්වා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං, අමනසිකරිත්වා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසඤ්ඤං, අනිමිත්තං චෙතොසමාධිං පටිච්ච මනසි කරොති එකත්තං. තස්ස අනිමිත්තෙ චෙතොසමාධිම්හි චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති අධිමුච්චති. සො එවං පජානාති – 'අයම්පි ඛො අනිමිත්තො චෙතොසමාධි අභිසඞ්ඛතො අභිසඤ්චෙතයිතො'. 'යං ඛො පන කිඤ්චි අභිසඞ්ඛතං අභිසඤ්චෙතයිතං තදනිච්චං නිරොධධම්ම'න්ති පජානාති. තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චති. විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. 'ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාති. සො එවං පජානාති – 'යෙ අස්සු දරථා කාමාසවං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, යෙ අස්සු දරථා භවාසවං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, යෙ අස්සු දරථා අවිජ්ජාසවං පටිච්ච තෙධ න සන්ති, අත්ථි චෙවායං දරථමත්තා යදිදං – ඉමමෙව කායං පටිච්ච සළායතනිකං ජීවිතපච්චයා'ති. සො 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං කාමාසවෙනා'ති පජානාති, 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං භවාසවෙනා'ති පජානාති, 'සුඤ්ඤමිදං සඤ්ඤාගතං අවිජ්ජාසවෙනා'ති පජානාති, 'අත්ථි චෙවිදං අසුඤ්ඤතං යදිදං – ඉමමෙව කායං පටිච්ච සළායතනිකං ජීවිතපච්චයා'ති. ඉති යඤ්හි ඛො තත්ථ න හොති තෙන තං සුඤ්ඤං සමනුපස්සති, යං පන තත්ථ අවසිට්ඨං හොති තං 'සන්තමිදං අත්ථී'ති පජානාති. එවම්පිස්ස එසා, ආනන්ද, යථාභුච්චා අවිපල්ලත්ථා පරිසුද්ධා පරමානුත්තරා සුඤ්ඤතාවක්කන්ති භවති.

184. ''යෙපි හි කෙචි, ආනන්ද, අතීතමද්ධානං සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා පරිසුද්ධං පරමානුත්තරං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරිංසු, සබ්බෙ තෙ ඉමංයෙව පරිසුද්ධං පරමානුත්තරං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරිංසු. යෙපි [යෙ (සී. පී.)] හි කෙචි, ආනන්ද, අනාගතමද්ධානං සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා පරිසුද්ධං පරමානුත්තරං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරිස්සන්ති, සබ්බෙ තෙ ඉමංයෙව පරිසුද්ධං පරමානුත්තරං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරිස්සන්ති. යෙපි [යෙ (සී. පී.)] හි කෙචි, ආනන්ද, එතරහි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා පරිසුද්ධං පරමානුත්තරං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරන්ති, සබ්බෙ තෙ ඉමංයෙව පරිසුද්ධං පරමානුත්තරං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරන්ති. තස්මාතිහ, ආනන්ද, 'පරිසුද්ධං පරමානුත්තරං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමා'ති [විහරිස්සාමීති (පී. ක.)] – එවඤ්හි වො [තෙ (ක.)], ආනන්ද, සික්ඛිතබ්බ''න්ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

චූළසුඤ්ඤතසුත්තං නිට්ඨිතං පඨමං.

2. මහාසුඤ්ඤතසුත්තං

185. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය කපිලවත්ථුං පිණ්ඩාය පාවිසි. කපිලවත්ථුස්මිං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො යෙන කාළඛෙමකස්ස සක්කස්ස විහාරො තෙනුපසඞ්කමි දිවාවිහාරාය. තෙන ඛො පන සමයෙන කාළඛෙමකස්ස සක්කස්ස විහාරෙ සම්බහුලානි සෙනාසනානි පඤ්ඤත්තානි හොන්ති. අද්දසා ඛො භගවා කාළඛෙමකස්ස සක්කස්ස විහාරෙ සම්බහුලානි සෙනාසනානි පඤ්ඤත්තානි. දිස්වාන භගවතො එතදහොසි – ''සම්බහුලානි ඛො කාළඛෙමකස්ස සක්කස්ස විහාරෙ සෙනාසනානි පඤ්ඤත්තානි. සම්බහුලා නු ඛො ඉධ භික්ඛූ විහරන්තී''ති.

186. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ආනන්දො සම්බහුලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං ඝටාය සක්කස්ස විහාරෙ චීවරකම්මං කරොති. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන ඝටාය සක්කස්ස විහාරො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ''සම්බහුලානි ඛො, ආනන්ද, කාළඛෙමකස්ස සක්කස්ස විහාරෙ සෙනාසනානි පඤ්ඤත්තානි. සම්බහුලා නු ඛො එත්ථ භික්ඛූ විහරන්තී''ති? ''සම්බහුලානි, භන්තෙ, කාළඛෙමකස්ස සක්කස්ස විහාරෙ සෙනාසනානි පඤ්ඤත්තානි. සම්බහුලා භික්ඛූ එත්ථ විහරන්ති. චීවරකාරසමයො නො, භන්තෙ, වත්තතී''ති.

''න ඛො, ආනන්ද, භික්ඛු සොභති සඞ්ගණිකාරාමො සඞ්ගණිකරතො සඞ්ගණිකාරාමතං අනුයුත්තො ගණාරාමො ගණරතො ගණසම්මුදිතො. සො වතානන්ද, භික්ඛු සඞ්ගණිකාරාමො සඞ්ගණිකරතො සඞ්ගණිකාරාමතං අනුයුත්තො ගණාරාමො ගණරතො ගණසම්මුදිතො යං තං නෙක්ඛම්මසුඛං පවිවෙකසුඛං උපසමසුඛං සම්බොධිසුඛං [සම්බොධසුඛං (සී. පී.), සම්බොධසුඛං චිත්තෙකග්ගතාසුඛං (ක.) උපරි අරණවිභඞ්ගසුත්තෙ පන සම්බොධිසුඛන්ත්වෙව දිස්සති] තස්ස සුඛස්ස නිකාමලාභී භවිස්සති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභීති – නෙතං ඨානං විජ්ජති. යො ච ඛො සො, ආනන්ද, භික්ඛු එකො ගණස්මා වූපකට්ඨො විහරති තස්සෙතං භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං යං තං නෙක්ඛම්මසුඛං පවිවෙකසුඛං උපසමසුඛං සම්බොධිසුඛං තස්ස සුඛස්ස නිකාමලාභී භවිස්සති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභීති – ඨානමෙතං විජ්ජති.

''සො වතානන්ද, භික්ඛු සඞ්ගණිකාරාමො සඞ්ගණිකරතො සඞ්ගණිකාරාමතං අනුයුත්තො ගණාරාමො ගණරතො ගණසම්මුදිතො සාමායිකං වා කන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරිස්සති අසාමායිකං වා අකුප්පන්ති – නෙතං ඨානං විජ්ජති. යො ච ඛො සො, ආනන්ද, භික්ඛු එකො ගණස්මා වූපකට්ඨො විහරති තස්සෙතං භික්ඛුනො පාටිකඞ්ඛං සාමායිකං වා කන්තං චෙතොවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරිස්සති අසාමායිකං වා අකුප්පන්ති – ඨානමෙතං විජ්ජති.

''නාහං, ආනන්ද, එකං රූපම්පි [එකරූපම්පි (සී.)] සමනුපස්සාමි යත්ථ රත්තස්ස යථාභිරතස්ස රූපස්ස විපරිණාමඤ්ඤථාභාවා න උප්පජ්ජෙය්‍යුං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා.

187. ''අයං ඛො පනානන්ද, විහාරො තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො යදිදං – සබ්බනිමිත්තානං අමනසිකාරා අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරිතුං [විහරතං (ක. සී.), විහරති (ස්‍යා. කං. ක.)]. තත්‍ර චෙ, ආනන්ද, තථාගතං ඉමිනා විහාරෙන විහරන්තං භවන්ති [භගවන්තං (සී. ස්‍යා. කං. ක.)] උපසඞ්කමිතාරො භික්ඛූ භික්ඛුනියො උපාසකා උපාසිකායො රාජානො රාජමහාමත්තා තිත්ථියා තිත්ථියසාවකා. තත්‍රානන්ද, තථාගතො විවෙකනින්නෙනෙව චිත්තෙන විවෙකපොණෙන විවෙකපබ්භාරෙන වූපකට්ඨෙන නෙක්ඛම්මාභිරතෙන බ්‍යන්තීභූතෙන සබ්බසො ආසවට්ඨානීයෙහි ධම්මෙහි අඤ්ඤදත්ථු උය්‍යොජනිකපටිසංයුත්තංයෙව කථං කත්තා හොති. තස්මාතිහානන්ද, භික්ඛු චෙපි ආකඞ්ඛෙය්‍ය – 'අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය'න්ති, තෙනානන්ද, භික්ඛුනා අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බං සන්නිසාදෙතබ්බං එකොදි කාතබ්බං සමාදහාතබ්බං.

188. ''කථඤ්චානන්ද, භික්ඛු අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සණ්ඨපෙති සන්නිසාදෙති එකොදිං කරොති [එකොදිකරොති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සමාදහති? ඉධානන්ද, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි…පෙ. … පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති…පෙ…. දුතියං ඣානං… තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො, ආනන්ද, භික්ඛු අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සණ්ඨපෙති සන්නිසාදෙති එකොදිං කරොති සමාදහති. සො අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතං මනසි කරොති. තස්ස අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතං මනසිකරොතො සුඤ්ඤතාය චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති . එවං සන්තමෙතං, ආනන්ද, භික්ඛු එවං පජානාති – 'අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතං ඛො මෙ මනසිකරොතො අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතාය චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චතී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති. සො බහිද්ධා සුඤ්ඤතං මනසි කරොති…පෙ…. සො අජ්ඣත්තබහිද්ධා සුඤ්ඤතං මනසි කරොති …පෙ…. සො ආනෙඤ්ජං මනසි කරොති. තස්ස ආනෙඤ්ජං මනසිකරොතො ආනෙඤ්ජාය චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චති. එවං සන්තමෙතං, ආනන්ද, භික්ඛු එවං පජානාති – 'ආනෙඤ්ජං ඛො මෙ මනසිකරොතො ආනෙඤ්ජාය චිත්තං න පක්ඛන්දති නප්පසීදති න සන්තිට්ඨති න විමුච්චතී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති.

''තෙනානන්ද, භික්ඛුනා තස්මිංයෙව පුරිමස්මිං සමාධිනිමිත්තෙ අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බං සන්නිසාදෙතබ්බං එකොදි කාතබ්බං සමාදහාතබ්බං. සො අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතං මනසි කරොති. තස්ස අජ්ඣත්තං

සුඤ්ඤතං මනසිකරොතො අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති. එවං සන්තමෙතං, ආනන්ද, භික්ඛු එවං පජානාති – 'අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතං ඛො මෙ මනසිකරොතො අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චතී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති. සො බහිද්ධා සුඤ්ඤතං මනසි කරොති... පෙ.... සො අජ්ඣත්තබහිද්ධා සුඤ්ඤතං මනසි කරොති...පෙ.... සො ආනෙඤ්ජං මනසි කරොති. තස්ස ආනෙඤ්ජං මනසිකරොතො ආනෙඤ්ජාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චති. එවං සන්තමෙතං, ආනන්ද, භික්ඛු එවං පජානාති – 'ආනෙඤ්ජං ඛො මෙ මනසිකරොතො ආනෙඤ්ජාය චිත්තං පක්ඛන්දති පසීදති සන්තිට්ඨති විමුච්චතී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති.

189. ''තස්ස චෙ, ආනන්ද, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො චඞ්කමාය චිත්තං නමති, සො චඞ්කමති – 'එවං මං චඞ්කමන්තං නාභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවිස්සන්තී'ති . ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති. තස්ස චෙ, ආනන්ද, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො ඨානාය චිත්තං නමති, සො තිට්ඨති – 'එවං මං ඨිතං නාභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවිස්සන්තී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති. තස්ස චෙ, ආනන්ද, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො නිසජ්ජාය චිත්තං නමති, සො නිසීදති – 'එවං මං නිසින්නං නාභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවිස්සන්තී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති. තස්ස චෙ, ආනන්ද, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො සයනාය චිත්තං නමති , සො සයති – 'එවං මං සයන්තං නාභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවිස්සන්තී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති.

''තස්ස චෙ, ආනන්ද, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො කථාය [භස්සාය (සී.), භාසාය (ස්‍යා. කං. පී.)] චිත්තං නමති, සො – 'යායං කථා හීනා ගම්මා පොථුජ්ජනිකා අනරියා අනත්ථසංහිතා න නිබ්බිදාය න විරාගාය න නිරොධාය න උපසමාය න අභිඤ්ඤාය න සම්බොධාය න නිබ්බානාය සංවත්තති, සෙය්‍යථීදං – රාජකථා චොරකථා මහාමත්තකථා සෙනාකථා භයකථා යුද්ධකථා අන්නකථා පානකථා වත්ථකථා සයනකථා මාලාකථා ගන්ධකථා ඤාතිකථා යානකථා ගාමකථා නිගමකථා නගරකථා ජනපදකථා ඉත්ථිකථා සුරාකථා විසිඛාකථා කුම්භට්ඨානකථා පුබ්බපෙතකථා නානත්තකථා ලොකක්ඛායිකා සමුද්දක්ඛායිකා ඉතිභවාභවකථා ඉති වා ඉති – එවරූපිං කථං න කථෙස්සාමී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති. යා ච ඛො අයං, ආනන්ද, කථා අභිසල්ලෙඛිකා චෙතොවිනීවරණසප්පායා [චෙතොවිචාරණසප්පායා (සී. ස්‍යා. කං.), චෙතොවිවරණසප්පායා (පී.)] එකන්තනිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති, සෙය්‍යථීදං – අප්පිච්ඡකථා සන්තුට්ඨිකථා පවිවෙකකථා අසංසග්ගකථා වීරියාරම්භකථා සීලකථා සමාධිකථා පඤ්ඤාකථා විමුත්තිකථා විමුත්තිඤාණදස්සනකථා ඉති – 'එවරූපිං කථං කථෙස්සාමී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති.

''තස්ස චෙ, ආනන්ද, භික්ඛුනො ඉමිනා විහාරෙන විහරතො විතක්කාය චිත්තං නමති, සො – 'යෙ තෙ විතක්කා හීනා ගම්මා පොථුජ්ජනිකා අනරියා අනත්ථසංහිතා න නිබ්බිදාය න විරාගාය න නිරොධාය න උපසමාය න අභිඤ්ඤාය න සම්බොධාය න නිබ්බානාය සංවත්තන්ති, සෙය්‍යථීදං – කාමවිතක්කො බ්‍යාපාදවිතක්කො විහිංසාවිතක්කො ඉති එවරූපෙ විතක්කෙ [එවරූපෙන විතක්කෙන (සී. ස්‍යා. කං. ක.)] න විතක්කෙස්සාමී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති. යෙ ච ඛො ඉමෙ, ආනන්ද, විතක්කා අරියා නිය්‍යානිකා නිය්‍යන්ති තක්කරස්ස සම්මාදුක්ඛක්ඛයාය, සෙය්‍යථීදං – නෙක්ඛම්මවිතක්කො අබ්‍යාපාදවිතක්කො අවිහිංසාවිතක්කො ඉති – 'එවරූපෙ විතක්කෙ [එවරූපෙන විතක්කෙන (ක.)] විතක්කෙස්සාමී'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති.

190. ''පඤ්ච ඛො ඉමෙ, ආනන්ද, කාමගුණා. කතමෙ පඤ්ච? චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා, සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා... ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා... ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා... කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා – ඉමෙ ඛො, ආනන්ද, පඤ්ච කාමගුණා යත්ථ භික්ඛුනා අභික්ඛණං සකං චිත්තං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං – 'අත්ථි නු ඛො මෙ ඉමෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු අඤ්ඤතරස්මිං වා අඤ්ඤතරස්මිං වා ආයතනෙ උප්පජ්ජති චෙතසො සමුදාචාරො'ති? සචෙ, ආනන්ද, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං පජානාති – 'අත්ථි ඛො මෙ ඉමෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු අඤ්ඤතරස්මිං වා අඤ්ඤතරස්මිං වා ආයතනෙ උප්පජ්ජති චෙතසො සමුදාචාරො'ති, එවං සන්තමෙතං [එවං සන්තං (අට්ඨ.)], ආනන්ද, භික්ඛු එවං පජානාති – 'යො ඛො ඉමෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු ඡන්දරාගො සො මෙ නප්පහීනො'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති. සචෙ පනානන්ද, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං පජානාති – 'නත්ථි ඛො මෙ ඉමෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු අඤ්ඤතරස්මිං වා අඤ්ඤතරස්මිං වා ආයතනෙ උප්පජ්ජති චෙතසො සමුදාචාරො'ති, එවං සන්තමෙතං, ආනන්ද, භික්ඛු එවං පජානාති – 'යො ඛො ඉමෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු ඡන්දරාගො සො මෙ පහීනො'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති.

191. ''පඤ්ච ඛො ඉමෙ, ආනන්ද, උපාදානක්ඛන්ධා යත්ථ භික්ඛුනා උදයබ්බයානුපස්සිනා විහාතබ්බං – 'ඉති රූපං ඉති රූපස්ස සමුදයො ඉති රූපස්ස අත්ථඞ්ගමො, ඉති වෙදනා... ඉති සඤ්ඤා... ඉති සඞ්ඛාරා... ඉති විඤ්ඤාණං ඉති විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො ඉති විඤ්ඤාණස්ස අත්ථඞ්ගමො'ති. තස්ස ඉමෙසු පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු උදයබ්බයානුපස්සිනො විහරතො යො පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු අස්මිමානො සො පහීයති. එවං සන්තමෙතං, ආනන්ද, භික්ඛු එවං පජානාති – 'යො ඛො ඉමෙසු පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු අස්මිමානො සො මෙ පහීනො'ති. ඉතිහ තත්ථ සම්පජානො හොති. ඉමෙ ඛො තෙ, ආනන්ද, ධම්මා එකන්තකුසලා කුසලායාතිකා [ධම්මා එකන්තකුසලායතිකා (සබ්බත්ථ) අට්ඨකථාටීකා ඔලොකෙතබ්බා] අරියා ලොකුත්තරා අනවක්කන්තා පාපිමතා. තං

කිං මඤ්ඤසි, ආනන්ද, කං අත්ථවසං සම්පස්සමානො අරහති සාවකො සත්ථාරං අනුබන්ධිතුං අපි පණුජ්ජමානො''ති [අපි පනුජ්ජමානොපීති (ක. සී.), අපි පයුජ්ජමානොති (ස්‍යා. කං. පී.)]? ''භගවංමූලකා නො, භන්තෙ, ධම්මා භගවංනෙත්තිකා භගවංපටිසරණා . සාධු වත, භන්තෙ, භගවන්තංයෙව පටිභාතු එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථො. භගවතො සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී''ති.

192. ''න ඛො, ආනන්ද, අරහති සාවකො සත්ථාරං අනුබන්ධිතුං, යදිදං සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං තස්ස හෙතු [වෙය්‍යාකරණස්ස හෙතු (ක.)]. තං කිස්ස හෙතු? දීඝරත්තස්ස [දීඝරත්තං + අස්සාති පදච්ඡෙදො] හි තෙ, ආනන්ද, ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා. යා ච ඛො අයං, ආනන්ද, කථා අභිසල්ලෙඛිකා චෙතොවිනීවරණසප්පායා එකන්තනිබ්බිදාය විරාගාය නිරොධාය උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති, සෙය්‍යථිදං – අප්පිච්ඡකථා සන්තුට්ඨිකථා පවිවෙකකථා අසංසග්ගකථා වීරියාරම්භකථා සීලකථා සමාධිකථා පඤ්ඤාකථා විමුත්තිකථා විමුත්තිඤාණදස්සනකථා – එවරූපියා ඛො, ආනන්ද, කථාය හෙතු අරහති සාවකො සත්ථාරං අනුබන්ධිතුං අපි පණුජ්ජමානො.

''එවං සන්තෙ ඛො, ආනන්ද, ආචරියූපද්දවො හොති, එවං සන්තෙ අන්තෙවාසූපද්දවො හොති, එවං සන්තෙ බ්‍රහ්මචාරූපද්දවො හොති.

193. ''කථඤ්චානන්ද, ආචරියූපද්දවො හොති? ඉධානන්ද, එකච්චො සත්ථා විවිත්තං සෙනාසනං භජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං. තස්ස තථාවූපකට්ඨස්ස විහරතො අන්වාවත්තන්ති [අන්වාවට්ටන්ති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] බ්‍රාහ්මණගහපතිකා නෙගමා චෙව ජානපදා ච. සො අන්වාවත්තන්තෙසු බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙසු නෙගමෙසු චෙව ජානපදෙසු ච මුච්ඡං නිකාමයති [මුච්ඡති කාමයති (සී. පී.) අට්ඨකථායං පන න තථා දිස්සති], ගෙධං ආපජ්ජති, ආවත්තති බාහුල්ලාය. අයං වුච්චතානන්ද, උපද්දවො [උපද්දුතො (සී. පී.)] ආචරියො. ආචරියූපද්දවෙන අවධිංසු නං පාපකා අකුසලා ධම්මා සංකිලෙසිකා පොනොබ්භවිකා [පොනොභවිකා (සී. පී.)] සදරා දුක්ඛවිපාකා ආයතිං ජාතිජරාමරණියා. එවං ඛො, ආනන්ද, ආචරියූපද්දවො හොති.

194. ''කථඤ්චානන්ද, අන්තෙවාසූපද්දවො හොති? තස්සෙව ඛො පනානන්ද, සත්ථු සාවකො තස්ස සත්ථු විවෙකමනුබ්‍රූහයමානො විවිත්තං සෙනාසනං භජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං. තස්ස තථාවූපකට්ඨස්ස විහරතො අන්වාවත්තන්ති බ්‍රාහ්මණගහපතිකා නෙගමා චෙව ජානපදා ච. සො අන්වාවත්තන්තෙසු බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙසු නෙගමෙසු චෙව ජානපදෙසු ච මුච්ඡං නිකාමයති, ගෙධං ආපජ්ජති, ආවත්තති බාහුල්ලාය. අයං වුච්චතානන්ද, උපද්දවො අන්තෙවාසී. අන්තෙවාසූපද්දවෙන අවධිංසු නං පාපකා අකුසලා ධම්මා සංකිලෙසිකා පොනොබ්භවිකා සදරා දුක්ඛවිපාකා ආයතිං ජාතිජරාමරණියා. එවං ඛො, ආනන්ද, අන්තෙවාසූපද්දවො හොති.

195. ''කථඤ්චානන්ද, බ්‍රහ්මචාරූපද්දවො හොති? ඉධානන්ද, තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා. සො විවිත්තං සෙනාසනං භජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං. තස්ස තථාවූපකට්ඨස්ස විහරතො අන්වාවත්තන්ති බ්‍රාහ්මණගහපතිකා නෙගමා චෙව ජානපදා ච. සො අන්වාවත්තන්තෙසු බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙසු නෙගමෙසු චෙව ජානපදෙසු ච න මුච්ඡං නිකාමයති, න ගෙධං ආපජ්ජති, න ආවත්තති බාහුල්ලාය. තස්සෙව ඛො පනානන්ද, සත්ථු සාවකො තස්ස සත්ථු විවෙකමනුබ්‍රූහයමානො විවිත්තං සෙනාසනං භජති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං පබ්බතං කන්දරං ගිරිගුහං සුසානං වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං. තස්ස තථාවූපකට්ඨස්ස විහරතො අන්වාවත්තන්ති බ්‍රාහ්මණගහපතිකා නෙගමා චෙව ජානපදා ච. සො අන්වාවත්තන්තෙසු බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙසු නෙගමෙසු චෙව ජානපදෙසු ච මුච්ඡං නිකාමයති, ගෙධං ආපජ්ජති, ආවත්තති බාහුල්ලාය. අයං වුච්චතානන්ද, උපද්දවො බ්‍රහ්මචාරී. බ්‍රහ්මචාරූපද්දවෙන අවධිංසු නං පාපකා අකුසලා ධම්මා සංකිලෙසිකා පොනොබ්භවිකා සදරා දුක්ඛවිපාකා ආයතිං ජාතිජරාමරණියා. එවං ඛො, ආනන්ද, බ්‍රහ්මචාරූපද්දවො හොති.

''තත්‍රානන්ද, යො චෙවායං ආචරියූපද්දවො, යො ච අන්තෙවාසූපද්දවො අයං තෙහි බ්‍රහ්මචාරූපද්දවො දුක්ඛවිපාකතරො චෙව කටුකවිපාකතරො ච, අපි ච විනිපාතාය සංවත්තති.

196. ''තස්මාතිහ මං, ආනන්ද, මිත්තවතාය සමුදාචරථ, මා සපත්තවතාය. තං වො භවිස්සති දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය.

''කථඤ්චානන්ද , සත්ථාරං සාවකා සපත්තවතාය සමුදාචරන්ති, නො මිත්තවතාය? ඉධානන්ද, සත්ථා සාවකානං ධම්මං දෙසෙති අනුකම්පකො හිතෙසී අනුකම්පං උපාදාය – 'ඉදං වො හිතාය, ඉදං වො සුඛායා'ති. තස්ස සාවකා න සුස්සූසන්ති, න සොතං ඔදහන්ති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති, වොක්කම්ම ච සත්ථුසාසනා වත්තන්ති. එවං ඛො, ආනන්ද, සත්ථාරං සාවකා සපත්තවතාය සමුදාචරන්ති, නො මිත්තවතාය.

‘‘කථඤ්චානන්ද, සත්ථාරං සාවකා මිත්තවතාය සමුදාචරන්ති, නො සපත්තවතාය? ඉධානන්ද, සත්ථා සාවකානං ධම්මං දෙසෙති අනුකම්පකො හිතෙසී අනුකම්පං උපාදාය – ‘ඉදං වො හිතාය, ඉදං වො සුඛායා’ති. තස්ස සාවකා සුස්සූසන්ති, සොතං ඔදහන්ති, අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති, න ච වොක්කම සත්ථුසාසනා වත්තන්ති. එවං ඛො, ආනන්ද, සත්ථාරං සාවකා මිත්තවතාය සමුදාචරන්ති, නො සපත්තවතාය.

‘‘තස්මාතිහ මං, ආනන්ද, මිත්තවතාය සමුදාචරථ, මා සපත්තවතාය. තං වො භවිස්සති දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. න වො අහං, ආනන්ද, තථා පරක්කමිස්සාමි යථා කුම්භකාරො ආමකෙ ආමකමත්තෙ. නිග්ගය්හ නිග්ගය්හාහං, ආනන්ද, වක්ඛාමි; පවය්හ පවය්හ, ආනන්ද, වක්ඛාමි [පවය්හ පවය්හ (සී. පී.), පග්ගය්හ පග්ගය්හ ආනන්ද වක්ඛාමි (ක.)]. යො සාරො සො ඨස්සතී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

මහාසුඤ්ඤතසුත්තං නිට්ඨිතං දුතියං.

3. අච්ඡරියඅබ්භුතසුත්තං

197. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො සම්බහුලානං භික්ඛූනං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං උපට්ඨානසාලායං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි – ‘‘අච්ඡරියං, ආවුසො, අබ්භුතං, ආවුසො, තථාගතස්ස මහිද්ධිකතා මහානුභාවතා, යත්‍ර හි නාම තථාගතො අතීතෙ බුද්ධෙ පරිනිබ්බුතෙ ඡින්නපපඤ්චෙ ඡින්නවටුමෙ පරියාදින්නවට්ටෙ සබ්බදුක්ඛවීතිවත්තෙ ජානිස්සති [අනුස්සරිස්සති ජානිස්සති (ක.)] – ‘එවංජච්චා තෙ භගවන්තො අහෙසුං’ ඉතිපි, ‘එවංනාමා තෙ භගවන්තො අහෙසුං’ ඉතිපි, ‘එවංගොත්තා තෙ භගවන්තො අහෙසුං’ ඉතිපි, ‘එවංසීලා තෙ භගවන්තො අහෙසුං’ ඉතිපි, ‘එවංධම්මා තෙ භගවන්තො අහෙසුං’ ඉතිපි, ‘එවංපඤ්ඤා තෙ භගවන්තො අහෙසුං’ ඉතිපි, ‘එවංවිහාරී තෙ භගවන්තො අහෙසුං’ ඉතිපි, ‘එවංවිමුත්තා තෙ භගවන්තො අහෙසුං’ ඉතිපී’’ති! එවං වුත්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො තෙ භික්ඛූ එතදවොච – ‘‘අච්ඡරියා චෙව, ආවුසො, තථාගතා අච්ඡරියධම්මසමන්නාගතා ච; අබ්භුතා චෙව, ආවුසො, තථාගතා අබ්භුතධම්මසමන්නාගතා චා’’ති. අයඤ්ච හිදං තෙසං භික්ඛූනං අන්තරාකථා විප්පකතා හොති.

198. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනුපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි . නිසජ්ජ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘කාය නුත්ථ, භික්ඛවෙ, එතරහි කථාය සන්නිසින්නා, කා ච පන වො අන්තරාකථා විප්පකතා’’ති? ‘‘ඉධ, භන්තෙ, අම්හාකං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං උපට්ඨානසාලායං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි – ‘අච්ඡරියං, ආවුසො, අබ්භුතං, ආවුසො, තථාගතස්ස මහිද්ධිකතා මහානුභාවතා, යත්‍ර හි නාම තථාගතො අතීතෙ බුද්ධෙ පරිනිබ්බුතෙ ඡින්නපපඤ්චෙ ඡින්නවටුමෙ පරියාදින්නවට්ටෙ සබ්බදුක්ඛවීතිවත්තෙ ජානිස්සති – එවංජච්චා තෙ භගවන්තො අහෙසුං ඉතිපි, එවංනාමා... එවංගොත්තා... එවංසීලා... එවංධම්මා.. එවංපඤ්ඤා... එවංවිහාරී... එවංවිමුත්තා තෙ භගවන්තො අහෙසුං ඉතිපී’ති! එවං වුත්තෙ, භන්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො අම්හෙ එතදවොච – ‘අච්ඡරියා චෙව, ආවුසො, තථාගතා අච්ඡරියධම්මසමන්නාගතා ච, අබ්භුතා චෙව, ආවුසො, තථාගතා අබ්භුතධම්මසමන්නාගතා චා’ති. අයං ඛො නො, භන්තෙ, අන්තරාකථා විප්පකතා; අථ භගවා අනුප්පත්තො’’ති.

199. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ‘‘තස්මාතිහ තං, ආනන්ද, භිය්‍යොසොමත්තාය පටිභන්තු තථාගතස්ස අච්ඡරියා අබ්භුතධම්මා’’ති [අබ්භුතා ධම්මාති (?)].

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘සතො සම්පජානො, ආනන්ද, බොධිසත්තො තුසිතං කායං උපපජ්ජී’ති. යම්පි, භන්තෙ, සතො සම්පජානො බොධිසත්තො තුසිතං කායං උපපජ්ජි ඉදංපාහං , භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘සතො සම්පජානො, ආනන්ද, බොධිසත්තො තුසිතෙ කායෙ අට්ඨාසී’ති. යම්පි, භන්තෙ, සතො සම්පජානො බොධිසත්තො තුසිතෙ කායෙ අට්ඨාසි ඉදංපාහං [ඉදංපහං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

200. ‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යාවතායුකං, ආනන්ද, බොධිසත්තො තුසිතෙ කායෙ අට්ඨාසී’ති. යම්පි, භන්තෙ, යාවතායුකං බොධිසත්තො තුසිතෙ කායෙ අට්ඨාසි ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘සතො සම්පජානො, ආනන්ද, බොධිසත්තො තුසිතා, කායා චවිත්වා මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමී’ති. යම්පි, භන්තෙ , සතො සම්පජානො බොධිසත්තො තුසිතා කායා චවිත්වා මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමි ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

201. ‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා, ආනන්ද, බොධිසත්තො තුසිතා කායා චවිත්වා මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමති, අථ සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො ලොකෙ පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යාපි තා ලොකන්තරිකා අඝා අසංවුතා අන්ධකාරා අන්ධකාරතිමිසා, යත්ථපිමෙ චන්දිමසූරියා එවංමහිද්ධිකා එවංමහානුභාවා ආභාය නානුභොන්ති තත්ථපි අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො ලොකෙ පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි තෙනොභාසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ජානන්ති – අඤ්ඤෙපි කිර, භො, සන්ති සත්තා ඉධූපපන්නාති. අයඤ්ච දසසහස්සී ලොකධාතු සඞ්කම්පති සම්පකම්පති සම්පවෙධති අප්පමාණො ච උළාරො ඔභාසො ලොකෙ පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාව’න්ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

202. ‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා, ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තො හොති, චත්තාරො දෙවපුත්තා චතුද්දිසං ආරක්ඛාය උපගච්ඡන්ති – මා නං බොධිසත්තං වා බොධිසත්තමාතරං වා මනුස්සො වා අමනුස්සො වා කොචි වා විහෙඨෙසී’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

203. ‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා, ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තො හොති, පකතියා සීලවතී බොධිසත්තමාතා හොති විරතා පාණාතිපාතා විරතා අදින්නාදානා විරතා කාමෙසුමිච්ඡාචාරා විරතා මුසාවාදා විරතා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා , ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තො හොති, න බොධිසත්තමාතු පුරිසෙසු මානසං උප්පජ්ජති කාමගුණූපසංහිතං, අනතික්කමනීයා ච බොධිසත්තමාතා හොති කෙනචි පුරිසෙන රත්තචිත්තෙනා’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා, ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තො හොති, ලාභිනී බොධිසත්තමාතා හොති පඤ්චන්නං කාමගුණානං. සා පඤ්චහි කාමගුණෙහි සමප්පිතා සමඞ්ගීභූතා පරිචාරෙතී’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

204. ‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා, ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තො හොති, න බොධිසත්තමාතු කොචිදෙව ආබාධො උප්පජ්ජති; සුඛිනී බොධිසත්තමාතා හොති අකිලන්තකායා; බොධිසත්තඤ්ච බොධිසත්තමාතා තිරොකුච්ඡිගතං පස්සති සබ්බඞ්ගපච්චඞ්ගං අහීනින්ද්‍රියං. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, මණි වෙළුරියො සුභො ජාතිමා අට්ඨංසො සුපරිකම්මකතො. තත්‍රාස්ස සුත්තං ආවුතං නීලං වා පීතං වා ලොහිතං වා ඔදාතං වා පණ්ඩුසුත්තං වා. තමෙනං චක්ඛුමා පුරිසො හත්ථෙ කරිත්වා පච්චවෙක්ඛෙය්‍ය – අයං ඛො මණි වෙළුරියො සුභො ජාතිමා අට්ඨංසො සුපරිකම්මකතො, තත්‍රිදං සුත්තං ආවුතං නීලං වා පීතං වා ලොහිතං වා ඔදාතං වා පණ්ඩුසුත්තං වාති. එවමෙව ඛො, ආනන්ද, යදා බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තො හොති , න බොධිසත්තමාතු කොචිදෙව ආබාධො උප්පජ්ජති; සුඛිනී බොධිසත්තමාතා හොති අකිලන්තකායා; බොධිසත්තඤ්ච බොධිසත්තමාතා තිරොකුච්ඡිගතං පස්සති සබ්බඞ්ගපච්චඞ්ගං අහීනින්ද්‍රිය’න්ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

205. ‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘සත්තාහජාතෙ, ආනන්ද, බොධිසත්තෙ බොධිසත්තමාතා කාලං කරොති, තුසිතං කායං උපපජ්ජතී’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යථා ඛො පනානන්ද, අඤ්ඤා ඉත්ථිකා නව වා දස වා මාසෙ ගබ්භං කුච්ඡිනා පරිහරිත්වා විජායන්ති, න හෙවං බොධිසත්තං බොධිසත්තමාතා විජායති. දසෙව මාසානි බොධිසත්තං බොධිසත්තමාතා කුච්ඡිනා පරිහරිත්වා විජායතී’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යථා ඛො පනානන්ද, අඤ්ඤා ඉත්ථිකා නිසින්නා වා නිපන්නා වා විජායන්ති, න හෙවං බොධිසත්තං බොධිසත්තමාතා විජායති. ඨිතාව බොධිසත්තං බොධිසත්තමාතා විජායතී’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා , ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිම්හා නික්ඛමති, දෙවා නං පඨමං පටිග්ගණ්හන්ති පච්ඡා මනුස්සා’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

206. ‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා, ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිම්හා නික්ඛමති, අප්පත්තොව බොධිසත්තො පථවිං හොති, චත්තාරො නං දෙවපුත්තා පටිග්ගහෙත්වා මාතු පුරතො ඨපෙන්ති – අත්තමනා, දෙවි, හොහි; මහෙසක්ඛො තෙ පුත්තො උප්පන්නො’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා, ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිම්හා නික්ඛමති, විසදොව නික්ඛමති අමක්ඛිතො උදෙන [උද්දෙන (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අමක්ඛිතො සෙම්හෙන අමක්ඛිතො රුහිරෙන අමක්ඛිතො කෙනචි අසුචිනා සුද්ධො විසදො [විසුද්ධො (ස්‍යා.)]. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, මණිරතනං කාසිකෙ වත්ථෙ නික්ඛිත්තං නෙව මණිරතනං කාසිකං වත්ථං මක්ඛෙති නාපි කාසිකං වත්ථං මණිරතනං මක්ඛෙති. තං කිස්ස හෙතු? උභින්නං සුද්ධත්තා. එවමෙව ඛො, ආනන්ද, යදා බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිම්හා නික්ඛමති, විසදොව නික්ඛමති අමක්ඛිතො උදෙන අමක්ඛිතො සෙම්හෙන අමක්ඛිතො රුහිරෙන අමක්ඛිතො කෙනචි අසුචිනා සුද්ධො විසදො’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා, ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිම්හා නික්ඛමති, ද්වෙ උදකස්ස ධාරා අන්තලික්ඛා පාතුභවන්ති – එකා සීතස්ස, එකා උණ්හස්ස; යෙන බොධිසත්තස්ස උදකකිච්චං කරොන්ති මාතු චා’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

207. ‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘සම්පතිජාතො, ආනන්ද, බොධිසත්තො සමෙහි පාදෙහි පථවියං පතිට්ඨහිත්වා උත්තරාභිමුඛො සත්තපදවීතිහාරෙන ගච්ඡති, සෙතම්හි ඡත්තෙ අනුධාරියමානෙ, සබ්බා ච දිසා විලොකෙති, ආසභිඤ්ච වාචං භාසති – අග්ගොහමස්මි ලොකස්ස, ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස, සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස. අයමන්තිමා ජාති , නත්ථි දානි පුනබ්භවො’ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමි.

‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘යදා, ආනන්ද, බොධිසත්තො මාතුකුච්ඡිම්හා නික්ඛමති, අථ සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො ලොකෙ පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යාපි තා ලොකන්තරිකා අඝා අසංවුතා අන්ධකාරා අන්ධකාරතිමිසා යත්ථපිමෙ චන්දිමසූරියා එවංමහිද්ධිකා එවංමහානුභාවා ආභාය නානුභොන්ති තත්ථපි අප්පමාණො උළාරො ඔභාසො ලොකෙ පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාවං. යෙපි තත්ථ සත්තා උපපන්නා තෙපි තෙනොභාසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ජානන්ති – අඤ්ඤෙපි කිර, භො, සන්ති සත්තා ඉධූපපන්නාති. අයඤ්ච දසසහස්සී ලොකධාතු සඞ්කම්පති සම්පකම්පති සම්පවෙධති, අප්පමාණො ච උළාරො ඔභාසො ලොකෙ පාතුභවති අතික්කම්මෙව දෙවානං දෙවානුභාව’න්ති. යම්පි, භන්තෙ…පෙ…. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමී’’ති.

208. ‘‘තස්මාතිහ ත්වං, ආනන්ද, ඉදම්පි තථාගතස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙහි. ඉධානන්ද, තථාගතස්ස විදිතා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති; විදිතා සඤ්ඤා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති; විදිතා විතක්කා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. ඉදම්පි ඛො, ත්වං, ආනන්ද, තථාගතස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙහී’’ති. ‘‘යම්පි, භන්තෙ, භගවතො විදිතා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති; විදිතා සඤ්ඤා… විදිතා විතක්කා උප්පජ්ජන්ති, විදිතා උපට්ඨහන්ති, විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති. ඉදංපාහං, භන්තෙ, භගවතො අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමී’’ති.

ඉදමවොච ආයස්මා ආනන්දො. සමනුඤ්ඤො සත්ථා අහොසි; අත්තමනා ච තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො ආනන්දස්ස භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

අච්ඡරියඅබ්භුතසුත්තං නිට්ඨිතං තතියං.

4. බාකුලසුත්තං

209. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං ආයස්මා බාකුලො [බක්කුලො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. අථ ඛො අචෙලකස්සපො ආයස්මතො බාකුලස්ස පුරාණගිහිසහායො යෙනායස්මා බාකුලො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා බාකුලෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො අචෙලකස්සපො ආයස්මන්තං බාකුලං එතදවොච –

‘‘කීවචිරං පබ්බජිතොසි, ආවුසො බාකුලා’’ති? ‘‘අසීති මෙ, ආවුසො, වස්සානි පබ්බජිතස්සා’’ති. ‘‘ඉමෙහි පන තෙ, ආවුසො බාකුල, අසීතියා වස්සෙහි කතික්ඛත්තුං මෙථුනො ධම්මො පටිසෙවිතො’’ති? ‘‘න ඛො මං, ආවුසො කස්සප, එවං පුච්ඡිතබ්බං – ‘ඉමෙහි පන තෙ, ආවුසො බාකුල, අසීතියා වස්සෙහි කතික්ඛත්තුං මෙථුනො ධම්මො

පටිසෙවිතො’ති. එවඤ්ච බො මං, ආවුසො කස්සප, පුච්ඡිතබ්බං – ‘ඉමෙහි පන තෙ, ආවුසො බාකුල, අසීතියා වස්සෙහි කතික්ඛත්තුං කාමසඤ්ඤා උප්පන්නපුබ්බා’’’ති? ( ) [(ඉමෙහි පන තෙ ආවුසො බක්කුල අසීතියො වස්සෙහි කතික්ඛත්තුං කාමසඤ්ඤා උප්පන්නපුබ්බාති.) (සී. පී.)]

210. ‘‘අසීති මෙ, ආවුසො , වස්සානි පබ්බජිතස්ස නාභිජානාමි කාමසඤ්ඤං උප්පන්නපුබ්බං. යංපායස්මා බාකුලො අසීතියා වස්සෙහි නාභිජානාති කාමසඤ්ඤං උප්පන්නපුබ්බං ඉදම්පි මයං ආයස්මතො බාකුලස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙම.

‘‘අසීති මෙ, ආවුසො, වස්සානි පබ්බජිතස්ස නාභිජානාමි බ්‍යාපාදසඤ්ඤං…පෙ…. විහිංසාසඤ්ඤං උප්පන්නපුබ්බං. යංපායස්මා බාකුලො අසීතියා වස්සෙහි නාභිජානාති විහිංසාසඤ්ඤං උප්පන්නපුබ්බං, ඉදම්පි මයං ආයස්මතො බාකුලස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙම.

‘‘අසීති මෙ, ආවුසො, වස්සානි පබ්බජිතස්ස නාභිජානාමි කාමවිතක්කං උප්පන්නපුබ්බං. යංපායස්මා බාකුලො අසීතියා වස්සෙහි නාභිජානාති කාමවිතක්කං උප්පන්නපුබ්බං, ඉදම්පි මයං ආයස්මතො බාකුලස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙම.

‘‘අසීති මෙ, ආවුසො, වස්සානි පබ්බජිතස්ස නාභිජානාමි බ්‍යාපාදවිතක්කං…පෙ…. විහිංසාවිතක්කං උප්පන්නපුබ්බං. යංපායස්මා බාකුලො අසීතියා වස්සෙහි නාභිජානාති විහිංසාවිතක්කං උප්පන්නපුබ්බං, ඉදම්පි මයං ආයස්මතො බාකුලස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙම.

211. ‘‘අසීති මෙ, ආවුසො, වස්සානි පබ්බජිතස්ස නාභිජානාමි ගහපතිචීවරං සාදිතා. යංපායස්මා බාකුලො අසීතියා වස්සෙහි නාභිජානාති ගහපතිචීවරං සාදිතා, ඉදම්පි මයං ආයස්මතො බාකුලස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙම.

‘‘අසීති මෙ, ආවුසො, වස්සානි පබ්බජිතස්ස නාභිජානාමි සත්ථෙන චීවරං ඡින්දිතා. යංපායස්මා බාකුලො අසීතියා වස්සෙහි නාභිජානාති සත්ථෙන චීවරං ඡින්දිතා…පෙ…. ධාරෙම.

‘‘අසීති මෙ, ආවුසො, වස්සානි පබ්බජිතස්ස නාභිජානාමි සූචියා චීවරං සිබ්බිතා…පෙ…. නාභිජානාමි රජනෙන චීවරං රජිතා… නාභිජානාමි කඨිනෙ [කයිනෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] චීවරං සිබ්බිතා… නාභිජානාමි සබ්‍රහ්මචාරීනං චීවරකම්මෙ විචාරිතා [සබ්‍රහ්මචාරී චීවරකම්මෙ බ්‍යාපාරිතා (සී. පී.)] … නාභිජානාමි නිමන්තනං සාදිතා… නාභිජානාමි එවරූපං චිත්තං උප්පන්නපුබ්බං – ‘අහො වත මං කොචි නිමන්තෙය්‍යා’ති… නාභිජානාමි අන්තරඝරෙ නිසීදිතා… නාභිජානාමි අන්තරඝරෙ භුඤ්ජිතා… නාභිජානාමි මාතුගාමස්ස අනුබ්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තං ගහෙතා… නාභිජානාමි මාතුගාමස්ස ධම්මං දෙසිතා අන්තමසො චතුප්පදම්පි ගාථං… නාභිජානාමි භික්ඛුනුපස්සයං උපසඞ්කමිතා… නාභිජානාමි භික්ඛුනියා ධම්මං දෙසිතා… නාභිජානාමි සික්ඛමානාය ධම්මං දෙසිතා… නාභිජානාමි සාමණෙරියා ධම්මං දෙසිතා… නාභිජානාමි පබ්බාජෙතා… නාභිජානාමි උපසම්පාදෙතා… නාභිජානාමි නිස්සයං දාතා… නාභිජානාමි සාමණෙරං උපට්ඨාපෙතා… නාභිජානාමි ජන්තාඝරෙ න්හායිතා… නාභිජානාමි චුණ්ණෙන න්හායිතා… නාභිජානාමි සබ්‍රහ්මචාරීගත්තපරිකම්මෙ විචාරිතා [බ්‍යාපාරිතා (සී. පී.)] … නාභිජානාමි ආබාධං උප්පන්නපුබ්බං, අන්තමසො ගද්දූහනමත්තම්පි… නාභිජානාමි භෙසජ්ජං උපහරිතා, අන්තමසො හරිතකිඛණ්ඩම්පි… නාභිජානාමි අපස්සෙනකං අපස්සයිතා… නාභිජානාමි සෙය්‍යං කප්පෙතා. යංපායස්මා…පෙ…. ධාරෙම.

‘‘අසීති මෙ, ආවුසො, වස්සානි පබ්බජිතස්ස නාභිජානාමි ගාමන්තසෙනාසනෙ වස්සං උපගන්තා . යංපායස්මා බාකුලො අසීතියා වස්සෙහි නාභිජානාති ගාමන්තසෙනාසනෙ වස්සං උපගන්තා, ඉදම්පි මයං ආයස්මතො බාකුලස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙම.

‘‘සත්තාහමෙව ඛො අහං, ආවුසො, සරණො රට්ඨපිණ්ඩං භුඤ්ජිං; අථ අට්ඨමියං අඤ්ඤා උදපාදි. යංපායස්මා බාකුලො සත්තාහමෙව සරණො රට්ඨපිණ්ඩං භුඤ්ජි; අථ අට්ඨමියං අඤ්ඤා උදපාදි ඉදම්පි මයං ආයස්මතො බාකුලස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙම.

212. ‘‘ලභෙය්‍යාහං, ආවුසො බාකුල, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ පබ්බජ්ජං, ලභෙය්‍යං උපසම්පද’’න්ති. අලත්ථ ඛො අචෙලකස්සපො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ පබ්බජ්ජං, අලත්ථ උපසම්පදං. අචිරූපසම්පන්නො පනායස්මා කස්සපො එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො නචිරස්සෙව – යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති තදනුත්තරං – බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසි. ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’ති අබ්භඤ්ඤාසි. අඤ්ඤතරො ඛො පනායස්මා කස්සපො අරහතං අහොසි.

අථ ඛො ආයස්මා බාකුලො අපරෙන සමයෙන අවාපුරණං [අපාපුරණං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ආදාය විහාරෙන විහාරං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ – ‘‘අභික්කමථායස්මන්තො, අභික්කමථායස්මන්තො. අජ්ජ මෙ පරිනිබ්බානං භවිස්සතී’’ති. ‘‘යංපායස්මා බාකුලො අවාපුරණං ආදාය විහාරෙන විහාරං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ – ‘අභික්කමථායස්මන්තො,

අභික්කමථායස්මන්තො; අජ්ජ මෙ පරිනිබ්බානං භවිස්සතී’ති, ඉදම්පි මයං ආයස්මතො බාකුලස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙම’’.

ආයස්මා බාකුලො මජ්ඣෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිසින්නකොව පරිනිබ්බායි. ‘‘යංපායස්මා බාකුලො මජ්ඣෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිසින්නකොව පරිනිබ්බායි, ඉදම්පි මයං ආයස්මතො බාකුලස්ස අච්ඡරියං අබ්භුතධම්මං ධාරෙමා’’ති.

බාකුලසුත්තං නිට්ඨිතං චතුත්ථං.

5. දන්තභූමිසුත්තං

213. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන අචිරවතො සමණුද්දෙසො අරඤ්ඤකුටිකායං විහරති. අථ ඛො ජයසෙනො රාජකුමාරො ජඞ්ඝාවිහාරං අනුචඞ්කමමානො අනුවිචරමානො යෙන අචිරවතො සමණුද්දෙසො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා අචිරවතෙන සමණුද්දෙසෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ජයසෙනො රාජකුමාරො අචිරවතං සමණුද්දෙසං එතදවොච –

‘‘සුතං මෙතං, භො අග්ගිවෙස්සන – ‘ඉධ භික්ඛු අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො ඵුසෙය්‍ය චිත්තස්ස එකග්ගත’න්ති. ‘එවමෙතං, රාජකුමාර, එවමෙතං, රාජකුමාර. ඉධ භික්ඛු අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො ඵුසෙය්‍ය චිත්තස්ස එකග්ගත’න්ති. ‘සාධු මෙ භවං අග්ගිවෙස්සනො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං දෙසෙතූ’ති. ‘න ඛො තෙ අහං, රාජකුමාර, සක්කොමි යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං දෙසෙතුං. අහඤ්ච හි තෙ, රාජකුමාර, යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං දෙසෙය්‍යං, ත්වඤ්ච මෙ භාසිතස්ස අත්ථං න ආජානෙය්‍යාසි; සො මමස්ස කිලමථො, සා මමස්ස විහෙසා’ති. ‘දෙසෙතු මෙ භවං අග්ගිවෙස්සනො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං. අප්පෙවනාමාහං භොතො අග්ගිවෙස්සනස්ස භාසිතස්ස අත්ථං ආජානෙය්‍ය’න්ති. ‘දෙසෙය්‍යං ඛො තෙ අහං, රාජකුමාර, යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං. සචෙ මෙ ත්වං භාසිතස්ස අත්ථං ආජානෙය්‍යාසි, ඉච්චෙතං කුසලං; නො චෙ මෙ ත්වං භාසිතස්ස අත්ථං ආජානෙය්‍යාසි, යථාසකෙ තිට්ඨෙය්‍යාසි, න මං තත්ථ උත්තරිං පටිපුච්ඡෙය්‍යාසී’ති. ‘දෙසෙතු මෙ භවං අග්ගිවෙස්සනො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං. සචෙ අහං භොතො අග්ගිවෙස්සනස්ස භාසිතස්ස අත්ථං ආජානිස්සාමි [ආජානෙය්‍යාමි (ක.)], ඉච්චෙතං කුසලං; නො චෙ අහං භොතො අග්ගිවෙස්සනස්ස භාසිතස්ස අත්ථං ආජානිස්සාමි, යථාසකෙ තිට්ඨිස්සාමි [තිට්ඨෙය්‍යාමි (ක.)], නාහං තත්ථ භවන්තං අග්ගිවෙස්සනං උත්තරිං පටිපුච්ඡිස්සාමී’’’ති.

214. අථ ඛො අචිරවතො සමණුද්දෙසො ජයසෙනස්ස රාජකුමාරස්ස යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං දෙසෙසි. එවං වුත්තෙ, ජයසෙනො රාජකුමාරො අචිරවතං සමණුද්දෙසං එතදවොච – ‘‘අට්ඨානමෙතං, භො අග්ගිවෙස්සන, අනවකාසො යං භික්ඛු අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො ඵුසෙය්‍ය චිත්තස්ස එකග්ගත’’න්ති. අථ ඛො ජයසෙනො රාජකුමාරො අචිරවතස්ස සමණුද්දෙසස්ස අට්ඨානතඤ්ච අනවකාසතඤ්ච පවෙදෙත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි.

අථ ඛො අචිරවතො සමණුද්දෙසො අචිරපක්කන්තෙ ජයසෙනෙ රාජකුමාරෙ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො අචිරවතො සමණුද්දෙසො යාවතකො අහොසි ජයසෙනෙන රාජකුමාරෙන සද්ධිං කථාසල්ලාපො තං සබ්බං භගවතො ආරොචෙසි.

එවං වුත්තෙ, භගවා අචිරවතං සමණුද්දෙසං එතදවොච – ‘‘තං කුතෙත්ථ, අග්ගිවෙස්සන, ලබ්භා. යං තං නෙක්ඛම්මෙන ඤාතබ්බං නෙක්ඛම්මෙන දට්ඨබ්බං නෙක්ඛම්මෙන පත්තබ්බං නෙක්ඛම්මෙන සච්ඡිකාතබ්බං තං වත ජයසෙනො රාජකුමාරො කාමමජ්ඣෙ වසන්තො කාමෙ පරිභුඤ්ජන්තො කාමවිතක්කෙහි ඛජ්ජමානො කාමපරිළාහෙන පරිඩය්හමානො කාමපරියෙසනාය උස්සුකො [උස්සුක්කො (සබ්බත්ථ)] ඤස්සති වා දක්ඛති වා සච්ඡි වා කරිස්සතී’’ති – නෙතං ඨානං විජ්ජති.

215. ‘‘සෙය්‍යථාපිස්සු, අග්ගිවෙස්සන, ද්වෙ හත්ථිදම්මා වා අස්සදම්මා වා ගොදම්මා වා සුදන්තා සුවිනීතා, ද්වෙ හත්ථිදම්මා වා අස්සදම්මා වා ගොදම්මා වා අදන්තා අවිනීතා. තං කිං මඤ්ඤසි, අග්ගිවෙස්සන, යෙ තෙ ද්වෙ හත්ථිදම්මා වා අස්සදම්මා වා ගොදම්මා වා සුදන්තා සුවිනීතා, අපි නු තෙ දන්තාව දන්තකාරණං ගච්ඡෙය්‍යුං, දන්තාව දන්තභූමිං සම්පාපුණෙය්‍යු’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘යෙ පන තෙ ද්වෙ හත්ථිදම්මා වා අස්සදම්මා වා ගොදම්මා වා අදන්තා අවිනීතා, අපි නු තෙ අදන්තාව දන්තකාරණං ගච්ඡෙය්‍යුං, අදන්තාව දන්තභූමිං සම්පාපුණෙය්‍යුං, සෙය්‍යථාපි තෙ ද්වෙ හත්ථිදම්මා වා අස්සදම්මා වා ගොදම්මා වා සුදන්තා සුවිනීතා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘එවමෙව ඛො, අග්ගිවෙස්සන, යං තං නෙක්ඛම්මෙන ඤාතබ්බං නෙක්ඛම්මෙන දට්ඨබ්බං නෙක්ඛම්මෙන පත්තබ්බං නෙක්ඛම්මෙන සච්ඡිකාතබ්බං තං වත ජයසෙනො රාජකුමාරො කාමමජ්ඣෙ වසන්තො කාමෙ පරිභුඤ්ජන්තො කාමවිතක්කෙහි ඛජ්ජමානො කාමපරිළාහෙන පරිඩය්හමානො කාමපරියෙසනාය උස්සුකො ඤස්සති වා දක්ඛති වා සච්ඡි වා කරිස්සතී’’ති – නෙතං ඨානං විජ්ජති.

216. ''සෙය්‍යථාපි , අග්ගිවෙස්සන, ගාමස්ස වා නිගමස්ස වා අවිදූරෙ මහාපබ්බතො. තමෙනං ද්වෙ සහායකා තම්හා ගාමා වා නිගමා වා නික්ඛමිත්වා හත්ථවිලඞ්ඝකෙන යෙන සො පබ්බතො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යුං; උපසඞ්කමිත්වා එකො සහායකො හෙට්ඨා පබ්බතපාදෙ තිට්ඨෙය්‍ය, එකො සහායකො උපරිපබ්බතං ආරොහෙය්‍ය. තමෙනං හෙට්ඨා පබ්බතපාදෙ ඨිතො සහායකො උපරිපබ්බතෙ ඨිතං සහායකං එවං වදෙය්‍ය – 'යං, සම්ම, කිං ත්වං පස්සසි උපරිපබ්බතෙ ඨිතො'ති? සො එවං වදෙය්‍ය – 'පස්සාමි ඛො අහං, සම්ම, උපරිපබ්බතෙ ඨිතො ආරාමරාමණෙය්‍යකං වනරාමණෙය්‍යකං භූමිරාමණෙය්‍යකං පොක්ඛරණීරාමණෙය්‍යක'''න්ති.

''සො එවං වදෙය්‍ය – 'අට්ඨානං ඛො එතං, සම්ම , අනවකාසො යං ත්වං උපරිපබ්බතෙ ඨිතො පස්සෙය්‍යාසි ආරාමරාමණෙය්‍යකං වනරාමණෙය්‍යකං භූමිරාමණෙය්‍යකං පොක්ඛරණීරාමණෙය්‍යක'න්ති. තමෙනං උපරිපබ්බතෙ ඨිතො සහායකො හෙට්ඨිමපබ්බතපාදං ඔරොහිත්වා තං සහායකං බාහායං ගහෙත්වා උපරිපබ්බතං ආරොපෙත්වා මුහුත්තං අස්සාසෙත්වා එවං වදෙය්‍ය – 'යං, සම්ම, කිං ත්වං පස්සසි උපරිපබ්බතෙ ඨිතො'ති? සො එවං වදෙය්‍ය – 'පස්සාමි ඛො අහං, සම්ම, උපරිපබ්බතෙ ඨිතො ආරාමරාමණෙය්‍යකං වනරාමණෙය්‍යකං භූමිරාමණෙය්‍යකං පොක්ඛරණීරාමණෙය්‍යක'''න්ති .

''සො එවං වදෙය්‍ය – 'ඉදානෙව ඛො තෙ, සම්ම, භාසිතං – මයං එවං ආජානාම – අට්ඨානං ඛො එතං සම්ම, අනවකාසො යං ත්වං උපරිපබ්බතෙ ඨිතො පස්සෙය්‍යාසි ආරාමරාමණෙය්‍යකං වනරාමණෙය්‍යකං භූමිරාමණෙය්‍යකං පොක්ඛරණීරාමණෙය්‍යක'න්ති. ඉදානෙව ච පන තෙ භාසිතං මයං එවං ආජානාම – 'පස්සාමි ඛො අහං, සම්ම, උපරිපබ්බතෙ ඨිතො ආරාමරාමණෙය්‍යකං වනරාමණෙය්‍යකං භූමිරාමණෙය්‍යකං පොක්ඛරණීරාමණෙය්‍යක'න්ති. සො එවං වදෙය්‍ය – 'තථා හි පනාහං, සම්ම, ඉමිනා මහතා පබ්බතෙන ආවුතො [ආවටො (සී. අට්ඨ. පී.), ආවුටො (ස්‍යා. කං. ක.)] දට්ඨෙය්‍යං නාද්දස'''න්ති.

''අතො මහන්තතරෙන, අග්ගිවෙස්සන, අවිජ්ජාඛන්ධෙන ජයසෙනො රාජකුමාරො ආවුතො නිවුතො [නිවුටො (ස්‍යා. කං. පී. ක.)] ඔඵුටො [ඔවුතො (සී.), ඔවුටො (ස්‍යා. කං. පී.)] පරියොනද්ධො. සො වත යං තං නෙක්ඛම්මෙන ඤාතබ්බං නෙක්ඛම්මෙන දට්ඨබ්බං නෙක්ඛම්මෙන පත්තබ්බං නෙක්ඛම්මෙන සච්ඡිකාතබ්බං තං වත ජයසෙනො රාජකුමාරො කාමමජ්ඣෙ වසන්තො කාමෙ පරිභුඤ්ජන්තො කාමවිතක්කෙහි ඛජ්ජමානො කාමපරිළාහෙන පරිඩය්හමානො කාමපරියෙසනාය උස්සුකො ඤස්සති වා දක්ඛති වා සච්ඡි වා කරිස්සතීති – නෙතං ඨානං විජ්ජති . සචෙ ඛො තං, අග්ගිවෙස්සන, ජයසෙනස්ස රාජකුමාරස්ස ඉමා ද්වෙ උපමා පටිභායෙය්‍යුං [පටිභාසෙය්‍යුං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], අනච්ඡරියං තෙ ජයසෙනො රාජකුමාරො පසීදෙය්‍ය, පසන්නො ච තෙ පසන්නාකාරං කරෙය්‍යා''ති. ''කුතො පන මං, භන්තෙ, ජයසෙනස්ස රාජකුමාරස්ස ඉමා ද්වෙ උපමා පටිභායිස්සන්ති [පටිභාසිස්සන්ති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අනච්ඡරියා පුබ්බෙ අස්සුතපුබ්බා, සෙය්‍යථාපි භගවන්ත''න්ති?

217. ''සෙය්‍යථාපි , අග්ගිවෙස්සන, රාජා ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො නාගවනිකං ආමන්තෙති – 'එහි ත්වං, සම්ම නාගවනික, රඤ්ඤො නාගං අභිරුහිත්වා නාගවනං පවිසිත්වා ආරඤ්ඤකං නාගං අතිපස්සිත්වා රඤ්ඤො නාගස්ස ගීවායං උපනිබන්ධාහී'ති. 'එවං, දෙවා'ති ඛො, අග්ගිවෙස්සන, නාගවනිකො රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස පටිස්සුත්වා රඤ්ඤො නාගං අභිරුහිත්වා නාගවනං පවිසිත්වා ආරඤ්ඤකං නාගං අතිපස්සිත්වා රඤ්ඤො නාගස්ස ගීවායං උපනිබන්ධති. තමෙනං රඤ්ඤො නාගො අබ්භොකාසං නීහරති. එත්තාවතා ඛො, අග්ගිවෙස්සන, ආරඤ්ඤකො නාගො අබ්භොකාසං ගතො හොති. එත්ථගෙධා [එතගෙධා (සී. පී.)] හි, අග්ගිවෙස්සන, ආරඤ්ඤකා නාගා යදිදං – නාගවනං. තමෙනං නාගවනිකො රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස ආරොචෙසි – 'අබ්භොකාසගතො ඛො [ඛො තෙ (ස්‍යා. කං. ක.)], දෙව, ආරඤ්ඤකො නාගො'ති. අථ ඛො අග්ගිවෙස්සන, තමෙනං රාජා ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො හත්ථිදමකං ආමන්තෙසි – 'එහි ත්වං, සම්ම හත්ථිදමක, ආරඤ්ඤකං නාගං දමයාහි ආරඤ්ඤකානඤ්චෙව සීලානං අභිනිම්මදනාය ආරඤ්ඤකානඤ්චෙව සරසඞ්කප්පානං අභිනිම්මදනාය ආරඤ්ඤකානඤ්චෙව දරථකිලමථපරිළාහානං අභිනිම්මදනාය ගාමන්තෙ අභිරමාපනාය මනුස්සකන්තෙසු සීලෙසු සමාදපනායා'''ති [සමාදාපනායාති (?)].

'''එවං , දෙවා'ති ඛො, අග්ගිවෙස්සන, හත්ථිදමකො රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස පටිස්සුත්වා මහන්තං ථම්භං පථවියං නිඛණිත්වා ආරඤ්ඤකස්ස නාගස්ස ගීවායං උපනිබන්ධති ආරඤ්ඤකානඤ්චෙව සීලානං අභිනිම්මදනාය ආරඤ්ඤකානඤ්චෙව සරසඞ්කප්පානං අභිනිම්මදනාය ආරඤ්ඤකානඤ්චෙව දරථකිලමථපරිළාහානං අභිනිම්මදනාය ගාමන්තෙ අභිරමාපනාය මනුස්සකන්තෙසු සීලෙසු සමාදපනාය. තමෙනං හත්ථිදමකො යා සා වාචා නෙලා කණ්ණසුඛා පෙමනීයා හදයඞ්ගමා පොරී බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා තථාරූපාහි වාචාහි සමුදාචරති. යතො ඛො, අග්ගිවෙස්සන, ආරඤ්ඤකො නාගො හත්ථිදමකස්ස යා සා වාචා නෙලා කණ්ණසුඛා පෙමනීයා හදයඞ්ගමා පොරී බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා තථාරූපාහි වාචාහි සමුදාචරියමානො සුස්සූසති, සොතං ඔදහති, අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙති; තමෙනං හත්ථිදමකො උත්තරි තිණඝාසොදකං අනුප්පවෙච්ඡති.

''යතො ඛො, අග්ගිවෙස්සන, ආරඤ්ඤකො නාගො හත්ථිදමකස්ස තිණඝාසොදකං පටිග්ගණ්හාති, තත්‍ර හත්ථිදමකස්ස එවං හොති – 'ජීවිස්සති ඛො [නු ඛො (සී. ක.)] දානි ආරඤ්ඤකො [රඤ්ඤො (සී. පී.)] නාගො'ති. තමෙනං හත්ථිදමකො උත්තරි කාරණං කාරෙති – 'ආදිය, භො, නික්ඛිප, භො'ති. යතො ඛො, අග්ගිවෙස්සන, ආරඤ්ඤකො නාගො හත්ථිදමකස්ස ආදානනික්ඛෙපෙ වචනකරො හොති ඔවාදප්පටිකරො, තමෙනං හත්ථිදමකො උත්තරි කාරණං කාරෙති – 'අභික්කම, භො, පටික්කම, භො'ති. යතො ඛො, අග්ගිවෙස්සන, ආරඤ්ඤකො නාගො

හත්ථිදමකස්ස අභික්කමපටික්කමවචනකරො හොති ඔවාදප්පටිකරො, තමෙනං හත්ථිදමකො උත්තරි කාරණං කාරෙති – ‘උට්ඨහ, භො, නිසීද, භො’ති. යතො ඛො, අග්ගිවෙස්සන, ආරඤ්ඤකො නාගො හත්ථිදමකස්ස උට්ඨානනිසජ්ජාය වචනකරො හොති ඔවාදප්පටිකරො, තමෙනං හත්ථිදමකො උත්තරි ආනෙඤ්ජං නාම කාරණං කාරෙති, මහන්තස්ස ඵලකං සොණ්ඩාය උපනිබන්ධති, තොමරහත්ථො ච පුරිසො උපරිගීවාය නිසින්නො හොති, සමන්තතො ච තොමරහත්ථා පුරිසා පරිවාරෙත්වා ඨිතා හොන්ති, හත්ථිදමකො ච දීඝතොමරයට්ඨිං ගහෙත්වා පුරතො ඨිතො හොති. සො ආනෙඤ්ජං කාරණං කාරියමානො නෙව පුරිමෙ පාදෙ චොපෙති න පච්ඡිමෙ පාදෙ චොපෙති, න පුරිමකායං චොපෙති න පච්ඡිමකායං චොපෙති, න සීසං චොපෙති, න කණ්ණෙ චොපෙති, න දන්තෙ චොපෙති , න නඞ්ගුට්ඨං චොපෙති, න සොණ්ඩං චොපෙති. සො හොති ආරඤ්ඤකො නාගො ඛමො සත්තිප්පහාරානං අසිප්පහාරානං උසුප්පහාරානං සරපත්තප්පහාරානං [පරසත්ථප්පහාරානං (සී.), පරසත්තුප්පහාරානං (ස්‍යා. කං. පී.)] භෙරිපණවවංසසඞ්ඛඩිණ්ඩිමනින්නාදසද්දානං [භෙරිපණවසඞ්ඛතිණවනින්නාදසද්දානං (පී.)] සබ්බවඞ්කදොසනිහිතනින්නීතකසාවො රාජාරහො රාජභොග්ගො රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

218. ‘‘එවමෙව ඛො, අග්ගිවෙස්සන, ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා. සො ඉමං ලොකං සදෙවකං සමාරකං සබ්‍රහ්මකං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජං සදෙවමනුස්සං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙති. සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. තං ධම්මං සුණාති ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා අඤ්ඤතරස්මිං වා කුලෙ පච්චාජාතො. සො තං ධම්මං සුත්වා තථාගතෙ සද්ධං පටිලභති. සො තෙන සද්ධාපටිලාභෙන සමන්නාගතො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘සම්බාධො ඝරාවාසො රජාපථො, අබ්භොකාසො පබ්බජ්ජා. නයිදං සුකරං අගාරං අජ්ඣාවසතා එකන්තපරිපුණ්ණං එකන්තපරිසුද්ධං සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං. යංනූනාහං කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජෙය්‍ය’න්ති.

‘‘සො අපරෙන සමයෙන අප්පං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං පහාය අප්පං වා ඤාතිපරිවට්ටං පහාය මහන්තං වා ඤාතිපරිවට්ටං පහාය කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති. එත්තාවතා ඛො, අග්ගිවෙස්සන, අරියසාවකො අබ්භොකාසගතො හොති. එත්ථගෙධා හි, අග්ගිවෙස්සන, දෙවමනුස්සා යදිදං – පඤ්ච කාමගුණා. තමෙනං තථාගතො උත්තරිං විනෙති – ‘එහි ත්වං, භික්ඛු, සීලවා හොහි, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරාහි ආචාරගොචරසම්පන්නො, අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛස්සු සික්ඛාපදෙසූ’’’ති.

‘‘යතො ඛො, අග්ගිවෙස්සන, අරියසාවකො සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු, තමෙනං තථාගතො උත්තරිං විනෙති – ‘එහි ත්වං, භික්ඛු, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො හොහි, චක්ඛුනා රූපං දිස්වා මා නිමිත්තග්ගාහී…පෙ…. (යථා ගණකමොග්ගල්ලානසුත්තන්තෙ, එවං විත්ථාරෙතබ්බානි.)

219. ‘‘සො ඉමෙ පඤ්ච නීවරණෙ පහාය චෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. වෙදනාසු…පෙ…. චිත්තෙ…පෙ…. ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. සෙය්‍යථාපි, අග්ගිවෙස්සන, හත්ථිදමකො මහන්තං ථම්භං පථවියං නිඛණිත්වා ආරඤ්ඤකස්ස නාගස්ස ගීවායං උපනිබන්ධති ආරඤ්ඤකානඤ්චෙව සීලානං අභිනිම්මදනාය ආරඤ්ඤකානඤ්චෙව සරසඞ්කප්පානං අභිනිම්මදනාය ආරඤ්ඤකානඤ්චෙව දරථකිලමථපරිළාහානං අභිනිම්මදනාය ගාමන්තෙ අභිරමාපනාය මනුස්සකන්තෙසු සීලෙසු සමාදපනාය; එවමෙව ඛො, අග්ගිවෙස්සන, අරියසාවකස්ස ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා චෙතසො උපනිබන්ධනා හොන්ති ගෙහසිතානඤ්චෙව සීලානං අභිනිම්මදනාය ගෙහසිතානඤ්චෙව සරසඞ්කප්පානං අභිනිම්මදනාය ගෙහසිතානඤ්චෙව දරථකිලමථපරිළාහානං අභිනිම්මදනාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය.

220. ‘‘තමෙනං තථාගතො උත්තරිං විනෙති – ‘එහි ත්වං, භික්ඛු, කායෙ කායානුපස්සී විහරාහි , මා ච කාමූපසංහිතං විතක්කං විතක්කෙසි. වෙදනාසු… චිත්තෙ… ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරාහි, මා ච කාමූපසංහිතං විතක්කං විතක්කෙසී’’’ති.

‘‘සො විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං…පෙ…. තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථීදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො…පෙ…. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති.

221. ‘‘සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ සත්තානං චුතූපපාතඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන

අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ…පෙ…. යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති.

‘‘සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ ආසවානං ඛයඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති; ‘ඉමෙ ආසවා’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං ආසවසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං ආසවනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං ආසවනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චති. විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’ති පජානාති.

‘‘සො හොති භික්ඛු ඛමො සීතස්ස උණ්හස්ස ජිඝච්ඡාය පිපාසාය ඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සානං දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං, උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිබ්බානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසකජාතිකො හොති සබ්බරාගදොසමොහනිහිතනින්නීතකසාවො ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස.

222. ‘‘මහල්ලකො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, රඤ්ඤො නාගො අදන්තො අවිනීතො කාලඞ්කරොති, ‘අදන්තමරණං [අදන්තං මරණං (ක.)] මහල්ලකො රඤ්ඤො නාගො කාලඞ්කතො’ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති; මජ්ඣිමො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, රඤ්ඤො නාගො. දහරො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, රඤ්ඤො නාගො අදන්තො අවිනීතො කාලඞ්කරොති , ‘අදන්තමරණං දහරො රඤ්ඤො නාගො කාලඞ්කතො’ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති; එවමෙව ඛො, අග්ගිවෙස්සන, ථෙරො චෙපි භික්ඛු අඛීණාසවො කාලඞ්කරොති, ‘අදන්තමරණං ථෙරො භික්ඛු කාලඞ්කතො’ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති; මජ්ඣිමො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, භික්ඛු. නවො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, භික්ඛු අඛීණාසවො කාලඞ්කරොති, ‘අදන්තමරණං නවො භික්ඛු කාලඞ්කතො’ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘මහල්ලකො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, රඤ්ඤො නාගො සුදන්තො සුවිනීතො කාලඞ්කරොති, ‘දන්තමරණං මහල්ලකො රඤ්ඤො නාගො කාලඞ්කතො’ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති; මජ්ඣිමො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, රඤ්ඤො නාගො… දහරො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, රඤ්ඤො නාගො සුදන්තො සුවිනීතො කාලඞ්කරොති, ‘දන්තමරණං දහරො රඤ්ඤො නාගො කාලඞ්කතො’ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති; එවමෙව ඛො, අග්ගිවෙස්සන, ථෙරො චෙපි භික්ඛු ඛීණාසවො කාලඞ්කරොති, ‘දන්තමරණං ථෙරො භික්ඛු කාලඞ්කතො’ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති; මජ්ඣිමො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, භික්ඛු. නවො චෙපි, අග්ගිවෙස්සන, භික්ඛු ඛීණාසවො කාලඞ්කරොති, ‘දන්තමරණං නවො භික්ඛු කාලඞ්කතො’ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො අචිරවතො සමණුද්දෙසො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

දන්තභූමිසුත්තං නිට්ඨිතං පඤ්චමං.

6. භූමිජසුත්තං

223. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. අථ ඛො ආයස්මා භූමිජො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන ජයසෙනස්ස රාජකුමාරස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. අථ ඛො ජයසෙනො රාජකුමාරො යෙනායස්මා භූමිජො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා භූමිජෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ජයසෙනො රාජකුමාරො ආයස්මන්තං භූමිජං එතදවොච – ‘‘සන්ති, භො භූමිජ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – ‘ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා [චරති, අභබ්බො (සී. පී.) එවමුපරිපි එකවචනෙනෙව දිස්සති] ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි [ආසඤ්ච අනාසඤ්ච චෙපි (අට්ඨ.)] කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමායා’ති. ඉධ භොතො භූමිජස්ස සත්ථා කිංවාදී [කිංවාදී කිංදිට්ඨී (ස්‍යා. කං. ක.)] කිමක්ඛායී’’ති? ‘‘න ඛො මෙතං, රාජකුමාර, භගවතො සම්මුඛා සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං. ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං භගවා එවං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘ආසඤ්චෙපි කරිත්වා අයොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය ; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා අයොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා අයොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා අයොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. ආසඤ්චෙපි කරිත්වා යොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය ; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා යොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා යොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා යොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමායා’ති. න ඛො මෙ තං, රාජකුමාර, භගවතො සම්මුඛා සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං. ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං භගවා එවං බ්‍යාකරෙය්‍යා’’ති. ‘‘සචෙ ඛො භොතො භූමිජස්ස සත්ථා එවංවාදී [එවංවාදී එවංදිට්ඨී (ස්‍යා. කං. ක.)] එවමක්ඛායී,

අද්ධා භොතො භූමිජස්ස සත්ථා සබ්බෙසංයෙව පුථුසමණබ්‍රාහ්මණානං මුද්ධානං [බුද්ධානං (ක.) මුද්ධානන්තිමුද්ධං, මත්ථකන්ති අත්ථො] මඤ්ඤෙ ආහච්ච තිට්ඨතී''ති . අථ ඛො ජයසෙනො රාජකුමාරො ආයස්මන්තං භූමිජං සකෙනෙව ථාලිපාකෙන පරිවිසි.

224. අථ ඛො ආයස්මා භූමිජො පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා භූමිජො භගවන්තං එතදවොච – ''ඉධාහං, භන්තෙ, පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන ජයසෙනස්ස රාජකුමාරස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමිං; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදිං. අථ ඛො, භන්තෙ, ජයසෙනො රාජකුමාරො යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මයා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො, භන්තෙ, ජයසෙනො රාජකුමාරො මං එතදවොච – 'සන්ති, භො භූමිජ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ.… ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමායා'ති. 'ඉධ භොතො භූමිජස්ස සත්ථා කිංවාදී කිමක්ඛායී'ති? එවං වුත්තෙ අහං, භන්තෙ, ජයසෙනං රාජකුමාරං එතදවොචං – 'න ඛො මෙ තං, රාජකුමාර, භගවතො සම්මුඛා සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං. ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං භගවා එවං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ආසඤ්චෙපි කරිත්වා අයොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා අයොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා අයොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා අයොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. ආසඤ්චෙපි කරිත්වා යොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ.… ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ.… නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා යොනිසො බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමායාති. න ඛො මෙ තං, රාජකුමාර, භගවතො සම්මුඛා සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං. ඨානඤ්ච ඛො එතං විජ්ජති යං භගවා එවං බ්‍යාකරෙය්‍යා'ති. 'සචෙ භොතො භූමිජස්ස සත්ථා එවංවාදී එවමක්ඛායී, අද්ධා භොතො භූමිජස්ස සත්ථා සබ්බෙසංයෙව පුථුසමණබ්‍රාහ්මණානං මුද්ධානං මඤ්ඤෙ ආහච්ච තිට්ඨතී'ති. 'කච්චාහං, භන්තෙ, එවං පුට්ඨො එවං බ්‍යාකරමානො වුත්තවාදී චෙව භගවතො හොමි, න ච භගවන්තං අභූතෙන අබ්භාචික්ඛාමි, ධම්මස්ස චානුධම්මං බ්‍යාකරොමි, න ච කොචි සහධම්මිකො වාදානුවාදො ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡතී'''ති?

''තග්ඝ ත්වං, භූමිජ, එවං පුට්ඨො එවං බ්‍යාකරමානො වුත්තවාදී චෙව මෙ හොසි, න ච මං අභූතෙන අබ්භාචික්ඛසි, ධම්මස්ස චානුධම්මං බ්‍යාකරොසි, න ච කොචි සහධම්මිකො වාදානුවාදො ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡති. යෙ හි කෙචි, භූමිජ, සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා මිච්ඡාදිට්ඨිනො මිච්ඡාසඞ්කප්පා මිච්ඡාවාචා මිච්ඡාකම්මන්තා මිච්ඡාආජීවා මිච්ඡාවායාමා මිච්ඡාසතී මිච්ඡාසමාධිනො තෙ ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? අයොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය.

225. ''සෙය්‍යථාපි, භූමිජ, පුරිසො තෙලත්ථිකො තෙලගවෙසී තෙලපරියෙසනං චරමානො වාලිකං දොණියා ආකිරිත්වා උදකෙන පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං පීළෙය්‍ය. ආසඤ්චෙපි කරිත්වා වාලිකං දොණියා ආකිරිත්වා උදකෙන පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං පීළෙය්‍ය, අභබ්බො තෙලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා වාලිකං දොණියා ආකිරිත්වා උදකෙන පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං පීළෙය්‍ය, අභබ්බො තෙලස්ස අධිගමාය; ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා වාලිකං දොණියා ආකිරිත්වා උදකෙන පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං පීළෙය්‍ය, අභබ්බො තෙලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා වාලිකං දොණියා ආකිරිත්වා උදකෙන පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං පීළෙය්‍ය, අභබ්බො තෙලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? අයොනි හෙසා, භූමිජ, තෙලස්ස අධිගමාය. එවමෙව ඛො, භූමිජ, යෙ හි කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා මිච්ඡාදිට්ඨිනො මිච්ඡාසඞ්කප්පා මිච්ඡාවාචා මිච්ඡාකම්මන්තා මිච්ඡාආජීවා මිච්ඡාවායාමා මිච්ඡාසතී මිච්ඡාසමාධිනො තෙ ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? අයොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය.

''සෙය්‍යථාපි , භූමිජ, පුරිසො ඛීරත්ථිකො ඛීරගවෙසී ඛීරපරියෙසනං චරමානො ගාවිං තරුණවච්ඡං විසාණතො ආවිඤ්ඡෙය්‍ය [ආවිඤ්ජෙය්‍ය (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. ආසඤ්චෙපි කරිත්වා ගාවිං තරුණවච්ඡං විසාණතො ආවිඤ්ඡෙය්‍ය, අභබ්බො ඛීරස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ.… ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ.… නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා ගාවිං තරුණවච්ඡං විසාණතො ආවිඤ්ඡෙය්‍ය, අභබ්බො ඛීරස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? අයොනි හෙසා, භූමිජ, ඛීරස්ස අධිගමාය. එවමෙව ඛො, භූමිජ, යෙ හි කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා මිච්ඡාදිට්ඨිනො… පෙ.… මිච්ඡාසමාධිනො තෙ ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ.… ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ.… නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? අයොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය.

226. ''සෙය්‍යථාපි, භූමිජ, පුරිසො නවනීතත්ථිකො නවනීතගවෙසී නවනීතපරියෙසනං චරමානො උදකං කලසෙ ආසිඤ්චිත්වා මත්ථෙන [මන්ථෙන (සී.), මත්තෙන (ක.)] ආවිඤ්ජෙය්‍ය. ආසඤ්චෙපි කරිත්වා උදකං කලසෙ ආසිඤ්චිත්වා මත්ථෙන ආවිඤ්ජෙය්‍ය, අභබ්බො නවනීතස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා උදකං කලසෙ ආසිඤ්චිත්වා මත්ථෙන ආවිඤ්ජෙය්‍ය, අභබ්බො නවනීතස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? අයොනි හෙසා, භූමිජ, නවනීතස්ස අධිගමාය. එවමෙව ඛො, භූමිජ, යෙ හි කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා මිච්ඡාදිට්ඨිනො…පෙ…. මිච්ඡාසමාධිනො තෙ ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? අයොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය.

''සෙය්‍යථාපි, භූමිජ, පුරිසො අග්ගිත්ථිකො [අග්ගත්ථිකො (සී.)] අග්ගිගවෙසී අග්ගිපරියෙසනං චරමානො අල්ලං කට්ඨං සස්නෙහං උත්තරාරණිං ආදාය අභිමන්ථෙය්‍ය [අභිමත්ථෙය්‍ය (ස්‍යා. කං. පී. ක.)]. ආසඤ්චෙපි කරිත්වා අල්ලං කට්ඨං සස්නෙහං උත්තරාරණිං ආදාය අභිමන්ථෙය්‍ය, අභබ්බො අග්ගිස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා අල්ලං කට්ඨං සස්නෙහං උත්තරාරණිං ආදාය අභිමන්ථෙය්‍ය, අභබ්බො අග්ගිස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? අයොනි හෙසා, භූමිජ, අග්ගිස්ස අධිගමාය. එවමෙව ඛො, භූමිජ, යෙ හි කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා මිච්ඡාදිට්ඨිනො…පෙ…. මිච්ඡාසමාධිනො තෙ ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ….ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, අභබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? අයොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය. යෙ හි කෙචි, භූමිජ, සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා සම්මාදිට්ඨිනො සම්මාසඞ්කප්පා සම්මාවාචා සම්මාකම්මන්තා සම්මාආජීවා සම්මාවායාමා සම්මාසතී සම්මාසමාධිනො තෙ ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? යොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය.

227. ''සෙය්‍යථාපි, භූමිජ, පුරිසො තෙලත්ථිකො තෙලගවෙසී තෙලපරියෙසනං චරමානො තිලපිට්ඨං දොණියා ආකිරිත්වා උදකෙන පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං පීළෙය්‍ය. ආසඤ්චෙපි කරිත්වා තිලපිට්ඨං දොණියා ආකිරිත්වා උදකෙන පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං පීළෙය්‍ය, භබ්බො තෙලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා තිලපිට්ඨං දොණියා ආකිරිත්වා උදකෙන පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං පීළෙය්‍ය, භබ්බො තෙලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? යොනි හෙසා, භූමිජ, තෙලස්ස අධිගමාය. එවමෙව ඛො, භූමිජ, යෙ හි කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා සම්මාදිට්ඨිනො…පෙ…. සම්මාසමාධිනො තෙ ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? යොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය.

''සෙය්‍යථාපි, භූමිජ, පුරිසො ඛීරත්ථිකො ඛීරගවෙසී ඛීරපරියෙසනං චරමානො ගාවිං තරුණවච්ඡං ථනතො ආවිඤ්ජෙය්‍ය. ආසඤ්චෙපි කරිත්වා ගාවිං තරුණවච්ඡං ථනතො ආවිඤ්ජෙය්‍ය, භබ්බො ඛීරස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා ගාවිං තරුණවච්ඡං ථනතො ආවිඤ්ජෙය්‍ය, භබ්බො ඛීරස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? යොනි හෙසා, භූමිජ, ඛීරස්ස අධිගමාය. එවමෙව ඛො, භූමිජ, යෙ හි කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා සම්මාදිට්ඨිනො…පෙ…. සම්මාසමාධිනො තෙ ආසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා…පෙ…. නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? යොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය.

228. ''සෙය්‍යථාපි, භූමිජ, පුරිසො නවනීතත්ථිකො නවනීතගවෙසී නවනීතපරියෙසනං චරමානො දධිං කලසෙ ආසිඤ්චිත්වා මත්ථෙන ආවිඤ්ජෙය්‍ය. ආසඤ්චෙපි කරිත්වා දධිං කලසෙ ආසිඤ්චිත්වා මත්ථෙන ආවිඤ්ජෙය්‍ය, භබ්බො නවනීතස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා… ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා… නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා දධිං කලසෙ ආසිඤ්චිත්වා මත්ථෙන ආවිඤ්ජෙය්‍ය, භබ්බො නවනීතස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? යොනි හෙසා, භූමිජ, නවනීතස්ස අධිගමාය. එවමෙව ඛො, භූමිජ, යෙ හි කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා සම්මාදිට්ඨිනො…පෙ…. සම්මාසමාධිනො තෙ ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා… ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා … නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? යොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය.

''සෙය්‍යථාපි, භූමිජ, පුරිසො අග්ගිත්ථිකො අග්ගිගවෙසී අග්ගිපරියෙසනං චරමානො සුක්ඛං කට්ඨං කොළාපං උත්තරාරණිං ආදාය අභිමන්ථෙය්‍ය; ( ) [(භබ්බො අග්ගිස්ස අධිගමාය) (සබ්බත්ථ)] ආසඤ්චෙපි කරිත්වා… අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා.. ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා… නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා සුක්ඛ කට්ඨං කොළාපං උත්තරාරණිං ආදාය අභිමන්ථෙය්‍ය, භබ්බො අග්ගිස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? යොනි හෙසා, භූමිජ, අග්ගිස්ස අධිගමාය. එවමෙව ඛො, භූමිජ, යෙ හි කෙචි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා සම්මාදිට්ඨිනො…පෙ…. සම්මාසමාධිනො තෙ

ආසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; ආසඤ්ච අනාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය; නෙවාසං නානාසඤ්චෙපි කරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, භබ්බා ඵලස්ස අධිගමාය. තං කිස්ස හෙතු? යොනි හෙසා, භූමිජ, ඵලස්ස අධිගමාය.

‘‘සචෙ ඛො තං, භූමිජ, ජයසෙනස්ස රාජකුමාරස්ස ඉමා චතස්සො උපමා පටිභායෙය්‍යුං අනච්ඡරියං තෙ ජයසෙනො රාජකුමාරො පසීදෙය්‍ය, පසන්නො ච තෙ පසන්නාකාරං කරෙය්‍යා’’ති. ‘‘කුතො පන මං, භන්තෙ, ජයසෙනස්ස රාජකුමාරස්ස ඉමා චතස්සො උපමා පටිභායිස්සන්ති අනච්ඡරියා පුබ්බෙ අස්සුතපුබ්බා, සෙය්‍යථාපි භගවන්ත’’න්ති?

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා භූමිජො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

භූමිජසුත්තං නිට්ඨිතං ඡට්ඨං.

7. අනුරුද්ධසුත්තං

229. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො පඤ්චකඞ්ගො ථපති අඤ්ඤතරං පුරිසං ආමන්තෙසි – ‘‘එහි ත්වං, අම්භො පුරිස, යෙනායස්මා අනුරුද්ධො තෙනුපසඞ්කම; උපසඞ්කමිත්වා මම වචනෙන ආයස්මතො අනුරුද්ධස්ස පාදෙ සිරසා වන්දාහි [වන්දාහි, එවඤ්ච වදෙහි (සී. පී.)] – ‘පඤ්චකඞ්ගො, භන්තෙ, ථපති ආයස්මතො අනුරුද්ධස්ස පාදෙ සිරසා වන්දතී’ති; එවඤ්ච වදෙහි [එවඤ්ච වදෙති (සී. පී.)] – ‘අධිවාසෙතු කිර, භන්තෙ, ආයස්මා අනුරුද්ධො පඤ්චකඞ්ගස්ස ථපතිස්ස ස්වාතනාය අත්තචතුත්ථො භත්තං; යෙන ච කිර, භන්තෙ, ආයස්මා අනුරුද්ධො පගෙවතරං ආගච්ඡෙය්‍ය; පඤ්චකඞ්ගො, භන්තෙ, ථපති [පඤ්චකඞ්ගො ථපති (සී. පී.)] බහුකිච්චො බහුකරණීයො රාජකරණීයෙනා’’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො සො පුරිසො පඤ්චකඞ්ගස්ස ථපතිස්ස පටිස්සුත්වා යෙනායස්මා අනුරුද්ධො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං අනුරුද්ධං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො පුරිසො ආයස්මන්තං අනුරුද්ධං එතදවොච – ‘‘පඤ්චකඞ්ගො, භන්තෙ, ථපති ආයස්මතො අනුරුද්ධස්ස පාදෙ සිරසා වන්දති, එවඤ්ච වදෙති – ‘අධිවාසෙතු කිර, භන්තෙ, ආයස්මා අනුරුද්ධො පඤ්චකඞ්ගස්ස ථපතිස්ස ස්වාතනාය අත්තචතුත්ථො භත්තං; යෙන ච කිර, භන්තෙ, ආයස්මා අනුරුද්ධො පගෙවතරං ආගච්ඡෙය්‍ය; පඤ්චකඞ්ගො, භන්තෙ, ථපති බහුකිච්චො බහුකරණීයො රාජකරණීයෙනා’’’ති. අධිවාසෙසි ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො තුණ්හීභාවෙන.

230. අථ ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන පඤ්චකඞ්ගස්ස ථපතිස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. අථ ඛො පඤ්චකඞ්ගො ථපති ආයස්මන්තං අනුරුද්ධං පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙසි සම්පවාරෙසි. අථ ඛො පඤ්චකඞ්ගො ථපති ආයස්මන්තං අනුරුද්ධං භුත්තාවිං ඔනීතපත්තපාණිං අඤ්ඤතරං නීචං ආසනං ගහෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො පඤ්චකඞ්ගො ථපති ආයස්මන්තං අනුරුද්ධං එතදවොච –

‘‘ඉධ මං, භන්තෙ, ථෙරා භික්ඛූ උපසඞ්කමිත්වා එවමාහංසු – ‘අප්පමාණං, ගහපති, චෙතොවිමුත්තිං භාවෙහී’ති [අප්පමාණා ගහපති චෙතොවිමුත්ති භාවෙතබ්බාති (ක.)]. එකච්චෙ ථෙරා එවමාහංසු – ‘මහග්ගතං, ගහපති, චෙතොවිමුත්තිං භාවෙහී’ති. යා චායං, භන්තෙ, අප්පමාණා චෙතොවිමුත්ති යා ච මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති – ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා චෙව නානාබ්‍යඤ්ජනා ච, උදාහු එකත්ථා බ්‍යඤ්ජනමෙව නාන’’න්ති? ‘‘තෙන හි, ගහපති, තං යෙවෙත්ථ පටිභාතු. අපණ්ණකන්තෙ ඉතො භවිස්සතී’’ති. ‘‘මය්හං ඛො, භන්තෙ, එවං හොති – ‘යා චායං අප්පමාණා චෙතොවිමුත්ති යා ච මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති ඉමෙ ධම්මා එකත්ථා බ්‍යඤ්ජනමෙව නාන’’’න්ති. ‘‘යා චායං, ගහපති, අප්පමාණා චෙතොවිමුත්ති යා ච මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා චෙව නානාබ්‍යඤ්ජනා ච . තදමිනාපෙතං, ගහපති, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා චෙව නානාබ්‍යඤ්ජනා ච’’.

‘‘කතමා ච, ගහපති, අප්පමාණා චෙතොවිමුත්ති? ඉධ, ගහපති, භික්ඛු මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං; ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාබජ්ඣෙන ඵරිත්වා විහරති. කරුණාසහගතෙන චෙතසා... මුදිතාසහගතෙන චෙතසා... උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං තථා තතියං තථා චතුත්ථං; ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාබජ්ඣෙන ඵරිත්වා විහරති. අයං වුච්චති, ගහපති, අප්පමාණා චෙතොවිමුත්ති.

231. ‘‘කතමා ච, ගහපති, මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති? ඉධ, ගහපති, භික්ඛු යාවතා එකං රුක්ඛමූලං මහග්ගතන්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. අයං වුච්චති, ගහපති, මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති. ඉධ පන, ගහපති, භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා රුක්ඛමූලානි මහග්ගතන්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. අයම්පි [අයං (ස්‍යා. කං. ක.)] වුච්චති, ගහපති, මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති. ඉධ පන, ගහපති, භික්ඛු යාවතා එකං ගාමක්ඛෙත්තං මහග්ගතන්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා

විහරති. අයම්පි වුච්චති, ගහපති, මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති. ඉධ පන, ගහපති , භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා ගාමක්ඛෙත්තානි මහග්ගතන්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. අයම්පි වුච්චති, ගහපති, මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති. ඉධ පන, ගහපති, භික්ඛු යාවතා එකං මහාරජ්ජං මහග්ගතන්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. අයම්පි වුච්චති, ගහපති, මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති. ඉධ පන, ගහපති, භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා මහාරජ්ජානි මහග්ගතන්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. අයම්පි වුච්චති, ගහපති, මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති. ඉධ පන, ගහපති, භික්ඛු යාවතා සමුද්දපරියන්තං පථවිං මහග්ගතන්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. අයම්පි වුච්චති, ගහපති, මහග්ගතා චෙතොවිමුත්ති. ඉමිනා ඛො එතං, ගහපති, පරියායෙන වෙදිතබ්බං යථා ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා චෙව නානාබ්‍යඤ්ජනා ච.

232. ‘‘චතස්සො ඛො ඉමා ගහපති, භවූපපත්තියො. කතමා චතස්සො? ඉධ, ගහපති, එකච්චො ‘පරිත්තාභා’ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා පරිත්තාභානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. ඉධ පන, ගහපති, එකච්චො ‘අප්පමාණාභා’ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අප්පමාණාභානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. ඉධ පන, ගහපති, එකච්චො ‘සංකිලිට්ඨාභා’ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සංකිලිට්ඨාභානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. ඉධ පන, ගහපති, එකච්චො ‘පරිසුද්ධාභා’ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා පරිසුද්ධාභානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. ඉමා ඛො, ගහපති, චතස්සො භවූපපත්තියො.

‘‘හොති ඛො සො, ගහපති, සමයො, යා තා දෙවතා එකජ්ඣං සන්නිපතන්ති, තාසං එකජ්ඣං සන්නිපතිතානං වණ්ණනානත්තඤ්හි ඛො පඤ්ඤායති නො ච ආභානානත්තං . සෙය්‍යථාපි, ගහපති, පුරිසො සම්බහුලානි තෙලප්පදීපානි එකං ඝරං පවෙසෙය්‍ය. තෙසං එකං ඝරං පවෙසිතානං අච්චිනානත්තඤ්හි ඛො පඤ්ඤායෙථ, නො ච ආභානානත්තං; එවමෙව ඛො, ගහපති, හොති ඛො සො සමයො, යා තා දෙවතා එකජ්ඣං සන්නිපතන්ති තාසං එකජ්ඣං සන්නිපතිතානං වණ්ණනානත්තඤ්හි ඛො පඤ්ඤායති, නො ච ආභානානත්තං.

‘‘හොති ඛො සො, ගහපති, සමයො, යා තා දෙවතා තතො විපක්කමන්ති, තාසං තතො විපක්කමන්තීනං වණ්ණනානත්තඤ්චෙව පඤ්ඤායති ආභානානත්තඤ්ච. සෙය්‍යථාපි, ගහපති, පුරිසො තානි සම්බහුලානි තෙලප්පදීපානි තම්හා ඝරා නීහරෙය්‍ය. තෙසං තතො නීහතානං [නීහරන්තානං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අච්චිනානත්තඤ්චෙව පඤ්ඤායෙථ ආභානානත්තඤ්ච; එවමෙව ඛො, ගහපති, හොති ඛො සො සමයො, යා තා දෙවතා තතො විපක්කමන්ති, තාසං තතො විපක්කමන්තීනං වණ්ණනානත්තඤ්චෙව පඤ්ඤායති ආභානානත්තඤ්ච.

‘‘න ඛො, ගහපති, තාසං දෙවතානං එවං හොති – ‘ඉදං අම්හාකං නිච්චන්ති වා ධුවන්ති වා සස්සත’න්ති වා, අපි ච යත්ථ යත්ථෙව තා [යා (ක.)] දෙවතා අභිනිවිසන්ති තත්ථ තත්ථෙව තා දෙවතා අභිරමන්ති. සෙය්‍යථාපි, ගහපති, මක්ඛිකානං කාජෙන වා පිටකෙන වා හරීයමානානං න එවං හොති – ‘ඉදං අම්හාකං නිච්චන්ති වා ධුවන්ති වා සස්සත’න්ති වා, අපි ච යත්ථ යත්ථෙව තා [යා (ක.)] මක්ඛිකා අභිනිවිසන්ති තත්ථ තත්ථෙව තා මක්ඛිකා අභිරමන්ති; එවමෙව ඛො, ගහපති, තාසං දෙවතානං න එවං හොති – ‘ඉදං අම්හාකං නිච්චන්ති වා ධුවන්ති වා සස්සත’න්ති වා, අපි ච යත්ථ යත්ථෙව තා දෙවතා අභිනිවිසන්ති තත්ථ තත්ථෙව තා දෙවතා අභිරමන්තී’’ති.

233. එවං වුත්තෙ, ආයස්මා සභියො කච්චානො [කච්චායනො (සී.)] ආයස්මන්තං අනුරුද්ධං එතදවොච – ‘‘සාධු, භන්තෙ අනුරුද්ධ! අත්ථි ච මෙ එත්ථ උත්තරිං පටිපුච්ඡිතබ්බං. යා තා, භන්තෙ, දෙවතා ආභා සබ්බා තා පරිත්තාභා උදාහු සන්තෙත්ථ එකච්චා දෙවතා අප්පමාණාභා’’ති? ‘‘තදඞ්ගෙන ඛො, ආවුසො කච්චාන, සන්තෙත්ථ එකච්චා දෙවතා පරිත්තාභා, සන්ති පනෙත්ථ එකච්චා දෙවතා අප්පමාණාභා’’ති. ‘‘කො නු ඛො, භන්තෙ අනුරුද්ධ, හෙතු කො පච්චයො යෙන තාසං දෙවතානං එකං දෙවනිකායං උපපන්නානං සන්තෙත්ථ එකච්චා දෙවතා පරිත්තාභා, සන්ති පනෙත්ථ එකච්චා දෙවතා අප්පමාණාභා’’ති?

‘‘තෙන හාවුසො කච්චාන, තංයෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි. යථා තෙ ඛමෙය්‍ය තථා නං බ්‍යාකරෙය්‍යාසි. තං කිං මඤ්ඤසි, ආවුසො කච්චාන , ය්වායං භික්ඛු යාවතා එකං රුක්ඛමූලං ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති, යොචායං [යොපායං (ක.)] භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා රුක්ඛමූලානි ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං කතමා චිත්තභාවනා මහග්ගතතරා’’ති? ‘‘ය්වායං, භන්තෙ, භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා රුක්ඛමූලානි ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – අයං ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං මහග්ගතතරා’’ති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, ආවුසො කච්චාන, ය්වායං භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා රුක්ඛමූලානි ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති, යොචායං භික්ඛු යාවතා එකං ගාමක්ඛෙත්තං ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං කතමා චිත්තභාවනා මහග්ගතතරා’’ති? ‘‘ය්වායං, භන්තෙ, භික්ඛු යාවතා එකං ගාමක්ඛෙත්තං ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – අයං ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං මහග්ගතතරා’’ති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, ආවුසො කච්චාන, ය්වායං භික්ඛු යාවතා එකං ගාමක්ඛෙත්තං ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති, යොචායං භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා ගාමක්ඛෙත්තානි ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා

විහරති – ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං කතමා චිත්තභාවනා මහග්ගතතරා’’ති? ‘‘ය්වායං, භන්තෙ, භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා ගාමක්ඛෙත්තානි ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – අයං ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං මහග්ගතතරා’’ති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, ආවුසො කච්චාන, ය්වායං භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා ගාමක්ඛෙත්තානි ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති, යොවායං භික්ඛු යාවතා එකං මහාරජ්ජං ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං කතමා චිත්තභාවනා මහග්ගතතරා’’ති? ‘‘ය්වායං, භන්තෙ, භික්ඛු යාවතා එකං මහාරජ්ජං ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – අයං ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං මහග්ගතතරා’’ති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, ආවුසො කච්චාන, ය්වායං භික්ඛු යාවතා එකං මහාරජ්ජං ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති, යොවායං භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා මහාරජ්ජානි ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං කතමා චිත්තභාවනා මහග්ගතතරා’’ති? ‘‘ය්වායං, භන්තෙ, භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා මහාරජ්ජානි ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – අයං ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං මහග්ගතතරා’’ති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, ආවුසො කච්චාන, ය්වායං භික්ඛු යාවතා ද්වෙ වා තීණි වා මහාරජ්ජානි ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති, යොවායං භික්ඛු යාවතා සමුද්දපරියන්තං පථවිං ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං කතමා චිත්තභාවනා මහග්ගතතරා’’ති? ‘‘ය්වායං, භන්තෙ, භික්ඛු යාවතා සමුද්දපරියන්තං පථවිං ‘මහග්ගත’න්ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති – අයං ඉමාසං උභින්නං චිත්තභාවනානං මහග්ගතතරා’’ති? ‘‘අයං ඛො, ආවුසො කච්චාන, හෙතු අයං පච්චයො, යෙන තාසං දෙවතානං එකං දෙවනිකායං උපපන්නානං සන්තෙත්ථ එකච්චා දෙවතා පරිත්තාභා, සන්ති පනෙත්ථ එකච්චා දෙවතා අප්පමාණාභා’’ති.

234. ‘‘සාධු, භන්තෙ අනුරුද්ධ! අත්ථි ච මෙ එත්ථ උත්තරිං පටිපුච්ඡිතබ්බං. යාවතා [යා තා (ක.)], භන්තෙ, දෙවතා ආභා සබ්බා තා සංකිලිට්ඨාභා උදාහු සන්තෙත්ථ එකච්චා දෙවතා පරිසුද්ධාභා’’ති? ‘‘තදඞ්ගෙන ඛො, ආවුසො කච්චාන, සන්තෙත්ථ එකච්චා දෙවතා සංකිලිට්ඨාභා, සන්ති පනෙත්ථ එකච්චා දෙවතා පරිසුද්ධාභා’’ති. ‘‘කො නු ඛො, භන්තෙ, අනුරුද්ධ, හෙතු කො පච්චයො, යෙන තාසං දෙවතානං එකං දෙවනිකායං උපපන්නානං සන්තෙත්ථ එකච්චා දෙවතා සංකිලිට්ඨාභා, සන්ති පනෙත්ථ එකච්චා දෙවතා පරිසුද්ධාභා’’ති?

‘‘තෙන , හාවුසො කච්චාන, උපමං තෙ කරිස්සාමි. උපමායපිධෙකච්චෙ [උපමායමිධෙකච්චෙ (ක.)] විඤ්ඤූ පුරිසා භාසිතස්ස අත්ථං ආජානන්ති. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො කච්චාන, තෙලප්පදීපස්ස ඣායතො තෙලම්පි අපරිසුද්ධං වට්ටිපි අපරිසුද්ධා. සො තෙලස්සපි අපරිසුද්ධත්තා වට්ටියාපි අපරිසුද්ධත්තා අන්ධන්ධං විය ඣායති; එවමෙව ඛො, ආවුසො කච්චාන, ඉධෙකච්චො භික්ඛු ‘සංකිලිට්ඨාභා’ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති, තස්ස කායදුට්ඨුල්ලම්පි න සුප්පටිප්පස්සද්ධං හොති, ථිනමිද්ධම්පි න සුසමූහතං හොති , උද්ධච්චකුක්කුච්චම්පි න සුප්පටිවිනීතං හොති. සො කායදුට්ඨුල්ලස්සපි න සුප්පටිප්පස්සද්ධත්තා ථිනමිද්ධස්සපි න සුසමූහතත්තා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්සපි න සුප්පටිවිනීතත්තා අන්ධන්ධං විය ඣායති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සංකිලිට්ඨාභානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො කච්චාන, තෙලප්පදීපස්ස ඣායතො තෙලම්පි පරිසුද්ධං වට්ටිපි පරිසුද්ධා. සො තෙලස්සපි පරිසුද්ධත්තා වට්ටියාපි පරිසුද්ධත්තා න අන්ධන්ධං විය ඣායති; එවමෙව ඛො, ආවුසො කච්චාන, ඉධෙකච්චො භික්ඛු ‘පරිසුද්ධාභා’ති ඵරිත්වා අධිමුච්චිත්වා විහරති. තස්ස කායදුට්ඨුල්ලම්පි සුප්පටිප්පස්සද්ධං හොති, ථිනමිද්ධම්පි සුසමූහතං හොති, උද්ධච්චකුක්කුච්චම්පි සුප්පටිවිනීතං හොති. සො කායදුට්ඨුල්ලස්සපි සුප්පටිප්පස්සද්ධත්තා ථිනමිද්ධස්සපි සුසමූහතත්තා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්සපි සුප්පටිවිනීතත්තා න අන්ධන්ධං විය ඣායති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා පරිසුද්ධාභානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. අයං ඛො, ආවුසො කච්චාන, හෙතු අයං පච්චයො යෙන තාසං දෙවතානං එකං දෙවනිකායං උපපන්නානං සන්තෙත්ථ එකච්චා දෙවතා සංකිලිට්ඨාභා, සන්ති පනෙත්ථ එකච්චා දෙවතා පරිසුද්ධාභා’’ති.

235. එවං වුත්තෙ, ආයස්මා සභියො කච්චානො ආයස්මන්තං අනුරුද්ධං එතදවොච – ‘‘සාධු, භන්තෙ අනුරුද්ධ! න, භන්තෙ, ආයස්මා අනුරුද්ධො එවමාහ – ‘එවං මෙ සුත’න්ති වා ‘එවං අරහති භවිතු’න්ති වා; අථ ච පන, භන්තෙ, ආයස්මා අනුරුද්ධො ‘එවම්පි තා දෙවතා , ඉතිපි තා දෙවතා’ත්වෙව භාසති. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – ‘අද්ධා ආයස්මතා අනුරුද්ධෙන තාහි දෙවතාහි සද්ධිං සන්නිවුත්ථපුබ්බඤ්චෙව සල්ලපිතපුබ්බඤ්ච සාකච්ඡා ච සමාපජ්ජිතපුබ්බා’’’ති. ‘‘අද්ධා ඛො අයං, ආවුසො කච්චාන, ආසජ්ජ උපනීය වාචා භාසිතා, අපි ච තෙ අහං බ්‍යාකරිස්සාමි – ‘දීඝරත්තං ඛො මෙ, ආවුසො කච්චාන, තාහි දෙවතාහි සද්ධිං සන්නිවුත්ථපුබ්බඤ්චෙව සල්ලපිතපුබ්බඤ්ච සාකච්ඡා ච සමාපජ්ජිතපුබ්බා’’’ති.

එවං වුත්තෙ, ආයස්මා සභියො කච්චානො පඤ්චකඞ්ගං ථපතිං එතදවොච – ‘‘ලාභා තෙ, ගහපති, සුලද්ධං තෙ, ගහපති, යං ත්වඤ්චෙව තං කඞ්ඛාධම්මං පහාසි [පජහසි (ක.)], මයඤ්චිමං [යම්පිමං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ධම්මපරියායං අලත්ථම්හා සවනායා’’ති.

අනුරුද්ධසුත්තං නිට්ඨිතං සත්තමං.

8. උපක්කිලෙසසුත්තං

236. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා කොසම්බියං විහරති ඝොසිතාරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන කොසම්බියං භික්ඛූ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති. අථ ඛො අඤ්ඤතරො භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො සො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''ඉධ, භන්තෙ, කොසම්බියං භික්ඛූ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති. සාධු, භන්තෙ, භගවා යෙන තෙ භික්ඛූ තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා''ති. අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන. අථ ඛො භගවා යෙන තෙ භික්ඛූ තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා තෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''අලං, භික්ඛවෙ, මා භණ්ඩනං, මා කලහං, මා විග්ගහං, මා විවාද''න්ති.

එවං වුත්තෙ, අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''ආගමෙතු, භන්තෙ! භගවා ධම්මස්සාමී; අප්පොස්සුක්කො, භන්තෙ, භගවා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං අනුයුත්තො විහරතු; මයමෙතෙන භණ්ඩනෙන කලහෙන විග්ගහෙන විවාදෙන පඤ්ඤායිස්සාමා''ති. දුතියම්පි ඛො භගවා තෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''අලං, භික්ඛවෙ, මා භණ්ඩනං, මා කලහං, මා විග්ගහං, මා විවාද''න්ති. දුතියම්පි ඛො සො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''ආගමෙතු, භන්තෙ! භගවා ධම්මස්සාමී; අප්පොස්සුක්කො, භන්තෙ, භගවා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං අනුයුත්තො විහරතු; මයමෙතෙන භණ්ඩනෙන කලහෙන විග්ගහෙන විවාදෙන පඤ්ඤායිස්සාමා''ති. තතියම්පි ඛො භගවා තෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''අලං, භික්ඛවෙ, මා භණ්ඩනං, මා කලහං, මා විග්ගහං, මා විවාද''න්ති. තතියම්පි ඛො සො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''ආගමෙතු, භන්තෙ, භගවා ධම්මස්සාමී; අප්පොස්සුක්කො, භන්තෙ, භගවා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං අනුයුත්තො විහරතු; මයමෙතෙන භණ්ඩනෙන කලහෙන විග්ගහෙන විවාදෙන පඤ්ඤායිස්සාමා''ති.

අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය කොසම්බිං පිණ්ඩාය පාවිසි. කොසම්බියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සෙනාසනං සංසාමෙත්වා පත්තචීවරමාදාය ඨිතකොව ඉමා ගාථා අභාසි –

237. ''පුථුසද්දො සමජනො, න බාලො කොචි මඤ්ඤථ;
සඞ්ඝස්මිං භිජ්ජමානස්මිං, නාඤ්ඤං භියොා අමඤ්ඤරුං.

''පරිමුට්ඨා පණ්ඩිතාභාසා, වාචාගොචරභාණිනො;
යාවිච්ඡන්ති මුඛායාමං, යෙන නීතා න තං විදූ.

''අක්කොච්ඡි මං අවධි මං, අජිනි මං අහාසි මෙ;
යෙ ච තං උපනය්හන්ති, වෙරං තෙසං න සම්මති.

''අක්කොච්ඡි මං අවධි මං, අජිනි මං අහාසි මෙ;
යෙ ච තං නුපනය්හන්ති, වෙරං තෙසූපසම්මති.

''න හි වෙරෙන වෙරානි, සම්මන්තීධ කුදාචනං;
අවෙරෙන ච සම්මන්ති, එස ධම්මො සනන්තනො.

''පරෙ ච න විජානන්ති, මයමෙත්ථ යමාමසෙ;
යෙ ච තත්ථ විජානන්ති, තතො සම්මන්ති මෙධගා.

''අට්ඨිච්ඡින්නා පාණහරා, ගවස්සධනහාරිනො;
රට්ඨං විලුම්පමානානං, තෙසම්පි හොති සඞ්ගති;
කස්මා තුම්හාකං නො සියා.

''සචෙ ලභෙථ නිපකං සහායං,
සද්ධිං චරං සාධුවිහාරි ධීරං;
අභිභුය්‍ය සබ්බානි පරිස්සයානි,
චරෙය්‍ය තෙනත්තමනො සතීමා.

''නො චෙ ලභෙථ නිපකං සහායං,
සද්ධිං චරං සාධුවිහාරි ධීරං;
රාජාව රට්ඨං විජිතං පහාය,
එකො චරෙ මාතඞ්ගරඤ්ඤෙව නාගො.

‘‘එකස්ස චරිතං සෙය්‍යො, නත්ථි බාලෙ සහායතා;
එකො චරෙ න ච පාපානි කයිරා,
අප්පොස්සුක්කො මාතඞ්ගරඤ්ඤෙව නාගො’’ති.

238. අථ ඛො භගවා ඨිතකොව ඉමා ගාථා භාසිත්වා යෙන බාලකලොණකාරගාමො [බාලකලොණකගාමො (ක.), තථා විනයෙපි] තෙනුපසඞ්කමි. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා භගු බාලකලොණකාරගාමෙ විහරති. අද්දසා ඛො ආයස්මා භගු භගවන්තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං. දිස්වාන ආසනං පඤ්ඤපෙසි උදකඤ්ච පාදානං ධොවනං [උදකඤ්ච පාදානං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. නිසජ්ජ පාදෙ පක්ඛාලෙසි. ආයස්මාපි ඛො භගු භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං භගුං භගවා එතදවොච – ‘‘කච්චි, භික්ඛු, ඛමනීයං, කච්චි යාපනීයං, කච්චි පිණ්ඩකෙන න කිලමසී’’ති? ‘‘ඛමනීයං භගවා, යාපනීයං භගවා, න චාහං, භන්තෙ, පිණ්ඩකෙන කිලමාමී’’ති. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං භගුං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙත්වා සමාදපෙත්වා සමුත්තෙජෙත්වා සම්පහංසෙත්වා උට්ඨායාසනා යෙන පාචීනවංසදායො තෙනුපසඞ්කමි.

තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ච අනුරුද්ධො ආයස්මා ච නන්දියො [භද්දියො (ම. නි. 2.166 නළකපානෙ] ආයස්මා ච කිම්ලො [කිම්බිලො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පාචීනවංසදායෙ විහරන්ති. අද්දසා ඛො දායපාලො භගවන්තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං. දිස්වාන භගවන්තං එතදවොච – ‘‘මා, මහාසමණ, එතං දායං පාවිසි. සන්තෙත්ථ තයො කුලපුත්තා අත්තකාමරූපා විහරන්ති. මා තෙසං අඵාසුමකාසී’’ති. අස්සොසි ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො දායපාලස්ස භගවතා සද්ධිං මන්තයමානස්ස. සුත්වාන දායපාලං එතදවොච – ‘‘මා, ආවුසො දායපාල, භගවන්තං වාරෙසි. සත්ථා නො භගවා අනුප්පත්තො’’ති.

239. අථ ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො යෙනායස්මා ච නන්දියො යෙනායස්මා ච කිම්ලො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තඤ්ච නන්දියං ආයස්මන්තඤ්ච කිම්ලං එතදවොච – ‘‘අභික්කමථායස්මන්තො, අභික්කමථායස්මන්තො, සත්ථා නො භගවා අනුප්පත්තො’’ති. අථ ඛො ආයස්මා ච අනුරුද්ධො ආයස්මා ච නන්දියො ආයස්මා ච කිම්ලො භගවන්තං පච්චුග්ගන්ත්වා එකො භගවතො පත්තචීවරං පටිග්ගහෙසි, එකො ආසනං පඤ්ඤපෙසි, එකො පාදොදකං උපට්ඨපෙසි. නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. නිසජ්ජ පාදෙ පක්ඛාලෙසි. තෙපි ඛො ආයස්මන්තො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං අනුරුද්ධං භගවා එතදවොච – ‘‘කච්චි වො, අනුරුද්ධා, ඛමනීයං, කච්චි යාපනීයං, කච්චි පිණ්ඩකෙන න කිලමථා’’ති? ‘‘ඛමනීයං භගවා, යාපනීයං භගවා, න ච මයං, භන්තෙ, පිණ්ඩකෙන කිලමාමා’’ති. ‘‘කච්චි පන වො, අනුරුද්ධා, සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරථා’’ති? ‘‘තග්ඝ මයං, භන්තෙ, සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරාමා’’ති. ‘‘යථා කථං පන තුම්හෙ, අනුරුද්ධා, සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරථා’’ති? ‘‘ඉධ මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – ‘ලාභා වත මෙ, සුලද්ධං වත මෙ යොහං එවරූපෙහි සබ්‍රහ්මචාරීහි සද්ධිං විහරාමී’ති. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, ඉමෙසු ආයස්මන්තෙසු මෙත්තං කායකම්මං පච්චුපට්ඨිතං ආවි චෙව රහො ච, මෙත්තං වචීකම්මං පච්චුපට්ඨිතං ආවි චෙව රහො ච, මෙත්තං මනොකම්මං පච්චුපට්ඨිතං ආවි චෙව රහො ච. තස්ස, මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – ‘යංනූනාහං සකං චිත්තං නික්ඛිපිත්වා ඉමෙසංයෙව ආයස්මන්තානං චිත්තස්ස වසෙන වත්තෙය්‍ය’න්ති. සො ඛො අහං, භන්තෙ, සකං චිත්තං නික්ඛිපිත්වා ඉමෙසංයෙව ආයස්මන්තානං චිත්තස්ස වසෙන වත්තාමි. නානා හි ඛො නො, භන්තෙ, කායා, එකඤ්ච පන මඤ්ඤෙ චිත්ත’’න්ති.

ආයස්මාපි ඛො නන්දියො…පෙ…. ආයස්මාපි ඛො කිම්ලො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘මය්හම්පි ඛො, භන්තෙ, එවං හොති – ‘ලාභා වත මෙ, සුලද්ධං වත මෙ යොහං එවරූපෙහි සබ්‍රහ්මචාරීහි සද්ධිං විහරාමී’ති. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, ඉමෙසු ආයස්මන්තෙසු මෙත්තං කායකම්මං පච්චුපට්ඨිතං ආවි චෙව රහො ච, මෙත්තං වචීකම්මං පච්චුපට්ඨිතං ආවි චෙව රහො ච, මෙත්තං මනොකම්මං පච්චුපට්ඨිතං ආවි චෙව රහො ච. තස්ස මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – ‘යංනූනාහං සකං චිත්තං නික්ඛිපිත්වා ඉමෙසංයෙව ආයස්මන්තානං චිත්තස්ස වසෙන වත්තෙය්‍ය’න්ති. සො ඛො අහං, භන්තෙ, සකං චිත්තං නික්ඛිපිත්වා ඉමෙසංයෙව ආයස්මන්තානං චිත්තස්ස වසෙන වත්තාමි. නානා හි ඛො නො, භන්තෙ, කායා, එකඤ්ච පන මඤ්ඤෙ චිත්තන්ති. එවං ඛො මයං, භන්තෙ, සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරාමා’’ති.

240. ‘‘සාධු, සාධු, අනුරුද්ධා! කච්චි පන වො, අනුරුද්ධා, අප්පමත්තා ආතාපිනො පහිතත්තා විහරථා’’ති? ‘‘තග්ඝ මයං, භන්තෙ, අප්පමත්තා ආතාපිනො පහිතත්තා විහරාමා’’ති. ‘‘යථා කථං පන තුම්හෙ, අනුරුද්ධා, අප්පමත්තා ආතාපිනො පහිතත්තා විහරථා’’ති? ‘‘ඉධ, භන්තෙ, අම්හාකං යො පඨමං ගාමතො පිණ්ඩාය පටික්කමති, සො ආසනානි පඤ්ඤපෙති, පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙති, අවක්කාරපාතිං උපට්ඨාපෙති. යො පච්ඡා ගාමතො පිණ්ඩාය පටික්කමති – සචෙ හොති භුත්තාවසෙසො, සචෙ ආකඞ්ඛති, භුඤ්ජති; නො චෙ ආකඞ්ඛති, අප්පහරිතෙ වා ඡඩ්ඩෙති අපාණකෙ වා උදකෙ ඔපිලාපෙති – සො ආසනානි පටිසාමෙති, පානීයං පරිභොජනීයං පටිසාමෙති, අවක්කාරපාතිං ධොවිත්වා පටිසාමෙති, භත්තග්ගං සම්මජ්ජති. යො පස්සති පානීයඝටං වා පරිභොජනීයඝටං වා වච්චඝටං වා රිත්තං තුච්ඡං සො උපට්ඨාපෙති. සචස්ස හොති අවිසය්හං, හත්ථවිකාරෙන දුතියං ආමන්තෙත්වා හත්ථවිලඞ්ඝකෙන උපට්ඨාපෙම [උපට්ඨපෙති (සී.)], න ත්වෙව මයං, භන්තෙ, තප්පච්චයා වාචං භින්දාම. පඤ්චාහිකං ඛො පන මයං,

භන්තෙ, සබ්බරත්තිං ධම්මියා කථාය සන්නිසීදාම. එවං ඛො මයං, භන්තෙ, අප්පමත්තා ආතාපිනො පහිතත්තා විහරාමා''ති.

241. ''සාධු, සාධු, අනුරුද්ධා! අත්ථි පන වො, අනුරුද්ධා, එවං අප්පමත්තානං ආතාපීනං පහිතත්තානං විහරතං උත්තරිමනුස්සධම්මා අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසො අධිගතො ඵාසුවිහාරො''ති? ''ඉධ මයං, භන්තෙ, අප්පමත්තා ආතාපිනො පහිතත්තා විහරන්තා ඔභාසඤ්චෙව සඤ්ජානාම දස්සනඤ්ච රූපානං. සො ඛො පන නො ඔභාසො නචිරස්සෙව අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං; තඤ්ච නිමිත්තං නප්පටිවිජ්ඣාමා''ති.

''තං ඛො පන වො, අනුරුද්ධා, නිමිත්තං පටිවිජ්ඣිතබ්බං. අහම්පි සුදං, අනුරුද්ධා, පුබ්බෙව සම්බොධා අනභිසම්බුද්ධො බොධිසත්තොව සමානො ඔභාසඤ්චෙව සඤ්ජානාමි දස්සනඤ්ච රූපානං. සො ඛො පන මෙ ඔභාසො නචිරස්සෙව අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො යෙන මෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපාන'න්ති? තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'විචිකිච්ඡා ඛො මෙ උදපාදි, විචිකිච්ඡාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සතී'''ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා, අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො ඔභාසඤ්චෙව සඤ්ජානාමි දස්සනඤ්ච රූපානං. සො ඛො පන මෙ ඔභාසො නචිරස්සෙව අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො යෙන මෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපාන'න්ති? තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'අමනසිකාරො ඛො මෙ උදපාදි, අමනසිකාරාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති න අමනසිකාරො'''ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා…පෙ…. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'ථිනමිද්ධං ඛො මෙ උදපාදි, ථිනමිද්ධාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති න අමනසිකාරො න ථිනමිද්ධ'''න්ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා…පෙ…. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'ඡම්භිතත්තං ඛො මෙ උදපාදි, ඡම්භිතත්තාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සෙය්‍යථාපි, අනුරුද්ධා, පුරිසො අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නො, තස්ස උභතොපස්සෙ වට්ටකා [වධකා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] උප්පතෙය්‍යුං, තස්ස තතොනිදානං ඡම්භිතත්තං උප්පජ්ජෙය්‍ය; එවමෙව ඛො මෙ, අනුරුද්ධා, ඡම්භිතත්තං උදපාදි, ඡම්භිතත්තාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති න අමනසිකාරො න ථිනමිද්ධං න ඡම්භිතත්ත'''න්ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා…පෙ…. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'උප්පිලං [උබ්බිල්ලං (සී. පී.), උබ්බිලං (ස්‍යා. කං.)] ඛො මෙ උදපාදි, උප්පිලාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං . සෙය්‍යථාපි, අනුරුද්ධා, පුරිසො එකං නිධිමුඛං ගවෙසන්තො සකිදෙව පඤ්චනිධිමුඛානි අධිගච්ඡෙය්‍ය, තස්ස තතොනිදානං උප්පිලං උප්පජ්ජෙය්‍ය; එවමෙව ඛො මෙ, අනුරුද්ධා, උප්පිලං උදපාදි, උප්පිලාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති, න අමනසිකාරො, න ථිනමිද්ධං, න ඡම්භිතත්තං, න උප්පිල'''න්ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා…පෙ…. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'දුට්ඨුල්ලං ඛො මෙ උදපාදි, දුට්ඨුල්ලාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති, න අමනසිකාරො, න ථිනමිද්ධං, න ඡම්භිතත්තං, න උප්පිලං, න දුට්ඨුල්ල'''න්ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා…පෙ…. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'අච්චාරද්ධවීරියං ඛො මෙ උදපාදි, අච්චාරද්ධවීරියාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සෙය්‍යථාපි, අනුරුද්ධා, පුරිසො උභොහි හත්ථෙහි වට්ටකං ගාළ්හං ගණ්හෙය්‍ය, සො තත්ථෙව පතමෙය්‍ය [මතමෙය්‍ය (බහූසු) ප + තං + එය්‍ය = පතමෙය්‍ය-ඉති පදවිභාගො]; එවමෙව ඛො මෙ, අනුරුද්ධා, අච්චාරද්ධවීරියං උදපාදි, අච්චාරද්ධවීරියාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති, න අමනසිකාරො, න ථිනමිද්ධං, න ඡම්භිතත්තං, න උප්පිලං, න දුට්ඨුල්ලං, න අච්චාරද්ධවීරිය'''න්ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා…පෙ…. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'අතිලීනවීරියං ඛො මෙ උදපාදි , අතිලීනවීරියාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සෙය්‍යථාපි, අනුරුද්ධා, පුරිසො වට්ටකං සිථිලං ගණ්හෙය්‍ය, සො තස්ස හත්ථතො උප්පතෙය්‍ය; එවමෙව ඛො මෙ,

අනුරුද්ධා, අතිලීනවීරියං උදපාදි, අතිලීනවීරියාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති, න අමනසිකාරො, න ථිනමිද්ධං, න ඡම්භිතත්තං, න උප්පිලං, න දුට්ඨුල්ලං, න අච්චාරද්ධවීරියං, න අතිලීනවීරිය'''න්ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා…පෙ…. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'අභිජප්පා ඛො මෙ උදපාදි, අභිජප්පාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති, න අමනසිකාරො, න ථිනමිද්ධං, න ඡම්භිතත්තං, න උප්පිලං, න දුට්ඨුල්ලං, න අච්චාරද්ධවීරියං, න අතිලීනවීරියං, න අභිජප්පා'''ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා…පෙ…. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'නානත්තසඤ්ඤා ඛො මෙ උදපාදි, නානත්තසඤ්ඤාධිකරණඤ්ච පන මෙ සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති, න අමනසිකාරො, න ථිනමිද්ධං, න ඡම්භිතත්තං, න උප්පිලං, න දුට්ඨුල්ලං, න අච්චාරද්ධවීරියං, න අතිලීනවීරියං, න අභිජප්පා, න නානත්තසඤ්ඤා'''ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා, අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො ඔභාසඤ්චෙව සඤ්ජානාමි දස්සනඤ්ච රූපානං. සො ඛො පන මෙ ඔභාසො නචිරස්සෙව අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. තස්ස මය්හං අනුරුද්ධා එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො යෙන මෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපාන'න්ති. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'අතිනිජ්ඣායිතත්තං ඛො මෙ රූපානං උදපාදි, අතිනිජ්ඣායිතත්තාධිකරණඤ්ච පන මෙ රූපානං සමාධි චවි. සමාධිම්හි චුතෙ ඔභාසො අන්තරධායති දස්සනඤ්ච රූපානං. සොහං තථා කරිස්සාමි යථා මෙ පුන න විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජිස්සති, න අමනසිකාරො, න ථිනමිද්ධං, න ඡම්භිතත්තං, න උප්පිලං, න දුට්ඨුල්ලං, න අච්චාරද්ධවීරියං, න අතිලීනවීරියං, න අභිජප්පා, න නානත්තසඤ්ඤා, න අතිනිජ්ඣායිතත්තං රූපාන'''න්ති.

242. ''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා, 'විචිකිච්ඡා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා විචිකිච්ඡං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'අමනසිකාරො චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා අමනසිකාරං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'ථිනමිද්ධං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා ථිනමිද්ධං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'ඡම්භිතත්තං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා ඡම්භිතත්තං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'උප්පිලං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා උප්පිලං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'දුට්ඨුල්ලං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා දුට්ඨුල්ලං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'අච්චාරද්ධවීරියං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා අච්චාරද්ධවීරියං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'අතිලීනවීරියං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා අතිලීනවීරියං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'අභිජප්පා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා අභිජප්පං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'නානත්තසඤ්ඤා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා නානත්තසඤ්ඤං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං, 'අතිනිජ්ඣායිතත්තං රූපානං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා අතිනිජ්ඣායිතත්තං රූපානං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසං පජහිං.

243. ''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා, අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො ඔභාසඤ්හි ඛො සඤ්ජානාමි, න ච රූපානි පස්සාමි; රූපානි හි ඛො පස්සාමි, න ච ඔභාසං සඤ්ජානාමි – 'කෙවලම්පි රත්තිං, කෙවලම්පි දිවං [දිවසං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], කෙවලම්පි රත්තින්දිවං' [රත්තිදිවං (ක.)]. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො ය්වාහං ඔභාසඤ්හි ඛො සඤ්ජානාමි න ච රූපානි පස්සාමි; රූපානි හි ඛො [ඛො තස්මිං සමයෙ (සී. ක.)] පස්සාමි න ච ඔභාසං සඤ්ජානාමි – කෙවලම්පි රත්තිං, කෙවලම්පි දිවං, කෙවලම්පි රත්තින්දිව'න්ති. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'යස්මිඤ්හි ඛො අහං සමයෙ රූපනිමිත්තං අමනසිකරිත්වා ඔභාසනිමිත්තං මනසි කරොමි, ඔභාසඤ්හි ඛො තස්මිං සමයෙ සඤ්ජානාමි, න ච රූපානි පස්සාමි. යස්මිං පනාහං සමයෙ ඔභාසනිමිත්තං අමනසිකරිත්වා රූපනිමිත්තං මනසි කරොමි, රූපානි හි ඛො තස්මිං සමයෙ පස්සාමි න ච ඔභාසං සඤ්ජානාමි – කෙවලම්පි රත්තිං, කෙවලම්පි දිවං, කෙවලම්පි රත්තින්දිව'''න්ති.

''සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා, අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො පරිත්තඤ්චෙව ඔභාසං සඤ්ජානාමි, පරිත්තානි ච රූපානි පස්සාමි; අප්පමාණඤ්චෙව ඔභාසං සඤ්ජානාමි, අප්පමාණානි ච රූපානි පස්සාමි – කෙවලම්පි රත්තිං, කෙවලම්පි දිවං, කෙවලම්පි රත්තින්දිවං. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො ය්වාහං පරිත්තඤ්චෙව ඔභාසං සඤ්ජානාමි, පරිත්තානි ච රූපානි පස්සාමි ; අප්පමාණඤ්චෙව ඔභාසං සඤ්ජානාමි, අප්පමාණානි ච රූපානි පස්සාමි – කෙවලම්පි රත්තිං, කෙවලම්පි දිවං, කෙවලම්පි රත්තින්දිව'න්ති. තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – 'යස්මිං ඛො මෙ සමයෙ පරිත්තො සමාධි හොති, පරිත්තං මෙ තස්මිං සමයෙ චක්ඛු හොති. සොහං පරිත්තෙන චක්ඛුනා පරිත්තඤ්චෙව ඔභාසං සඤ්ජානාමි, පරිත්තානි ච රූපානි පස්සාමි. යස්මිං පන මෙ සමයෙ අප්පමාණො සමාධි හොති, අප්පමාණං මෙ තස්මිං සමයෙ චක්ඛු හොති. සොහං අප්පමාණෙන චක්ඛුනා අප්පමාණඤ්චෙව ඔභාසං සඤ්ජානාමි, අප්පමාණානි ච රූපානි පස්සාමි – කෙවලම්පි රත්තිං, කෙවලම්පි දිවං, කෙවලම්පි රත්තින්දිව'''න්ති.

244. යතො ඛො මෙ , අනුරුද්ධා, 'විචිකිච්ඡා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා විචිකිච්ඡා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, 'අමනසිකාරො චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො'ති – ඉති විදිත්වා අමනසිකාරො චිත්තස්ස

උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, ‘ථිනමිද්ධං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො’ති – ඉති විදිත්වා ථිනමිද්ධං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, ‘ඡම්භිතත්තං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො’ති – ඉති විදිත්වා ඡම්භිතත්තං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, ‘උප්පිලං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො’ති – ඉති විදිත්වා උප්පිලං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, ‘දුට්ඨුල්ලං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො’ති – ඉති විදිත්වා දුට්ඨුල්ලං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, ‘අච්චාරද්ධවීරියං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො’ති – ඉති විදිත්වා අච්චාරද්ධවීරියං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, ‘අතිලීනවීරියං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො’ති – ඉති විදිත්වා අතිලීනවීරියං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, ‘අභිජප්පා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො’ති – ඉති විදිත්වා අභිජප්පා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, ‘නානත්තසඤ්ඤා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො’ති – ඉති විදිත්වා නානත්තසඤ්ඤා චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි, ‘අතිනිජ්ඣායිතත්තං රූපානං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො’ති – ඉති විදිත්වා අතිනිජ්ඣායිතත්තං රූපානං චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො පහීනො අහොසි.

245. ‘‘තස්ස මය්හං, අනුරුද්ධා, එතදහොසි – ‘යෙ ඛො මෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ මෙ පහීනා. හන්ද, දානාහං තිවිධෙන සමාධිං භාවෙමී’ති [භාවෙසින්ති (සී.ස්‍යා. කං.)]. සො ඛො අහං, අනුරුද්ධා, සවිතක්කම්පි සවිචාරං සමාධිං භාවෙසිං [භාවෙමි (ක.)], අවිතක්කම්පි විචාරමත්තං සමාධිං භාවෙසිං, අවිතක්කම්පි අවිචාරං සමාධිං භාවෙසිං, සප්පීතිකම්පි සමාධිං භාවෙසිං, නිප්පීතිකම්පි සමාධිං භාවෙසිං, සාතසහගතම්පි සමාධිං භාවෙසිං, උපෙක්ඛාසහගතම්පි සමාධිං භාවෙසිං. යතො ඛො මෙ, අනුරුද්ධා, සවිතක්කොපි සවිචාරො සමාධි භාවිතො අහොසි, අවිතක්කොපි විචාරමත්තො සමාධි භාවිතො අහොසි, අවිතක්කොපි අවිචාරො සමාධි භාවිතො අහොසි, සප්පීතිකොපි සමාධි භාවිතො අහොසි, නිප්පීතිකොපි සමාධි භාවිතො අහොසි, සාතසහගතොපි සමාධි භාවිතො අහොසි, උපෙක්ඛාසහගතොපි සමාධි භාවිතො අහොසි. ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි, අකුප්පා මෙ චෙතොවිමුත්ති. අයමන්තිමා ජාති, නත්ථි දානි පුනබ්භවො’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා අනුරුද්ධො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

උපක්කිලෙසසුත්තං නිට්ඨිතං අට්ඨමං.

9. බාලපණ්ඩිතසුත්තං

246. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, බාලස්ස බාලලක්ඛණානි බාලනිමිත්තානි බාලාපදානානි. කතමානි තීණි? ඉධ, භික්ඛවෙ, බාලො දුච්චින්තිතචින්තී ච හොති දුබ්භාසිතභාසී ච දුක්කටකම්මකාරී ච. නො චෙතං [නො චෙදං (සං. නි. 3.27-28)], භික්ඛවෙ, බාලො දුච්චින්තිතචින්තී ච අභවිස්ස දුබ්භාසිතභාසී ච දුක්කටකම්මකාරී ච කෙන නං [න තෙන නං (ක.), න නං (?)] පණ්ඩිතා ජානෙය්‍යුං – ‘බාලො අයං භවං අසප්පුරිසො’ති? යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, බාලො දුච්චින්තිතචින්තී ච හොති දුබ්භාසිතභාසී ච දුක්කටකම්මකාරී ච තස්මා නං පණ්ඩිතා ජානන්ති – ‘බාලො අයං භවං අසප්පුරිසො’ති. ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, බාලො තිවිධං දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. සචෙ, භික්ඛවෙ, බාලො සභායං වා නිසින්නො හොති, රථිකාය [රථියාය (බහූසු)] වා නිසින්නො හොති, සිඞ්ඝාටකෙ වා නිසින්නො හොති; තත්‍ර චෙ ජනො තජ්ජං තස්සාරුප්පං කථං මන්තෙති. සචෙ, භික්ඛවෙ, බාලො පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨායී හොති, තත්‍ර, භික්ඛවෙ, බාලස්ස එවං හොති – ‘යං ඛො ජනො තජ්ජං තස්සාරුප්පං කථං මන්තෙති, සංවිජ්ජන්තෙව තෙ [සංවිජ්ජන්තෙ තෙ ච (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ධම්මා මයි, අහඤ්ච තෙසු ධම්මෙසු සන්දිස්සාමී’ති. ඉදං, භික්ඛවෙ, බාලො පඨමං දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති.

247. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, බාලො පස්සති රාජානො චොරං ආගුචාරිං ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්තෙ – කසාහිපි තාළෙන්තෙ වෙත්තෙහිපි තාළෙන්තෙ අද්ධදණ්ඩකෙහිපි තාළෙන්තෙ හත්ථම්පි ඡින්දන්තෙ පාදම්පි ඡින්දන්තෙ හත්ථපාදම්පි ඡින්දන්තෙ කණ්ණම්පි ඡින්දන්තෙ නාසම්පි ඡින්දන්තෙ කණ්ණනාසම්පි ඡින්දන්තෙ බිලඞ්ගථාලිකම්පි කරොන්තෙ සඞ්ඛමුණ්ඩිකම්පි කරොන්තෙ රාහුමුඛම්පි කරොන්තෙ ජොතිමාලිකම්පි කරොන්තෙ හත්ථපජ්ජොතිකම්පි කරොන්තෙ එරකවත්තිකම්පි කරොන්තෙ චීරකවාසිකම්පි කරොන්තෙ එණෙය්‍යකම්පි කරොන්තෙ බළිසමංසිකම්පි කරොන්තෙ කහාපණිකම්පි කරොන්තෙ ඛාරාපතච්ඡිකම්පි [ඛාරාපටිච්ඡකම්පි (ක.)] කරොන්තෙ පලිඝපරිවත්තිකම්පි කරොන්තෙ පලාලපීඨකම්පි [පලාලපිට්ඨකම්පි (පී.)] කරොන්තෙ තත්තෙනපි තෙලෙන ඔසිඤ්චන්තෙ සුනඛෙහිපි ඛාදාපෙන්තෙ ජීවන්තම්පි සූලෙ උත්තාසෙන්තෙ අසිනාපි සීසං ඡින්දන්තෙ. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, බාලස්ස එවං හොති – ‘යථාරූපානං ඛො පාපකානං කම්මානං හෙතු රාජානො චොරං ආගුචාරිං ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්ති – කසාහිපි තාළෙන්ති…පෙ.… අසිනාපි සීසං ඡින්දන්ති; සංවිජ්ජන්තෙව තෙ ධම්මා මයි, අහඤ්ච තෙසු ධම්මෙසු සන්දිස්සාමි. මං චෙපි රාජානො [සචෙ මම්පි (ක.)] ජානෙය්‍යුං, මම්පි රාජානො ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙය්‍යුං – කසාහිපි තාළෙය්‍යුං…පෙ.… ජීවන්තම්පි සූලෙ උත්තාසෙය්‍යුං, අසිනාපි සීසං ඡින්දෙය්‍යු’න්ති. ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, බාලො දුතියං දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති.

248. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, බාලං පීඨසමාරූළ්හං වා මඤ්චසමාරූළ්හං වා ඡමායං [ඡමාය (සී. පී.)] වා සෙමානං, යානිස්ස පුබ්බෙ පාපකානි කම්මානි කතානි කායෙන දුච්චරිතානි වාචාය දුච්චරිතානි මනසා දුච්චරිතානි තානිස්ස තම්හි සමයෙ ඔලම්බන්ති අජ්ඣොලම්බන්ති අභිප්පලම්බන්ති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, මහතං පබ්බතකූටානං ඡායා සායන්හසමයං පථවියා ඔලම්බන්ති අජ්ඣොලම්බන්ති අභිප්පලම්බන්ති; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, බාලං පීඨසමාරූළ්හං වා මඤ්චසමාරූළ්හං වා ඡමායං වා සෙමානං, යානිස්ස පුබ්බෙ පාපකානි කම්මානි කතානි කායෙන දුච්චරිතානි වාචාය දුච්චරිතානි මනසා දුච්චරිතානි තානිස්ස තම්හි සමයෙ ඔලම්බන්ති අජ්ඣොලම්බන්ති අභිප්පලම්බන්ති. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, බාලස්ස එවං හොති – ‘අකතං වත මෙ කල්‍යාණං, අකතං කුසලං, අකතං භීරුත්තාණං; කතං පාපං, කතං ලුද්දං, කතං කිබ්බිසං. යාවතා, භො, අකතකල්‍යාණානං අකතකුසලානං අකතභීරුත්තාණානං කතපාපානං කතලුද්දානං කතකිබ්බිසානං ගති තං ගතිං පෙච්ච ගච්ඡාමී’ති. සො සොචති කිලමති පරිදෙවති උරත්තාළිං කන්දති සම්මොහං ආපජ්ජති. ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, බාලො තතියං දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති.

‘‘ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, බාලො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. යං ඛො තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය – ‘එකන්තං අනිට්ඨං එකන්තං අකන්තං එකන්තං අමනාප’න්ති, නිරයමෙව තං සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය – ‘එකන්තං අනිට්ඨං එකන්තං අකන්තං එකන්තං අමනාප’න්ති. යාවඤ්චිදං, භික්ඛවෙ, උපමාපි [උපමාහිපි (සී.)] න සුකරා යාව දුක්ඛා නිරයා’’ති.

249. එවං වුත්තෙ, අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සක්කා පන, භන්තෙ, උපමං කාතු’’න්ති? ‘‘සක්කා භික්ඛූ’’ති භගවා අවොච. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛු, චොරං ආගුචාරිං ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙය්‍යුං – ‘අයං ඛො, දෙව, චොරො ආගුචාරී, ඉමස්ස යං ඉච්ඡසි තං දණ්ඩං පණෙහී’ති. තමෙනං රාජා එවං වදෙය්‍ය – ‘ගච්ඡථ, භො, ඉමං පුරිසං පුබ්බණ්හසමයං සත්තිසතෙන හනථා’ති . තමෙනං පුබ්බණ්හසමයං සත්තිසතෙන හනෙය්‍යුං. අථ රාජා මජ්ඣන්හිකසමයං [මජ්ඣන්තිකසමයං (සී. ස්‍යා. කං. ක.), මජ්ඣන්තිකං සමයං (පී.)] එවං වදෙය්‍ය – ‘අම්භො, කථං සො පුරිසො’ති? ‘‘‘තථෙව, දෙව, ජීවතී’ති. තමෙනං රාජා එවං වදෙය්‍ය – ‘ගච්ඡථ, භො, තං පුරිසං මජ්ඣන්හිකසමයං සත්තිසතෙන හනථා’ති. තමෙනං මජ්ඣන්හිකසමයං සත්තිසතෙන හනෙය්‍යුං. අථ රාජා සායන්හසමයං එවං වදෙය්‍ය – ‘අම්භො, කථං සො පුරිසො’ති? ‘තථෙව, දෙව, ජීවතී’ති. තමෙනං රාජා එවං වදෙය්‍ය – ‘ගච්ඡථ, භො, තං පුරිසං සායන්හසමයං සත්තිසතෙන හනථා’ති. තමෙනං සායන්හසමයං සත්තිසතෙන හනෙය්‍යුං. තං කිං මඤ්ඤථ , භික්ඛවෙ, අපි නු සො පුරිසො තීහි සත්තිසතෙහි හඤ්ඤමානො තතොනිදානං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදියෙථා’’ති? ‘‘එකිස්සාපි, භන්තෙ, සත්තියා හඤ්ඤමානො සො පුරිසො තතොනිදානං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදියෙථ, කො පන වාදො තීහි සත්තිසතෙහී’’ති?

250. අථ ඛො භගවා පරිත්තං පාණිමත්තං පාසාණං ගහෙත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, කතමො නු ඛො මහන්තතරො – යො චායං මයා පරිත්තො පාණිමත්තො පාසාණො ගහිතො, යො ච හිමවා පබ්බතරාජා’’ති? ‘‘අප්පමත්තකො අයං, භන්තෙ, භගවතා පරිත්තො පාණිමත්තො පාසාණො ගහිතො, හිමවන්තං පබ්බතරාජානං උපනිධාය සඞ්ඛම්පි න උපෙති, කලභාගම්පි න උපෙති, උපනිධම්පි [උපනිධිම්පි (සී. පී.)] න උපෙති’’. ‘‘එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යං සො පුරිසො තීහි සත්තිසතෙහි හඤ්ඤමානො තතොනිදානං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති තං නිරයකස්ස දුක්ඛස්ස උපනිධාය සඞ්ඛම්පි න උපෙති, කලභාගම්පි න උපෙති, උපනිධම්පි න උපෙති’’.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා පඤ්චවිධබන්ධනං නාම කම්මකාරණං කරොන්ති – තත්තං අයොඛිලං [අයොඛීලං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] හත්ථෙ ගමෙන්ති, තත්තං අයොඛිලං දුතියෙ හත්ථෙ ගමෙන්ති, තත්තං අයොඛිලං පාදෙ ගමෙන්ති, තත්තං අයොඛිලං දුතියෙ පාදෙ ගමෙන්ති, තත්තං අයොඛිලං මජ්ඣෙ උරස්මිං ගමෙන්ති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලං කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති [බ්‍යන්තිහොති (පී. ක.)]. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා සංවෙසෙත්වා කුඨාරීහි [කුධාරීහි (ක.)] තච්ඡන්ති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා…පෙ.… බ්‍යන්තීහොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා උද්ධංපාදං අධොසිරං ගහෙත්වා වාසීහි තච්ඡන්ති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා…පෙ.… බ්‍යන්තීහොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා රථෙ යොජෙත්වා ආදිත්තාය පථවියා සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය [සඤ්ජොතිභූතාය (ස්‍යා. කං. පී.)] සාරෙන්තිපි පච්චාසාරෙන්තිපි . සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා…පෙ.… බ්‍යන්තීහොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා මහන්තං අඞ්ගාරපබ්බතං ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං ආරොපෙන්තිපි ඔරොපෙන්තිපි. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලං කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා උද්ධංපාදං අධොසිරං ගහෙත්වා තත්තාය ලොහකුම්භියා පක්ඛිපන්ති ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය. සො තත්ථ ඵෙණුද්දෙහකං පච්චති. සො තත්ථ ඵෙණුද්දෙහකං පච්චමානො සකිම්පි උද්ධං ගච්ඡති, සකිම්පි අධො ගච්ඡති, සකිම්පි තිරියං ගච්ඡති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා [නිරයපාලා පුනප්පුනං (ක.)] මහානිරයෙ පක්ඛිපන්ති. සො ඛො පන, භික්ඛවෙ, මහානිරයො –

‘‘චතුක්කණ්ණො චතුද්වාරො, විභත්තො භාගසො මිතො;
අයොපාකාරපරියන්තො, අයසා පටිකුජ්ජිතො.

‘‘තස්ස අයොමයා භූමි, ජලිතා තෙජසා යුතා;
සමන්තා යොජනසතං, ඵරිත්වා තිට්ඨති සබ්බදා’’.

‘‘අනෙකපරියායෙනපි ඛො අහං, භික්ඛවෙ, නිරයකථං කථෙය්‍යං; යාවඤ්චිදං, භික්ඛවෙ, න සුකරා අක්ඛානෙන පාපුණිතුං යාව දුක්ඛා නිරයා.

251. ‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා තිණභක්ඛා. තෙ අල්ලානිපි තිණානි සුක්ඛානිපි තිණානි දන්තුල්ලෙහකං ඛාදන්ති. කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා තිණභක්ඛා? හත්ථී අස්සා ගොණා ගද්‍රභා අජා මිගා, යෙ වා පනඤ්ඤෙපි කෙචි තිරච්ඡානගතා පාණා තිණභක්ඛා. ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, බාලො ඉධ පුබ්බෙ රසාදො ඉධ පාපානි කම්මානි කරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා තෙසං සත්තානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති යෙ තෙ සත්තා තිණභක්ඛා.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා ගූථභක්ඛා. තෙ දූරතොව ගූථගන්ධං ඝායිත්වා ධාවන්ති – ‘එත්ථ භුඤ්ජිස්සාම, එත්ථ භුඤ්ජිස්සාමා’ති. සෙය්‍යථාපි නාම බ්‍රාහ්මණා ආහුතිගන්ධෙන ධාවන්ති – ‘එත්ථ භුඤ්ජිස්සාම, එත්ථ භුඤ්ජිස්සාමා’ති; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, සන්ති තිරච්ඡානගතා පාණා ගූථභක්ඛා, තෙ දූරතොව ගූථගන්ධං ඝායිත්වා ධාවන්ති – ‘එත්ථ භුඤ්ජිස්සාම, එත්ථ භුඤ්ජිස්සාමා’ති. කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා ගූථභක්ඛා? කුක්කුටා සූකරා සොණා සිඞ්ගාලා, යෙ වා පනඤ්ඤෙපි කෙචි තිරච්ඡානගතා පාණා ගූථභක්ඛා. ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, බාලො ඉධ පුබ්බෙ රසාදො ඉධ පාපානි කම්මානි කරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා තෙසං සත්තානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති යෙ තෙ සත්තා ගූථභක්ඛා.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා අන්ධකාරෙ ජායන්ති අන්ධකාරෙ ජීයන්ති [ජීය්‍යන්ති (ක.)] අන්ධකාරෙ මීයන්ති [මීය්‍යන්ති (ක.)]. කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා අන්ධකාරෙ ජායන්ති අන්ධකාරෙ ජීයන්ති අන්ධකාරෙ මීයන්ති? කීටා පුළවා [පටඞ්ගා (සෳා. කං. ක.)] ගණ්ඩුප්පාදා, යෙ වා පනඤ්ඤෙපි කෙචි තිරච්ඡානගතා පාණා අන්ධකාරෙ ජායන්ති අන්ධකාරෙ ජීයන්ති අන්ධකාරෙ මීයන්ති. ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, බාලො ඉධ පුබ්බෙ රසාදො, ඉධ පාපානි කම්මානි කරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා තෙසං සත්තානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති යෙ තෙ සත්තා අන්ධකාරෙ ජායන්ති අන්ධකාරෙ ජීයන්ති අන්ධකාරෙ මීයන්ති.

‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා උදකස්මිං ජායන්ති උදකස්මිං ජීයන්ති උදකස්මිං මීයන්ති. කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා උදකස්මිං ජායන්ති උදකස්මිං ජීයන්ති උදකස්මිං මීයන්ති? මච්ඡා කච්ඡපා සුසුමාරා, යෙ වා පනඤ්ඤෙපි කෙචි තිරච්ඡානගතා පාණා උදකස්මිං ජායන්ති උදකස්මිං ජීයන්ති උදකස්මිං මීයන්ති. ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, බාලො ඉධ පුබ්බෙ රසාදො ඉධ පාපානි කම්මානි කරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා තෙසං සත්තානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති යෙ තෙ සත්තා උදකස්මිං ජායන්ති උදකස්මිං ජීයන්ති උදකස්මිං මීයන්ති.

‘‘සන්ති , භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා අසුචිස්මිං ජායන්ති අසුචිස්මිං ජීයන්ති අසුචිස්මිං මීයන්ති. කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතා පාණා අසුචිස්මිං ජායන්ති අසුචිස්මිං ජීයන්ති අසුචිස්මිං මීයන්ති? යෙ තෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා පූතිමච්ඡෙ වා ජායන්ති පූතිමච්ඡෙ වා ජීයන්ති පූතිමච්ඡෙ වා මීයන්ති පූතිකුණපෙ වා…පෙ…. පූතිකුම්මාසෙ වා… චන්දනිකාය වා… ඔලිගල්ලෙ වා ජායන්ති, (යෙ වා පනඤ්ඤෙපි කෙචි තිරච්ඡානගතා පාණා අසුචිස්මිං ජායන්ති අසුචිස්මිං ජීයන්ති අසුචිස්මිං මීයන්ති.) [( ) නත්ථි සී. සෳා. කං. පී. පොත්ථකෙසු] ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, බාලො ඉධ පුබ්බෙ රසාදො ඉධ පාපානි කම්මානි කරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා තෙසං සත්තානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති යෙ තෙ සත්තා අසුචිස්මිං ජායන්ති අසුචිස්මිං ජීයන්ති අසුචිස්මිං මීයන්ති.

‘‘අනෙකපරියායෙනපි ඛො අහං, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානයොනිකථං කථෙය්‍යං; යාවඤ්චිදං, භික්ඛවෙ, න සුකරං අක්ඛානෙන පාපුණිතුං යාව දුක්ඛා තිරච්ඡානයොනි.

252. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො එකච්ඡිග්ගලං යුගං මහාසමුද්දෙ පක්ඛිපෙය්‍ය. තමෙනං පුරත්ථිමො වාතො පච්ඡිමෙන සංහරෙය්‍ය, පච්ඡිමො වාතො පුරත්ථිමෙන සංහරෙය්‍ය, උත්තරො වාතො දක්ඛිණෙන සංහරෙය්‍ය, දක්ඛිණො වාතො උත්තරෙන සංහරෙය්‍ය. තත්‍රාස්ස කාණො කච්ඡපො, සො වස්සසතස්ස වස්සසතස්ස [වස්සසතස්ස වස්සසහස්සස්ස වස්සසතසහස්සස්ස (සී.), වස්සසතස්ස (සෳා. කං. පී.)] අච්චයෙන සකිං උම්මුජ්ජෙය්‍ය. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු සො කාණො කච්ඡපො අමුස්මිං එකච්ඡිග්ගලෙ යුගෙ ගීවං පවෙසෙය්‍යා’’ති? (‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’.) [( ) නත්ථි සී. පී. පොත්ථකෙසු] ‘‘යදි පන [යදි නූන (සී. සෳා. කං. පී.)], භන්තෙ, කදාචි කරහචි දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙනා’’ති. ‘‘ඛිප්පතරං ඛො සො, භික්ඛවෙ, කාණො කච්ඡපො අමුස්මිං එකච්ඡිග්ගලෙ යුගෙ ගීවං පවෙසෙය්‍ය, අතො දුල්ලභතරාහං, භික්ඛවෙ, මනුස්සත්තං වදාමි සකිං විනිපාතගතෙන බාලෙන. තං කිස්ස හෙතු? න හෙත්ථ, භික්ඛවෙ, අත්ථි ධම්මචරියා සමචරියා කුසලකිරියා පුඤ්ඤකිරියා. අඤ්ඤමඤ්ඤඛාදිකා එත්ථ, භික්ඛවෙ, වත්තති දුබ්බලඛාදිකා’’.

‘‘ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, බාලො සචෙ කදාචි කරහචි දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන මනුස්සත්තං ආගච්ඡති, යානි තානි නීචකුලානි – චණ්ඩාලකුලං වා නෙසාදකුලං වා වෙනකුලං [වෙණකුලං (සී. පී.)] වා රථකාරකුලං වා පුක්කුසකුලං

වා. තථාරූපෙ කුලෙ පච්චාජායති දලිද්දෙ අප්පන්නපානභොජනෙ කසිරවුත්තිකෙ, යත්ථ කසිරෙන ඝාසච්ඡාදො ලබ්භති. සො ච හොති දුබ්බණ්ණො දුද්දසිකො ඔකොටිමකො බව්හාබාධො [බහ්වාබාධො (ක.)] කාණො වා කුණී වා ඛුජ්ජො වා පක්ඛහතො වා න ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන දුච්චරිතං චරති වාචාය දුච්චරිතං චරති මනසා දුච්චරිතං චරති. සො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, අක්ඛධුත්තො පඨමෙනෙව කලිග්ගහෙන පුත්තම්පි ජීයෙථ, දාරම්පි ජීයෙථ, සබ්බං සාපතෙය්‍යම්පි ජීයෙථ, උත්තරිපි අධිබන්ධං [අනුබන්ධං (සී. පී.), අද්ධුබන්ධං (ස්‍යා. කං.)] නිගච්ඡෙය්‍ය. අප්පමත්තකො සො, භික්ඛවෙ, කලිග්ගහො යං සො අක්ඛධුත්තො පඨමෙනෙව කලිග්ගහෙන පුත්තම්පි ජීයෙථ, දාරම්පි ජීයෙථ, සබ්බං සාපතෙය්‍යම්පි ජීයෙථ, උත්තරිපි අධිබන්ධං නිගච්ඡෙය්‍ය. අථ ඛො අයමෙව තතො මහන්තතරො කලිග්ගහො යං සො බාලො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. අයං, භික්ඛවෙ, කෙවලා පරිපූරා [කෙවලපරිපූරා (සී. පී.) ම. නි. 1.244 පාළියා සංසන්දෙතබ්බා] බාලභූමී’’ති.

253. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතස්ස පණ්ඩිතලක්ඛණානි පණ්ඩිතනිමිත්තානි පණ්ඩිතාපදානානි. කතමානි තීණි? ඉධ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො සුචින්තිතචින්තී ච හොති සුභාසිතභාසී ච සුකතකම්මකාරී ච. නො චෙතං, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො සුචින්තිතචින්තී ච අභවිස්ස සුභාසිතභාසී ච සුකතකම්මකාරී ච, කෙන නං [න තෙන නං (ක.), න නං (?)] පණ්ඩිතා ජානෙය්‍යුං – ‘පණ්ඩිතො අයං භවං සප්පුරිසො’ති? යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො සුචින්තිතචින්තී ච හොති සුභාසිතභාසී ච සුකතකම්මකාරී ච තස්මා නං පණ්ඩිතා ජානන්ති – ‘පණ්ඩිතො අයං භවං සප්පුරිසො’ති. ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො තිවිධං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං සොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. සචෙ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො සභායං වා නිසින්නො හොති, රථිකාය වා නිසින්නො හොති, සිඞ්ඝාටකෙ වා නිසින්නො හොති; තත්‍ර චෙ ජනො තජ්ජං තස්සාරුප්පං කථං මන්තෙති . සචෙ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති; තත්‍ර, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතස්ස එවං හොති – ‘යං ඛො ජනො තජ්ජං තස්සාරුප්පං කථං මන්තෙති; සංවිජ්ජන්තෙව තෙ ධම්මා මයි, අහඤ්ච තෙසු ධම්මෙසු සන්දිස්සාමී’ති. ඉදං, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො පඨමං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං සොමනස්සං පටිසංවෙදෙති.

254. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො පස්සති රාජානො චොරං ආගුචාරිං ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්තෙ – කසාහිපි තාළෙන්තෙ වෙත්තෙහිපි තාළෙන්තෙ අද්ධදණ්ඩකෙහිපි තාළෙන්තෙ හත්ථම්පි ඡින්දන්තෙ පාදම්පි ඡින්දන්තෙ හත්ථපාදම්පි ඡින්දන්තෙ කණ්ණම්පි ඡින්දන්තෙ නාසම්පි ඡින්දන්තෙ කණ්ණනාසම්පි ඡින්දන්තෙ බිලඞ්ගථාලිකම්පි කරොන්තෙ සඞ්ඛමුණ්ඩිකම්පි කරොන්තෙ රාහුමුඛම්පි කරොන්තෙ ජොතිමාලිකම්පි කරොන්තෙ හත්ථපජ්ජොතිකම්පි කරොන්තෙ එරකවත්තිකම්පි කරොන්තෙ චීරකවාසිකම්පි කරොන්තෙ එණෙය්‍යකම්පි කරොන්තෙ බලිසමංසිකම්පි කරොන්තෙ කහාපණිකම්පි කරොන්තෙ ඛාරාපතච්ඡිකම්පි කරොන්තෙ පලිඝපරිවත්තිකම්පි කරොන්තෙ පලාලපීඨකම්පි කරොන්තෙ තත්තෙනපි තෙලෙන ඔසිඤ්චන්තෙ සුනඛෙහිපි ඛාදාපෙන්තෙ ජීවන්තම්පි සූලෙ උත්තාසෙන්තෙ අසිනාපි සීසං ඡින්දන්තෙ. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතස්ස එවං හොති – ‘යථාරූපානං ඛො පාපකානං කම්මානං හෙතු රාජානො චොරං ආගුචාරිං ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්ති කසාහිපි තාළෙන්ති, වෙත්තෙහිපි තාළෙන්ති, අද්ධදණ්ඩකෙහිපි තාළෙන්ති, හත්ථම්පි ඡින්දන්ති , පාදම්පි ඡින්දන්ති, හත්ථපාදම්පි ඡින්දන්ති, කණ්ණම්පි ඡින්දන්ති, නාසම්පි ඡින්දන්ති, කණ්ණනාසම්පි ඡින්දන්ති, බිලඞ්ගථාලිකම්පි කරොන්ති, සඞ්ඛමුණ්ඩිකම්පි කරොන්ති, රාහුමුඛම්පි කරොන්ති, ජොතිමාලිකම්පි කරොන්ති, හත්ථපජ්ජොතිකම්පි කරොන්ති, එරකවත්තිකම්පි කරොන්ති, චීරකවාසිකම්පි කරොන්ති, එණෙය්‍යකම්පි කරොන්ති, බලිසමංසිකම්පි කරොන්ති, කහාපණිකම්පි කරොන්ති, ඛාරාපතච්ඡිකම්පි කරොන්ති, පලිඝපරිවත්තිකම්පි කරොන්ති, පලාලපීඨකම්පි කරොන්ති, තත්තෙනපි තෙලෙන ඔසිඤ්චන්ති, සුනඛෙහිපි ඛාදාපෙන්ති, ජීවන්තම්පි සූලෙ උත්තාසෙන්ති, අසිනාපි සීසං ඡින්දන්ති, න තෙ ධම්මා මයි සංවිජ්ජන්ති, අහඤ්ච න තෙසු ධම්මෙසු සන්දිස්සාමී’ති. ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො දුතියං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං සොමනස්සං පටිසංවෙදෙති.

255. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතං පීඨසමාරූළ්හං වා මඤ්චසමාරූළ්හං වා ඡමායං වා සෙමානං, යානිස්ස පුබ්බෙ කල්‍යාණානි කම්මානි කතානි කායෙන සුචරිතානි වාචාය සුචරිතානි මනසා සුචරිතානි තානිස්ස තම්හි සමයෙ ඔලම්බන්ති…පෙ…. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, මහතං පබ්බතකූටානං ඡායා සායන්හසමයං පථවියා ඔලම්බන්ති අජ්ඣොලම්බන්ති අභිප්පලම්බන්ති; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතං පීඨසමාරූළ්හං වා මඤ්චසමාරූළ්හං වා ඡමායං වා සෙමානං යානිස්ස පුබ්බෙ කල්‍යාණානි කම්මානි කතානි කායෙන සුචරිතානි වාචාය සුචරිතානි මනසා සුචරිතානි තානිස්ස තම්හි සමයෙ ඔලම්බන්ති අජ්ඣොලම්බන්ති අභිප්පලම්බන්ති. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතස්ස එවං හොති – ‘අකතං වත මෙ පාපං, අකතං ලුද්දං, අකතං කිබ්බිසං; කතං කල්‍යාණං, කතං කුසලං, කතං භීරුත්තාණං. යාවතා, භො, අකතපාපානං අකතලුද්දානං අකතකිබ්බිසානං කතකල්‍යාණානං කතකුසලානං කතභීරුත්තාණානං ගති තං ගතිං පෙච්ච ගච්ඡාමී’ති. සො න සොචති, න කිලමති, න පරිදෙවති, න උරත්තාළිං කන්දති, න සම්මොහං ආපජ්ජති. ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො තතියං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං සොමනස්සං පටිසංවෙදෙති.

‘‘ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො කායෙන සුචරිතං චරිත්වා වාචාය සුචරිතං චරිත්වා මනසා සුචරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. යං ඛො තං, භික්ඛවෙ, සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය – ‘එකන්තං ඉට්ඨං එකන්තං කන්තං එකන්තං මනාප’න්ති, සග්ගමෙව තං සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය – ‘එකන්තං ඉට්ඨං එකන්තං කන්තං එකන්තං මනාප’න්ති. යාවඤ්චිදං, භික්ඛවෙ, උපමාපි න සුකරා යාව සුඛා සග්ගා’’ති.

256. එවං වුත්තෙ, අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සක්කා පන, භන්තෙ, උපමං කාතු’’න්ති? ‘‘සක්කා භික්ඛූ’’ති භගවා අවොච. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්ති සත්තහි රතනෙහි සමන්නාගතො චතූහි ච ඉද්ධීහි තතොනිදානං සුඛං සොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. කතමෙහි සත්තහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස තදහුපොසථෙ පන්නරසෙ සීසංන්හාතස්ස උපොසථිකස්ස උපරිපාසාදවරගතස්ස දිබ්බං චක්කරතනං පාතුභවති සහස්සාරං සනෙමිකං සනාභිකං සබ්බාකාරපරිපූරං. තං දිස්වාන රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස එවං හොති [එතදහොසි (ස්‍යා. කං. ක.)] – ‘සුතං ඛො පන මෙතං යස්ස රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස තදහුපොසථෙ පන්නරසෙ සීසංන්හාතස්ස උපොසථිකස්ස උපරිපාසාදවරගතස්ස දිබ්බං චක්කරතනං පාතුභවති සහස්සාරං සනෙමිකං සනාභිකං සබ්බාකාරපරිපූරං, සො හොති රාජා චක්කවත්තීති. අස්සං නු ඛො අහං රාජා චක්කවත්තී’’’ති?

‘‘අථ ඛො, භික්ඛවෙ, රාජා ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො වාමෙන හත්ථෙන භිඞ්කාරං ගහෙත්වා දක්ඛිණෙන හත්ථෙන චක්කරතනං අබ්භුක්කිරති – ‘පවත්තතු භවං චක්කරතනං, අභිවිජිනාතු භවං චක්කරතන’න්ති. අථ ඛො තං, භික්ඛවෙ, චක්කරතනං පුරත්ථිමං දිසං පවත්තති. අන්වදෙව රාජා චක්කවත්ති සද්ධිං චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය. යස්මිං ඛො පන, භික්ඛවෙ, පදෙසෙ චක්කරතනං පතිට්ඨාති තත්ථ රාජා චක්කවත්ති වාසං උපෙති සද්ධිං චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය. යෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ , පුරත්ථිමාය දිසාය පටිරාජානො තෙ රාජානං චක්කවත්තිං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහංසු – ‘එහි ඛො, මහාරාජ! ස්වාගතං තෙ, මහාරාජ [ස්වාගතං මහාරාජ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]! සකං තෙ, මහාරාජ! අනුසාස, මහාරාජා’ති . රාජා චක්කවත්ති එවමාහ – ‘පාණො න හන්තබ්බො, අදින්නං නාදාතබ්බං, කාමෙසුමිච්ඡා න චරිතබ්බා, මුසා න භාසිතබ්බා, මජ්ජං න පාතබ්බං, යථාභුත්තඤ්ච භුඤ්ජථා’ති. යෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, පුරත්ථිමාය දිසාය පටිරාජානො තෙ රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස අනුයන්තා [අනුයුත්තා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] භවන්ති [අහෙසුං (ස්‍යා. කං. ක.)].

257. ‘‘අථ ඛො තං, භික්ඛවෙ, චක්කරතනං පුරත්ථිමං සමුද්දං අජ්ඣොගාහෙත්වා [අජ්ඣොගහෙත්වා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පච්චුත්තරිත්වා දක්ඛිණං දිසං පවත්තති…පෙ.… දක්ඛිණං සමුද්දං අජ්ඣොගාහෙත්වා පච්චුත්තරිත්වා පච්ඡිමං දිසං පවත්තති… පච්ඡිමං සමුද්දං අජ්ඣොගාහෙත්වා පච්චුත්තරිත්වා උත්තරං දිසං පවත්තති අන්වදෙව රාජා චක්කවත්ති සද්ධිං චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය. යස්මිං ඛො පන, භික්ඛවෙ, පදෙසෙ චක්කරතනං පතිට්ඨාති තත්ථ රාජා චක්කවත්ති වාසං උපෙති සද්ධිං චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය.

‘‘යෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, උත්තරාය දිසාය පටිරාජානො තෙ රාජානං චක්කවත්තිං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහංසු – ‘එහි ඛො, මහාරාජ! ස්වාගතං තෙ, මහාරාජ! සකං තෙ, මහාරාජ! අනුසාස, මහාරාජා’ති. රාජා චක්කවත්ති එවමාහ – ‘පාණො න හන්තබ්බො, අදින්නං නාදාතබ්බං, කාමෙසුමිච්ඡා න චරිතබ්බා, මුසා න භාසිතබ්බා, මජ්ජං න පාතබ්බං; යථාභුත්තඤ්ච භුඤ්ජථා’ති. යෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, උත්තරාය දිසාය පටිරාජානො තෙ රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස අනුයන්තා භවන්ති.

‘‘අථ ඛො තං, භික්ඛවෙ, චක්කරතනං සමුද්දපරියන්තං පථවිං අභිවිජිනිත්වා තමෙව රාජධානිං පච්චාගන්ත්වා රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස අන්තෙපුරද්වාරෙ අක්ඛාහතං මඤ්ඤෙ තිට්ඨති රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස අන්තෙපුරද්වාරං උපසොභයමානං. රඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තිස්ස එවරූපං චක්කරතනං පාතුභවති.

258. ‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස හත්ථිරතනං පාතුභවති – සබ්බසෙතො සත්තප්පතිට්ඨො ඉද්ධිමා වෙහාසඞ්ගමො උපොසථො නාම නාගරාජා. තං දිස්වාන රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස චිත්තං පසීදති – ‘භද්දකං වත, භො, හත්ථියානං, සචෙ දමථං උපෙය්‍යා’ති. අථ ඛො තං, භික්ඛවෙ, හත්ථිරතනං සෙය්‍යථාපි නාම භද්දො හත්ථාජානීයො දීඝරත්තං සුපරිදන්තො එවමෙව දමථං උපෙති. භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්ති තමෙව හත්ථිරතනං වීමංසමානො පුබ්බණ්හසමයං අභිරුහිත්වා සමුද්දපරියන්තං පථවිං අනුසංයායිත්වා තමෙව රාජධානිං පච්චාගන්ත්වා පාතරාසමකාසි. රඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තිස්ස එවරූපං හත්ථිරතනං පාතුභවති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස අස්සරතනං පාතුභවති – සබ්බසෙතො කාළසීසො මුඤ්ජකෙසො ඉද්ධිමා වෙහාසඞ්ගමො වලාහකො නාම අස්සරාජා. තං දිස්වාන රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස චිත්තං පසීදති – ‘භද්දකං වත, භො, අස්සයානං, සචෙ දමථං උපෙය්‍යා’ති. අථ ඛො තං, භික්ඛවෙ, අස්සරතනං සෙය්‍යථාපි නාම භද්දො අස්සාජානීයො දීඝරත්තං සුපරිදන්තො එවමෙව දමථං උපෙති. භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්ති තමෙව අස්සරතනං වීමංසමානො පුබ්බණ්හසමයං අභිරුහිත්වා සමුද්දපරියන්තං පථවිං අනුසංයායිත්වා තමෙව රාජධානිං පච්චාගන්ත්වා පාතරාසමකාසි. රඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තිස්ස එවරූපං අස්සරතනං පාතුභවති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස මණිරතනං පාතුභවති. සො හොති මණි වෙළුරියො සුභො ජාතිමා අට්ඨංසො සුපරිකම්මකතො . තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, මණිරතනස්ස ආභා සමන්තා යොජනං ඵුටා හොති. භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්තී තමෙව මණිරතනං වීමංසමානො චතුරඞ්ගිනිං සෙනං සන්නය්හිත්වා මණිං ධජග්ගං ආරොපෙත්වා රත්තන්ධකාරතිමිසාය පායාසි. යෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, සමන්තා ගාමා අහෙසුං තෙ තෙනොභාසෙන කම්මන්තෙ පයොජෙසුං ‘දිවා’ති මඤ්ඤමානා. රඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තිස්ස එවරූපං මණිරතනං පාතුභවති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස ඉත්ථිරතනං පාතුභවති. සා අභිරූපා දස්සනීයා පාසාදිකා පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතා නාතිදීඝා නාතිරස්සා නාතිකිසා නාතිථූලා නාතිකාළිකා [නාතිකාළී (සී. පී.)] නාච්චොදාතා, අතික්කන්තා මානුසං වණ්ණං, අප්පත්තා දිබ්බං වණ්ණං. තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, ඉත්ථිරතනස්ස එවරූපො කායසම්ඵස්සො හොති සෙය්‍යථාපි නාම තූලපිචුනො වා කප්පාසපිචුනො වා. තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, ඉත්ථිරතනස්ස සීතෙ උණ්හානි ගත්තානි හොන්ති, උණ්හෙ සීතානි ගත්තානි හොන්ති. තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, ඉත්ථිරතනස්ස කායතො චන්දනගන්ධො වායති, මුඛතො උප්පලගන්ධො වායති. තං ඛො පන, භික්ඛවෙ, ඉත්ථිරතනං රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස පුබ්බුට්ඨායිනී හොති පච්ඡානිපාතිනී කිංකාරපටිස්සාවිනී මනාපචාරිනී පියවාදිනී. තං ඛො පන, භික්ඛවෙ, ඉත්ථිරතනං රාජානං චක්කවත්තිං මනසාපි නො අතිචරති, කුතො පන කායෙන? රඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තිස්ස එවරූපං ඉත්ථිරතනං පාතුභවති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස ගහපතිරතනං පාතුභවති. තස්ස කම්මවිපාකජං දිබ්බචක්ඛු පාතුභවති, යෙන නිධිං පස්සති සස්සාමිකම්පි අස්සාමිකම්පි. සො රාජානං චක්කවත්තිං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ – ‘අප්පොස්සුක්කො ත්වං, දෙව, හොහි. අහං තෙ ධනෙන ධනකරණීයං [ධනෙන කරණීයං (ක.)] කරිස්සාමී’ති. භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්තී තමෙව ගහපතිරතනං වීමංසමානො නාවං අභිරුහිත්වා මජ්ඣෙ ගඞ්ගාය නදියා සොතං ඔගාහිත්වා [ඔගහෙත්වා (සී. පී.)] ගහපතිරතනං එතදවොච – ‘අත්ථො මෙ, ගහපති, හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙනා’ති. ‘තෙන හි, මහාරාජ, එකං තීරං නාවා උපෙතූ’ති. ‘ඉධෙව මෙ, ගහපති, අත්ථො හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙනා’ති. අථ ඛො තං, භික්ඛවෙ, ගහපතිරතනං උභොහි හත්ථෙහි උදකෙ ඔමසිත්වා පූරං හිරඤ්ඤසුවණ්ණස්ස කුම්භිං උද්ධරිත්වා රාජානං චක්කවත්තිං එතදවොච – ‘අලමෙත්තාවතා, මහාරාජ! කතමෙත්තාවතා, මහාරාජ! පූජිතමෙත්තාවතා, මහාරාජා’ති. රාජා චක්කවත්තී එවමාහ – ‘අලමෙත්තාවතා, ගහපති! කතමෙත්තාවතා, ගහපති! පූජිතමෙත්තාවතා, ගහපතී’ති . රඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තිස්ස එවරූපං ගහපතිරතනං පාතුභවති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස පරිණායකරතනං පාතුභවති – පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො මෙධාවී පටිබලො රාජානං චක්කවත්තිං උපයාපෙතබ්බං උපයාපෙතුං [උපට්ඨපෙතබ්බං උපට්ඨපෙතුං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අපයාපෙතබ්බං අපයාපෙතුං ඨපෙතබ්බං ඨපෙතුං. සො රාජානං චක්කවත්තිං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ – ‘අප්පොස්සුක්කො ත්වං , දෙව, හොහි. අහමනුසාසිස්සාමී’ති. රඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තිස්ස එවරූපං පරිණායකරතනං පාතුභවති. රාජා, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තී ඉමෙහි සත්තහි රතනෙහි සමන්නාගතො හොති.

259. ‘‘කතමාහි චතූහි ඉද්ධීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්තී අභිරූපො හොති දස්සනීයො පාසාදිකො පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතො අතිවිය අඤ්ඤෙහි මනුස්සෙහි. රාජා, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තී ඉමාය පඨමාය ඉද්ධියා සමන්නාගතො හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්තී දීඝායුකො හොති චිරට්ඨිතිකො අතිවිය අඤ්ඤෙහි මනුස්සෙහි. රාජා, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තී ඉමාය දුතියාය ඉද්ධියා සමන්නාගතො හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්තී අප්පාබාධො හොති අප්පාතඞ්කො සමවෙපාකිනියා ගහණියා සමන්නාගතො නාතිසීතාය නාච්චුණ්හාය අතිවිය අඤ්ඤෙහි මනුස්සෙහි. රාජා, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තී ඉමාය තතියාය ඉද්ධියා සමන්නාගතො හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්තී බ්‍රාහ්මණගහපතිකානං පියො හොති මනාපො. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පිතා පුත්තානං පියො හොති මනාපො, එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්තී බ්‍රාහ්මණගහපතිකානං පියො හොති මනාපො. රඤ්ඤොපි, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තිස්ස බ්‍රාහ්මණගහපතිකා පියා හොන්ති මනාපා. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පිතු පුත්තා පියා හොන්ති මනාපා, එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤොපි චක්කවත්තිස්ස බ්‍රාහ්මණගහපතිකා පියා හොන්ති මනාපා.

‘‘භූතපුබ්බං , භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්තී චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය උය්‍යානභූමිං නිය්‍යාසි. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, බ්‍රාහ්මණගහපතිකා රාජානං චක්කවත්තිං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහංසු – ‘අතරමානො, දෙව, යාහි යථා තං මයං චිරතරං පස්සෙය්‍යාමා’ති. රාජාපි, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තී සාරථිං ආමන්තෙසි – ‘අතරමානො , සාරථි, පෙසෙහි යථා මං බ්‍රාහ්මණගහපතිකා චිරතරං පස්සෙය්‍යු’න්ති. රාජා, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තී ඉමාය චතුත්ථාය ඉද්ධියා සමන්නාගතො හොති. රාජා, භික්ඛවෙ, චක්කවත්තී ඉමාහි චතූහි ඉද්ධීහි සමන්නාගතො හොති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු ඛො රාජා චක්කවත්තී ඉමෙහි සත්තහි රතනෙහි සමන්නාගතො ඉමාහි චතූහි ච ඉද්ධීහි තතොනිදානං සුඛං සොමනස්සං පටිසංවෙදියෙථා’’ති? ‘‘එකමෙකෙනපි, භන්තෙ, රතනෙන [තෙන රතනෙන (සී.)] සමන්නාගතො රාජා චක්කවත්තී තතොනිදානං සුඛං සොමනස්සං පටිසංවෙදියෙථ, කො පන වාදො සත්තහි රතනෙහි චතූහි ච ඉද්ධීහී’’ති?

260. අථ ඛො භගවා පරිත්තං පාණිමත්තං පාසාණං ගහෙත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, කතමො නු ඛො මහන්තතරො – යො චායං මයා පරිත්තො පාණිමත්තො පාසාණො ගහිතො යො ච හිමවා පබ්බතරාජා’’ති? ‘‘අප්පමත්තකො අයං, භන්තෙ, භගවතා පරිත්තො පාණිමත්තො පාසාණො ගහිතො; හිමවන්තං පබ්බතරාජානං උපනිධාය සඞ්ඛම්පි න උපෙති; කලභාගම්පි න උපෙති; උපනිධම්පි න උපෙතී’’ති. ‘‘එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, යං රාජා චක්කවත්තී සත්තහි රතනෙහි සමන්නාගතො චතූහි ච ඉද්ධීහි තතොනිදානං සුඛං සොමනස්සං පටිසංවෙදෙති තං දිබ්බස්ස සුඛස්ස උපනිධාය සඞ්ඛම්පි න උපෙති; කලභාගම්පි න උපෙති; උපනිධම්පි න උපෙති’’.

‘‘ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො සචෙ කදාචි කරහචි දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන මනුස්සත්තං ආගච්ඡති, යානි තානි උච්චාකුලානි – ඛත්තියමහාසාලකුලං වා බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලං වා ගහපතිමහාසාලකුලං වා තථාරූපෙ කුලෙ පච්චාජායති අඩ්ඪෙ මහද්ධනෙ මහාභොගෙ පහූතජාතරූපරජතෙ පහූතවිත්තූපකරණෙ පහූතධනධඤ්ඤෙ. සො ච හොති අභිරූපො දස්සනීයො පාසාදිකො පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතො, ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන සුචරිතං චරති, වාචාය සුචරිතං චරති, මනසා සුචරිතං චරති. සො කායෙන සුචරිතං චරිත්වා, වාචාය සුචරිතං චරිත්වා, මනසා සුචරිතං චරිත්වා, කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, අක්ඛධුත්තො පඨමෙනෙව කටග්ගහෙන මහන්තං භොගක්ඛන්ධං අධිගච්ඡෙය්‍ය; අප්පමත්තකො සො, භික්ඛවෙ, කටග්ගහො යං සො අක්ඛධුත්තො පඨමෙනෙව කටග්ගහෙන මහන්තං භොගක්ඛන්ධං අධිගච්ඡෙය්‍ය. අථ ඛො අයමෙව තතො මහන්තතරො කටග්ගහො යං සො පණ්ඩිතො කායෙන සුචරිතං චරිත්වා, වාචාය සුචරිතං චරිත්වා, මනසා සුචරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. අයං, භික්ඛවෙ, කෙවලා පරිපූරා පණ්ඩිතභූමී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

බාලපණ්ඩිතසුත්තං නිට්ඨිතං නවමං.

10. දෙවදූතසුත්තං

261. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අගාරා සද්වාරා [සන්ධිද්වාරා (ක.)], තත්ථ චක්ඛුමා පුරිසො මජ්ඣෙ ඨිතො පස්සෙය්‍ය මනුස්සෙ ගෙහං පවිසන්තෙපි නික්ඛමන්තෙපි අනුචඞ්කමන්තෙපි අනුවිචරන්තෙපි; එවමෙව ඛො අහං, භික්ඛවෙ, දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සාමි චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාමි – ‘ඉමෙ වත භොන්තො සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා; තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා. ඉමෙ වා පන භොන්තො සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා; තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා මනුස්සෙසු උපපන්නා. ඉමෙ වත භොන්තො සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා ; තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා පෙත්තිවිසයං උපපන්නා. ඉමෙ වා පන භොන්තො සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා; තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා තිරච්ඡානයොනිං උපපන්නා. ඉමෙ වා පන භොන්තො සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා; තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා’’’ති.

262. ‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා නානාබාහාසු ගහෙත්වා යමස්ස රඤ්ඤො දස්සෙන්ති – ‘අයං, දෙව, පුරිසො අමත්තෙය්‍යො අපෙත්තෙය්‍යො අසාමඤ්ඤො අබ්‍රාහ්මඤ්ඤො, න කුලෙ ජෙට්ඨාපචායී. ඉමස්ස දෙවො දණ්ඩං පණෙතූ’ති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා පඨමං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජති සමනුගාහති සමනුභාසති – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු පඨමං දෙවදූතං පාතුභූත’න්ති? සො එවමාහ – ‘නාද්දසං, භන්තෙ’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු දහරං කුමාරං මන්දං උත්තානසෙය්‍යකං සකෙ මුත්තකරීසෙ පලිපන්නං සෙමාන’න්ති? සො එවමාහ – ‘අද්දසං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, තස්ස තෙ විඤ්ඤුස්ස සතො මහල්ලකස්ස න එතදහොසි – අහම්පි ඛොම්හි ජාතිධම්මො, ජාතිං අනතීතො. හන්දාහං කල්‍යාණං කරොමි කායෙන වාචාය මනසා’ති? සො එවමාහ – ‘නාසක්ඛිස්සං, භන්තෙ, පමාදස්සං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං , භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, පමාදවතාය න කල්‍යාණමකාසි කායෙන වාචාය මනසා. තග්ඝ ත්වං, අම්භො පුරිස, තථා කරිස්සන්ති යථා තං පමත්තං. තං ඛො පන තෙ එතං පාපකම්මං [පාපං කම්මං (සී. පී.)] නෙව මාතරා කතං න පිතරා කතං න භාතරා කතං න භගිනියා කතං න මිත්තාමච්චෙහි කතං න ඤාතිසාලොහිතෙහි කතං න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං න දෙවතාහි කතං, තයාවෙතං පාපකම්මං [පාපං කම්මං (සී. පී.)] කතං, ත්වඤ්ඤෙවෙතස්ස විපාකං පටිසංවෙදිස්සසී’’’ති.

263. ‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා පඨමං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජිත්වා සමනුගාහිත්වා සමනුභාසිත්වා දුතියං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජති සමනුගාහති සමනුභාසති – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු දුතියං දෙවදූතං පාතුභූත’න්ති? සො එවමාහ – ‘නාද්දසං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු ඉත්ථිං වා පුරිසං වා ( ) [(ආසීතිකං වා නාවුතිකං වා වස්සසතිකං වා ජාතියා) (ක. සී. ස්‍යා. කං. පී.) තිකඩ්ගුත්තරෙපි] ජිණ්ණං ගොපානසිවඞ්කං භොග්ගං දණ්ඩපරායනං පවෙධමානං ගච්ඡන්තං ආතුරං ගතයොබ්බනං ඛණ්ඩදන්තං පලිතකෙසං විලූනං ඛලිතසිරං [ඛලිතංසිරො (සී.), ඛලිතංසිරං (ස්‍යා. කං. පී.)] වලිනං තිලකාහතගත්ත’න්ති? සො එවමාහ – ‘අද්දසං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං , භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, තස්ස තෙ විඤ්ඤුස්ස සතො මහල්ලකස්ස න එතදහොසි – අහම්පි ඛොම්හි ජරාධම්මො, ජරං අනතීතො. හන්දාහං කල්‍යාණං කරොමි කායෙන වාචාය මනසා’ති? සො එවමාහ – ‘නාසක්ඛිස්සං, භන්තෙ, පමාදස්සං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, පමාදවතාය න කල්‍යාණමකාසි කායෙන වාචාය මනසා. තග්ඝ ත්වං, අම්භො පුරිස, තථා කරිස්සන්ති යථා තං පමත්තං. තං ඛො පන තෙ එතං පාපකම්මං නෙව මාතරා කතං න පිතරා කතං න භාතරා කතං න භගිනියා කතං න මිත්තාමච්චෙහි කතං න ඤාතිසාලොහිතෙහි කතං න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං න දෙවතාහි කතං, තයාවෙතං පාපකම්මං කතං, ත්වඤ්ඤෙවෙතස්ස විපාකං පටිසංවෙදිස්සසී’’’ති.

264. ‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා දුතියං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජිත්වා සමනුගාහිත්වා සමනුභාසිත්වා තතියං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජති සමනුගාහති සමනුභාසති – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු තතියං දෙවදූතං පාතුභූත’න්ති? සො එවමාහ – ‘නාද්දසං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු ඉත්ථිං වා පුරිසං වා ආබාධිකං දුක්ඛිතං බාළ්හගිලානං සකෙ මුත්තකරීසෙ පලිපන්නං සෙමානං අඤ්ඤෙහි වුට්ඨාපියමානං අඤ්ඤෙහි සංවෙසියමාන’න්ති? සො එවමාහ – ‘අද්දසං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, තස්ස තෙ විඤ්ඤුස්ස සතො මහල්ලකස්ස න එතදහොසි – අහම්පි ඛොම්හි බ්‍යාධිධම්මො , බ්‍යාධිං අනතීතො. හන්දාහං කල්‍යාණං කරොමි කායෙන වාචාය මනසා’ති? සො එවමාහ – ‘නාසක්ඛිස්සං, භන්තෙ, පමාදස්සං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, පමාදවතාය න කල්‍යාණමකාසි කායෙන වාචාය මනසා. තග්ඝ ත්වං, අම්භො පුරිස, තථා කරිස්සන්ති යථා තං පමත්තං. තං ඛො පන තෙ එතං පාපකම්මං නෙව මාතරා කතං න පිතරා කතං න භාතරා කතං න භගිනියා කතං න මිත්තාමච්චෙහි කතං න ඤාතිසාලොහිතෙහි කතං න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං න දෙවතාහි කතං, තයාවෙතං පාපකම්මං කතං, ත්වඤ්ඤෙවෙතස්ස විපාකං පටිසංවෙදිස්සසී’’’ති.

265. ‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා තතියං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජිත්වා සමනුගාහිත්වා සමනුභාසිත්වා චතුත්ථං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජති සමනුගාහති සමනුභාසති – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු චතුත්ථං දෙවදූතං පාතුභූත’න්ති? සො එවමාහ – ‘නාද්දසං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු රාජානො චොරං ආගුචාරිං ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්තෙ – කසාහිපි තාළෙන්තෙ වෙත්තෙහිපි තාළෙන්තෙ අද්ධදණ්ඩකෙහිපි තාළෙන්තෙ හත්ථම්පි ඡින්දන්තෙ පාදම්පි ඡින්දන්තෙ හත්ථපාදම්පි ඡින්දන්තෙ කණ්ණම්පි ඡින්දන්තෙ නාසම්පි ඡින්දන්තෙ කණ්ණනාසම්පි ඡින්දන්තෙ බිලඞ්ගථාලිකම්පි කරොන්තෙ සඞ්ඛමුණ්ඩිකම්පි කරොන්තෙ රාහුමුඛම්පි කරොන්තෙ ජොතිමාලිකම්පි කරොන්තෙ හත්ථපජ්ජොතිකම්පි කරොන්තෙ එරකවත්තිකම්පි කරොන්තෙ චීරකවාසිකම්පි කරොන්තෙ එණෙය්‍යකම්පි කරොන්තෙ බළිසමංසිකම්පි කරොන්තෙ කහාපණිකම්පි කරොන්තෙ

බාරාපතච්ඡිකම්පි කරොන්තෙ පලිඝපරිවත්තිකම්පි කරොන්තෙ පලාලපීඨකම්පි කරොන්තෙ තත්තෙනපි තෙලෙන ඔසිඤ්චන්තෙ සුනඛෙහිපි ඛාදාපෙන්තෙ ජීවන්තම්පි සූලෙ උත්තාසෙන්තෙ අසිනාපි සීසං ඡින්දන්තෙ'ති? සො එවමාහ – 'අද්දසං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, තස්ස තෙ විඤ්ඤුස්ස සතො මහල්ලකස්ස න එතදහොසි – යෙ කිර, භො, පාපකානි කම්මානි කරොන්ති තෙ දිට්ඨෙව ධම්මෙ එවරූපා විවිධා කම්මකාරණා කරීයන්ති, කිමඞ්ගං [කිමඞ්ග (සී. පී.)] පන පරත්ථ ! හන්දාහං කල්‍යාණං කරොමි කායෙන වාචාය මනසා'ති? සො එවමාහ – 'නාසක්ඛිස්සං, භන්තෙ, පමාදස්සං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, පමාදවතාය න කල්‍යාණමකාසි කායෙන වාචාය මනසා. තග්ඝ ත්වං, අම්භො පුරිස, තථා කරිස්සන්ති යථා තං පමත්තං. තං ඛො පන තෙ එතං පාපකම්මං නෙව මාතරා කතං න පිතරා කතං න භාතරා කතං න භගිනියා කතං න මිත්තාමච්චෙහි කතං න ඤාතිසාලොහිතෙහි කතං න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං න දෙවතාහි කතං, තයාවෙතං පාපකම්මං කතං, ත්වඤ්ඤෙවෙතස්ස විපාකං පටිසංවෙදිස්සසී'''ති.

266. ''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා චතුත්ථං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජිත්වා සමනුගාහිත්වා සමනුභාසිත්වා පඤ්චමං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජති සමනුගාහති සමනුභාසති – 'අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු පඤ්චමං දෙවදූතං පාතුභූත'න්ති? සො එවමාහ – 'නාද්දසං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු ඉත්ථිං වා පුරිසං වා එකාහමතං වා ද්වීහමතං වා තීහමතං වා උද්ධුමාතකං විනීලකං විපුබ්බකජාත'න්ති? සො එවමාහ – 'අද්දසං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං , භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, තස්ස තෙ විඤ්ඤුස්ස සතො මහල්ලකස්ස න එතදහොසි – අහම්පි ඛොම්හි මරණධම්මො, මරණං අනතීතො. හන්දාහං කල්‍යාණං කරොමි කායෙන වාචාය මනසා'ති? සො එවමාහ – 'නාසක්ඛිස්සං, භන්තෙ, පමාදස්සං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, පමාදවතාය න කල්‍යාණමකාසි කායෙන වාචාය මනසා. තග්ඝ ත්වං, අම්භො පුරිස, තථා කරිස්සන්ති යථා තං පමත්තං. තං ඛො පන තෙ එතං පාපකම්මං නෙව මාතරා කතං න පිතරා කතං න භාතරා කතං න භගිනියා කතං න මිත්තාමච්චෙහි කතං න ඤාතිසාලොහිතෙහි කතං න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං න දෙවතාහි කතං, තයාවෙතං පාපකම්මං කතං, ත්වඤ්ඤෙවෙතස්ස විපාකං පටිසංවෙදිස්සසී'''ති.

267. ''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා පඤ්චමං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජිත්වා සමනුගාහිත්වා සමනුභාසිත්වා තුණ්හී හොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා පඤ්චවිධබන්ධනං නාම කම්මකාරණං කරොන්ති – තත්තං අයොඛිලං හත්ථෙ ගමෙන්ති, තත්තං අයොඛිලං දුතියෙ හත්ථෙ ගමෙන්ති, තත්තං අයොඛිලං පාදෙ ගමෙන්ති, තත්තං අයොඛිලං දුතියෙ පාදෙ ගමෙන්ති, තත්තං අයොඛිලං මජ්ඣෙඋරස්මිං ගමෙන්ති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලං කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා සංවෙසෙත්වා කුඨාරීහි තච්ඡන්ති…පෙ…. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා උද්ධංපාදං අධොසිරං ගහෙත්වා වාසීහි තච්ඡන්ති…පෙ…. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා රථෙ යොජෙත්වා ආදිත්තාය පථවියා සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය සාරෙන්තිපි, පච්චාසාරෙන්තිපි…පෙ…. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා මහන්තං අඞ්ගාරපබ්බතං ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං ආරොපෙන්තිපි ඔරොපෙන්තිපි…පෙ…. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා උද්ධංපාදං අධොසිරං ගහෙත්වා තත්තාය ලොහකුම්භියා පක්ඛිපන්ති ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය. සො තත්ථ ඵෙණුද්දෙහකං පච්චති. සො තත්ථ ඵෙණුද්දෙහකං පච්චමානො සකිම්පි උද්ධං ගච්ඡති, සකිම්පි අධො ගච්ඡති, සකිම්පි තිරියං ගච්ඡති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා මහානිරයෙ පක්ඛිපන්ති. සො ඛො පන, භික්ඛවෙ, මහානිරයො –

''චතුක්කණ්ණො චතුද්වාරො, විභත්තො භාගසො මිතො;
අයොපාකාරපරියන්තො, අයසා පටිකුජ්ජිතො.

''තස්ස අයොමයා භූමි, ජලිතා තෙජසායුතා;
සමන්තා යොජනසතං, ඵරිත්වා තිට්ඨති සබ්බදා'' .

268. ''තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, මහානිරයස්ස පුරත්ථිමාය භිත්තියා අච්චි උට්ඨහිත්වා පච්ඡිමාය භිත්තියා පටිහඤ්ඤති, පච්ඡිමාය භිත්තියා අච්චි උට්ඨහිත්වා පුරත්ථිමාය භිත්තියා පටිහඤ්ඤති, උත්තරාය භිත්තියා අච්චි උට්ඨහිත්වා දක්ඛිණාය භිත්තියා පටිහඤ්ඤති, දක්ඛිණාය භිත්තියා අච්චි උට්ඨහිත්වා උත්තරාය භිත්තියා පටිහඤ්ඤති,

හෙට්ඨා අච්චි උට්ඨහිත්වා උපරි පටිහඤ්ඤති, උපරිතො අච්චි උට්ඨහිත්වා හෙට්ඨා පටිහඤ්ඤති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘හොති ඛො සො, භික්ඛවෙ, සමයො යං කදාචි කරහචි දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන තස්ස මහානිරයස්ස පුරත්ථිමං ද්වාරං අපාපුරීයති [අවාපුරීයති (සී.)]. සො තත්ථ සීඝෙන ජවෙන ධාවති. තස්ස සීඝෙන ජවෙන ධාවතො ඡවිම්පි ඩය්හති, චම්මම්පි ඩය්හති, මංසම්පි ඩය්හති, න්හාරුම්පි ඩය්හති, අට්ඨීනිපි සම්පධූපායන්ති, උබ්භතං තාදිසමෙව හොති. යතො ච ඛො සො, භික්ඛවෙ, බහුසම්පත්තො හොති, අථ තං ද්වාරං පිධීයති [පිථීයති (සී. స్యා. කං. පී.)]. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘හොති ඛො සො, භික්ඛවෙ, සමයො යං කදාචි කරහචි දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන තස්ස මහානිරයස්ස පච්ඡිමං ද්වාරං අපාපුරීයති…පෙ.… උත්තරං ද්වාරං අපාපුරීයති…පෙ.… දක්ඛිණං ද්වාරං අපාපුරීයති . සො තත්ථ සීඝෙන ජවෙන ධාවති. තස්ස සීඝෙන ජවෙන ධාවතො ඡවිම්පි ඩය්හති, චම්මම්පි ඩය්හති, මංසම්පි ඩය්හති, න්හාරුම්පි ඩය්හති, අට්ඨීනිපි සම්පධූපායන්ති, උබ්භතං තාදිසමෙව හොති. යතො ච ඛො සො, භික්ඛවෙ, බහුසම්පත්තො හොති, අථ තං ද්වාරං පිධීයති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘හොති ඛො සො, භික්ඛවෙ, සමයො යං කදාචි කරහචි දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන තස්ස මහානිරයස්ස පුරත්ථිමං ද්වාරං අපාපුරීයති. සො තත්ථ සීඝෙන ජවෙන ධාවති. තස්ස සීඝෙන ජවෙන ධාවතො ඡවිම්පි ඩය්හති, චම්මම්පි ඩය්හති, මංසම්පි ඩය්හති, න්හාරුම්පි ඩය්හති, අට්ඨීනිපි සම්පධූපායන්ති, උබ්භතං තාදිසමෙව හොති. සො තෙන ද්වාරෙන නික්ඛමති.

269. ‘‘තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, මහානිරයස්ස සමනන්තරා සහිතමෙව මහන්තො ගූථනිරයො. සො තත්ථ පතති. තස්මිං ඛො පන, භික්ඛවෙ, ගූථනිරයෙ සූචිමුඛා පාණා ඡවිං ඡින්දන්ති, ඡවිං ඡෙත්වා චම්මං ඡින්දන්ති, චම්මං ඡෙත්වා මංසං ඡින්දන්ති, මංසං ඡෙත්වා න්හාරුං ඡින්දන්ති, න්හාරුං ඡෙත්වා අට්ඨිං ඡින්දන්ති, අට්ඨිං ඡෙත්වා අට්ඨිමිඤ්ජං ඛාදන්ති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, ගූථනිරයස්ස සමනන්තරා සහිතමෙව මහන්තො කුක්කුළනිරයො. සො තත්ථ පතති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, කුක්කුළනිරයස්ස සමනන්තරා සහිතමෙව මහන්තං සිම්බලිවනං උද්ධං [උච්චං (ස්‍යා. කං.), උබ්භතො (ක.)] යොජනමුග්ගතං සොළසඞ්ගුලකණ්ටකං [සොළසඞ්ගුලකණ්ඩකං (සී.)] ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං. තත්ථ ආරොපෙන්තිපි ඔරොපෙන්තිපි. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, සිම්බලිවනස්ස සමනන්තරා සහිතමෙව මහන්තං අසිපත්තවනං. සො තත්ථ පවිසති. තස්ස වාතෙරිතානි පත්තානි පතිතානි හත්ථම්පි ඡින්දන්ති, පාදම්පි ඡින්දන්ති, හත්ථපාදම්පි ඡින්දන්ති, කණ්ණම්පි ඡින්දන්ති, නාසම්පි ඡින්දන්ති, කණ්ණනාසම්පි ඡින්දන්ති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘තස්ස ඛො පන, භික්ඛවෙ, අසිපත්තවනස්ස සමනන්තරා සහිතමෙව මහතී ඛාරොදකා නදී [ඛාරොදිකා නදී (සී.)]. සො තත්ථ පතති. සො තත්ථ අනුසොතම්පි වුය්හති , පටිසොතම්පි වුය්හති, අනුසොතපටිසොතම්පි වුය්හති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

270. ‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා බළිසෙන උද්ධරිත්වා ථලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා එවමාහංසු – ‘අම්භො පුරිස, කිං ඉච්ඡසී’ති? සො එවමාහ – ‘ජිඝච්ඡිතොස්මි, භන්තෙ’ති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා තත්තෙන අයොසඞ්කුනා මුඛං විවරිත්වා ආදිත්තෙන සම්පජ්ජලිතෙන සජොතිභූතෙන තත්තං ලොහගුළං මුඛෙ පක්ඛිපන්ති ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං. සො තස්ස [තං තස්ස (ක.), තස්ස (සී. පී.)] ඔට්ඨම්පි දහති [ඩය්හති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], මුඛම්පි දහති, කණ්ඨම්පි දහති, උරම්පි [උදරම්පි (සී. ස්‍යා. කං.)] දහති, අන්තම්පි අන්තගුණම්පි ආදාය අධොභාගා නික්ඛමති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘තමෙනං , භික්ඛවෙ, නිරයපාලා එවමාහංසු – ‘අම්භො පුරිස, කිං ඉච්ඡසී’ති? සො එවමාහ – ‘පිපාසිතොස්මි, භන්තෙ’ති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා තත්තෙන අයොසඞ්කුනා මුඛං විවරිත්වා ආදිත්තෙන සම්පජ්ජලිතෙන සජොතිභූතෙන තත්තං තම්බලොහං මුඛෙ ආසිඤ්චන්ති ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං. තං තස්ස [එත්ථ පන පාඨභෙදො නත්ථි] ඔට්ඨම්පි දහති, මුඛම්පි දහති, කණ්ඨම්පි දහති, උරම්පි දහති, අන්තම්පි අන්තගුණම්පි ආදාය

අධොභාගා නික්ඛමති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදෙති, න ච තාව කාලඞ්කරොති, යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා පුන මහානිරයෙ පක්ඛිපන්ති.

‘‘භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, යමස්ස රඤ්ඤො එතදහොසි – ‘යෙ කිර , භො, ලොකෙ පාපකානි අකුසලානි කම්මානි කරොන්ති තෙ එවරූපා විවිධා කම්මකාරණා කරීයන්ති. අහො වතාහං මනුස්සත්තං ලභෙය්‍යං. තථාගතො ච ලොකෙ උප්පජ්ජෙය්‍ය අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. තඤ්චාහං භගවන්තං පයිරුපාසෙය්‍යං. සො ච මෙ භගවා ධම්මං දෙසෙය්‍ය. තස්ස චාහං භගවතො ධම්මං ආජානෙය්‍ය’න්ති. තං ඛො පනාහං, භික්ඛවෙ, නාඤ්ඤස්ස සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා සුත්වා වදාමි, අපි ච යදෙව සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙවාහං වදාමී’’ති.

271. ඉදමවොච භගවා. ඉදං වත්වාන [ඉදං වත්වා (සී. පී.) එවමීදිසෙසු ඨානෙසු] සුගතො අථාපරං එතදවොච සත්ථා –

‘‘චොදිතා දෙවදූතෙහි, යෙ පමජ්ජන්ති මාණවා;
තෙ දීඝරත්තං සොචන්ති, හීනකායූපගා නරා.

‘‘යෙ ච ඛො දෙවදූතෙහි, සන්තො සප්පුරිසා ඉධ;
චොදිතා නප්පමජ්ජන්ති, අරියධම්මෙ කුදාචනං.

‘‘උපාදානෙ භයං දිස්වා, ජාතිමරණසම්භවෙ;
අනුපාදා විමුච්චන්ති, ජාතිමරණසඞ්ඛයෙ.

‘‘තෙ ඛෙමප්පත්තා සුඛිනො, දිට්ඨධම්මාභිනිබ්බුතා;
සබ්බවෙරභයාතීතා, සබ්බදුක්ඛං [සබ්බදුක්ඛා (ක.)] උපච්චගු’’න්ති.

දෙවදූතසුත්තං නිට්ඨිතං දසමං.

සුඤ්ඤතවග්ගො නිට්ඨිතො තතියො.

තස්සුද්දානං –
ද්විධාව සුඤ්ඤතා හොති, අබ්භුතධම්මබාකුලං;
අචිරවතභූමිජනාමො, අනුරුද්ධුපක්කිලෙසං;
බාලපණ්ඩිතො දෙවදූතඤ්ච තෙ දසාති.

4. විභඞ්ගවග්ගො

1. භද්දෙකරත්තසුත්තං

272. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ‘‘භද්දෙකරත්තස්ස වො, භික්ඛවෙ, උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච දෙසෙස්සාමි. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;
යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

‘‘පච්චුප්පන්නඤ්ච යො [යං (නෙත්තිපාළි)] ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං [අසංහිරං (ස්‍යා. කං. ක.)] අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

‘‘අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං [කිච්චං ආතප්පං (සී. ක.)], කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා.

‘‘එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනි’’ [මුනීති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)].

273. ‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, අතීතං අන්වාගමෙති? ‘එවංරූපො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, ‘එවංවෙදනො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, ‘එවංසඤ්ඤො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, ‘එවංසඞ්ඛාරො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, ‘එවංවිඤ්ඤාණො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති – එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අතීතං අන්වාගමෙති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අතීතං නාන්වාගමෙති? ‘එවංරූපො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති, ‘එවංවෙදනො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති, ‘එවංසඤ්ඤො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති, ‘එවංසඞ්ඛාරො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති, ‘එවංවිඤ්ඤාණො අහොසිං අතීතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති – එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අතීතං නාන්වාගමෙති.

274. ‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අනාගතං පටිකඞ්ඛති? ‘එවංරූපො සියං අනාගතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, එවංවෙදනො සියං…පෙ…. එවංසඤ්ඤො සියං… එවංසඞ්ඛාරො සියං… එවංවිඤ්ඤාණො සියං අනාගතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති – එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අනාගතං පටිකඞ්ඛති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති? ‘එවංරූපො සියං අනාගතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති, එවංවෙදනො සියං … එවංසඤ්ඤො සියං… එවංසඞ්ඛාරො සියං… ‘එවංවිඤ්ඤාණො සියං අනාගතමද්ධාන’න්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති – එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති.

275. ‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති? ඉධ, භික්ඛවෙ, අස්සුතවා පුථුජ්ජනො අරියානං අදස්සාවී අරියධම්මස්ස අකොවිදො අරියධම්මෙ අවිනීතො සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස අකොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ අවිනීතො රූපං අත්තතො සමනුපස්සති, රූපවන්තං වා අත්තානං, අත්තනි වා රූපං, රූපස්මිං වා අත්තානං; වෙදනං…පෙ…. සඤ්ඤං… සඞ්ඛාරෙ… විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති, විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං – එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති.

‘‘කථඤ්ච , භික්ඛවෙ, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති? ඉධ, භික්ඛවෙ, සුතවා අරියසාවකො අරියානං දස්සාවී අරියධම්මස්ස කොවිදො අරියධම්මෙ සුවිනීතො සප්පුරිසානං දස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස කොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ සුවිනීතො න රූපං අත්තතො සමනුපස්සති, න රූපවන්තං වා අත්තානං, න අත්තනි වා රූපං, න රූපස්මිං වා අත්තානං; න වෙදනං… න සඤ්ඤං… න සඞ්ඛාරෙ… න විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති, න විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං, න අත්තනි වා විඤ්ඤාණං, න විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං – එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති.

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;

යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

‘‘පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

‘‘අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං, කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා.

‘‘එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

‘‘‘භද්දෙකරත්තස්ස වො, භික්ඛවෙ, උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච දෙසෙස්සාමී’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්ත’’න්ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

භද්දෙකරත්තසුත්තං නිට්ඨිතං පඨමං.

2. ආනන්දභද්දෙකරත්තසුත්තං

276. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ආනන්දො උපට්ඨානසාලායං භික්ඛූනං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච භාසති.

අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනුපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘කො නු ඛො, භික්ඛවෙ, උපට්ඨානසාලායං භික්ඛූනං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙසි සමාදපෙසි සමුත්තෙජෙසි සම්පහංසෙසි, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච අභාසී’’ති? ‘‘ආයස්මා, භන්තෙ, ආනන්දො උපට්ඨානසාලායං භික්ඛූනං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙසි සමාදපෙසි සමුත්තෙජෙසි සම්පහංසෙසි, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච අභාසී’’ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ‘‘යථා කථං පන ත්වං, ආනන්ද, භික්ඛූනං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙසි සමාදපෙසි සමුත්තෙජෙසි සම්පහංසෙසි , භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච අභාසී’’ති? ‘‘එවං ඛො අහං, භන්තෙ, භික්ඛූනං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙසිං සමාදපෙසිං සමුත්තෙජෙසිං සම්පහංසෙසිං, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච අභාසිං –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;
යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

‘‘පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

‘‘අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං, කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා.

‘‘එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනි’’.

277. ‘‘කථඤ්ච, ආවුසො, අතීතං අන්වාගමෙති? එවංරූපො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, එවංවෙදනො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, එවංසඤ්ඤො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, එවංසඞ්ඛාරො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, එවංවිඤ්ඤාණො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති – එවං ඛො, ආවුසො, අතීතං අන්වාගමෙති.

‘‘කථඤ්ච, ආවුසො, අතීතං නාන්වාගමෙති? එවංරූපො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති, එවංවෙදනො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති, එවංසඤ්ඤො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති, එවංසඞ්ඛාරො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං න

සමන්වානෙති, එවංවිඤ්ඤාණො අහොසිං අතීතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති – එවං ඛො, ආවුසො, අතීතං නාන්වාගමෙති.

‘‘කථඤ්ච, ආවුසො, අනාගතං පටිකඞ්ඛති? එවංරූපො සියං අනාගතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති, එවංවෙදනො සියං…පෙ…. එවංසඤ්ඤො සියං… එවංසඞ්ඛාරො සියං… එවංවිඤ්ඤාණො සියං අනාගතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං සමන්වානෙති – එවං ඛො, ආවුසො, අනාගතං පටිකඞ්ඛති.

‘‘කථඤ්ච, ආවුසො, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති? එවංරූපො සියං අනාගතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති, එවංවෙදනො සියං…පෙ…. එවංසඤ්ඤො සියං… එවංසඞ්ඛාරො සියං… එවංවිඤ්ඤාණො සියං අනාගතමද්ධානන්ති තත්ථ නන්දිං න සමන්වානෙති – එවං ඛො, ආවුසො, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති.

‘‘කථඤ්ච, ආවුසො, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති? ඉධ, ආවුසො, අස්සුතවා පුථුජ්ජනො අරියානං අදස්සාවී අරියධම්මස්ස අකොවිදො අරියධම්මෙ අවිනීතො සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස අකොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ අවිනීතො රූපං අත්තතො සමනුපස්සති, රූපවන්තං වා අත්තානං, අත්තනි වා රූපං, රූපස්මිං වා අත්තානං; වෙදනං… සඤ්ඤං… සඞ්ඛාරෙ… විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති, විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං, අත්තනි වා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං – එවං ඛො, ආවුසො, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති.

‘‘කථඤ්ච , ආවුසො, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති? ඉධ, ආවුසො, සුතවා අරියසාවකො අරියානං දස්සාවී අරියධම්මස්ස කොවිදො අරියධම්මෙ සුවිනීතො සප්පුරිසානං දස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස කොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ සුවිනීතො න රූපං අත්තතො සමනුපස්සති, න රූපවන්තං වා අත්තානං, න අත්තනි වා රූපං, න රූපස්මිං වා අත්තානං; න වෙදනං… න සඤ්ඤං… න සඞ්ඛාරෙ… න විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති, න විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං, න අත්තනි වා විඤ්ඤාණං, න විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං – එවං ඛො, ආවුසො, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති.

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;
යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

‘‘පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

‘‘අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං, කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා.

‘‘එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

‘‘එවං ඛො අහං, භන්තෙ, භික්ඛූනං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙසිං සමාදපෙසිං සමුත්තෙජෙසිං සම්පහංසෙසිං, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච අභාසි’’න්ති.

278. ‘‘සාධු , සාධු, ආනන්ද! සාධු ඛො ත්වං, ආනන්ද, භික්ඛූනං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙසි සමාදපෙසි සමුත්තෙජෙසි සම්පහංසෙසි, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච අභාසි –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය…පෙ….
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

‘‘කථඤ්ච, ආනන්ද, අතීතං අන්වාගමෙති…පෙ…. එවං ඛො, ආනන්ද, අතීතං අන්වාගමෙති. කථඤ්ච, ආනන්ද, අතීතං නාන්වාගමෙති…පෙ…. එවං ඛො, ආනන්ද, අතීතං නාන්වාගමෙති. කථඤ්ච, ආනන්ද, අනාගතං පටිකඞ්ඛති…පෙ…. එවං ඛො, ආනන්ද, අනාගතං පටිකඞ්ඛති. කථඤ්ච, ආනන්ද, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති…පෙ…. එවං ඛො, ආනන්ද, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති. කථඤ්ච, ආනන්ද, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති…පෙ…. එවං ඛො, ආනන්ද, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති. කථඤ්ච, ආනන්ද, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති…පෙ…. එවං ඛො, ආනන්ද, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති.

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය…පෙ….
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

ආනන්දභද්දෙකරත්තසුත්තං නිට්ඨිතං දුතියං.

3. මහාකච්චානභද්දෙකරත්තසුත්තං

279. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති තපොදාරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා සමිද්ධි රත්තියා පච්චූසසමයං පච්චුට්ඨාය යෙන තපොදො [තපොදා (සී.)] තෙනුපසඞ්කමි ගත්තානි පරිසිඤ්චිතුං. තපොදෙ ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා පච්චුත්තරිත්වා එකචීවරො අට්ඨාසි ගත්තානි පුබ්බාපයමානො [සුක්ඛාපයමානො (ක.)]. අථ ඛො අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං තපොදං ඔභාසෙත්වා යෙනායස්මා සමිද්ධි තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො සා දෙවතා ආයස්මන්තං සමිද්ධිං එතදවොච – ''ධාරෙසි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්චා''ති? ''න ඛො අහං, ආවුසො, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. ත්වං පනාවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්චා''ති? ''අහම්පි ඛො, භික්ඛු, න ධාරෙමි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. ධාරෙසි පන ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තියො ගාථා''ති? ''න ඛො අහං, ආවුසො, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තියො ගාථාති. ත්වං පනාවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තියො ගාථා''ති? ''අහම්පි ඛො, භික්ඛු න ධාරෙමි භද්දෙකරත්තියො ගාථාති. උග්ගණ්හාහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච; පරියාපුණාහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච; ධාරෙහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. අත්ථසංහිතො, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසො ච විභඞ්ගො ච ආදිබ්‍රහ්මචරියකො''ති. ඉදමවොච සා දෙවතා; ඉදං වත්වා තත්ථෙවන්තරධායි.

280. අථ ඛො ආයස්මා සමිද්ධි තස්සා රත්තියා අච්චයෙන යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සමිද්ධි භගවන්තං එතදවොච –

''ඉධාහං, භන්තෙ, රත්තියා පච්චූසසමයං පච්චුට්ඨාය යෙන තපොදො තෙනුපසඞ්කමිං ගත්තානි පරිසිඤ්චිතුං. තපොදෙ ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා පච්චුත්තරිත්වා එකචීවරො අට්ඨාසිං ගත්තානි පුබ්බාපයමානො. අථ ඛො භන්තෙ, අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං තපොදං ඔභාසෙත්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො සා දෙවතා මං එතදවොච – 'ධාරෙසි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්චා'''ති?

''එවං වුත්තෙ අහං, භන්තෙ, තං දෙවතං එතදවොචං – 'න ඛො අහං, ආවුසො, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. ත්වං පනාවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්චා'ති? 'අහම්පි ඛො, භික්ඛු, න ධාරෙමි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. ධාරෙසි පන ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තියො ගාථා'ති? 'න ඛො අහං, ආවුසො, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තියො ගාථාති. ත්වං පනාවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තියො ගාථා'ති? 'අහම්පි ඛො, භික්ඛු, න ධාරෙමි භද්දෙකරත්තියො ගාථාති. උග්ගණ්හාහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච; පරියාපුණාහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච; ධාරෙහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. අත්ථසංහිතො, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසො ච විභඞ්ගො ච ආදිබ්‍රහ්මචරියකො'ති. ඉදමවොච, භන්තෙ, සා දෙවතා; ඉදං වත්වා තත්ථෙවන්තරධායි. සාධු මෙ, භන්තෙ, භගවා භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච දෙසෙතූ''ති. ''තෙන හි, භික්ඛු, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා සමිද්ධි භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

''අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;
යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

''පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

''අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං, කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා.

''එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී''ති.

ඉදමවොච භගවා; ඉදං වත්වාන සුගතො උට්ඨායාසනා විහාරං පාවිසි. අථ ඛො තෙසං භික්ඛූනං , අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො, එතදහොසි – ''ඉදං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො –

''අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;
යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

''පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

‘‘අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං, කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා.

‘‘එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

‘‘කො නු ඛො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජෙය්‍යා’’ති?

අථ ඛො තෙසං භික්ඛූනං එතදහොසි – ‘‘අයං ඛො ආයස්මා මහාකච්චානො සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතො සම්භාවිතො ච විඤ්ඤූනං සබ්‍රහ්මචාරීනං; පහොති චායස්මා මහාකච්චානො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජිතුං. යංනූන මයං යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යාම; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාමා’’ති.

281. අථ ඛො තෙ භික්ඛූ යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා මහාකච්චානෙන සද්ධිං සම්මොදිංසු. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතදවොචුං – ‘‘ඉදං ඛො නො, ආවුසො කච්චාන, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය…පෙ….
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

‘‘තෙසං නො, ආවුසො කච්චාන, අම්හාකං, අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො, එතදහොසි – ඉදං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය…පෙ….
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

‘‘කො නු ඛො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජෙය්‍යාති? තෙසං නො , ආවුසො කච්චාන, අම්හාකං එතදහොසි – ‘අයං ඛො ආයස්මා මහාකච්චානො සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතො සම්භාවිතො ච විඤ්ඤූනං සබ්‍රහ්මචාරීනං. පහොති චායස්මා මහාකච්චානො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජිතුං. යංනූන මයං යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යාම; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාමා’ති. විභජතායස්මා මහාකච්චානො’’ති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, පුරිසො සාරත්ථිකො සාරගවෙසී සාරපරියෙසනං චරමානො මහතො රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො සාරවතො අතික්කම්මෙව මූලං අතික්කම්ම ඛන්ධං සාඛාපලාසෙ සාරං පරියෙසිතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍ය; එවං සම්පදමිදං ආයස්මන්තානං සත්ථරි සම්මුඛීභූතෙ තං භගවන්තං අතිසිත්වා අම්හෙ එතමත්ථං පටිපුච්ඡිතබ්බං මඤ්ඤථ [මඤ්ඤෙථ (පී.)]. සො හාවුසො, භගවා ජානං ජානාති, පස්සං පස්සති, චක්ඛුභූතො ඤාණභූතො ධම්මභූතො බ්‍රහ්මභූතො වත්තා පවත්තා අත්ථස්ස නින්නෙතා අමතස්ස දාතා ධම්මස්සාමී තථාගතො. සො චෙව පනෙතස්ස කාලො අහොසි යං භගවන්තංයෙව එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාථ, යථා වො භගවා බ්‍යාකරෙය්‍ය තථා නං ධාරෙය්‍යාථා’’ති.

‘‘අද්ධාවුසො කච්චාන, භගවා ජානං ජානාති, පස්සං පස්සති, චක්ඛුභූතො ඤාණභූතො ධම්මභූතො බ්‍රහ්මභූතො වත්තා පවත්තා අත්ථස්ස නින්නෙතා අමතස්ස දාතා ධම්මස්සාමී තථාගතො. සො චෙව පනෙතස්ස කාලො අහොසි යං භගවන්තංයෙව එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාම; යථා නො භගවා බ්‍යාකරෙය්‍ය තථා නං ධාරෙය්‍යාම. අපි චායස්මා මහාකච්චානො සත්ථුචෙව සංවණ්ණිතො සම්භාවිතො ච විඤ්ඤූනං සබ්‍රහ්මචාරීනං; පහොති චායස්මා මහාකච්චානො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජිතුං. විභජතායස්මා මහාකච්චානො අගරුං කරිත්වා’’ති [අගරුකරිත්වා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)].

‘‘තෙන හාවුසො, සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවමාවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො මහාකච්චානස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා මහාකච්චානො එතදවොච –

‘‘යං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය…පෙ….
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

ඉමස්ස ඛො අහං, ආවුසො, භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි –

282. ''කථඤ්ච, ආවුසො, අතීතං අන්වාගමෙති? ඉති මෙ චක්ඛු අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති රූපාති – තත්ථ ඡන්දරාගප්පටිබද්ධං [ඡන්දරාගප්පටිබන්ධං (ක.)] හොති විඤ්ඤාණං, ඡන්දරාගප්පටිබද්ධත්තා විඤ්ඤාණස්ස තදභිනන්දති, තදභිනන්දන්තො අතීතං අන්වාගමෙති. ඉති මෙ සොතං අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති සද්දාති...පෙ.... ඉති මෙ ඝානං අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති ගන්ධාති... ඉති මෙ ජිව්හා අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති රසාති... ඉති මෙ කායො අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති ඵොට්ඨබ්බාති... ඉති මෙ මනො අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති ධම්මාති – තත්ථ ඡන්දරාගප්පටිබද්ධං හොති විඤ්ඤාණං, ඡන්දරාගප්පටිබද්ධත්තා විඤ්ඤාණස්ස තදභිනන්දති, තදභිනන්දන්තො අතීතං අන්වාගමෙති – එවං ඛො, ආවුසො, අතීතං අන්වාගමෙති.

''කථඤ්ච , ආවුසො, අතීතං නාන්වාගමෙති? ඉති මෙ චක්ඛු අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති රූපාති – තත්ථ න ඡන්දරාගප්පටිබද්ධං හොති විඤ්ඤාණං, න ඡන්දරාගප්පටිබද්ධත්තා විඤ්ඤාණස්ස න තදභිනන්දති, න තදභිනන්දන්තො අතීතං නාන්වාගමෙති. ඉති මෙ සොතං අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති සද්දාති...පෙ.... ඉති මෙ ඝානං අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති ගන්ධාති... ඉති මෙ ජිව්හා අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති රසාති... ඉති මෙ කායො අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති ඵොට්ඨබ්බාති... ඉති මෙ මනො අහොසි අතීතමද්ධානං ඉති ධම්මාති – තත්ථ න ඡන්දරාගප්පටිබද්ධං හොති විඤ්ඤාණං, න ඡන්දරාගප්පටිබද්ධත්තා විඤ්ඤාණස්ස, න තදභිනන්දති, න තදභිනන්දන්තො අතීතං නාන්වාගමෙති – එවං ඛො, ආවුසො, අතීතං නාන්වාගමෙති.

283. ''කථඤ්ච , ආවුසො, අනාගතං පටිකඞ්ඛති? ඉති මෙ චක්ඛු සියා අනාගතමද්ධානං ඉති රූපාති – අප්පටිලද්ධස්ස පටිලාභාය චිත්තං පණිදහති, චෙතසො පණිධානපච්චයා තදභිනන්දති, තදභිනන්දන්තො අනාගතං පටිකඞ්ඛති. ඉති මෙ සොතං සියා අනාගතමද්ධානං ඉති සද්දාති...පෙ.... ඉති මෙ ඝානං සියා අනාගතමද්ධානං ඉති ගන්ධාති... ඉති මෙ ජිව්හා සියා අනාගතමද්ධානං ඉති රසාති... ඉති මෙ කායො සියා අනාගතමද්ධානං ඉති ඵොට්ඨබ්බාති... ඉති මෙ මනො සියා අනාගතමද්ධානං ඉති ධම්මාති – අප්පටිලද්ධස්ස පටිලාභාය චිත්තං පණිදහති, චෙතසො පණිධානපච්චයා තදභිනන්දති, තදභිනන්දන්තො අනාගතං පටිකඞ්ඛති – එවං ඛො, ආවුසො, අනාගතං පටිකඞ්ඛති.

''කථඤ්ච, ආවුසො, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති? ඉති මෙ චක්ඛු සියා අනාගතමද්ධානං ඉති රූපාති – අප්පටිලද්ධස්ස පටිලාභාය චිත්තං නප්පණිදහති , චෙතසො අප්පණිධානපච්චයා න තදභිනන්දති, න තදභිනන්දන්තො අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති. ඉති මෙ සොතං සියා අනාගතමද්ධානං ඉති සද්දාති...පෙ.... ඉති මෙ ඝානං සියා අනාගතමද්ධානං ඉති ගන්ධාති... ඉති මෙ ජිව්හා සියා අනාගතමද්ධානං ඉති රසාති... ඉති මෙ කායො සියා අනාගතමද්ධානං ඉති ඵොට්ඨබ්බාති... ඉති මෙ මනො සියා අනාගතමද්ධානං ඉති ධම්මාති – අප්පටිලද්ධස්ස පටිලාභාය චිත්තං නප්පණිදහති, චෙතසො අප්පණිධානපච්චයා න තදභිනන්දති, න තදභිනන්දන්තො අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති – එවං ඛො, ආවුසො, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති.

284. ''කථඤ්ච, ආවුසො, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති? යඤ්චාවුසො, චක්ඛු යෙ ච රූපා – උභයමෙතං පච්චුප්පන්නං. තස්මිං චෙ පච්චුප්පන්නෙ ඡන්දරාගප්පටිබද්ධං හොති විඤ්ඤාණං, ඡන්දරාගප්පටිබද්ධත්තා විඤ්ඤාණස්ස තදභිනන්දති, තදභිනන්දන්තො පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති. යඤ්චාවුසො, සොතං යෙ ච සද්දා...පෙ.... යඤ්චාවුසො, ඝානං යෙ ච ගන්ධා... යා චාවුසො, ජිව්හා යෙ ච රසා... යො චාවුසො, කායො යෙ ච ඵොට්ඨබ්බා... යො චාවුසො, මනො යෙ ච ධම්මා – උභයමෙතං පච්චුප්පන්නං. තස්මිං චෙ පච්චුප්පන්නෙ ඡන්දරාගප්පටිබද්ධං හොති විඤ්ඤාණං, ඡන්දරාගප්පටිබද්ධත්තා විඤ්ඤාණස්ස තදභිනන්දති, තදභිනන්දන්තො පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති – එවං ඛො, ආවුසො, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති.

''කථඤ්ච , ආවුසො, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති? යඤ්චාවුසො, චක්ඛු යෙ ච රූපා – උභයමෙතං පච්චුප්පන්නං. තස්මිං චෙ පච්චුප්පන්නෙ න ඡන්දරාගප්පටිබද්ධං හොති විඤ්ඤාණං, න ඡන්දරාගප්පටිබද්ධත්තා විඤ්ඤාණස්ස න තදභිනන්දති, න තදභිනන්දන්තො පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති. යඤ්චාවුසො, සොතං යෙ ච සද්දා...පෙ.... යඤ්චාවුසො, ඝානං යෙ ච ගන්ධා... යා චාවුසො, ජිව්හා යෙ ච රසා... යො චාවුසො, කායො යෙ ච ඵොට්ඨබ්බා... යො චාවුසො, මනො යෙ ච ධම්මා – උභයමෙතං පච්චුප්පන්නං. තස්මිං චෙ පච්චුප්පන්නෙ න ඡන්දරාගප්පටිබද්ධං හොති විඤ්ඤාණං, න ඡන්දරාගප්පටිබද්ධත්තා විඤ්ඤාණස්ස න තදභිනන්දති, න තදභිනන්දන්තො පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති – එවං ඛො, ආවුසො, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති.

285. ''යං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො –

> ''අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය...පෙ....
> තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී''ති.

‘‘ඉමස්ස ඛො අහං, ආවුසො, භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි. ආකඞ්ඛමානා ච පන තුම්හෙ ආයස්මන්තො භගවන්තංයෙව උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාථ, යථා වො භගවා බ්‍යාකරොති තථා නං ධාරෙය්‍යාථා’’ති.

අථ ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො මහාකච්චානස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං – ‘‘යං ඛො නො, භන්තෙ, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය…පෙ….
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

තෙසං නො, භන්තෙ, අම්හාකං, අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො, එතදහොසි – ‘‘ඉදං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;
යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

‘‘පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

‘‘අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං, කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා.

‘‘එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

‘‘‘කො නු ඛො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජෙය්‍යා’ති? තෙසං නො, භන්තෙ, අම්හාකං එතදහොසි – ‘අයං ඛො ආයස්මා මහාකච්චානො සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතො සම්භාවිතො ච විඤ්ඤූනං සබ්‍රහ්මචාරීනං. පහොති චායස්මා මහාකච්චානො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජිතුං. යංනූන මයං යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යාම; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාමා’ති. අථ ඛො මයං, භන්තෙ, යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමිම්හ; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතමත්ථං පටිපුච්ඡිම්හ. තෙසං නො, භන්තෙ, ආයස්මතා මහාකච්චානෙන ඉමෙහි ආකාරෙහි ඉමෙහි පදෙහි ඉමෙහි බ්‍යඤ්ජනෙහි අත්ථො විභත්තො’’ති.

‘‘පණ්ඩිතො, භික්ඛවෙ, මහාකච්චානො; මහාපඤ්ඤො, භික්ඛවෙ මහාකච්චානො. මං චෙපි තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාථ, අහම්පි තං එවමෙවං බ්‍යාකරෙය්‍යං යථා තං මහාකච්චානෙන බ්‍යාකතං. එසො, චෙවෙතස්ස අත්ථො. එවඤ්ච නං ධාරෙථා’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

මහාකච්චානභද්දෙකරත්තසුත්තං නිට්ඨිතං තතියං.

4. ලොමසකඞ්ගියභද්දෙකරත්තසුත්තං

286. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ලොමසකඞ්ගියො [ලොමසකකඞ්ගියො (ටීකා)] සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. අථ ඛො චන්දනො දෙවපුත්තො අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණො කෙවලකප්පං නිග්‍රොධාරාමං ඔභාසෙත්වා යෙනායස්මා ලොමසකඞ්ගියො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො චන්දනො දෙවපුත්තො ආයස්මන්තං ලොමසකඞ්ගියං එතදවොච – ‘‘ධාරෙසි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්චා’’ති? ‘‘න ඛො අහං, ආවුසො, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. ත්වං පනාවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්චා’’ති? ‘‘අහම්පි ඛො, භික්ඛු, න ධාරෙමි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. ධාරෙසි පන ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තියො ගාථා’’ති? ‘‘න ඛො අහං, ආවුසො, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තියො ගාථා. ත්වං පනාවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තියො ගාථා’’ති? ‘‘ධාරෙමි ඛො අහං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තියො ගාථා’’ති. ‘‘යථා කථං පන ත්වං, ආවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තියො ගාථා’’ති? ‘‘එකමිදං,

භික්ඛු, සමයං භගවා දෙවෙසු තාවතිංසෙසු විහරති පාරිච්ඡත්තකමූලෙ පණ්ඩුකම්බලසිලායං. තත්‍ර භගවා දෙවානං තාවතිංසානං භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච අභාසි –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;
යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

‘‘පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

‘‘අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං, කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා.

‘‘එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

‘‘එවං ඛො අහං, භික්ඛු, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තියො ගාථා. උග්ගණ්හාහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච; පරියාපුණාහි ත්වං , භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච; ධාරෙහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. අත්ථසංහිතො, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසො ච විභඞ්ගො ච ආදිබ්‍රහ්මචරියකො’’ති. ඉදමවොච චන්දනො දෙවපුත්තො. ඉදං වත්වා තත්ථෙවන්තරධායි.

287. අථ ඛො ආයස්මා ලොමසකඞ්ගියො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන සෙනාසනං සංසාමෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන සාවත්ථි තෙන චාරිකං පක්කාමි. අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො යෙන සාවත්ථි ජෙතවනං අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ලොමසකඞ්ගියො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘එකමිදාහං, භන්තෙ, සමයං සක්කෙසු විහරාමි කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. අථ ඛො, භන්තෙ, අඤ්ඤතරො දෙවපුත්තො අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණො කෙවලකප්පං නිග්‍රොධාරාමං ඔභාසෙත්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො, භන්තෙ, සො දෙවපුත්තො මං එතදවොච – ‘ධාරෙසි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්චා’ති? එවං වුත්තෙ අහං, භන්තෙ, තං දෙවපුත්තං එතදවොචං – ‘න ඛො අහං, ආවුසො, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. ත්වං පනාවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්චා’ති? ‘අහම්පි ඛො, භික්ඛු, න ධාරෙමි භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. ධාරෙසි පන ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තියො ගාථා’ති? ‘න ඛො අහං, ආවුසො, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තියො ගාථා. ත්වං පනාවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තියො ගාථා’ති? ‘ධාරෙමි ඛො අහං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තියො ගාථා’ති. ‘යථා කථං පන ත්වං, ආවුසො, ධාරෙසි භද්දෙකරත්තියො ගාථා’ති? එකමිදං, භික්ඛු, සමයං භගවා දෙවෙසු තාවතිංසෙසු විහරති පාරිච්ඡත්තකමූලෙ පණ්ඩුකම්බලසිලායං . තත්‍ර ඛො භගවා දෙවානං තාවතිංසානං භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච අභාසි –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය…පෙ….
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

‘‘එවං ඛො අහං, භික්ඛු, ධාරෙමි භද්දෙකරත්තියො ගාථා. උග්ගණ්හාහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච; පරියාපුණාහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච; ධාරෙහි ත්වං, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච. අත්ථසංහිතො, භික්ඛු, භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසො ච විභඞ්ගො ච ආදිබ්‍රහ්මචරියකො’ති. ඉදමවොච, භන්තෙ, සො දෙවපුත්තො; ඉදං වත්වා තත්ථෙවන්තරධායි. සාධු මෙ, භන්තෙ, භගවා භද්දෙකරත්තස්ස උද්දෙසඤ්ච විභඞ්ගඤ්ච දෙසෙතූ’’ති.

288. ‘‘ජානාසි පන ත්වං, භික්ඛු, තං දෙවපුත්ත’’න්ති? ‘‘න ඛො අහං, භන්තෙ, ජානාමි තං දෙවපුත්ත’’න්ති. ‘‘චන්දනො නාම සො, භික්ඛු, දෙවපුත්තො. චන්දනො, භික්ඛු, දෙවපුත්තො අට්ඨිං කත්වා [අට්ඨිකත්වා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] මනසිකත්වා සබ්බචෙතසා [සබ්බං චෙතසො (සී. ස්‍යා. කං. පී.), සබ්බං චෙතසා (ක.)] සමන්නාහරිත්වා ඔහිතසොතො ධම්මං සුණාති. තෙන හි, භික්ඛු, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො ආයස්මා ලොමසකඞ්ගියො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;
යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

‘‘පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

‘‘අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං, කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා;

‘‘එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනි’’.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛු, අතීතං අන්වාගමෙති…පෙ…. එවං ඛො, භික්ඛු, අතීතං අන්වාගමෙති. කථඤ්ච , භික්ඛු, අතීතං නාන්වාගමෙති…පෙ…. එවං ඛො, භික්ඛු, අතීතං නාන්වාගමෙති. කථඤ්ච, භික්ඛු, අනාගතං පටිකඞ්ඛති…පෙ…. එවං ඛො, භික්ඛු, අනාගතං පටිකඞ්ඛති. කථඤ්ච, භික්ඛු, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති…පෙ…. එවං ඛො, භික්ඛු, අනාගතං නප්පටිකඞ්ඛති. කථඤ්ච, භික්ඛු, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති…පෙ…. එවං ඛො, භික්ඛු, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු සංහීරති. කථඤ්ච, භික්ඛු, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති…පෙ…. එවං ඛො, භික්ඛු, පච්චුප්පන්නෙසු ධම්මෙසු න සංහීරති.

‘‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පටිකඞ්ඛෙ අනාගතං;
යදතීතං පහීනං තං, අප්පත්තඤ්ච අනාගතං.

‘‘පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං, තත්ථ තත්ථ විපස්සති;
අසංහීරං අසංකුප්පං, තං විද්වා මනුබ්‍රූහයෙ.

‘‘අජ්ජෙව කිච්චමාතප්පං, කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ;
න හි නො සඞ්ගරං තෙන, මහාසෙනෙන මච්චුනා.

‘‘එවං විහාරිං ආතාපිං, අහොරත්තමතන්දිතං;
තං වෙ භද්දෙකරත්තොති, සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ලොමසකඞ්ගියො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

ලොමසකඞ්ගියභද්දෙකරත්තසුත්තං නිට්ඨිතං චතුත්ථං.

5. චූළකම්මවිභඞ්ගසුත්තං [සුභසුත්තන්තිපි වුච්චති]

289. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ, අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො සුභො මාණවො තොදෙය්‍යපුත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සුභො මාණවො තොදෙය්‍යපුත්තො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘කො නු ඛො, භො ගොතම, හෙතු කො පච්චයො යෙන මනුස්සානංයෙව සතං මනුස්සභූතානං දිස්සන්ති හීනප්පණීතතා? දිස්සන්ති හි, භො ගොතම, මනුස්සා අප්පායුකා, දිස්සන්ති දීඝායුකා; දිස්සන්ති බව්හාබාධා [බහ්වාබාධා (ස්‍යා. කං. ක.)], දිස්සන්ති අප්පාබාධා; දිස්සන්ති දුබ්බණ්ණා, දිස්සන්ති වණ්ණවන්තො; දිස්සන්ති අප්පෙසක්ඛා, දිස්සන්ති මහෙසක්ඛා; දිස්සන්ති අප්පභොගා, දිස්සන්ති මහාභොගා; දිස්සන්ති නීචකුලීනා, දිස්සන්ති උච්චාකුලීනා; දිස්සන්ති දුප්පඤ්ඤා, දිස්සන්ති පඤ්ඤවන්තො [පඤ්ඤාවන්තො (සී. පී.)] . කො නු ඛො, භො ගොතම, හෙතු කො පච්චයො යෙන මනුස්සානංයෙව සතං මනුස්සභූතානං දිස්සන්ති හීනප්පණීතතා’’ති?

‘‘කම්මස්සකා , මාණව, සත්තා කම්මදායාදා කම්මයොනී කම්මබන්ධූ [කම්මයොනි කම්මබන්ධු (සී.)] කම්මප්පටිසරණා. කම්මං සත්තෙ විභජති යදිදං – හීනප්පණීතතායා’’ති. න ඛො අහං ඉමස්ස භොතො ගොතමස්ස සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි. සාධු මෙ භවං ගොතමො තථා ධම්මං දෙසෙතු යථා අහං ඉමස්ස භොතො ගොතමස්ස සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානෙය්‍ය’’න්ති.

290. ‘‘තෙන හි, මාණව, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භො’’ති ඛො සුභො මාණවො තොදෙය්‍යපුත්තො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

‘‘ඉධ, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා පාණාතිපාතී හොති ලුද්දො ලොහිතපාණි හතපහතෙ නිවිට්ඨො අදයාපන්නො පාණභූතෙසු [සබ්බපාණභූතෙසු (සී. ක.)]. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන [සමාදිණ්ණෙන (පී. ක.)] කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති

අප්පායුකො හොති. අප්පායුකසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – පාණාතිපාතී හොති ලුද්දො ලොහිතපාණි හතපහතෙ නිවිට්ඨො අදයාපන්නො පාණභූතෙසු.

“ඉධ පන, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො, ලජ්ජී දයාපන්නො සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරති. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති දීඝායුකො හොති. දීඝායුකසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො, ලජ්ජී දයාපන්නො සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරති.

291. “ඉධ , මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා සත්තානං විහෙඨකජාතිකො හොති, පාණිනා වා ලෙඩ්ඩුනා වා දණ්ඩෙන වා සත්ථෙන වා. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති බව්හාබාධො හොති. බව්හාබාධසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – සත්තානං විහෙඨකජාතිකො හොති පාණිනා වා ලෙඩ්ඩුනා වා දණ්ඩෙන වා සත්ථෙන වා.

“ඉධ පන, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා සත්තානං අවිහෙඨකජාතිකො හොති පාණිනා වා ලෙඩ්ඩුනා වා දණ්ඩෙන වා සත්ථෙන වා. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති අප්පාබාධො හොති. අප්පාබාධසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – සත්තානං අවිහෙඨකජාතිකො හොති පාණිනා වා ලෙඩ්ඩුනා වා දණ්ඩෙන වා සත්ථෙන වා.

292. “ඉධ, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා කොධනො හොති උපායාසබහුලො. අප්පම්පි වුත්තො සමානො අභිසජ්ජති කුප්පති බ්‍යාපජ්ජති පතිට්ඨීයති කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති දුබ්බණ්ණො හොති. දුබ්බණ්ණසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – කොධනො හොති උපායාසබහුලො; අප්පම්පි වුත්තො සමානො අභිසජ්ජති කුප්පති බ්‍යාපජ්ජති පතිට්ඨීයති කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති.

“ඉධ පන, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා අක්කොධනො හොති අනුපායාසබහුලො; බහුම්පි වුත්තො සමානො නාභිසජ්ජති න කුප්පති න බ්‍යාපජ්ජති න පතිට්ඨීයති න කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති පාසාදිකො හොති. පාසාදිකසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – අක්කොධනො හොති අනුපායාසබහුලො; බහුම්පි වුත්තො සමානො නාභිසජ්ජති න කුප්පති න බ්‍යාපජ්ජති න පතිට්ඨීයති න කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති.

293. “ඉධ, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා ඉස්සාමනකො හොති; පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු ඉස්සති උපදුස්සති ඉස්සං බන්ධති. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති අප්පෙසක්ඛො හොති. අප්පෙසක්ඛසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – ඉස්සාමනකො හොති; පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු ඉස්සති උපදුස්සති ඉස්සං බන්ධති.

“ඉධ පන, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා අනිස්සාමනකො හොති; පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු න ඉස්සති න උපදුස්සති න ඉස්සං බන්ධති. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති මහෙසක්ඛො හොති. මහෙසක්ඛසංවත්තනිකා එසා, මාණව , පටිපදා යදිදං – අනිස්සාමනකො හොති; පරලාභසක්කාරගරුකාරමානනවන්දනපූජනාසු න ඉස්සති න උපදුස්සති න ඉස්සං බන්ධති.

294. “ඉධ, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා න දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති අප්පභොගො හොති.

අප්පභොගසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – න දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං.

‘‘ඉධ පන, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති මහාභොගො හොති. මහාභොගසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – දාතා හොති සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා අන්නං පානං වත්ථං යානං මාලාගන්ධවිලෙපනං සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යං.

295. ‘‘ඉධ, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා ථද්ධො හොති අතිමානී – අභිවාදෙතබ්බං න අභිවාදෙති, පච්චුට්ඨාතබ්බං න පච්චුට්ඨෙති, ආසනාරහස්ස න ආසනං දෙති, මග්ගාරහස්ස න මග්ගං දෙති, සක්කාතබ්බං න සක්කරොති, ගරුකාතබ්බං න ගරුකරොති, මානෙතබ්බං න මානෙති, පූජෙතබ්බං න පූජෙති. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති නීචකුලීනො හොති. නීචකුලීනසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – ථද්ධො හොති අතිමානී; අභිවාදෙතබ්බං න අභිවාදෙති, පච්චුට්ඨාතබ්බං න පච්චුට්ඨෙති, ආසනාරහස්ස න ආසනං දෙති, මග්ගාරහස්ස න මග්ගං දෙති, සක්කාතබ්බං න සක්කරොති, ගරුකාතබ්බං න ගරුකරොති, මානෙතබ්බං න මානෙති, පූජෙතබ්බං න පූජෙති.

‘‘ඉධ පන, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා අත්ථද්ධො හොති අනතිමානී; අභිවාදෙතබ්බං අභිවාදෙති, පච්චුට්ඨාතබ්බං පච්චුට්ඨෙති, ආසනාරහස්ස ආසනං දෙති, මග්ගාරහස්ස මග්ගං දෙති, සක්කාතබ්බං සක්කරොති, ගරුකාතබ්බං ගරුකරොති, මානෙතබ්බං මානෙති, පූජෙතබ්බං පූජෙති. සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති උච්චාකුලීනො හොති. උච්චාකුලීනසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – අත්ථද්ධො හොති අනතිමානී; අභිවාදෙතබ්බං අභිවාදෙති, පච්චුට්ඨාතබ්බං පච්චුට්ඨෙති, ආසනාරහස්ස ආසනං දෙති, මග්ගාරහස්ස මග්ගං දෙති, සක්කාතබ්බං සක්කරොති, ගරුකාතබ්බං ගරුකරොති, මානෙතබ්බං මානෙති, පූජෙතබ්බං පූජෙති.

296. ‘‘ඉධ, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා උපසඞ්කමිත්වා න පරිපුච්ඡිතා හොති – ‘කිං, භන්තෙ, කුසලං, කිං අකුසලං; කිං සාවජ්ජං, කිං අනවජ්ජං; කිං සෙවිතබ්බං, කිං න සෙවිතබ්බං; කිං මෙ කරීයමානං දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය හොති, කිං වා පන මෙ කරීයමානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය හොතී’ති? සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති දුප්පඤ්ඤො හොති. දුප්පඤ්ඤසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා උපසඞ්කමිත්වා න පරිපුච්ඡිතා හොති – ‘කිං, භන්තෙ, කුසලං, කිං අකුසලං; කිං සාවජ්ජං, කිං අනවජ්ජං; කිං සෙවිතබ්බං, කිං න සෙවිතබ්බං ; කිං මෙ කරීයමානං දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය හොති, කිං වා පන මෙ කරීයමානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය හොතී’’’ති?

‘‘ඉධ පන, මාණව, එකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා උපසඞ්කමිත්වා පරිපුච්ඡිතා හොති – ‘කිං, භන්තෙ, කුසලං, කිං අකුසලං; කිං සාවජ්ජං, කිං අනවජ්ජං; කිං සෙවිතබ්බං, කිං න සෙවිතබ්බං; කිං මෙ කරීයමානං දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය හොති, කිං වා පන මෙ කරීයමානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය හොතී’ති? සො තෙන කම්මෙන එවං සමත්තෙන එවං සමාදින්නෙන කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. නො චෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, සචෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති යත්ථ යත්ථ පච්චාජායති මහාපඤ්ඤො හොති. මහාපඤ්ඤසංවත්තනිකා එසා, මාණව, පටිපදා යදිදං – සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා උපසඞ්කමිත්වා පරිපුච්ඡිතා හොති – ‘කිං, භන්තෙ, කුසලං, කිං අකුසලං; කිං සාවජ්ජං, කිං අනවජ්ජං; කිං සෙවිතබ්බං , කිං න සෙවිතබ්බං; කිං මෙ කරීයමානං දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය හොති, කිං වා පන මෙ කරීයමානං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය හොතී’’’ති?

297. ‘‘ඉති ඛො, මාණව, අප්පායුකසංවත්තනිකා පටිපදා අප්පායුකත්තං උපනෙති, දීඝායුකසංවත්තනිකා පටිපදා දීඝායුකත්තං උපනෙති; බව්හාබාධසංවත්තනිකා පටිපදා බව්හාබාධත්තං උපනෙති, අප්පාබාධසංවත්තනිකා පටිපදා අප්පාබාධත්තං උපනෙති; දුබ්බණ්ණසංවත්තනිකා පටිපදා දුබ්බණ්ණත්තං උපනෙති, පාසාදිකසංවත්තනිකා පටිපදා පාසාදිකත්තං උපනෙති; අප්පෙසක්ඛසංවත්තනිකා පටිපදා අප්පෙසක්ඛත්තං උපනෙති, මහෙසක්ඛසංවත්තනිකා පටිපදා මහෙසක්ඛත්තං උපනෙති; අප්පභොගසංවත්තනිකා පටිපදා අප්පභොගත්තං උපනෙති, මහාභොගසංවත්තනිකා පටිපදා මහාභොගත්තං උපනෙති; නීචකුලීනසංවත්තනිකා පටිපදා නීචකුලීනත්තං උපනෙති, උච්චාකුලීනසංවත්තනිකා පටිපදා උච්චාකුලීනත්තං උපනෙති; දුප්පඤ්ඤසංවත්තනිකා පටිපදා දුප්පඤ්ඤත්තං උපනෙති, මහාපඤ්ඤසංවත්තනිකා පටිපදා මහාපඤ්ඤත්තං උපනෙති. කම්මස්සකා, මාණව, සත්තා කම්මදායාදා කම්මයොනී කම්මබන්ධූ කම්මප්පටිසරණා. කම්මං සත්තෙ විභජති යදිදං – හීනප්පණීතතායා’’ති.

එවං වුත්තෙ, සුභො මාණවො තොදෙය්‍යපුත්තො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම! සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – ‘චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තී’ති; එවමෙවං භොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එසාහං භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමි ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති.

චූළකම්මවිභඞ්ගසුත්තං නිට්ඨිතං පඤ්චමං.

6. මහාකම්මවිභඞ්ගසුත්තං

298. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා සමිද්ධි අරඤ්ඤකුටිකායං විහරති. අථ ඛො පොතලිපුත්තො පරිබ්බාජකො ජඞ්ඝාවිහාරං අනුචඞ්කමමානො අනුවිචරමානො යෙනායස්මා සමිද්ධි තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සමිද්ධිනා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො පොතලිපුත්තො පරිබ්බාජකො ආයස්මන්තං සමිද්ධිං එතදවොච – ‘‘සම්මුඛා මෙතං, ආවුසො සමිද්ධි, සමණස්ස ගොතමස්ස සුතං, සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘මොඝං කායකම්මං මොඝං වචීකම්මං, මනොකම්මමෙව සච්ච’න්ති. අත්ථි ච සා [අත්ථි චෙසා (සී. ක.)] සමාපත්ති යං සමාපත්තිං සමාපන්නො න කිඤ්චි වෙදියතී’’ති? ‘‘මා හෙවං, ආවුසො පොතලිපුත්ත, අවච; (මා හෙවං, ආවුසො පොතලිපුත්ත, අවච;) [( ) ස්‍යා. කං. පොත්ථකෙසු නත්ථි] මා භගවන්තං අබ්භාචික්ඛි. න හි සාධු භගවතො අබ්භක්ඛානං. න හි භගවා එවං වදෙය්‍ය – ‘මොඝං කායකම්මං මොඝං වචීකම්මං, මනොකම්මමෙව සච්ච’න්ති. අත්ථි ච ඛො [අත්ථි චෙව ඛො (සී. ක.)] සා, ආවුසො, සමාපත්ති යං සමාපත්තිං සමාපන්නො න කිඤ්චි වෙදියතී’’ති. ‘‘කීවචිරං පබ්බජිතොසි, ආවුසො සමිද්ධී’’ති? ‘‘න චිරං, ආවුසො! තීණි වස්සානී’’ති. ‘‘එත්ථ දානි මයං ථෙරෙ භික්ඛූ කිං වක්ඛාම, යත්‍ර හි නාම එවංනවො භික්ඛු [නවකෙන භික්ඛුනා (ක.)] සත්ථාරං පරිරක්ඛිතබ්බං මඤ්ඤිස්සති. සඤ්චෙතනිකං, ආවුසො සමිද්ධි, කම්මං කත්වා කායෙන වාචාය මනසා කිං සො වෙදියතී’’ති? ‘‘සඤ්චෙතනිකං, ආවුසො පොතලිපුත්ත, කම්මං කත්වා කායෙන වාචාය මනසා දුක්ඛං සො වෙදියතී’’ති. අථ ඛො පොතලිපුත්තො පරිබ්බාජකො ආයස්මතො සමිද්ධිස්ස භාසිතං නෙව අභිනන්දි නප්පටික්කොසි; අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි.

299. අථ ඛො ආයස්මා සමිද්ධි අචිරපක්කන්තෙ පොතලිපුත්තෙ පරිබ්බාජකෙ යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා ආනන්දෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සමිද්ධි යාවතකො අහොසි පොතලිපුත්තෙන පරිබ්බාජකෙන සද්ධිං කථාසල්ලාපො තං සබ්බං ආයස්මතො ආනන්දස්ස ආරොචෙසි.

එවං වුත්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො ආයස්මන්තං සමිද්ධිං එතදවොච – ‘‘අත්ථි ඛො ඉදං, ආවුසො සමිද්ධි, කථාපාභතං භගවන්තං දස්සනාය. ආයාමාවුසො සමිද්ධි, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිස්සාම; උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං භගවතො ආරොචෙස්සාම. යථා නො භගවා බ්‍යාකරිස්සති තථා නං ධාරෙස්සාමා’’ති. ‘‘එවමාවුසො’’ති ඛො ආයස්මා සමිද්ධි ආයස්මතො ආනන්දස්ස පච්චස්සොසි.

අථ ඛො ආයස්මා ච ආනන්දො ආයස්මා ච සමිද්ධි යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො යාවතකො අහොසි ආයස්මතො සමිද්ධිස්ස පොතලිපුත්තෙන පරිබ්බාජකෙන සද්ධිං කථාසල්ලාපො තං සබ්බං භගවතො ආරොචෙසි. එවං වුත්තෙ, භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ‘‘දස්සනම්පි ඛො අහං, ආනන්ද, පොතලිපුත්තස්ස පරිබ්බාජකස්ස නාභිජානාමි, කුතො පනෙවරූපං කථාසල්ලාපං? ඉමිනා ච, ආනන්ද, සමිද්ධිනා මොඝපුරිසෙන පොතලිපුත්තස්ස පරිබ්බාජකස්ස විභජ්ජබ්‍යාකරණීයො පඤ්හො එකංසෙන බ්‍යාකතො’’ති. එවං වුත්තෙ, ආයස්මා උදායී භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සචෙ පන [කිං පන (ක.)], භන්තෙ, ආයස්මතා සමිද්ධිනා ඉදං සන්ධාය භාසිතං – යං කිඤ්චි වෙදයිතං තං දුක්ඛස්මි’’න්ති.

300. අථ ඛො [එවං වුත්තෙ (ස්‍යා. කං.)] භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ‘‘පස්සසි නො ත්වං, ආනන්ද, ඉමස්ස උදායිස්ස මොඝපුරිසස්ස උම්මඞ්ගං [උම්මග්ගං (සී. ස්‍යා. කං. පී.), උමඞ්ගං (ක.)]? අඤ්ඤාසිං ඛො අහං, ආනන්ද – ‘ඉදානෙවායං උදායී මොඝපුරිසො උම්මුජ්ජමානො අයොනිසො උම්මුජ්ජිස්සතී’ති. ආදිංයෙව [ආදිසොච (සී. පී.), ආදියෙව (ක.)], ආනන්ද, පොතලිපුත්තෙන පරිබ්බාජකෙන තිස්සො වෙදනා පුච්ඡිතා. සචායං, ආනන්ද, සමිද්ධි මොඝපුරිසො පොතලිපුත්තස්ස පරිබ්බාජකස්ස එවං පුට්ඨො එවං බ්‍යාකරෙය්‍ය – ‘සඤ්චෙතනිකං, ආවුසො පොතලිපුත්ත, කම්මං කත්වා කායෙන වාචාය මනසා සුඛවෙදනීයං සුඛං සො වෙදයති; සඤ්චෙතනිකං, ආවුසො පොතලිපුත්ත, කම්මං කත්වා කායෙන වාචාය මනසා දුක්ඛවෙදනීයං දුක්ඛං සො වෙදයති; සඤ්චෙතනිකං, ආවුසො පොතලිපුත්ත, කම්මං කත්වා කායෙන වාචාය මනසා අදුක්ඛමසුඛවෙදනීයං අදුක්ඛමසුඛං සො වෙදයතී’ති. එවං බ්‍යාකරමානො ඛො, ආනන්ද, සමිද්ධි මොඝපුරිසො පොතලිපුත්තස්ස පරිබ්බාජකස්ස සම්මා (බ්‍යාකරමානො) [( ) නත්ථි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] බ්‍යාකරෙය්‍ය. අපි ච, ආනන්ද, කෙ ච [කෙචි (ක.)] අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා බාලා

අබ්‍යත්තා කෙ ච තථාගතස්ස මහාකම්මවිභඞ්ගං ජානිස්සන්ති? සචෙ තුම්හෙ, ආනන්ද, සුණෙය්‍යාථ තථාගතස්ස මහාකම්මවිභඞ්ගං විභජන්තස්සා''ති.

''එතස්ස, භගවා, කාලො, එතස්ස, සුගත, කාලො යං භගවා මහාකම්මවිභඞ්ගං විභජෙය්‍ය . භගවතො සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී''ති. ''තෙන හානන්ද, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

''චත්තාරොමෙ, ආනන්ද, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ චත්තාරො? ඉධානන්ද, එකච්චො පුග්ගලො ඉධ පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො හොති, ඵරුසවාචො හොති, සම්ඵප්පලාපී හොති, අභිජ්ඣාලු හොති, බ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, මිච්ඡාදිට්ඨී හොති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති.

''ඉධ පනානන්ද, එකච්චො පුග්ගලො ඉධ පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො හොති, ඵරුසවාචො හොති, සම්ඵප්පලාපී හොති, අභිජ්ඣාලු හොති, බ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, මිච්ඡාදිට්ඨී හොති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති.

''ඉධානන්ද, එකච්චො පුග්ගලො ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති, අනභිජ්ඣාලු හොති, අබ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, සම්මාදිට්ඨී හොති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති.

''ඉධ පනානන්ද, එකච්චො පුග්ගලො ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති, අනභිජ්ඣාලු හොති, අබ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, සම්මාදිට්ඨී හොති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති.

301. ''ඉධානන්ද, එකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා ආතප්පමන්වාය පධානමන්වාය අනුයොගමන්වාය අප්පමාදමන්වාය සම්මාමනසිකාරමන්වාය තථාරූපං චෙතොසමාධිං ඵුසති යථාසමාහිතෙ චිත්තෙ දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන අමුං පුග්ගලං පස්සති – ඉධ පාණාතිපාතිං අදින්නාදායිං කාමෙසුමිච්ඡාචාරිං මුසාවාදිං පිසුණවාචං ඵරුසවාචං සම්ඵප්පලාපිං අභිජ්ඣාලුං බ්‍යාපන්නචිත්තං මිච්ඡාදිට්ඨිං කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සති අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නං. සො එවමාහ – 'අත්ථි කිර, භො, පාපකානි කම්මානි, අත්ථි දුච්චරිතස්ස විපාකො. අමාහං [අපාහං (සී. පී. ක.) අමුං + අහං = අමාහං-ඉති පදවිභාගො] පුග්ගලං අද්දසං ඉධ පාණාතිපාතිං අදින්නාදායිං…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨිං කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සාමි අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්න'න්ති. සො එවමාහ – 'යො කිර, භො, පාණාතිපාතී අදින්නාදායී…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨී, සබ්බො සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. යෙ එවං ජානන්ති, තෙ සම්මා ජානන්ති; යෙ අඤ්ඤථා ජානන්ති, මිච්ඡා තෙසං ඤාණ'න්ති [මිච්ඡා තෙ සඤ්ජානන්ති (ක.)]. ඉති සො යදෙව තස්ස සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙව තත්ථ ථාමසා පරාමාසා [පරාමස්ස (සී. පී.)] අභිනිවිස්ස වොහරති – 'ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'''න්ති.

''ඉධ පනානන්ද, එකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා ආතප්පමන්වාය පධානමන්වාය අනුයොගමන්වාය අප්පමාදමන්වාය සම්මාමනසිකාරමන්වාය තථාරූපං චෙතොසමාධිං ඵුසති යථාසමාහිතෙ චිත්තෙ දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන අමුං පුග්ගලං පස්සති – ඉධ පාණාතිපාතිං අදින්නාදායිං…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨිං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සති සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නං. සො එවමාහ – 'නත්ථි කිර, භො, පාපකානි කම්මානි, නත්ථි දුච්චරිතස්ස විපාකො. අමාහං පුග්ගලං අද්දසං – ඉධ පාණාතිපාතිං අදින්නාදායිං…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨිං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සාමි සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්න'න්ති. සො එවමාහ – 'යො කිර, භො, පාණාතිපාතී අදින්නාදායී…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨී, සබ්බො සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. යෙ එවං ජානන්ති තෙ සම්මා ජානන්ති; යෙ අඤ්ඤථා ජානන්ති, මිච්ඡා තෙසං ඤාණ'න්ති. ඉති සො යදෙව තස්ස සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙව තත්ථ ථාමසා පරාමාසා අභිනිවිස්ස වොහරති – 'ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'''න්ති.

''ඉධානන්ද, එකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා ආතප්පමන්වාය පධානමන්වාය අනුයොගමන්වාය අප්පමාදමන්වාය සම්මාමනසිකාරමන්වාය තථාරූපං චෙතොසමාධිං ඵුසති යථාසමාහිතෙ චිත්තෙ දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන අමුං පුග්ගලං පස්සති – ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතං අදින්නාදානා පටිවිරතං කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතං මුසාවාදා පටිවිරතං පිසුණාය වාචාය පටිවිරතං ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතං සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතං අනභිජ්ඣාලුං අබ්‍යාපන්නචිත්තං සම්මාදිට්ඨිං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සති සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නං. සො එවමාහ – 'අත්ථි කිර, භො, කල්‍යාණානි කම්මානි, අත්ථි සුචරිතස්ස විපාකො. අමාහං පුග්ගලං අද්දසං – ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතං අදින්නාදානා පටිවිරතං…පෙ…. සම්මාදිට්ඨිං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සාමි සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්න'න්ති. සො එවමාහ – 'යො කිර, භො, පාණාතිපාතා පටිවිරතො අදින්නාදානා පටිවිරතො…

පෙ.... සම්මාදිට්ඨී සබ්බො සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. යෙ එවං ජානන්ති තෙ සම්මා ජානන්ති; යෙ අඤ්ඤථා ජානන්ති, මිච්ඡා තෙසං ඤාණ'න්ති. ඉති සො යදෙව තස්ස සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙව තත්ථ ථාමසා පරාමාසා අභිනිවිස්ස වොහරති – 'ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'''න්ති.

''ඉධ පනානන්ද, එකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා ආතප්පමන්වාය පධානමන්වාය අනුයොගමන්වාය අප්පමාදමන්වාය සම්මාමනසිකාරමන්වාය තථාරූපං චෙතොසමාධිං ඵුසති යථාසමාහිතෙ චිත්තෙ දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන අමුං පුග්ගලං පස්සති – ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතං...පෙ.... සම්මාදිට්ඨිං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සති අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නං. සො එවමාහ – 'නත්ථි කිර, භො කල්‍යාණානි කම්මානි, නත්ථි සුචරිතස්ස විපාකො. අමාහං පුග්ගලං අද්දසං – ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතං අදින්නාදානා පටිවිරතං...පෙ.... සම්මාදිට්ඨිං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සාමි අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්න'න්ති. සො එවමාහ – 'යො කිර, භො, පාණාතිපාතා පටිවිරතො අදින්නාදානා පටිවිරතො...පෙ.... සම්මාදිට්ඨී, සබ්බො සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. යෙ එවං ජානන්ති තෙ සම්මා ජානන්ති; යෙ අඤ්ඤථා ජානන්ති, මිච්ඡා තෙසං ඤාණ'න්ති. ඉති සො යදෙව තස්ස සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙව තත්ථ ථාමසා පරාමාසා අභිනිවිස්ස වොහරති – 'ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'''න්ති.

302. ''තත්‍රානන්ද, ය්වායං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා එවමාහ – 'අත්ථි කිර, භො, පාපකානි කම්මානි, අත්ථි දුච්චරිතස්ස විපාකො'ති ඉදමස්ස අනුජානාමි; යම්පි සො එවමාහ – 'අමාහං පුග්ගලං අද්දසං – ඉධ පාණාතිපාතිං අදින්නාදායිං...පෙ.... මිච්ඡාදිට්ඨිං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සාමි අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්න'න්ති ඉදම්පිස්ස අනුජානාමි; යඤ්ච ඛො සො එවමාහ – 'යො කිර, භො, පාණාතිපාතී අදින්නාදායී...පෙ.... මිච්ඡාදිට්ඨී, සබ්බො සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජතී'ති ඉදමස්ස නානුජානාමි; යම්පි සො එවමාහ – 'යෙ එවං ජානන්ති තෙ සම්මා ජානන්ති; යෙ අඤ්ඤථා ජානන්ති, මිච්ඡා තෙසං ඤාණ'න්ති ඉදම්පිස්ස නානුජානාමි; යම්පි සො යදෙව තස්ස සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙව තත්ථ ථාමසා පරාමාසා අභිනිවිස්ස වොහරති – 'ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'න්ති ඉදම්පිස්ස නානුජානාමි. තං කිස්ස හෙතු? අඤ්ඤථා හි, ආනන්ද, තථාගතස්ස මහාකම්මවිභඞ්ගෙ ඤාණං හොති.

''තත්‍රානන්ද, ය්වායං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා එවමාහ – 'නත්ථි කිර, භො, පාපකානි කම්මානි, නත්ථි දුච්චරිතස්ස විපාකො'ති ඉදමස්ස නානුජානාමි; යඤ්ච ඛො සො එවමාහ – 'අමාහං පුග්ගලං අද්දසං – ඉධ පාණාතිපාතිං අදින්නාදායිං...පෙ.... මිච්ඡාදිට්ඨිං කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සාමි සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්න'න්ති ඉදමස්ස අනුජානාමි; යඤ්ච ඛො සො එවමාහ – 'යො කිර, භො, පාණාතිපාතී අදින්නාදායී...පෙ.... මිච්ඡාදිට්ඨී, සබ්බො සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජතී'ති ඉදමස්ස නානුජානාමි; යම්පි සො එවමාහ – 'යෙ එවං ජානන්ති තෙ සම්මා ජානන්ති; යෙ අඤ්ඤථා ජානන්ති, මිච්ඡා තෙසං ඤාණ'න්ති ඉදම්පිස්ස නානුජානාමි; යම්පි සො යදෙව තස්ස සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙව තත්ථ ථාමසා පරාමාසා අභිනිවිස්ස වොහරති – 'ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'න්ති ඉදම්පිස්ස නානුජානාමි. තං කිස්ස හෙතු? අඤ්ඤථා හි, ආනන්ද, තථාගතස්ස මහාකම්මවිභඞ්ගෙ ඤාණං හොති.

''තත්‍රානන්ද, ය්වායං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා එවමාහ – 'අත්ථි කිර, භො, කල්‍යාණානි කම්මානි, අත්ථි සුචරිතස්ස විපාකො'ති ඉදමස්ස අනුජානාමි; යම්පි සො එවමාහ – 'අමාහං පුග්ගලං අද්දසං – ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතං අදින්නාදානා පටිවිරතං...පෙ.... සම්මාදිට්ඨිං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සාමි සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්න'න්ති ඉදම්පිස්ස අනුජානාමි; යඤ්ච ඛො සො එවමාහ – 'යො කිර, භො, පාණාතිපාතා පටිවිරතො අදින්නාදානා පටිවිරතො...පෙ.... සම්මාදිට්ඨී, සබ්බො සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජතී'ති ඉදමස්ස නානුජානාමි; යම්පි සො එවමාහ – 'යෙ එවං ජානන්ති තෙ සම්මා ජානන්ති; යෙ අඤ්ඤථා ජානන්ති, මිච්ඡා තෙසං ඤාණ'න්ති ඉදම්පිස්ස නානුජානාමි; යම්පි සො යදෙව තස්ස සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙව තත්ථ ථාමසා පරාමාසා අභිනිවිස්ස වොහරති – 'ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'න්ති ඉදම්පිස්ස නානුජානාමි. තං කිස්ස හෙතු? අඤ්ඤථා හි, ආනන්ද, තථාගතස්ස මහාකම්මවිභඞ්ගෙ ඤාණං හොති.

''තත්‍රානන්ද, ය්වායං සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා එවමාහ – 'නත්ථි කිර, භො, කල්‍යාණානි කම්මානි, නත්ථි සුචරිතස්ස විපාකො'ති ඉදමස්ස නානුජානාමි; යඤ්ච ඛො සො එවමාහ – 'අමාහං පුග්ගලං අද්දසං – ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතං අදින්නාදානා පටිවිරතං...පෙ.... සම්මාදිට්ඨිං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා පස්සාමි අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්න'න්ති ඉදමස්ස අනුජානාමි; යඤ්ච ඛො සො එවමාහ – 'යො කිර, භො, පාණාතිපාතා පටිවිරතො අදින්නාදානා පටිවිරතො...පෙ.... සම්මාදිට්ඨී, සබ්බො සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජතී'ති ඉදමස්ස නානුජානාමි; යඤ්ච ඛො සො එවමාහ – 'යෙ එවං ජානන්ති තෙ සම්මා ජානන්ති; යෙ අඤ්ඤථා ජානන්ති, මිච්ඡා තෙසං ඤාණ'න්ති ඉදම්පිස්ස නානුජානාමි; යම්පි සො යදෙව තස්ස සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙව තත්ථ ථාමසා පරාමාසා අභිනිවිස්ස වොහරති – 'ඉදමෙව සච්චං, මොඝමඤ්ඤ'න්ති ඉදම්පිස්ස නානුජානාමි. තං කිස්ස හෙතු? අඤ්ඤථා හි, ආනන්ද, තථාගතස්ස මහාකම්මවිභඞ්ගෙ ඤාණං හොති.

303. ''තත්‍රානන්ද, ය්වායං පුග්ගලො ඉධ පාණාතිපාතී අදින්නාදායී...පෙ.... මිච්ඡාදිට්ඨී, කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති, පුබ්බෙ වාස්ස තං කතං හොති පාපකම්මං දුක්ඛවෙදනීයං, පච්ඡා

වාස්ස තං කතං හොති පාපකම්මං දුක්ඛවෙදනීයං, මරණකාලෙ වාස්ස හොති මිච්ඡාදිට්ඨි සමත්තා සමාදින්නා. තෙන සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. යඤ්ච ඛො සො ඉධ පාණාතිපාතී හොති අදින්නාදායී හොති…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨි හොති තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ විපාකං පටිසංවෙදෙති උපපජ්ජ වා [උපපජ්ජං වා (සී. පී.), උපපජ්ජ වා (සයා. කං. ක.) උපපජ්ජිත්වාති සංවණ්ණනාය සංසන්දෙතබ්බා] අපරෙ වා පරියායෙ.

''තත්‍රානන්ද, ය්වායං පුග්ගලො ඉධ පාණාතිපාතී අදින්නාදායී…පෙ…. මිච්ඡාදිට්ඨි කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, පුබ්බෙ වාස්ස තං කතං හොති කල්‍යාණකම්මං සුඛවෙදනීයං, පච්ඡා වාස්ස තං කතං හොති කල්‍යාණකම්මං සුඛවෙදනීයං, මරණකාලෙ වාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨි සමත්තා සමාදින්නා. තෙන සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. යඤ්ච ඛො සො ඉධ පාණාතිපාතී හොති අදින්නාදායී හොති…පෙ.… මිච්ඡාදිට්ඨි හොති තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ විපාකං පටිසංවෙදෙති උපපජ්ජ වා අපරෙ වා පරියායෙ.

''තත්‍රානන්ද , ය්වායං පුග්ගලො ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතො අදින්නාදානා පටිවිරතො…පෙ…. සම්මාදිට්ඨි, කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති, පුබ්බෙ වාස්ස තං කතං හොති කල්‍යාණකම්මං සුඛවෙදනීයං, පච්ඡා වාස්ස තං කතං හොති කල්‍යාණකම්මං සුඛවෙදනීයං, මරණකාලෙ වාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨි සමත්තා සමාදින්නා. තෙන සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. යඤ්ච ඛො සො ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති…පෙ…. සම්මාදිට්ඨි හොති, තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ විපාකං පටිසංවෙදෙති උපපජ්ජ වා අපරෙ වා පරියායෙ.

''තත්‍රානන්ද , ය්වායං පුග්ගලො ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතො අදින්නාදානා පටිවිරතො…පෙ…. සම්මාදිට්ඨි, කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති, පුබ්බෙ වාස්ස තං කතං හොති පාපකම්මං දුක්ඛවෙදනීයං, පච්ඡා වාස්ස තං කතං හොති පාපකම්මං දුක්ඛවෙදනීයං, මරණකාලෙ වාස්ස හොති මිච්ඡාදිට්ඨි සමත්තා සමාදින්නා. තෙන සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. යඤ්ච ඛො සො ඉධ පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති…පෙ…. සම්මාදිට්ඨි හොති, තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ විපාකං පටිසංවෙදෙති උපපජ්ජ වා අපරෙ වා පරියායෙ.

''ඉති ඛො, ආනන්ද, අත්ථි කම්මං අභබ්බං අභබ්බාභාසං, අත්ථි කම්මං අභබ්බං භබ්බාභාසං, අත්ථි කම්මං භබ්බඤ්චෙව භබ්බාභාසඤ්ච, අත්ථි කම්මං භබ්බං අභබ්බාභාස''න්ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

මහාකම්මවිභඞ්ගසුත්තං නිට්ඨිතං ඡට්ඨං.

7. සළායතනවිභඞ්ගසුත්තං

304. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''භික්ඛවො''ති. ''භදන්තෙ''ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ''සළායතනවිභඞ්ගං වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

'''ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානි, ඡ බාහිරානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානි, ඡ විඤ්ඤාණකායා වෙදිතබ්බා, ඡ ඵස්සකායා වෙදිතබ්බා, අට්ඨාරස මනොපවිචාරා වෙදිතබ්බා, ඡත්තිංස සත්තපදා වෙදිතබ්බා, තත්‍ර ඉදං නිස්සාය ඉදං පජහථ, තයො සතිපට්ඨානා යදරියො සෙවති යදරියො සෙවමානො සත්ථා ගණමනුසාසිතුමරහති, සො වුච්චති යොග්ගාචරියානං [යොගාචරියානං (ක.)] අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී'ති – අයමුද්දෙසො සළායතනවිභඞ්ගස්ස.

305. '''ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානී'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? 'චක්ඛායතනං සොතායතනං ඝානායතනං ජිව්හායතනං කායායතනං මනායතනං – ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානී'ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

'''ඡ බාහිරානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානී'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං . කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? 'රූපායතනං සද්දායතනං ගන්ධායතනං රසායතනං ඵොට්ඨබ්බායතනං ධම්මායතනං – ඡ බාහිරානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානී'ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

'''ඡ විඤ්ඤාණකායා වෙදිතබ්බා'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? 'චක්ඛුවිඤ්ඤාණං සොතවිඤ්ඤාණං ඝානවිඤ්ඤාණං ජිව්හාවිඤ්ඤාණං කායවිඤ්ඤාණං මනොවිඤ්ඤාණං – ඡ විඤ්ඤාණකායා වෙදිතබ්බා'ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘‘ඡ ඵස්සකායා වෙදිතබ්බා’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ‘චක්ඛුසම්ඵස්සො සොතසම්ඵස්සො ඝානසම්ඵස්සො ජිව්හාසම්ඵස්සො කායසම්ඵස්සො මනොසම්ඵස්සො – ඡ ඵස්සකායා වෙදිතබ්බා’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘‘අට්ඨාරස මනොපවිචාරා වෙදිතබ්බා’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ‘චක්ඛුනා රූපං දිස්වා සොමනස්සට්ඨානීයං රූපං උපවිචරති, දොමනස්සට්ඨානීයං රූපං උපවිචරති, උපෙක්ඛාට්ඨානීයං රූපං උපවිචරති. සොතෙන සද්දං සුත්වා…පෙ.… ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය සොමනස්සට්ඨානීයං ධම්මං උපවිචරති, දොමනස්සට්ඨානීයං ධම්මං උපවිචරති, උපෙක්ඛාට්ඨානීයං ධම්මං උපවිචරති. ඉති ඡ සොමනස්සූපවිචාරා, ඡ දොමනස්සූපවිචාරා, ඡ උපෙක්ඛූපවිචාරා, අට්ඨාරස මනොපවිචාරා වෙදිතබ්බා’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

306. ‘‘‘ඡත්තිංස සත්තපදා වෙදිතබ්බා’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඡ ගෙහසිතානි [ගෙහස්සිතානි (?)] සොමනස්සානි, ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි [නෙක්ඛම්මස්සිතානි (ටීකා)] සොමනස්සානි, ඡ ගෙහසිතානි දොමනස්සානි, ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි දොමනස්සානි, ඡ ගෙහසිතා උපෙක්ඛා, ඡ නෙක්ඛම්මසිතා උපෙක්ඛා. තත්ථ කතමානි ඡ ගෙහසිතානි සොමනස්සානි? චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යානං රූපානං ඉට්ඨානං කන්තානං මනාපානං මනොරමානං ලොකාමිසපටිසංයුත්තානං පටිලාභං වා පටිලාභතො සමනුපස්සතො පුබ්බෙ වා පටිලද්ධපුබ්බං අතීතං නිරුද්ධං විපරිණතං සමනුස්සරතො උප්පජ්ජති සොමනස්සං. යං එවරූපං සොමනස්සං ඉදං වුච්චති ගෙහසිතං සොමනස්සං. සොතවිඤ්ඤෙය්‍යානං සද්දානං… ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යානං ගන්ධානං… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යානං රසානං… කායවිඤ්ඤෙය්‍යානං ඵොට්ඨබ්බානං… මනොවිඤ්ඤෙය්‍යානං ධම්මානං ඉට්ඨානං කන්තානං මනාපානං…පෙ.… සොමනස්සං. යං එවරූපං සොමනස්සං ඉදං වුච්චති ගෙහසිතං සොමනස්සං. ඉමානි ඡ ගෙහසිතානි සොමනස්සානි.

‘‘තත්ථ කතමානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි සොමනස්සානි? රූපානංත්වෙව අනිච්චතං විදිත්වා විපරිණාමවිරාගනිරොධං [විපරිණාමං විරාගං නිරොධං (ක.)], ‘පුබ්බෙ චෙව රූපා එතරහි ච සබ්බෙ තෙ රූපා අනිච්චා දුක්ඛා විපරිණාමධම්මා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො උප්පජ්ජති සොමනස්සං. යං එවරූපං සොමනස්සං ඉදං වුච්චති නෙක්ඛම්මසිතං සොමනස්සං. සද්දානංත්වෙව… ගන්ධානංත්වෙව… රසානංත්වෙව… ඵොට්ඨබ්බානංත්වෙව… ධම්මානංත්වෙ අනිච්චතං විදිත්වා විපරිණාමවිරාගනිරොධං, ‘පුබ්බෙ චෙව ධම්මා එතරහි ච සබ්බෙ තෙ ධම්මා අනිච්චා දුක්ඛා විපරිණාමධම්මා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො උප්පජ්ජති සොමනස්සං. යං එවරූපං සොමනස්සං ඉදං වුච්චති නෙක්ඛම්මසිතං සොමනස්සං. ඉමානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි සොමනස්සානි.

307. ‘‘තත්ථ කතමානි ඡ ගෙහසිතානි දොමනස්සානි? චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යානං රූපානං…පෙ.… සොතවිඤ්ඤෙය්‍යානං සද්දානං… ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යානං ගන්ධානං… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යානං රසානං… කායවිඤ්ඤෙය්‍යානං ඵොට්ඨබ්බානං… මනොවිඤ්ඤෙය්‍යානං ධම්මානං ඉට්ඨානං කන්තානං මනාපානං මනොරමානං ලොකාමිසපටිසංයුත්තානං අප්පටිලාභං වා අප්පටිලාභතො සමනුපස්සතො පුබ්බෙ වා අප්පටිලද්ධපුබ්බං අතීතං නිරුද්ධං විපරිණතං සමනුස්සරතො උප්පජ්ජති දොමනස්සං. යං එවරූපං දොමනස්සං ඉදං වුච්චති ගෙහසිතං දොමනස්සං. ඉමානි ඡ ගෙහසිතානි දොමනස්සානි.

‘‘තත්ථ කතමානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි දොමනස්සානි? රූපානංත්වෙව අනිච්චතං විදිත්වා විපරිණාමවිරාගනිරොධං, ‘පුබ්බෙ චෙව රූපා එතරහි ච සබ්බෙ තෙ රූපා අනිච්චා දුක්ඛා විපරිණාමධම්මා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා අනුත්තරෙසු විමොක්ඛෙසු පිහං උපට්ඨාපෙති – ‘කුදාස්සු [කදාස්සු (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] නාමාහං තදායතනං උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමි යදරියා එතරහි ආයතනං උපසම්පජ්ජ විහරන්තී’ති ඉති අනුත්තරෙසු විමොක්ඛෙසු පිහං උපට්ඨාපයතො උප්පජ්ජති පිහපච්චයා දොමනස්සං. යං එවරූපං දොමනස්සං ඉදං වුච්චති නෙක්ඛම්මසිතං දොමනස්සං. සද්දානංත්වෙව…පෙ.… ගන්ධානංත්වෙව… රසානංත්වෙව… ඵොට්ඨබ්බානංත්වෙව… ධම්මානංත්වෙව අනිච්චතං විදිත්වා විපරිණාමවිරාගනිරොධං, ‘පුබ්බෙ චෙව ධම්මා එතරහි ච සබ්බෙ තෙ ධම්මා අනිච්චා දුක්ඛා විපරිණාමධම්මා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා අනුත්තරෙසු විමොක්ඛෙසු පිහං උපට්ඨාපෙති – ‘කුදාස්සු නාමාහං තදායතනං උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමි යදරියා එතරහි ආයතනං උපසම්පජ්ජ විහරන්තී’ති ඉති අනුත්තරෙසු විමොක්ඛෙසු පිහං උපට්ඨාපයතො උප්පජ්ජති පිහපච්චයා දොමනස්සං. යං එවරූපං දොමනස්සං ඉදං වුච්චති නෙක්ඛම්මසිතං දොමනස්සං. ඉමානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි දොමනස්සානි.

308. ‘‘තත්ථ කතමා ඡ ගෙහසිතා උපෙක්ඛා? චක්ඛුනා රූපං දිස්වා උප්පජ්ජති උපෙක්ඛා බාලස්ස මූළ්හස්ස ( ) [(මන්දස්ස) (ක.)] පුථුජ්ජනස්ස අනොධිජිනස්ස අවිපාකජිනස්ස අනාදීනවදස්සාවිනො අස්සුතවතො පුථුජ්ජනස්ස. යා එවරූපා උපෙක්ඛා, රූපං සා නාතිවත්තති. තස්මා සා [සායං (ක.)] උපෙක්ඛා ‘ගෙහසිතා’ති වුච්චති. සොතෙන සද්දං සුත්වා… ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය උප්පජ්ජති උපෙක්ඛා බාලස්ස මූළ්හස්ස පුථුජ්ජනස්ස අනොධිජිනස්ස අවිපාකජිනස්ස අනාදීනවදස්සාවිනො අස්සුතවතො පුථුජ්ජනස්ස. යා එවරූපා උපෙක්ඛා, ධම්මං සා නාතිවත්තති. තස්මා සා උපෙක්ඛා ‘ගෙහසිතා’ති වුච්චති. ඉමා ඡ ගෙහසිතා උපෙක්ඛා.

‘‘තත්ථ කතමා ඡ නෙක්ඛම්මසිතා උපෙක්ඛා? රූපානංත්වෙව අනිච්චතං විදිත්වා විපරිණාමවිරාගනිරොධං, ‘පුබ්බෙ චෙව රූපා එතරහි ච සබ්බෙ තෙ රූපා අනිච්චා දුක්ඛා විපරිණාමධම්මා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො උප්පජ්ජති උපෙක්ඛා. යා එවරූපා උපෙක්ඛා, රූපං සා අතිවත්තති. තස්මා සා උපෙක්ඛා ‘නෙක්ඛම්මසිතා’ති වුච්චති. සද්දානංත්වෙව... ගන්ධානංත්වෙව... රසානංත්වෙව... ඵොට්ඨබ්බානංත්වෙව... ධම්මානංත්වෙව අනිච්චතං විදිත්වා විපරිණාමවිරාගනිරොධං, ‘පුබ්බෙ චෙව ධම්මා එතරහි ච සබ්බෙ තෙ ධම්මා අනිච්චා දුක්ඛා විපරිණාමධම්මා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො උප්පජ්ජති උපෙක්ඛා. යා එවරූපා උපෙක්ඛා, ධම්මං සා අතිවත්තති. තස්මා සා උපෙක්ඛා ‘නෙක්ඛම්මසිතා’ති වුච්චති. ඉමා ඡ නෙක්ඛම්මසිතා උපෙක්ඛා. ‘ඡත්තිංස සත්තපදා වෙදිතබ්බා’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

309. ‘‘තත්‍ර ඉදං නිස්සාය ඉදං පජහථා’’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං; කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි සොමනස්සානි තානි නිස්සාය තානි ආගම්ම යානි ඡ ගෙහසිතානි සොමනස්සානි තානි පජහථ, තානි සමතික්කමථ. එවමෙතෙසං පහානං හොති, එවමෙතෙසං සමතික්කමො හොති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි දොමනස්සානි තානි නිස්සාය තානි ආගම්ම යානි ඡ ගෙහසිතානි දොමනස්සානි තානි පජහථ, තානි සමතික්කමථ. එවමෙතෙසං පහානං හොති, එවමෙතෙසං සමතික්කමො හොති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යා ඡ නෙක්ඛම්මසිතා උපෙක්ඛා තා නිස්සාය තා ආගම්ම යා ඡ ගෙහසිතා උපෙක්ඛා තා පජහථ, තා සමතික්කමථ. එවමෙතාසං පහානං හොති, එවමෙතාසං සමතික්කමො හොති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි සොමනස්සානි තානි නිස්සාය තානි ආගම්ම යානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි දොමනස්සානි තානි පජහථ, තානි සමතික්කමථ. එවමෙතෙසං පහානං හොති, එවමෙතෙසං සමතික්කමො හොති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යා ඡ නෙක්ඛම්මසිතා උපෙක්ඛා තා නිස්සාය තා ආගම්ම යානි ඡ නෙක්ඛම්මසිතානි සොමනස්සානි තානි පජහථ, තානි සමතික්කමථ. එවමෙතෙසං පහානං හොති, එවමෙතෙසං සමතික්කමො හොති.

310. ‘‘අත්ථි , භික්ඛවෙ, උපෙක්ඛා නානත්තා නානත්තසිතා, අත්ථි උපෙක්ඛා එකත්තා එකත්තසිතා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, උපෙක්ඛා නානත්තා නානත්තසිතා? අත්ථි, භික්ඛවෙ, උපෙක්ඛා රූපෙසු, අත්ථි සද්දෙසු , අත්ථි ගන්ධෙසු, අත්ථි රසෙසු, අත්ථි ඵොට්ඨබ්බෙසු – අයං, භික්ඛවෙ, උපෙක්ඛා නානත්තා නානත්තසිතා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, උපෙක්ඛා එකත්තා එකත්තසිතා? අත්ථි, භික්ඛවෙ, උපෙක්ඛා ආකාසානඤ්චායතනනිස්සිතා, අත්ථි විඤ්ඤාණඤ්චායතනනිස්සිතා, අත්ථි ආකිඤ්චඤ්ඤායතනනිස්සිතා, අත්ථි නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනනිස්සිතා – අයං, භික්ඛවෙ, උපෙක්ඛා එකත්තා එකත්තසිතා.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යායං උපෙක්ඛා එකත්තා එකත්තසිතා තං නිස්සාය තං ආගම්ම යායං උපෙක්ඛා නානත්තා නානත්තසිතා තං පජහථ, තං සමතික්කමථ. එවමෙතිස්සා පහානං හොති, එවමෙතිස්සා සමතික්කමො හොති.

‘‘අතම්මයතං, භික්ඛවෙ, නිස්සාය අතම්මයතං ආගම්ම යායං උපෙක්ඛා එකත්තා එකත්තසිතා තං පජහථ, තං සමතික්කමථ. එවමෙතිස්සා පහානං හොති, එවමෙතිස්සා සමතික්කමො හොති. ‘තත්‍ර ඉදං නිස්සාය ඉදං පජහථා’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

311. ‘‘‘තයො සතිපට්ඨානා යදරියො සෙවති, යදරියො සෙවමානො සත්ථා ගණමනුසාසිතුමරහතී’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං; කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඉධ, භික්ඛවෙ, සත්ථා සාවකානං ධම්මං දෙසෙති අනුකම්පකො හිතෙසී අනුකම්පං උපාදාය – ‘ඉදං වො හිතාය, ඉදං වො සුඛාය’ති. තස්ස සාවකා න සුස්සූසන්ති, න සොතං ඔදහන්ති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති , වොක්කම්ම ච සත්ථුසාසනා වත්තන්ති. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, තථාගතො න චෙව අනත්තමනො හොති, න ච අනත්තමනතං පටිසංවෙදෙති, අනවස්සුතො ච විහරති සතො සම්පජානො. ඉදං, භික්ඛවෙ, පඨමං සතිපට්ඨානං යදරියො සෙවති, යදරියො සෙවමානො සත්ථා ගණමනුසාසිතුමරහති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සත්ථා සාවකානං ධම්මං දෙසෙති අනුකම්පකො හිතෙසී අනුකම්පං උපාදාය – ‘ඉදං වො හිතාය, ඉදං වො සුඛාය’ති. තස්ස එකච්චෙ සාවකා න සුස්සූසන්ති, න සොතං ඔදහන්ති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති, වොක්කම්ම ච සත්ථුසාසනා වත්තන්ති; එකච්චෙ සාවකා සුස්සූසන්ති, සොතං ඔදහන්ති, අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙන්ති, න ච වොක්කම්ම සත්ථුසාසනා වත්තන්ති . තත්‍ර, භික්ඛවෙ, තථාගතො න චෙව අනත්තමනො හොති, න ච අනත්තමනතං පටිසංවෙදෙති; න ච අත්තමනො හොති, න ච අත්තමනතං පටිසංවෙදෙති. අනත්තමනතා ච අත්තමනතා ච – තදුභයං අභිනිවජ්ජෙත්වා උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුතියං සතිපට්ඨානං යදරියො සෙවති, යදරියො සෙවමානො සත්ථා ගණමනුසාසිතුමරහති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, සත්ථා සාවකානං ධම්මං දෙසෙති අනුකම්පකො හිතෙසී අනුකම්පං උපාදාය – ‘ඉදං වො හිතාය, ඉදං වො සුඛාය’ති. තස්ස සාවකා සුස්සූසන්ති, සොතං ඔදහන්ති, අඤ්ඤාචිත්තං උපට්ඨපෙන්ති, න ච

වොක්කම්ම සත්ථුසාසනා වත්තන්ති. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, තථාගතො අත්තමනො චෙව හොති, අත්තමනතඤ්ච පටිසංවෙදෙති, අනවස්සුතො ච විහරති සතො සම්පජානො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, තතියං සතිපට්ඨානං යදරියො සෙවති, යදරියො සෙවමානො සත්ථා ගණමනුසාසිතුමරහති. ‘තයො සතිපට්ඨානා යදරියො සෙවති, යදරියො සෙවමානො සත්ථා ගණමනුසාසිතුමරහතී’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

312. ‘‘‘සො වුච්චති යොග්ගාචරියානං අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? හත්ථිදමකෙන, භික්ඛවෙ, හත්ථිදම්මො සාරිතො එකංයෙව දිසං ධාවති – පුරත්ථිමං වා පච්ඡිමං වා උත්තරං වා දක්ඛිණං වා. අස්සදමකෙන, භික්ඛවෙ, අස්සදම්මො සාරිතො එකඤ්ඤෙව දිසං ධාවති – පුරත්ථිමං වා පච්ඡිමං වා උත්තරං වා දක්ඛිණං වා. ගොදමකෙන, භික්ඛවෙ, ගොදම්මො සාරිතො එකංයෙව දිසං ධාවති – පුරත්ථිමං වා පච්ඡිමං වා උත්තරං වා දක්ඛිණං වා. තථාගතෙන හි, භික්ඛවෙ, අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන පුරිසදම්මො සාරිතො අට්ඨ දිසා විධාවති. රූපී රූපානි පස්සති – අයං එකා දිසා; අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤී බහිද්ධා රූපානි පස්සති – අයං දුතියා දිසා; සුභන්තෙව අධිමුත්තො හොති – අයං තතියා දිසා; සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති – අයං චතුත්ථී දිසා; සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති – අයං පඤ්චමී දිසා; සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති – අයං ඡට්ඨී දිසා; සබ්බසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති – අයං සත්තමී දිසා; සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති – අයං අට්ඨමී දිසා. තථාගතෙන, භික්ඛවෙ, අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන පුරිසදම්මො සාරිතො ඉමා අට්ඨ දිසා විධාවති. ‘සො වුච්චති යොග්ගාචරියානං අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්ත’’න්ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

සළායතනවිභඞ්ගසුත්තං නිට්ඨිතං සත්තමං.

8. උද්දෙසවිභඞ්ගසුත්තං

313. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ‘‘උද්දෙසවිභඞ්ගං වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘තථා තථා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍ය යථා යථා [යථා යථාස්ස (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] උපපරික්ඛතො බහිද්ධා චස්ස විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටං, අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය. බහිද්ධා, භික්ඛවෙ, විඤ්ඤාණෙ අවික්ඛිත්තෙ අවිසටෙ සති අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතෙ අනුපාදාය අපරිතස්සතො ආයතිං ජාතිජරාමරණදුක්ඛසමුදයසම්භවො න හොතී’’ති. ඉදමවොච භගවා. ඉදං වත්වාන සුගතො උට්ඨායාසනා විහාරං පාවිසි.

314. අථ ඛො තෙසං භික්ඛූනං, අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො, එතදහොසි – ‘‘ඉදං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො – ‘තථා තථා, භික්ඛවෙ , භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍ය යථා යථා උපපරික්ඛතො බහිද්ධා චස්ස විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටං, අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය. බහිද්ධා , භික්ඛවෙ, විඤ්ඤාණෙ අවික්ඛිත්තෙ අවිසටෙ සති අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතෙ අනුපාදාය අපරිතස්සතො ආයතිං ජාතිජරාමරණදුක්ඛසමුදයසම්භවො න හොතී’ති. කො නු ඛො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජෙය්‍යා’’ති? අථ ඛො තෙසං භික්ඛූනං එතදහොසි – ‘‘අයං ඛො ආයස්මා මහාකච්චානො සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතො සම්භාවිතො ච විඤ්ඤූනං සබ්‍රහ්මචාරීනං; පහොති චායස්මා මහාකච්චානො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජිතුං. යංනූන මයං යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යාම; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාමා’’ති.

අථ ඛො තෙ භික්ඛූ යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා මහාකච්චානෙන සද්ධිං සම්මොදිංසු. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතදවොචුං –

‘‘ඉදං ඛො නො, ආවුසො කච්චාන, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො – ‘තථා තථා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍ය යථා යථා උපපරික්ඛතො බහිද්ධා චස්ස විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටං, අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය. බහිද්ධා, භික්ඛවෙ, විඤ්ඤාණෙ අවික්ඛිත්තෙ අවිසටෙ සති අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතෙ අනුපාදාය අපරිතස්සතො ආයතිං ජාතිජරාමරණදුක්ඛසමුදයසම්භවො න හොතී’ති. තෙසං නො, ආවුසො කච්චාන, අම්හාකං, අචිරපක්කන්තස්ස

භගවතො, එතදහොසි – 'ඉදං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො – තථා තථා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍ය, යථා යථා උපපරික්ඛතො බහිද්ධා චස්ස විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටං අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය. බහිද්ධා, භික්ඛවෙ, විඤ්ඤාණෙ අවික්ඛිත්තෙ අවිසටෙ සති අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතෙ අනුපාදාය අපරිතස්සතො ආයතිං ජාතිජරාමරණදුක්ඛසමුදයසම්භවො න හොතී'ති. කො නු ඛො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජෙය්‍යා''ති. ''තෙසං නො, ආවුසො කච්චාන, අම්හාකං එතදහොසි – 'අයං ඛො ආයස්මා මහාකච්චානො සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතො, සම්භාවිතො ච විඤ්ඤූනං සබ්‍රහ්මචාරීනං. පහොති චායස්මා මහාකච්චානො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජිතුං. යංනූන මයං යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යාම; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාමා'ති – විභජතායස්මා මහාකච්චානො''ති.

315. '''සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, පුරිසො සාරත්ථිකො සාරගවෙසී සාරපරියෙසනං චරමානො මහතො රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො සාරවතො අතික්කම්මෙව මූලං අතික්කම්ම ඛන්ධං සාඛාපලාසෙ සාරං පරියෙසිතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍ය, එවං සම්පදමිදං ආයස්මන්තානං සත්ථරි සම්මුඛීභූතෙ තං භගවන්තං අතිසිත්වා අම්හෙ එතමත්ථං පටිපුච්ඡිතබ්බං මඤ්ඤථ. සො හාවුසො, භගවා ජානං ජානාති, පස්සං පස්සති, චක්ඛුභූතො ඤාණභූතො ධම්මභූතො බ්‍රහ්මභූතො වත්තා පවත්තා අත්ථස්ස නින්නෙතා අමතස්ස දාතා ධම්මස්සාමී තථාගතො. සො චෙව පනෙතස්ස කාලො අහොසි යං භගවන්තංයෙව එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාථ; යථා වො භගවා බ්‍යාකරෙය්‍ය තථා නං ධාරෙය්‍යාථා'''ති. 'අද්ධාවුසො කච්චාන, භගවා ජානං ජානාති, පස්සං පස්සති, චක්ඛුභූතො ඤාණභූතො ධම්මභූතො බ්‍රහ්මභූතො වත්තා පවත්තා අත්ථස්ස නින්නෙතා අමතස්ස දාතා ධම්මස්සාමී තථාගතො. සො චෙව පනෙතස්ස කාලො අහොසි යං භගවන්තංයෙව එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාම; යථා නො භගවා බ්‍යාකරෙය්‍ය තථා නං ධාරෙය්‍යාම. අපි චායස්මා මහාකච්චානො සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතො සම්භාවිතො ච විඤ්ඤූනං සබ්‍රහ්මචාරීනං. පහොති චායස්මා මහාකච්චානො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජිතුං. විභජතායස්මා මහාකච්චානො අගරුං කරිත්වා'ති. 'තෙන හාවුසො, සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී'ති. 'එවමාවුසො'ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො මහාකච්චානස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා මහාකච්චානො එතදවොච –

'යං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො – තථා තථා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍ය, යථා යථා උපපරික්ඛතො බහිද්ධා චස්ස විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටං අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය, බහිද්ධා, භික්ඛවෙ, විඤ්ඤාණෙ අවික්ඛිත්තෙ අවිසටෙ සති අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතෙ අනුපාදාය අපරිතස්සතො ආයතිං ජාතිජරාමරණදුක්ඛසමුදයසම්භවො න හොතී'ති. ඉමස්ස ඛො අහං, ආවුසො, භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි.

316. ''කථඤ්චාවුසො, බහිද්ධා විඤ්ඤාණං වික්ඛිත්තං විසටන්ති වුච්චති? ඉධාවුසො, භික්ඛුනො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා රූපනිමිත්තානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති රූපනිමිත්තස්සාදගධිතං [...ගථිතං (සී. පී.)] රූපනිමිත්තස්සාදවිනිබන්ධං [...විනිබන්ධං (සී. පී.)] රූපනිමිත්තස්සාදසංයොජනසංයුත්තං බහිද්ධා විඤ්ඤාණං වික්ඛිත්තං විසටන්ති වුච්චති. සොතෙන සද්දං සුත්වා...පෙ.... ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා... ජිව්හාය රසං සායිත්වා... කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා... මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය ධම්මනිමිත්තානුසාරී විඤ්ඤාණං හොති; ධම්මනිමිත්තස්සාදගධිතං ධම්මනිමිත්තස්සාදවිනිබන්ධං ධම්මනිමිත්තස්සාදසංයොජනසංයුත්තං බහිද්ධා විඤ්ඤාණං වික්ඛිත්තං විසටන්ති වුච්චති. එවං ඛො ආවුසො, බහිද්ධා විඤ්ඤාණං වික්ඛිත්තං විසටන්ති වුච්චති.

317. ''කථඤ්චාවුසො, බහිද්ධා විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටන්ති වුච්චති ? ඉධාවුසො, භික්ඛුනො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න රූපනිමිත්තානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති රූපනිමිත්තස්සාදගධිතං න රූපනිමිත්තස්සාදවිනිබන්ධං න රූපනිමිත්තස්සාදසංයොජනසංයුත්තං බහිද්ධා විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටන්ති වුච්චති . සොතෙන සද්දං සුත්වා... පෙ.... ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා... ජිව්හාය රසං සායිත්වා... කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා... මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න ධම්මනිමිත්තානුසාරී විඤ්ඤාණං හොති න ධම්මනිමිත්තස්සාදගධිතං න ධම්මනිමිත්තස්සාදවිනිබන්ධං න ධම්මනිමිත්තස්සාදසංයොජනසංයුත්තං බහිද්ධා විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටන්ති වුච්චති. එවං ඛො, ආවුසො, බහිද්ධා විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටන්ති වුච්චති.

318. ''කථඤ්චාවුසො, අජ්ඣත්තං [අජ්ඣත්තං චිත්තං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සණ්ඨිතන්ති වුච්චති? ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස විවෙකජපීතිසුඛානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති විවෙකජපීතිසුඛස්සාදගධිතං විවෙකජපීතිසුඛස්සාදවිනිබන්ධං විවෙකජපීතිසුඛස්සාදසංයොජනසංයුත්තං අජ්ඣත්තං චිත්තං සණ්ඨිතන්ති වුච්චති.

''පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස සමාධිජපීතිසුඛානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති සමාධිජපීතිසුඛස්සාදගධිතං සමාධිජපීතිසුඛස්සාදවිනිබන්ධං සමාධිජපීතිසුඛස්සාදසංයොජනසංයුත්තං අජ්ඣත්තං චිත්තං සණ්ඨිතන්ති වුච්චති.

“පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති සතො ච සම්පජානො සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති, යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – ‘උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී’ති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස උපෙක්ඛානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති උපෙක්ඛාසුඛස්සාදගධිතං උපෙක්ඛාසුඛස්සාදවිනිබන්ධං උපෙක්ඛාසුඛස්සාදසංයොජනසංයුත්තං අජ්ඣත්තං චිත්තං සණ්ඨිතන්ති වුච්චති.

“පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස අදුක්ඛමසුඛානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති අදුක්ඛමසුඛස්සාදගධිතං අදුක්ඛමසුඛස්සාදවිනිබන්ධං අදුක්ඛමසුඛස්සාදසංයොජනසංයුත්තං අජ්ඣත්තං චිත්තං සණ්ඨිතන්ති වුච්චති. එවං ඛො, ආවුසො, අජ්ඣත්තං [අජ්ඣත්තං චිත්තං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සණ්ඨිතන්ති වුච්චති.

319. “කථඤ්චාවුසො , අජ්ඣත්තං [අජ්ඣත්තං චිත්තං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අසණ්ඨිතන්ති වුච්චති? ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි…පෙ.… පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස න විවෙකජපීතිසුඛානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති න විවෙකජපීතිසුඛස්සාදගධිතං න විවෙකජපීතිසුඛස්සාදවිනිබන්ධං න විවෙකජපීතිසුඛස්සාදසංයොජනසංයුත්තං අජ්ඣත්තං චිත්තං අසණ්ඨිතන්ති වුච්චති.

“පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ.… දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස න සමාධිජපීතිසුඛානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති න සමාධිජපීතිසුඛස්සාදගධිතං න සමාධිජපීතිසුඛස්සාදවිනිබන්ධං න සමාධිජපීතිසුඛස්සාදසංයොජනසංයුත්තං අජ්ඣත්තං චිත්තං අසණ්ඨිතන්ති වුච්චති .

“පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු පීතියා ච විරාගා…පෙ.… තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස න උපෙක්ඛානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති න උපෙක්ඛාසුඛස්සාදගධිතං න උපෙක්ඛාසුඛස්සාදවිනිබන්ධං න උපෙක්ඛාසුඛස්සාදසංයොජනසංයුත්තං අජ්ඣත්තං චිත්තං අසණ්ඨිතන්ති වුච්චති.

“පුන චපරං, ආවුසො, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්ස න අදුක්ඛමසුඛානුසාරි විඤ්ඤාණං හොති න අදුක්ඛමසුඛස්සාදගධිතං න අදුක්ඛමසුඛස්සාදවිනිබන්ධං න අදුක්ඛමසුඛස්සාදසංයොජනසංයුත්තං අජ්ඣත්තං චිත්තං අසණ්ඨිතන්ති වුච්චති. එවං ඛො, ආවුසො, අජ්ඣත්තං [අජ්ඣත්තං චිත්තං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අසණ්ඨිතන්ති වුච්චති.

320. “කථඤ්චාවුසො, අනුපාදා පරිතස්සනා හොති? ඉධාවුසො, අස්සුතවා පුථුජ්ජනො අරියානං අදස්සාවී අරියධම්මස්ස අකොවිදො අරියධම්මෙ අවිනීතො සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස අකොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ අවිනීතො රූපං අත්තතො සමනුපස්සති රූපවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා රූපං රූපස්මිං වා අත්තානං. තස්ස තං රූපං විපරිණමති, අඤ්ඤථා හොති. තස්ස රූපවිපරිණාමඤ්ඤථාභාවා රූපවිපරිණාමානුපරිවත්ති විඤ්ඤාණං හොති. තස්ස රූපවිපරිණාමානුපරිවත්තජා පරිතස්සනා ධම්මසමුප්පාදා චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති. චෙතසො පරියාදානා උත්තාසවා ච හොති විඝාතවා ච අපෙක්ඛවා ච අනුපාදාය ච පරිතස්සති. වෙදනං …පෙ.… සඤ්ඤං… සඞ්ඛාරෙ… විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං අත්තනි වා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං. තස්ස තං විඤ්ඤාණං විපරිණමති, අඤ්ඤථා හොති. තස්ස විඤ්ඤාණවිපරිණාමඤ්ඤථාභාවා විඤ්ඤාණවිපරිණාමානුපරිවත්ති විඤ්ඤාණං හොති. තස්ස විඤ්ඤාණවිපරිණාමානුපරිවත්තජා පරිතස්සනා ධම්මසමුප්පාදා චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති. චෙතසො පරියාදානා උත්තාසවා ච හොති විඝාතවා ච අපෙක්ඛවා ච අනුපාදාය ච පරිතස්සති. එවං ඛො, ආවුසො, අනුපාදා පරිතස්සනා හොති.

321. “කථඤ්චාවුසො, අනුපාදානා අපරිතස්සනා හොති? ඉධාවුසො, සුතවා අරියසාවකො අරියානං දස්සාවී අරියධම්මස්ස කොවිදො අරියධම්මෙ සුවිනීතො සප්පුරිසානං දස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස කොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ සුවිනීතො න රූපං අත්තතො සමනුපස්සති න රූපවන්තං වා අත්තානං න අත්තනි වා රූපං න රූපස්මිං වා අත්තානං. තස්ස තං රූපං විපරිණමති, අඤ්ඤථා හොති. තස්ස රූපවිපරිණාමඤ්ඤථාභාවා න ච රූපවිපරිණාමානුපරිවත්ති විඤ්ඤාණං හොති. තස්ස න රූපවිපරිණාමානුපරිවත්තජා පරිතස්සනා ධම්මසමුප්පාදා චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති. චෙතසො පරියාදානා න චෙවුත්තාසවා [න ච උත්තාසවා (සී.)] හොති න ච විඝාතවා න ච අපෙක්ඛවා අනුපාදාය ච න පරිතස්සති. න වෙදනං… න සඤ්ඤං… න සඞ්ඛාරෙ… න විඤ්ඤාණං අත්තතො සමනුපස්සති න විඤ්ඤාණවන්තං වා අත්තානං න අත්තනි වා විඤ්ඤාණං න විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං. තස්ස තං විඤ්ඤාණං විපරිණමති, අඤ්ඤථා හොති. තස්ස විඤ්ඤාණවිපරිණාමඤ්ඤථාභාවා න ච විඤ්ඤාණවිපරිණාමානුපරිවත්ති විඤ්ඤාණං හොති. තස්ස න විඤ්ඤාණවිපරිණාමානුපරිවත්තජා පරිතස්සනා ධම්මසමුප්පාදා චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨන්ති. චෙතසො පරියාදානා න චෙවුත්තාසවා හොති න ච විඝාතවා න ච අපෙක්ඛවා, අනුපාදාය ච න පරිතස්සති. එවං ඛො, ආවුසො, අනුපාදා අපරිතස්සනා හොති.

“යං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො – ‘තථා තථා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍ය යථා යථා උපපරික්ඛතො බහිද්ධා චස්ස විඤ්ඤාණං

අවික්ඛිත්තං අවිසටං, අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය. බහිද්ධා, භික්ඛවෙ, විඤ්ඤාණෙ අවික්ඛිත්තෙ අවිසටෙ සති අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතෙ අනුපාදාය අපරිතස්සතො ආයතිං ජාතිජරාමරණදුක්ඛසමුදයසම්භවො න හොතී'ති. ඉමස්ස ඛො අහං, ආවුසො, භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි. ආකඞ්ඛමානා ච පන තුම්හෙ ආයස්මන්තො භගවන්තංයෙව උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාථ; යථා වො භගවා බ්‍යාකරොති තථා නං ධාරෙය්‍යාථා''ති.

322. අථ ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො මහාකච්චානස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං –

''යං ඛො නො, භන්තෙ, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො – 'තථා තථා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍ය යථා යථා උපපරික්ඛතො බහිද්ධා චස්ස විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටං, අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය. බහිද්ධා, භික්ඛවෙ, විඤ්ඤාණෙ අවික්ඛිත්තෙ අවිසටෙ සති අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතෙ අනුපාදාය අපරිතස්සතො ආයතිං ජාතිජරාමරණදුක්ඛසමුදයසම්භවො න හොතී'''ති.

''තෙසං නො, භන්තෙ, අම්හාකං, අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො, එතදහොසි – 'ඉදං ඛො නො, ආවුසො, භගවා සංඛිත්තෙන උද්දෙසං උද්දිසිත්වා විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභජිත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පවිට්ඨො – තථා තථා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු උපපරික්ඛෙය්‍ය, යථා යථා උපපරික්ඛතො බහිද්ධා චස්ස විඤ්ඤාණං අවික්ඛිත්තං අවිසටං, අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතං අනුපාදාය න පරිතස්සෙය්‍ය. බහිද්ධා, භික්ඛවෙ, විඤ්ඤාණෙ අවික්ඛිත්තෙ අවිසටෙ සති අජ්ඣත්තං අසණ්ඨිතෙ අනුපාදාය අපරිතස්සතො ආයතිං ජාතිජරාමරණදුක්ඛසමුදයසම්භවො න හොතීති. කො නු ඛො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජෙය්‍යා'ති? තෙසං නො, භන්තෙ, අම්හාකං එතදහොසි – 'අයං ඛො ආයස්මා මහාකච්චානො සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතො සම්භාවිතො ච විඤ්ඤූනං සබ්‍රහ්මචාරීනං. පහොති චායස්මා මහාකච්චානො ඉමස්ස භගවතා සංඛිත්තෙන උද්දෙසස්ස උද්දිට්ඨස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජිතුං. යංනූන මයං යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යාම; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාමා'ති.

''අථ ඛො මයං, භන්තෙ, යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමිම්හ; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකච්චානං එතමත්ථං පටිපුච්ඡිම්හ. තෙසං නො, භන්තෙ, ආයස්මතා මහාකච්චානෙන ඉමෙහි ආකාරෙහි ඉමෙහි පදෙහි ඉමෙහි බ්‍යඤ්ජනෙහි අත්ථො විභත්තො''ති.

''පණ්ඩිතො, භික්ඛවෙ, මහාකච්චානො; මහාපඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, මහාකච්චානො. මං චෙපි තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, එතමත්ථං පටිපුච්ඡෙය්‍යාථ, අහම්පි එවමෙවං බ්‍යාකරෙය්‍යං යථා තං මහාකච්චානෙන බ්‍යාකතං. එසො චෙවෙතස්ස [එසො චෙතස්ස (සී. පී.), එසො චෙව තස්ස (ස්‍යා. කං.), එසොයෙව තස්ස (ක.)] අත්ථො. එවඤ්ච නං ධාරෙය්‍යාථා''ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

උද්දෙසවිභඞ්ගසුත්තං නිට්ඨිතං අට්ඨමං.

9. අරණවිභඞ්ගසුත්තං

323. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි ''භික්ඛවො''ති. ''භදන්තෙ''ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ''අරණවිභඞ්ගං වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

''න කාමසුඛමනුයුඤ්ජෙය්‍ය හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, න ච අත්තකිලමථානුයොගමනුයුඤ්ජෙය්‍ය දුක්ඛං අනරියං අනත්ථසංහිතං. එතෙ ඛො, භික්ඛවෙ [එතෙ ඛො (සී.), එතෙ තෙ (ස්‍යා. කං. පී.)], උභො අන්තෙ අනුපගම්ම මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා, චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති. උස්සාදනඤ්ච ජඤ්ඤා, අපසාදනඤ්ච ජඤ්ඤා; උස්සාදනඤ්ච ඤත්වා අපසාදනඤ්ච ඤත්වා නෙවුස්සාදෙය්‍ය, න අපසාදෙය්‍ය [නාපසාදෙය්‍ය (සී.)], ධම්මමෙව දෙසෙය්‍ය. සුඛවිනිච්ඡයං ජඤ්ඤා; සුඛවිනිච්ඡයං ඤත්වා අජ්ඣත්තං සුඛමනුයුඤ්ජෙය්‍ය. රහොවාදං න භාසෙය්‍ය, සම්මුඛා න ඛීණං [නාතිඛීණං (ස්‍යා. කං. ක.)] භණෙ. අතරමානොව භාසෙය්‍ය, නො තරමානො. ජනපදනිරුත්තිං නාභිනිවෙසෙය්‍ය, සමඤ්ඤං නාතිධාවෙය්‍යාති – අයමුද්දෙසො අරණවිභඞ්ගස්ස.

324. '''න කාමසුඛමනුයුඤ්ජෙය්‍ය හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, න ච අත්තකිලමථානුයොගමනුයුඤ්ජෙය්‍ය දුක්ඛං අනරියං අනත්ථසංහිත'න්ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං; කිඤ්චෙතං

පටිච්ච වුත්තං? යො කාමපටිසන්ධිසුඛිනො සොමනස්සානුයොගො හීනො ගම්මො පොථුජ්ජනිකො අනරියො අනත්ථසංහිතො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. යො කාමපටිසන්ධිසුඛිනො සොමනස්සානුයොගං අනනුයොගො හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. යො අත්තකිලමථානුයොගො දුක්ඛො අනරියො අනත්ථසංහිතො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. යො අත්තකිලමථානුයොගං අනනුයොගො දුක්ඛං අනරියං අනත්ථසංහිතං, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. 'න කාමසුඛමනුයුඤ්ජෙය්‍ය හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, න ච අත්තකිලමථානුයොගං අනුයුඤ්ජෙය්‍ය දුක්ඛං අනරියං අනත්ථසංහිත'න්ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

325. '''එතෙ ඛො උභො අන්තෙ අනුපගම්ම මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා, චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තතී'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි , සම්මාසඞ්කප්පො, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්තො, සම්මාආජීවො, සම්මාවායාමො, සම්මාසති, සම්මාසමාධි. 'එතෙ ඛො උභො අන්තෙ අනුපගම්ම මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා, චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තතී'ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

326. '''උස්සාදනඤ්ච ජඤ්ඤා, අපසාදනඤ්ච ජඤ්ඤා; උස්සාදනඤ්ච ඤත්වා අපසාදනඤ්ච ඤත්වා නෙවුස්සාදෙය්‍ය, න අපසාදෙය්‍ය, ධම්මමෙව දෙසෙය්‍යා'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, උස්සාදනා ච හොති අපසාදනා ච, නො ච ධම්මදෙසනා? 'යෙ කාමපටිසන්ධිසුඛිනො සොමනස්සානුයොගං අනුයුත්තා හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, සබ්බෙ තෙ සදුක්ඛා සඋපඝාතා සඋපායාසා සපරිළාහා මිච්ඡාපටිපන්නා'ති – ඉති වදං [ඉති පරං (ක.)] ඉත්ථෙකෙ අපසාදෙති.

'''යෙ කාමපටිසන්ධිසුඛිනො සොමනස්සානුයොගං අනනුයුත්තා හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, සබ්බෙ තෙ අදුක්ඛා අනුපඝාතා අනුපායාසා අපරිළාහා සම්මාපටිපන්නා'ති – ඉති වදං ඉත්ථෙකෙ උස්සාදෙති.

'''යෙ අත්තකිලමථානුයොගං අනුයුත්තා දුක්ඛං අනරියං අනත්ථසංහිතං, සබ්බෙ තෙ සදුක්ඛා සඋපඝාතා සඋපායාසා සපරිළාහා මිච්ඡාපටිපන්නා'ති – ඉති වදං ඉත්ථෙකෙ අපසාදෙති.

'''යෙ අත්තකිලමථානුයොගං අනනුයුත්තා දුක්ඛං අනරියං අනත්ථසංහිතං, සබ්බෙ තෙ අදුක්ඛා අනුපඝාතා අනුපායාසා අපරිළාහා සම්මාපටිපන්නා'ති – ඉති වදං ඉත්ථෙකෙ උස්සාදෙති.

'''යෙසං කෙසඤ්චි භවසංයොජනං අප්පහීනං, සබ්බෙ තෙ සදුක්ඛා සඋපඝාතා සඋපායාසා සපරිළාහා මිච්ඡාපටිපන්නා'ති – ඉති වදං ඉත්ථෙකෙ අපසාදෙති.

'''යෙසං කෙසඤ්චි භවසංයොජනං පහීනං, සබ්බෙ තෙ අදුක්ඛා අනුපඝාතා අනුපායාසා අපරිළාහා සම්මාපටිපන්නා'ති – ඉති වදං ඉත්ථෙකෙ උස්සාදෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, උස්සාදනා ච හොති අපසාදනා ච, නො ච ධම්මදෙසනා.

327. ''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, නෙවුස්සාදනා හොති න අපසාදනා, ධම්මදෙසනා ච [ධම්මදෙසනාව (ස්‍යා. කං.)]? 'යෙ කාමපටිසන්ධිසුඛිනො සොමනස්සානුයොගං අනුයුත්තා හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, සබ්බෙ තෙ සදුක්ඛා සඋපඝාතා සඋපායාසා සපරිළාහා මිච්ඡාපටිපන්නා'ති – න එවමාහ. 'අනුයොගො ච ඛො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා'ති – ඉති වදං ධම්මමෙව දෙසෙති.

'''යෙ කාමපටිසන්ධිසුඛිනො සොමනස්සානුයොගං අනනුයුත්තා හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, සබ්බෙ තෙ අදුක්ඛා අනුපඝාතා අනුපායාසා අපරිළාහා සම්මාපටිපන්නා'ති – න එවමාහ. 'අනනුයොගො ච ඛො, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා'ති – ඉති වදං ධම්මමෙව දෙසෙති.

'''යෙ අත්තකිලමථානුයොගං අනුයුත්තා දුක්ඛං අනරියං අනත්ථසංහිතං, සබ්බෙ තෙ සදුක්ඛා සඋපඝාතා සඋපායාසා සපරිළාහා මිච්ඡාපටිපන්නා'ති – න එවමාහ. 'අනුයොගො ච ඛො , සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා'ති – ඉති වදං ධම්මමෙව දෙසෙති.

'''යෙ අත්තකිලමථානුයොගං අනනුයුත්තා දුක්ඛං අනරියං අනත්ථසංහිතං, සබ්බෙ තෙ අදුක්ඛා අනුපඝාතා අනුපායාසා අපරිළාහා සම්මාපටිපන්නා'ති – න එවමාහ. 'අනනුයොගො ච ඛො, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා'ති – ඉති වදං ධම්මමෙව දෙසෙති.

‘‘‘යෙසං කෙසඤ්චි භවසංයොජනං අප්පහීනං, සබ්බෙ තෙ සදුක්ඛා සඋපඝාතා සඋපායාසා සපරිළාහා මිච්ඡාපටිපන්නා’ති – න එවමාහ . ‘භවසංයොජනෙ ච ඛො අප්පහීනෙ භවොපි අප්පහීනො හොතී’ති – ඉති වදං ධම්මමෙව දෙසෙති.

‘‘‘යෙසං කෙසඤ්චි භවසංයොජනං පහීනං, සබ්බෙ තෙ අදුක්ඛා අනුපඝාතා අනුපායාසා අපරිළාහා සම්මාපටිපන්නා’ති – න එවමාහ. ‘භවසංයොජනෙ ච ඛො පහීනෙ භවොපි පහීනො හොතී’ති – ඉති වදං ධම්මමෙව දෙසෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, නෙවුස්සාදනා හොති න අපසාදනා, ධම්මදෙසනා ච. ‘උස්සාදනඤ්ච ජඤ්ඤා, අපසාදනඤ්ච ජඤ්ඤා; උස්සාදනඤ්ච ඤත්වා අපසාදනඤ්ච ඤත්වා නෙවුස්සාදෙය්‍ය, න අපසාදෙය්‍ය, ධම්මමෙව දෙසෙය්‍යා’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

328. ‘‘‘සුඛවිනිච්ඡයං ජඤ්ඤා; සුඛවිනිච්ඡයං ඤත්වා අජ්ඣත්තං සුඛමනුයුඤ්ජෙය්‍යා’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? පඤ්චිමෙ, භික්ඛවෙ, කාමගුණා. කතමෙ පඤ්ච? චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා, සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා… ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා… කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච කාමගුණා. යං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉමෙ පඤ්ච කාමගුණෙ පටිච්ච උප්පජ්ජති සුඛං සොමනස්සං ඉදං වුච්චති කාමසුඛං මීළ්හසුඛං පුථුජ්ජනසුඛං අනරියසුඛං. ‘න ආසෙවිතබ්බං, න භාවෙතබ්බං, න බහුලීකාතබ්බං, භායිතබ්බං එතස්ස සුඛස්සා’ති – වදාමි. ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති…පෙ…. තතියං ඣානං… චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉදං වුච්චති නෙක්ඛම්මසුඛං පවිවෙකසුඛං උපසමසුඛං සම්බොධිසුඛං. ‘ආසෙවිතබ්බං, භාවෙතබ්බං, බහුලීකාතබ්බං, න භායිතබ්බං එතස්ස සුඛස්සා’ති – වදාමි . ‘සුඛවිනිච්ඡයං ජඤ්ඤා ; සුඛවිනිච්ඡයං ඤත්වා අජ්ඣත්තං සුඛමනුයුඤ්ජෙය්‍යා’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

329. ‘‘‘රහොවාදං න භාසෙය්‍ය, සම්මුඛා න ඛීණං භණෙ’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යං ජඤ්ඤා රහොවාදං අභූතං අතච්ඡං අනත්ථසංහිතං සසක්කං [සම්පත්තං (ක.)] තං රහොවාදං න භාසෙය්‍ය. යම්පි ජඤ්ඤා රහොවාදං භූතං තච්ඡං අනත්ථසංහිතං තස්සපි සික්ඛෙය්‍ය අවචනාය. යඤ්ච ඛො ජඤ්ඤා රහොවාදං භූතං තච්ඡං අත්ථසංහිතං තත්‍ර කාලඤ්ඤූ අස්ස තස්ස රහොවාදස්ස වචනාය. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යං ජඤ්ඤා සම්මුඛා ඛීණවාදං අභූතං අතච්ඡං අනත්ථසංහිතං සසක්කං තං සම්මුඛා ඛීණවාදං න භාසෙය්‍ය. යම්පි ජඤ්ඤා සම්මුඛා ඛීණවාදං භූතං තච්ඡං අනත්ථසංහිතං තස්සපි සික්ඛෙය්‍ය අවචනාය. යඤ්ච ඛො ජඤ්ඤා සම්මුඛා ඛීණවාදං භූතං තච්ඡං අත්ථසංහිතං තත්‍ර කාලඤ්ඤූ අස්ස තස්ස සම්මුඛා ඛීණවාදස්ස වචනාය. ‘රහොවාදං න භාසෙය්‍ය, සම්මුඛා න ඛීණං භණෙ’ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

330. ‘‘‘අතරමානොව භාසෙය්‍ය නො තරමානො’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තත්‍ර, භික්ඛවෙ, තරමානස්ස භාසතො කායොපි කිලමති, චිත්තම්පි උපහඤ්ඤති [ඌහඤ්ඤති (සී.)], සරොපි උපහඤ්ඤති [ඌහඤ්ඤති (සී.)], කණ්ඨොපි ආතුරීයති, අවිසට්ඨම්පි හොති අවිඤ්ඤෙය්‍යං තරමානස්ස භාසිතං. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, අතරමානස්ස භාසතො කායොපි න කිලමති, චිත්තම්පි න උපහඤ්ඤති, සරොපි න උපහඤ්ඤති, කණ්ඨොපි න ආතුරීයති, විසට්ඨම්පි හොති විඤ්ඤෙය්‍යං අතරමානස්ස භාසිතං. ‘අතරමානොව භාසෙය්‍ය, නො තරමානො’ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

331. ‘‘‘ජනපදනිරුත්තිං නාභිනිවෙසෙය්‍ය, සමඤ්ඤං නාතිධාවෙය්‍යා’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, ජනපදනිරුත්තියා ච අභිනිවෙසො හොති සමඤ්ඤාය ච අතිසාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, තදෙවෙකච්චෙසු ජනපදෙසු ‘පාතී’ති සඤ්ජානන්ති, ‘පත්ත’න්ති සඤ්ජානන්ති , ‘විත්ත’න්ති [විට්ඨන්ති (ස්‍යා. කං.)] සඤ්ජානන්ති, ‘සරාව’න්ති සඤ්ජානන්ති ‘ධාරොප’න්ති [හරොසන්ති (ස්‍යා. කං.)] සඤ්ජානන්ති, ‘පොණ’න්ති සඤ්ජානන්ති, ‘පිසීලව’න්ති [පිසීලන්ති (සී. පී.), පිපිලන්ති (ස්‍යා. කං.)] සඤ්ජානන්ති. ඉති යථා යථා නං තෙසු තෙසු ජනපදෙසු සඤ්ජානන්ති තථා තථා ථාමසා පරාමාසා [පරාමස්ස (සී.)] අභිනිවිස්ස වොහරති – ‘ඉදමෙව සච්චං , මොඝමඤ්ඤ’න්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, ජනපදනිරුත්තියා ච අභිනිවෙසො හොති සමඤ්ඤාය ච අතිසාරො.

332. ‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, ජනපදනිරුත්තියා ච අනභිනිවෙසො හොති සමඤ්ඤාය ච අනතිසාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, තදෙවෙකච්චෙසු ජනපදෙසු ‘පාතී’ති සඤ්ජානන්ති, ‘පත්ත’න්ති සඤ්ජානන්ති, ‘විත්ත’න්ති සඤ්ජානන්ති, ‘සරාව’න්ති සඤ්ජානන්ති, ‘ධාරොප’න්ති සඤ්ජානන්ති, ‘පොණ’න්ති සඤ්ජානන්ති, ‘පිසීලව’න්ති සඤ්ජානන්ති. ඉති යථා යථා නං තෙසු තෙසු ජනපදෙසු සඤ්ජානන්ති ‘ඉදං කිර මෙ [ඉදං කිර තෙ ච (ක.)] ආයස්මන්තො සන්ධාය වොහරන්තී’ති තථා තථා වොහරති අපරාමසං. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, ජනපදනිරුත්තියා ච අනභිනිවෙසො හොති, සමඤ්ඤාය ච අනතිසාරො. ‘ජනපදනිරුත්තිං නාභිනිවෙසෙය්‍ය සමඤ්ඤං නාතිධාවෙය්‍යා’ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

333. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යො කාමපටිසන්ධිසුඛිනො සොමනස්සානුයොගො හීනො ගම්මො පොථුජ්ජනිකො අනරියො අනත්ථසංහිතො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යො කාමපටිසන්ධිසුඛිනො සොමනස්සානුයොගං අනනුයොගො හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො අරණො.

334. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යො අත්තකිලමථානුයොගො දුක්ඛො අනරියො අනත්ථසංහිතො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යො අත්තකිලමථානුයොගං අනනුයොගො දුක්ඛං අනරියං අනත්ථසංහිතං, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො අරණො.

335. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යායං මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා, චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා . තස්මා එසො ධම්මො අරණො.

336. ‘‘තත්‍ර , භික්ඛවෙ, යායං උස්සාදනා ච අපසාදනා ච නො ච ධම්මදෙසනා, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යායං නෙවුස්සාදනා ච න අපසාදනා ච ධම්මදෙසනා ච, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො අරණො.

337. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං කාමසුඛං මීළ්හසුඛං පොථුජ්ජනසුඛං අනරියසුඛං , සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං නෙක්ඛම්මසුඛං පවිවෙකසුඛං උපසමසුඛං සම්බොධිසුඛං, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො අරණො.

338. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං රහොවාදො අභූතො අතච්ඡො අනත්ථසංහිතො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං රහොවාදො භූතො තච්ඡො අනත්ථසංහිතො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං රහොවාදො භූතො තච්ඡො අත්ථසංහිතො, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො අරණො.

339. ‘‘තත්‍ර , භික්ඛවෙ, ය්වායං සම්මුඛා ඛීණවාදො අභූතො අතච්ඡො අනත්ථසංහිතො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං සම්මුඛා ඛීණවාදො භූතො තච්ඡො අනත්ථසංහිතො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං සම්මුඛා ඛීණවාදො භූතො තච්ඡො අත්ථසංහිතො, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො අරණො.

340. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යමිදං තරමානස්ස භාසිතං, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර, භික්ඛවෙ , යමිදං අතරමානස්ස භාසිතං, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො අරණො.

341. ‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං ජනපදනිරුත්තියා ච අභිනිවෙසො සමඤ්ඤාය ච අතිසාරො, සදුක්ඛො එසො ධම්මො සඋපඝාතො සඋපායාසො සපරිළාහො; මිච්ඡාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො සරණො. තත්‍ර භික්ඛවෙ, ය්වායං ජනපදනිරුත්තියා ච අනභිනිවෙසො සමඤ්ඤාය ච අනතිසාරො, අදුක්ඛො එසො ධම්මො අනුපඝාතො අනුපායාසො අපරිළාහො; සම්මාපටිපදා. තස්මා එසො ධම්මො අරණො.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, ‘සරණඤ්ච ධම්මං ජානිස්සාම, අරණඤ්ච ධම්මං ජානිස්සාම; සරණඤ්ච ධම්මං ඤත්වා අරණඤ්ච ධම්මං ඤත්වා අරණපටිපදං පටිපජ්ජිස්සාමා’ති එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බං. සුභූති ච පන, භික්ඛවෙ, කුලපුත්තො අරණපටිපදං පටිපන්නො’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

අරණවිභඞ්ගසුත්තං නිට්ඨිතං නවමං.

10. ධාතුවිභඞ්ගසුත්තං

342. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා මගධෙසු චාරිකං චරමානො යෙන රාජගහං තදවසරි; යෙන භග්ගවො කුම්භකාරො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භග්ගවං කුම්භකාරං එතදවොච – ‘‘සචෙ තෙ, භග්ගව, අගරු විහරෙමු ආවෙසනෙ [විහරාමාවෙසනෙ (සී. පී.), විහරාම නිවෙසනෙ (ස්‍යා. කං.), විහරෙමු නිවෙසනෙ (ක.)] එකරත්ත’’න්ති. ‘‘න ඛො මෙ, භන්තෙ, ගරු. අත්ථි චෙත්ථ පබ්බජිතො පඨමං වාසූපගතො. සචෙ සො අනුජානාති, විහරථ [විහර (සී. පී.)], භන්තෙ, යථාසුඛ’’න්ති.

තෙන ඛො පන සමයෙන පුක්කුසාති නාම කුලපුත්තො භගවන්තං උද්දිස්ස සද්ධාය අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො. සො තස්මිං කුම්භකාරාවෙසනෙ [කුම්භකාරනිවෙසනෙ (ස්‍යා. කං. ක.)] පඨමං වාසූපගතො හොති. අථ ඛො භගවා යෙනායස්මා පුක්කුසාති තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං පුක්කුසාතිං එතදවොච – ‘‘සචෙ තෙ, භික්ඛු, අගරු විහරෙමු ආවෙසනෙ එකරත්ත’’න්ති. ‘‘උරුන්දං, ආවුසො [ඌරුන්දං (සී. ස්‍යා. කං. පී.), උරුද්ධං (ක.) දී. නි. 2 සක්කපඤ්හසුත්තටීකා ඔලොකෙතබ්බා], කුම්භකාරාවෙසනං. විහරතායස්මා යථාසුඛ’’න්ති.

අථ ඛො භගවා කුම්භකාරාවෙසනං පවිසිත්වා එකමන්තං තිණසන්ථාරකං [තිණසන්ථරිකං (සී.), තිණසන්ථරකං (ස්‍යා. කං.)] පඤ්ඤාපෙත්වා නිසීදි පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. අථ ඛො භගවා බහුදෙව රත්තිං නිසජ්ජාය වීතිනාමෙසි. ආයස්මාපි ඛො පුක්කුසාති බහුදෙව රත්තිං නිසජ්ජාය වීතිනාමෙසි.

අථ ඛො භගවතො එතදහොසි – ‘‘පාසාදිකං ඛො අයං කුලපුත්තො ඉරියති. යංනූනාහං පුච්ඡෙය්‍ය’’න්ති. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං පුක්කුසාතිං එතදවොච – ‘‘කංසි ත්වං, භික්ඛු, උද්දිස්ස පබ්බජිතො? කො වා තෙ සත්ථා? කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසී’’ති? ‘‘අත්ථාවුසො, සමණො ගොතමො සක්‍යපුත්තො සක්‍යකුලා පබ්බජිතො. තං ඛො පන භගවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති . තාහං භගවන්තං උද්දිස්ස පබ්බජිතො. සො ච මෙ භගවා සත්ථා. තස්ස චාහං භගවතො ධම්මං රොචෙමී’’ති. ‘‘කහං පන, භික්ඛු, එතරහි සො භගවා විහරති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො’’ති. ‘‘අත්ථාවුසො, උත්තරෙසු ජනපදෙසු සාවත්ථි නාම නගරං. තත්ථ සො භගවා එතරහි විහරති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො’’ති. ‘‘දිට්ඨපුබ්බො පන තෙ, භික්ඛු, සො භගවා; දිස්වා ච පන ජානෙය්‍යාසී’’ති? ‘‘න ඛො මෙ, ආවුසො, දිට්ඨපුබ්බො සො භගවා; දිස්වා චාහං න ජානෙය්‍ය’’න්ති.

අථ ඛො භගවතො එතදහොසි – ‘‘මමඤ්ච ඛ්වායං [මං ත්වායං (සී.), මමං ඛ්වායං (ස්‍යා. කං.), මං ඛ්වායං (පී.)] කුලපුත්තො උද්දිස්ස පබ්බජිතො. යංනූනස්සාහං ධම්මං දෙසෙය්‍ය’’න්ති. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං පුක්කුසාතිං ආමන්තෙසි – ‘‘ධම්මං තෙ, භික්ඛු, දෙසෙස්සාමි. තං සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවමාවුසො’’ති ඛො ආයස්මා පුක්කුසාති භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

343. ‘‘‘ඡධාතුරො [ඡද්ධාතුරො (සී.)] අයං, භික්ඛු, පුරිසො ඡඵස්සායතනො අට්ඨාරසමනොපවිචාරො චතුරාධිට්ඨානො; යත්ථ ඨිතං මඤ්ඤස්සවා නප්පවත්තන්ති, මඤ්ඤස්සවෙ ඛො පන නප්පවත්තමානෙ මුනි සන්තොති වුච්චති. පඤ්ඤං නප්පමජ්ජෙය්‍ය, සච්චමනුරක්ඛෙය්‍ය, චාගමනුබ්‍රූහෙය්‍ය, සන්තිමෙව සො සික්ඛෙය්‍යා’ති – අයමුද්දෙසො ධාතුවිභඞ්ගස්ස [ඡධාතුවිභඞ්ගස්ස (සී. ස්‍යා. කං. පී.)].

344. ‘‘‘ඡධාතුරො අයං, භික්ඛු, පුරිසො’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? (ඡයිමා, භික්ඛු, ධාතුයො) [( ) නත්ථි සී. පී. පොත්ථකෙසු] – පථවීධාතු, ආපොධාතු, තෙජොධාතු, වායොධාතු, ආකාසධාතු, විඤ්ඤාණධාතු. ‘ඡධාතුරො අයං, භික්ඛු, පුරිසො’ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

345. ‘‘‘ඡඵස්සායතනො අයං, භික්ඛු, පුරිසො’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? චක්ඛුසම්ඵස්සායතනං, සොතසම්ඵස්සායතනං, ඝානසම්ඵස්සායතනං, ජිව්හාසම්ඵස්සායතනං, කායසම්ඵස්සායතනං, මනොසම්ඵස්සායතනං. ‘ඡඵස්සායතනො අයං, භික්ඛු, පුරිසො’ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

346. ‘‘‘අට්ඨාරසමනොපවිචාරො අයං, භික්ඛු, පුරිසො’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? චක්ඛුනා රූපං දිස්වා සොමනස්සට්ඨානීයං රූපං උපවිචරති, දොමනස්සට්ඨානීයං රූපං උපවිචරති, උපෙක්ඛාට්ඨානීයං රූපං උපවිචරති; සොතෙන සද්දං සුත්වා…පෙ…. ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය සොමනස්සට්ඨානීයං ධම්මං උපවිචරති, දොමනස්සට්ඨානීයං ධම්මං උපවිචරති , උපෙක්ඛාට්ඨානීයං ධම්මං උපවිචරති – ඉති ඡ සොමනස්සුපවිචාරා, ඡ දොමනස්සුපවිචාරා, ඡ උපෙක්ඛුපවිචාරා. ‘අට්ඨාරසමනොපවිචාරො අයං, භික්ඛු, පුරිසො’ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

347. ‘‘‘චතුරාධිට්ඨානො අයං, භික්ඛු, පුරිසො’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? පඤ්ඤාධිට්ඨානො, සච්චාධිට්ඨානො, චාගාධිට්ඨානො, උපසමාධිට්ඨානො. ‘චතුරාධිට්ඨානො අයං, භික්ඛු, පුරිසො’ති – ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

348. ‘‘‘පඤ්ඤං නප්පමජ්ජෙය්‍ය, සච්චමනුරක්ඛෙය්‍ය, චාගමනුබ්‍රූහෙය්‍ය, සන්තිමෙව සො සික්ඛෙය්‍යා’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? කථඤ්ච, භික්ඛු, පඤ්ඤං නප්පමජ්ජති? ඡයිමා, භික්ඛු, ධාතුයො –

පථවීධාතු, ආපොධාතු, තෙජොධාතු, වායොධාතු, ආකාසධාතු, විඤ්ඤාණධාතු.

349. ‘‘කතමා ච, භික්ඛු, පථවීධාතු? පථවීධාතු සියා අජ්ඣත්තිකා සියා බාහිරා. කතමා ච, භික්ඛු, අජ්ඣත්තිකා පථවීධාතු? යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං කක්ඛළං ඛරිගතං උපාදින්නං [උපාදිණ්ණං (පී. ක.)], සෙය්‍යථීදං – කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචො මංසං න්හාරු අට්ඨී අට්ඨිමිඤ්ජං [අට්ඨිමිඤ්ජා (සී. පී.)] වක්කං හදයං යකනං කිලොමකං පිහකං පප්ඵාසං අන්තං අන්තගුණං උදරියං කරීසං, යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි අජ්ඣත්තං පච්චත්තං කක්ඛළං ඛරිගතං උපාදින්නං – අයං වුච්චති, භික්ඛු, අජ්ඣත්තිකා පථවීධාතු. යා චෙව ඛො පන අජ්ඣත්තිකා පථවීධාතු යා ච බාහිරා පථවීධාතු පථවීධාතුරෙවෙසා . ‘තං නෙතං මම නෙසොහමස්මි න මෙසො අත්තා’ති – එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා පථවීධාතුයා නිබ්බින්දති, පථවීධාතුයා චිත්තං විරාජෙති.

350. ‘‘කතමා ච, භික්ඛු, ආපොධාතු? ආපොධාතු සියා අජ්ඣත්තිකා සියා බාහිරා. කතමා ච, භික්ඛු, අජ්ඣත්තිකා ආපොධාතු? යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං ආපො ආපොගතං උපාදින්නං සෙය්‍යථීදං – පිත්තං සෙම්හං පුබ්බො ලොහිතං සෙදො මෙදො අස්සු වසා ඛෙළො සිඞ්ඝාණිකා ලසිකා මුත්තං, යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි අජ්ඣත්තං පච්චත්තං ආපො ආපොගතං උපාදින්නං – අයං වුච්චති, භික්ඛු, අජ්ඣත්තිකා ආපොධාතු. යා චෙව ඛො පන අජ්ඣත්තිකා ආපොධාතු යා ච බාහිරා ආපොධාතු ආපොධාතුරෙවෙසා. ‘තං නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති – එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා ආපොධාතුයා නිබ්බින්දති, ආපොධාතුයා චිත්තං විරාජෙති.

351. ‘‘කතමා ච, භික්ඛු, තෙජොධාතු? තෙජොධාතු සියා අජ්ඣත්තිකා සියා බාහිරා. කතමා ච, භික්ඛු, අජ්ඣත්තිකා තෙජොධාතු? යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං තෙජො තෙජොගතං උපාදින්නං, සෙය්‍යථීදං – යෙන ච සන්තප්පති, යෙන ච ජීරීයති, යෙන ච පරිඩය්හති, යෙන ච අසිතපීතඛායිතසායිතං සම්මා පරිණාමං ගච්ඡති, යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි අජ්ඣත්තං පච්චත්තං තෙජො තෙජොගතං උපාදින්නං – අයං වුච්චති, භික්ඛු, අජ්ඣත්තිකා තෙජොධාතු. යා චෙව ඛො පන අජ්ඣත්තිකා තෙජොධාතු යා ච බාහිරා තෙජොධාතු තෙජොධාතුරෙවෙසා. ‘තං නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති – එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා තෙජොධාතුයා නිබ්බින්දති, තෙජොධාතුයා චිත්තං විරාජෙති.

352. ‘‘කතමා ච, භික්ඛු, වායොධාතු? වායොධාතු සියා අජ්ඣත්තිකා සියා බාහිරා. කතමා ච, භික්ඛු, අජ්ඣත්තිකා වායොධාතු? යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං වායො වායොගතං උපාදින්නං, සෙය්‍යථීදං – උද්ධඞ්ගමා වාතා අධොගමා වාතා කුච්ඡිසයා වාතා කොට්ඨාසයා [කොට්ඨසයා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වාතා අඞ්ගමඞ්ගානුසාරිනො වාතා අස්සාසො පස්සාසො ඉති, යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි අජ්ඣත්තං පච්චත්තං වායො වායොගතං උපාදින්නං – අයං වුච්චති, භික්ඛු, අජ්ඣත්තිකා වායොධාතු. යා චෙව ඛො පන අජ්ඣත්තිකා වායොධාතු යා ච බාහිරා වායොධාතු වායොධාතුරෙවෙසා. ‘තං නෙතං මම , නෙසොහමස්මි , න මෙසො අත්තා’ති – එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා වායොධාතුයා නිබ්බින්දති, වායොධාතුයා චිත්තං විරාජෙති.

353. ‘‘කතමා ච, භික්ඛු, ආකාසධාතු? ආකාසධාතු සියා අජ්ඣත්තිකා සියා බාහිරා. කතමා ච, භික්ඛු, අජ්ඣත්තිකා ආකාසධාතු ? යං අජ්ඣත්තං පච්චත්තං ආකාසං ආකාසගතං උපාදින්නං, සෙය්‍යථීදං – කණ්ණච්ඡිද්දං නාසච්ඡිද්දං මුඛද්වාරං යෙන ච අසිතපීතඛායිතසායිතං අජ්ඣොහරති, යත්ථ ච අසිතපීතඛායිතසායිතං සන්තිට්ඨති, යෙන ච අසිතපීතඛායිතසායිතං අධොභාගං [අධොභාගා (සී. ස්‍යා. කං. පී.) දෙවදූතසුත්තෙන සමෙති] නික්ඛමති, යං වා පනඤ්ඤම්පි කිඤ්චි අජ්ඣත්තං පච්චත්තං ආකාසං ආකාසගතං අඝං අඝගතං විවරං විවරගතං අසම්ඵුට්ඨං මංසලොහිතෙහි උපාදින්නං – අයං වුච්චති භික්ඛු අජ්ඣත්තිකා ආකාසධාතු. යා චෙව ඛො පන අජ්ඣත්තිකා ආකාසධාතු යා ච බාහිරා ආකාසධාතු ආකාසධාතුරෙවෙසා. ‘තං නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති – එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා ආකාසධාතුයා නිබ්බින්දති, ආකාසධාතුයා චිත්තං විරාජෙති.

354. ‘‘අථාපරං විඤ්ඤාණංයෙව අවසිස්සති පරිසුද්ධං පරියොදාතං. තෙන ච විඤ්ඤාණෙන කිං [තෙන විඤ්ඤාණෙන කිඤ්ච (සී.)] විජානාති? ‘සුඛ’න්තිපි විජානාති, ‘දුක්ඛ’න්තිපි විජානාති, ‘අදුක්ඛමසුඛ’න්තිපි විජානාති. සුඛවෙදනියං, භික්ඛු, ඵස්සං පටිච්ච උප්පජ්ජති සුඛා වෙදනා. සො සුඛං වෙදනං වෙදයමානො ‘සුඛං වෙදනං වෙදයාමී’ති පජානාති. ‘තස්සෙව සුඛවෙදනියස්ස ඵස්සස්ස නිරොධා යං තජ්ජං වෙදයිතං සුඛවෙදනියං ඵස්සං පටිච්ච උප්පන්නා සුඛා වෙදනා සා නිරුජ්ඣති, සා වූපසම්මතී’ති පජානාති.

355. ‘‘දුක්ඛවෙදනියං, භික්ඛු, ඵස්සං පටිච්ච උප්පජ්ජති දුක්ඛා වෙදනා. සො දුක්ඛං වෙදනං වෙදයමානො ‘දුක්ඛං වෙදනං වෙදයාමී’ති පජානාති. ‘තස්සෙව දුක්ඛවෙදනියස්ස ඵස්සස්ස නිරොධා යං තජ්ජං වෙදයිතං දුක්ඛවෙදනියං ඵස්සං පටිච්ච උප්පන්නා දුක්ඛා වෙදනා සා නිරුජ්ඣති, සා වූපසම්මතී’ති පජානාති.

356. ‘‘අදුක්ඛමසුඛවෙදනියං, භික්ඛු, ඵස්සං පටිච්ච උප්පජ්ජති අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා. සො අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදයමානො ‘අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදයාමී’ති පජානාති. ‘තස්සෙව අදුක්ඛමසුඛවෙදනියස්ස ඵස්සස්ස නිරොධා යං

තජ්ජං වෙදයිතං අදුක්ඛමසුඛවෙදනියං ඵස්සං පටිච්ච උප්පන්නා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා සා නිරුජ්ඣති, සා වූපසම්මතී'ති පජානාති.

357. ''සෙය්‍යථාපි, භික්ඛු, ද්වින්නං කට්ඨානං සඞ්ඝට්ටා [සමඵස්ස (සී. පී.), සඞ්ඝටා (ස්‍යා. කං.)] සමොධානා උස්මා ජායති, තෙජො අභිනිබ්බත්තති, තෙසංයෙව ද්වින්නං කට්ඨානං නානාභාවා වික්ඛෙපා යා තජ්ජා උස්මා සා නිරුජ්ඣති, සා වූපසම්මති; එවමෙව ඛො, භික්ඛු, සුඛවෙදනියං ඵස්සං පටිච්ච උප්පජ්ජති සුඛා වෙදනා. සො සුඛං වෙදනං වෙදයමානො 'සුඛං වෙදනං වෙදයාමී'ති පජානාති. 'තස්සෙව සුඛවෙදනියස්ස ඵස්සස්ස නිරොධා යං තජ්ජං වෙදයිතං සුඛවෙදනියං ඵස්සං පටිච්ච උප්පන්නා සුඛා වෙදනා සා නිරුජ්ඣති, සා වූපසම්මතී'ති පජානාති.

358. ''දුක්ඛවෙදනියං, භික්ඛු, ඵස්සං පටිච්ච උප්පජ්ජති දුක්ඛා වෙදනා. සො දුක්ඛං වෙදනං වෙදයමානො 'දුක්ඛං වෙදනං වෙදයාමී'ති පජානාති. 'තස්සෙව දුක්ඛවෙදනියස්ස ඵස්සස්ස නිරොධා යං තජ්ජං වෙදයිතං දුක්ඛවෙදනියං ඵස්සං පටිච්ච උප්පන්නා දුක්ඛා වෙදනා සා නිරුජ්ඣති, සා වූපසම්මතී'ති පජානාති.

359. ''අදුක්ඛමසුඛවෙදනියං , භික්ඛු, ඵස්සං පටිච්ච උප්පජ්ජති අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා. සො අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදයමානො 'අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදයාමී'ති පජානාති. 'තස්සෙව අදුක්ඛමසුඛවෙදනියස්ස ඵස්සස්ස නිරොධා යං තජ්ජං වෙදයිතං අදුක්ඛමසුඛවෙදනියං ඵස්සං පටිච්ච උප්පන්නා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා සා නිරුජ්ඣති, සා වූපසම්මතී'ති පජානාති.

360. ''අථාපරං උපෙක්ඛායෙව අවසිස්සති පරිසුද්ධා පරියොදාතා මුදු ච කම්මඤ්ඤා ච පභස්සරා ච. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛු, දක්ඛො සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරන්තෙවාසී වා උක්කං බන්ධෙය්‍ය, උක්කං බන්ධිත්වා උක්කාමුඛං ආලිම්පෙය්‍ය, උක්කාමුඛං ආලිම්පෙත්වා සණ්ඩාසෙන ජාතරූපං ගහෙත්වා උක්කාමුඛෙ පක්ඛිපෙය්‍ය, තමෙනං කාලෙන කාලං අභිධමෙය්‍ය, කාලෙන කාලං උදකෙන පරිප්ඵොසෙය්‍ය, කාලෙන කාලං අජ්ඣුපෙක්ඛෙය්‍ය, තං හොති ජාතරූපං [ජාතරූපං ධන්තං (සී. පී.)] සුධන්තං නිද්ධන්තං නීහටං [නිහතං (ස්‍යා. කං. ක.)] නින්නීතකසාවං [නිහතකසාවං (ක.)] මුදු ච කම්මඤ්ඤඤ්ච පභස්සරඤ්ච, යස්සා යස්සා ච පිළන්ධනවිකතියා ආකඞ්ඛති – යදි පට්ටිකාය [පවට්ටිකාය (සී. ස්‍යා.)] යදි කුණ්ඩලාය යදි ගීවෙය්‍යකාය යදි සුවණ්ණමාලාය තඤ්චස්ස අත්ථං අනුභොති; එවමෙව ඛො, භික්ඛු, අථාපරං උපෙක්ඛායෙව අවසිස්සති පරිසුද්ධා පරියොදාතා මුදු ච කම්මඤ්ඤා ච පභස්සරා ච.

361. ''සො එවං පජානාති – 'ඉමඤ්චෙ අහං උපෙක්ඛං එවං පරිසුද්ධං එවං පරියොදාතං ආකාසානඤ්චායතනං උපසංහරෙය්‍යං, තදනුධම්මඤ්ච චිත්තං භාවෙය්‍යං. එවං මෙ අයං උපෙක්ඛා තංනිස්සිතා තදුපාදානා චිරං දීඝමද්ධානං තිට්ඨෙය්‍ය. ඉමඤ්චෙ අහං උපෙක්ඛං එවං පරිසුද්ධං එවං පරියොදාතං විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසංහරෙය්‍යං, තදනුධම්මඤ්ච චිත්තං භාවෙය්‍යං. එවං මෙ අයං උපෙක්ඛා තංනිස්සිතා තදුපාදානා චිරං දීඝමද්ධානං තිට්ඨෙය්‍ය. ඉමඤ්චෙ අහං උපෙක්ඛං එවං පරිසුද්ධං එවං පරියොදාතං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසංහරෙය්‍යං, තදනුධම්මඤ්ච චිත්තං භාවෙය්‍යං. එවං මෙ අයං උපෙක්ඛා තංනිස්සිතා තදුපාදානා චිරං දීඝමද්ධානං තිට්ඨෙය්‍ය. ඉමඤ්චෙ අහං උපෙක්ඛං එවං පරිසුද්ධං එවං පරියොදාතං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසංහරෙය්‍යං, තදනුධම්මඤ්ච චිත්තං භාවෙය්‍යං. එවං මෙ අයං උපෙක්ඛා තංනිස්සිතා තදුපාදානා චිරං දීඝමද්ධානං තිට්ඨෙය්‍යා'''ති.

362. ''සො එවං පජානාති – 'ඉමඤ්චෙ අහං උපෙක්ඛං එවං පරිසුද්ධං එවං පරියොදාතං ආකාසානඤ්චායතනං උපසංහරෙය්‍යං, තදනුධම්මඤ්ච චිත්තං භාවෙය්‍යං; සඞ්ඛතමෙතං. ඉමඤ්චෙ අහං උපෙක්ඛං එවං පරිසුද්ධං එවං පරියොදාතං විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසංහරෙය්‍යං, තදනුධම්මඤ්ච චිත්තං භාවෙය්‍යං; සඞ්ඛතමෙතං. ඉමඤ්චෙ අහං උපෙක්ඛං එවං පරිසුද්ධං එවං පරියොදාතං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසංහරෙය්‍යං, තදනුධම්මඤ්ච චිත්තං භාවෙය්‍යං; සඞ්ඛතමෙතං. ඉමඤ්චෙ අහං උපෙක්ඛං එවං පරිසුද්ධං එවං පරියොදාතං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපසංහරෙය්‍යං, තදනුධම්මඤ්ච චිත්තං භාවෙය්‍යං; සඞ්ඛතමෙත'''න්ති.

''සො නෙව තං අභිසඞ්ඛරොති, න අභිසඤ්චෙතයති භවාය වා විභවාය වා. සො අනභිසඞ්ඛරොන්තො අනභිසඤ්චෙතයන්තො භවාය වා විභවාය වා න කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති, අනුපාදියං න පරිතස්සති, අපරිතස්සං පච්චත්තංයෙව පරිනිබ්බායති. 'ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාති.

363. ''සො සුඛඤ්චෙ වෙදනං වෙදෙති, 'සා අනිච්චා'ති පජානාති, 'අනජ්ඣොසිතා'ති පජානාති, 'අනභිනන්දිතා'ති පජානාති. දුක්ඛඤ්චෙ වෙදනං වෙදෙති , 'සා අනිච්චා'ති පජානාති, **'අනජ්ඣොසිතා'ති පජානාති, 'අනභිනන්දිතා'ති පජානාති. අදුක්ඛමසුඛඤ්චෙ වෙදනං වෙදෙති, 'සා අනිච්චා'ති පජානාති, 'අනජ්ඣොසිතා'ති පජානාති, 'අනභිනන්දිතා'ති පජානාති.**

364. ''සො සුඛඤ්චෙ වෙදනං වෙදෙති, විසංයුත්තො නං වෙදෙති; දුක්ඛඤ්චෙ වෙදනං වෙදෙති, විසංයුත්තො නං වෙදෙති; අදුක්ඛමසුඛඤ්චෙ වෙදනං වෙදෙති, විසංයුත්තො නං වෙදෙති. සො කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදයමානො 'කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදයාමී'ති පජානාති, ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදයමානො 'ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදයාමී'ති පජානාති, 'කායස්ස භෙදා පරං මරණා උද්ධං ජීවිතපරියාදානා ඉධෙව සබ්බවෙදයිතානි අනභිනන්දිතානි සීතීභවිස්සන්තී'ති පජානාති.

365. ''සෙය්‍යථාපි, භික්ඛු, තෙලඤ්ච පටිච්ච වට්ටිඤ්ච පටිච්ච තෙලප්පදීපො ඣායති; තස්සෙව තෙලස්ස ච වට්ටියා ච පරියාදානා අඤ්ඤස්ස ච අනුපහාරා [අනුපාහාරා (සී. පී.), අනුපාදානා (ක.)] අනාහාරො නිබ්බායති; එවමෙව ඛො, භික්ඛු, කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදයමානො 'කායපරියන්තිකං වෙදනං වෙදයාමී'ති පජානාති, ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදයමානො 'ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදයාමී'ති පජානාති, 'කායස්ස භෙදා පරං මරණා උද්ධං ජීවිතපරියාදානා ඉධෙව සබ්බවෙදයිතානි අනභිනන්දිතානි සීතීභවිස්සන්තී'ති පජානාති. තස්මා එවං සමන්නාගතො භික්ඛු ඉමිනා පරමෙන පඤ්ඤාධිට්ඨානෙන සමන්නාගතො හොති. එසා හි, භික්ඛු, පරමා අරියා පඤ්ඤා යදිදං – සබ්බදුක්ඛක්ඛයෙ ඤාණං.

366. ''තස්ස සා විමුත්ති සච්චෙ ඨිතා අකුප්පා හොති. තඤ්හි, භික්ඛු, මුසා යං මොසධම්මං, තං සච්චං යං අමොසධම්මං නිබ්බානං. තස්මා එවං සමන්නාගතො භික්ඛු ඉමිනා පරමෙන සච්චාධිට්ඨානෙන සමන්නාගතො හොති. එතඤ්හි, භික්ඛු, පරමං අරියසච්චං යදිදං – අමොසධම්මං නිබ්බානං.

367. ''තස්සෙව ඛො පන පුබ්බෙ අවිද්දසුනො උපධී හොන්ති සමත්තා සමාදින්නා. ත්‍යාස්ස පහීනා හොන්ති උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවංකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. තස්මා එවං සමන්නාගතො භික්ඛු ඉමිනා පරමෙන චාගාධිට්ඨානෙන සමන්නාගතො හොති. එසො හි, භික්ඛු, පරමො අරියො චාගො යදිදං – සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො.

368. ''තස්සෙව ඛො පන පුබ්බෙ අවිද්දසුනො අභිජ්ඣා හොති ඡන්දො සාරාගො. ස්වාස්ස පහීනො හොති උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. තස්සෙව ඛො පන පුබ්බෙ අවිද්දසුනො ආඝාතො හොති බ්‍යාපාදො සම්පදොසො. ස්වාස්ස පහීනො හොති උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. තස්සෙව ඛො පන පුබ්බෙ අවිද්දසුනො අවිජ්ජා හොති සම්මොහො. ස්වාස්ස පහීනො හොති උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. තස්මා එවං සමන්නාගතො භික්ඛු ඉමිනා පරමෙන උපසමාධිට්ඨානෙන සමන්නාගතො හොති. එසො හි, භික්ඛු, පරමො අරියො උපසමො යදිදං – රාගදොසමොහානං උපසමො. 'පඤ්ඤං නප්පමජ්ජෙය්‍ය, සච්චමනුරක්ඛෙය්‍ය, චාගමනුබ්‍රූහෙය්‍ය, සන්තිමෙව සො සික්ඛෙය්‍යා'ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

369. '''යත්ථ ඨිතං මඤ්ඤස්සවා නප්පවත්තන්ති, මඤ්ඤස්සවෙ ඛො පන නප්පවත්තමානෙ මුනි සන්තොති වුච්චතී'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? 'අස්මී'ති, භික්ඛු, මඤ්ඤිතමෙතං, 'අයමහමස්මී'ති මඤ්ඤිතමෙතං, 'භවිස්ස'න්ති මඤ්ඤිතමෙතං, 'න භවිස්ස'න්ති මඤ්ඤිතමෙතං, 'රූපී භවිස්ස'න්ති මඤ්ඤිතමෙතං, 'අරූපී භවිස්ස'න්ති මඤ්ඤිතමෙතං, 'සඤ්ඤී භවිස්ස'න්ති මඤ්ඤිතමෙතං, 'අසඤ්ඤී භවිස්ස'න්ති මඤ්ඤිතමෙතං, 'නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤී භවිස්ස'න්ති මඤ්ඤිතමෙතං. මඤ්ඤිතං, භික්ඛු, රොගො මඤ්ඤිතං ගණ්ඩො මඤ්ඤිතං සල්ලං. සබ්බමඤ්ඤිතානං ත්වෙව, භික්ඛු, සමතික්කමා මුනි සන්තොති වුච්චති. මුනි ඛො පන, භික්ඛු, සන්තො න ජායති, න ජීයති, න මීයති, න කුප්පති, න පිහෙති. තඤ්හිස්ස, භික්ඛු, නත්ථි යෙන ජායෙථ, අජායමානො කිං ජීයිස්සති, අජීයමානො කිං මීයිස්සති, අමීයමානො කිං කුප්පිස්සති, අකුප්පමානො කිස්ස [කිං (ක.)] පිහෙස්සති? 'යත්ථ ඨිතං මඤ්ඤස්සවා නප්පවත්තන්ති, මඤ්ඤස්සවෙ ඛො පන නප්පවත්තමානෙ මුනි සන්තොති වුච්චතී'ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉමං ඛො මෙ ත්වං, භික්ඛු, සංඛිත්තෙන ඡධාතුවිභඞ්ගං ධාරෙහී''ති.

370. අථ ඛො ආයස්මා පුක්කුසාති – ''සත්ථා කිර මෙ අනුප්පත්තො, සුගතො කිර මෙ අනුප්පත්තො සම්මාසම්බුද්ධො කිර මෙ අනුප්පත්තො''ති උට්ඨායාසනා එකංසං චීවරං කත්වා භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා භගවන්තං එතදවොච – ''අච්චයො මං, භන්තෙ, අච්චගමා යථාබාලං යථාමූළ්හං යථාඅකුසලං, යොහං භගවන්තං ආවුසොවාදෙන සමුදාචරිතබ්බං අමඤ්ඤිස්සං. තස්ස මෙ, භන්තෙ, භගවා අච්චයං අච්චයතො පටිග්ගණ්හාතු ආයතිං සංවරායා''ති. ''තග්ඝ ත්වං, භික්ඛු, අච්චයො අච්චගමා යථාබාලං යථාමූළ්හං යථාඅකුසලං , යං මං ත්වං ආවුසොවාදෙන සමුදාචරිතබ්බං අමඤ්ඤිත්ථ. යතො ච ඛො ත්වං, භික්ඛු, අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරොසි, තං තෙ මයං පටිග්ගණ්හාම. වුද්ධිහෙසා, භික්ඛු, අරියස්ස විනයෙ යො අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරොති, ආයතිං සංවරං ආපජ්ජතී''ති. ''ලභෙය්‍යාහං, භන්තෙ, භගවතො සන්තිකෙ උපසම්පද''න්ති. ''පරිපුණ්ණං පන තෙ, භික්ඛු, පත්තචීවර''න්ති? ''න ඛො මෙ, භන්තෙ, පරිපුණ්ණං පත්තචීවර''න්ති. ''න ඛො, භික්ඛු, තථාගතා අපරිපුණ්ණපත්තචීවරං උපසම්පාදෙන්තී''ති.

අථ ඛො ආයස්මා පුක්කුසාති භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පත්තචීවරපරියෙසනං පක්කාමි. අථ ඛො ආයස්මන්තං පුක්කුසාතිං පත්තචීවරපරියෙසනං චරන්තං විබ්භන්තා ගාවී [භන්තගාවී (සී. පී.), ගාවී (ස්‍යා. කං.)] ජීවිතා වොරොපෙසි. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං – ''යො සො, භන්තෙ, පුක්කුසාති නාම කුලපුත්තො භගවතා සංඛිත්තෙන ඔවාදෙන ඔවදිතො සො කාලඞ්කතො. තස්ස කා ගති, කො අභිසම්පරායො''ති? ''පණ්ඩිතො, භික්ඛවෙ, පුක්කුසාති කුලපුත්තො පච්චපාදි ධම්මස්සානුධම්මං, න ච මං ධම්මාධිකරණං විහෙසෙසි [විහෙඨෙසි (සී. ස්‍යා. කං.) විහෙසෙති (ක.)]. පුක්කුසාති, භික්ඛවෙ, කුලපුත්තො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා''ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

ධාතුවිභඞ්ගසුත්තං නිට්ඨිතං දසමං.

11. සච්චවිභඞ්ගසුත්තං

371. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා බාරාණසියං විහරති ඉසිපතනෙ මිගදායෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘තථාගතෙන, භික්ඛවෙ, අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මිගදායෙ අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තිතං අප්පටිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිං, යදිදං – චතුන්නං අරියසච්චානං ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං. කතමෙසං චතුන්නං? දුක්ඛස්ස අරියසච්චස්ස ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං, දුක්ඛසමුදයස්ස අරියසච්චස්ස ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං, දුක්ඛනිරොධස්ස අරියසච්චස්ස ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං, දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය අරියසච්චස්ස ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං. තථාගතෙන, භික්ඛවෙ, අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මිගදායෙ අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තිතං අප්පටිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිං , යදිදං – ඉමෙසං චතුන්නං අරියසච්චානං ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං.

‘‘සෙවථ, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ; භජථ, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ. පණ්ඩිතා භික්ඛූ අනුග්ගාහකා සබ්‍රහ්මචාරීනං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ජනෙතා [ජනෙත්ති (සී. පී.)], එවං සාරිපුත්තො; සෙය්‍යථාපි ජාතස්ස ආපාදෙතා, එවං මොග්ගල්ලානො. සාරිපුත්තො, භික්ඛවෙ, සොතාපත්තිඵලෙ විනෙති, මොග්ගල්ලානො උත්තමත්ථෙ. සාරිපුත්තො, භික්ඛවෙ, පහොති චත්තාරි අරියසච්චානි විත්ථාරෙන ආචික්ඛිතුං දෙසෙතුං පඤ්ඤාපෙතුං පට්ඨපෙතුං විවරිතුං විභජිතුං උත්තානීකාතු’’න්ති. ඉදමවොච භගවා. ඉදං වත්වාන සුගතො උට්ඨායාසනා විහාරං පාවිසි.

372. තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො, භික්ඛවෙ’’ති. ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච –

‘‘තථාගතෙන, ආවුසො, අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මිගදායෙ අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තිතං අප්පටිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිං, යදිදං – චතුන්නං අරියසච්චානං ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං. කතමෙසං චතුන්නං? දුක්ඛස්ස අරියසච්චස්ස ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං, දුක්ඛසමුදයස්ස අරියසච්චස්ස ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං, දුක්ඛනිරොධස්ස අරියසච්චස්ස ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං, දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය අරියසච්චස්ස ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්මං.

373. ‘‘කතමඤ්චාවුසො, දුක්ඛං අරියසච්චං? ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, මරණම්පි දුක්ඛං, සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසාපි දුක්ඛා, යම්පිච්ඡං න ලභති තම්පි දුක්ඛං; සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා.

‘‘කතමා චාවුසො, ජාති? යා තෙසං තෙසං සත්තානං තම්හි තම්හි සත්තනිකායෙ ජාති සඤ්ජාති ඔක්කන්ති අභිනිබ්බත්ති ඛන්ධානං පාතුභාවො ආයතනානං පටිලාභො, අයං වුච්චතාවුසො – ‘ජාති’’’.

‘‘කතමා චාවුසො, ජරා? යා තෙසං තෙසං සත්තානං තම්හි තම්හි සත්තනිකායෙ ජරා ජීරණතා ඛණ්ඩිච්චං පාලිච්චං වලිත්තචතා ආයුනො සංහානි ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකො, අයං වුච්චතාවුසො – ‘ජරා’’’.

‘‘කතමඤ්චාවුසො, මරණං? යා තෙසං තෙසං සත්තානං තම්හා තම්හා සත්තනිකායා චුති චවනතා භෙදො අන්තරධානං මච්චු මරණං කාලංකිරියා ඛන්ධානං භෙදො කළෙවරස්ස නික්ඛෙපො ජීවිතින්ද්‍රියස්සුපච්ඡෙදො, ඉදං වුච්චතාවුසො – ‘මරණං’’’.

‘‘කතමො චාවුසො, සොකො? යො ඛො, ආවුසො, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන බ්‍යසනෙන සමන්නාගතස්ස අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන දුක්ඛධම්මෙන ඵුට්ඨස්ස සොකො සොචනා සොචිතත්තං අන්තොසොකො අන්තොපරිසොකො, අයං වුච්චතාවුසො – ‘සොකො’’’.

‘‘කතමො චාවුසො, පරිදෙවො? යො ඛො, ආවුසො, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන බ්‍යසනෙන සමන්නාගතස්ස අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන දුක්ඛධම්මෙන ඵුට්ඨස්ස ආදෙවො පරිදෙවො ආදෙවනා පරිදෙවනා ආදෙවිතත්තං පරිදෙවිතත්තං, අයං වුච්චතාවුසො – ‘පරිදෙවො’’’.

‘‘කතමඤ්චාවුසො, දුක්ඛං? යං ඛො, ආවුසො, කායිකං දුක්ඛං කායිකං අසාතං කායසම්ඵස්සජං දුක්ඛං අසාතං වෙදයිතං, ඉදං වුච්චතාවුසො – ‘දුක්ඛං’’’.

‘‘කතමඤ්චාවුසො, දොමනස්සං? යං ඛො, ආවුසො, චෙතසිකං දුක්ඛං චෙතසිකං අසාතං මනොසම්ඵස්සජං දුක්ඛං අසාතං වෙදයිතං, ඉදං වුච්චතාවුසො – ‘දොමනස්සං’’’.

‘‘කතමො චාවුසො, උපායාසො? යො ඛො, ආවුසො, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන බ්‍යසනෙන සමන්නාගතස්ස අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන දුක්ඛධම්මෙන ඵුට්ඨස්ස ආයාසො උපායාසො ආයාසිතත්තං උපායාසිතත්තං, අයං වුච්චතාවුසො – ‘උපායාසො’’’.

‘‘කතමඤ්චාවුසො, යම්පිච්ඡං න ලභති තම්පි දුක්ඛං? ජාතිධම්මානං, ආවුසො, සත්තානං එවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති – ‘අහො වත, මයං න ජාතිධම්මා අස්සාම; න ච, වත, නො ජාති ආගච්ඡෙය්‍යා’ති. න ඛො පනෙතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං. ඉදම්පි – ‘යම්පිච්ඡං න ලභති තම්පි දුක්ඛං’. ජරාධම්මානං, ආවුසො, සත්තානං…පෙ…. බ්‍යාධිධම්මානං, ආවුසො, සත්තානං… මරණධම්මානං, ආවුසො, සත්තානං… සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසධම්මානං, ආවුසො, සත්තානං එවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති – ‘අහො වත, මයං න සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසධම්මා අස්සාම ; න ච, වත, නො සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා ආගච්ඡෙය්‍යු’න්ති . න ඛො පනෙතං ඉච්ඡාය පත්තබ්බං. ඉදම්පි – ‘යම්පිච්ඡං න ලභති තම්පි දුක්ඛං’’’.

‘‘කතමෙ චාවුසො, සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා? සෙය්‍යථිදං – රූපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඞ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො. ඉමෙ වුච්චන්තාවුසො – ‘සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා’. ඉදං වුච්චතාවුසො – ‘දුක්ඛං අරියසච්චං’’’.

374. ‘‘කතමඤ්චාවුසො, දුක්ඛසමුදයං [දුක්ඛසමුදයො (ස්‍යා. කං.)] අරියසච්චං? යායං තණ්හා පොනොබ්භවිකා [පොනොභවිකා (සී. පී.)] නන්දීරාගසහගතා [නන්දිරාගසහගතා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] තත්‍රතත්‍රාභිනන්දිනී, සෙය්‍යථිදං – කාමතණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා , ඉදං වුච්චතාවුසො – ‘දුක්ඛසමුදයං [දුක්ඛසමුදයො (ස්‍යා. කං.)] අරියසච්චං’’’.

‘‘කතමඤ්චාවුසො, දුක්ඛනිරොධං [දුක්ඛනිරොධො (ස්‍යා. කං.)] අරියසච්චං? යො තස්සායෙව තණ්හාය අසෙසවිරාගනිරොධො චාගො පටිනිස්සග්ගො මුත්ති අනාලයො, ඉදං වුච්චතාවුසො – ‘දුක්ඛනිරොධං [දුක්ඛනිරොධො (ස්‍යා. කං.)] අරියසච්චං’’’.

375. ‘‘කතමඤ්චාවුසො, දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං? අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසඞ්කප්පො, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්තො, සම්මාආජීවො, සම්මාවායාමො, සම්මාසති, සම්මාසමාධි.

‘‘කතමා චාවුසො, සම්මාදිට්ඨි? යං ඛො, ආවුසො, දුක්ඛෙ ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරොධෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය ඤාණං, අයං වුච්චතාවුසො – ‘සම්මාදිට්ඨි’’’.

‘‘කතමො චාවුසො, සම්මාසඞ්කප්පො? නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පො, අබ්‍යාපාදසඞ්කප්පො , අවිහිංසාසඞ්කප්පො, අයං වුච්චතාවුසො – ‘සම්මාසඞ්කප්පො’’’.

‘‘කතමා චාවුසො, සම්මාවාචා? මුසාවාදා වෙරමණී, පිසුණාය වාචාය වෙරමණී, ඵරුසාය වාචාය වෙරමණී, සම්ඵප්පලාපා වෙරමණී, අයං වුච්චතාවුසො – ‘සම්මාවාචා’’’.

‘‘කතමො චාවුසො, සම්මාකම්මන්තො? පාණාතිපාතා වෙරමණී, අදින්නාදානා වෙරමණී, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණී, අයං වුච්චතාවුසො – ‘සම්මාකම්මන්තො’’’.

‘‘කතමො චාවුසො, සම්මාආජීවො? ඉධාවුසො, අරියසාවකො මිච්ඡාආජීවං පහාය සම්මාආජීවෙන ජීවිකං කප්පෙති, අයං වුච්චතාවුසො – ‘සම්මාආජීවො’’’.

‘‘කතමො චාවුසො, සම්මාවායාමො? ඉධාවුසො, භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති, උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති, අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති, උප්පන්නානං කුසලානං

ධම්මානං ඨිතියා අසම්මොසාය භියොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති, අයං වුච්චතාවුසො – ‘සම්මාවායාමො’’’.

‘‘කතමා චාවුසො, සම්මාසති? ඉධාවුසො, භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී විහරති…පෙ…. චිත්තෙ චිත්තානුපස්සී විහරති… ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං, අයං වුච්චතාවුසො – ‘සම්මාසති’’’.

‘‘කතමො චාවුසො, සම්මාසමාධි? ඉධාවුසො, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති, විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති, පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති…පෙ…. තතියං ඣානං… විහරති, අයං වුච්චතාවුසො – ‘සම්මාසමාධි’. ඉදං වුච්චතාවුසො – ‘දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං’’’.

‘‘තථාගතෙනාවුසො, අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මිගදායෙ අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තිතං අප්පටිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිං, යදිදං – ඉමෙසං චතුන්නං අරියසච්චානං ආචික්ඛනා දෙසනා පඤ්ඤාපනා පට්ඨපනා විවරණා විභජනා උත්තානීකම්ම’’න්ති.

ඉදමවොච ආයස්මා සාරිපුත්තො. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

සච්චවිභඞ්ගසුත්තං නිට්ඨිතං එකාදසමං.

12. දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්තං

376. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. අථ ඛො මහාපජාපති [මහාපජාපතී (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ගොතමී නවං දුස්සයුගං ආදාය යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නා ඛො මහාපජාපති ගොතමී භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉදං මෙ, භන්තෙ, නවං දුස්සයුගං භගවන්තං උද්දිස්ස සාමං කන්තං සාමං වායිතං. තං මෙ, භන්තෙ, භගවා පටිග්ගණ්හාතු අනුකම්පං උපාදායා’’ති. එවං වුත්තෙ, භගවා මහාපජාපතිං ගොතමිං එතදවොච – ‘‘සඞ්ඝෙ, ගොතමි, දෙහි. සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො භවිස්සාමි සඞ්ඝො චා’’ති. දුතියම්පි ඛො මහාපජාපති ගොතමී භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉදං මෙ, භන්තෙ, නවං දුස්සයුගං භගවන්තං උද්දිස්ස සාමං කන්තං සාමං වායිතං. තං මෙ, භන්තෙ, භගවා පටිග්ගණ්හාතු අනුකම්පං උපාදායා’’ති. දුතියම්පි ඛො භගවා මහාපජාපතිං ගොතමිං එතදවොච – ‘‘සඞ්ඝෙ, ගොතමි, දෙහි. සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො භවිස්සාමි සඞ්ඝො චා’’ති. තතියම්පි ඛො මහාපජාපති ගොතමී භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉදං මෙ, භන්තෙ, නවං දුස්සයුගං භගවන්තං උද්දිස්ස සාමං කන්තං සාමං වායිතං. තං මෙ, භන්තෙ, භගවා පටිග්ගණ්හාතු අනුකම්පං උපාදායා’’ති. තතියම්පි ඛො භගවා මහාපජාපතිං ගොතමිං එතදවොච – ‘‘සඞ්ඝෙ, ගොතමි, දෙහි . සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො භවිස්සාමි සඞ්ඝො චා’’ති.

377. එවං වුත්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘පටිග්ගණ්හාතු, භන්තෙ, භගවා මහාපජාපතියා ගොතමියා නවං දුස්සයුගං. බහූපකාරා [බහුකාරා (ස්‍යා. කං.)], භන්තෙ, මහාපජාපති ගොතමී භගවතො මාතුච්ඡා ආපාදිකා පොසිකා ඛීරස්ස දායිකා; භගවන්තං ජනෙත්තියා කාලඞ්කතාය ථඤ්ඤං පායෙසි. භගවාපි, භන්තෙ, බහූපකාරො මහාපජාපතියා ගොතමියා. භගවන්තං, භන්තෙ, ආගම්ම මහාපජාපති ගොතමී බුද්ධං සරණං ගතා, ධම්මං සරණං ගතා, සඞ්ඝං සරණං ගතා. භගවන්තං, භන්තෙ, ආගම්ම මහාපජාපති ගොතමී පාණාතිපාතා පටිවිරතා අදින්නාදානා පටිවිරතා කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතා මුසාවාදා පටිවිරතා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතා. භගවන්තං, භන්තෙ, ආගම්ම මහාපජාපති ගොතමී බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතා , ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතා, සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතා අරියකන්තෙහි සීලෙහි සමන්නාගතා. භගවන්තං, භන්තෙ, ආගම්ම මහාපජාපති ගොතමී දුක්ඛෙ නික්කඞ්ඛා, දුක්ඛසමුදයෙ නික්කඞ්ඛා, දුක්ඛනිරොධෙ නික්කඞ්ඛා, දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය නික්කඞ්ඛා. භගවාපි, භන්තෙ, බහූපකාරො මහාපජාපතියා ගොතමියා’’ති.

378. ‘‘එවමෙතං , ආනන්ද. යං හානන්ද, පුග්ගලො පුග්ගලං ආගම්ම බුද්ධං සරණං ගතො හොති, ධම්මං සරණං ගතො හොති, සඞ්ඝං සරණං ගතො හොති, ඉමස්සානන්ද, පුග්ගලස්ස ඉමිනා පුග්ගලෙන න සුප්පතිකාරං වදාමි, යදිදං – අභිවාදන-පච්චුට්ඨාන-අඤ්ජලිකම්ම සාමීචිකම්මචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලා-නප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානුප්පදානෙන.

‘‘යං හානන්ද, පුග්ගලො පුග්ගලං ආගම්ම පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති,

ඉමස්සානන්ද, පුග්ගලස්ස ඉමිනා පුග්ගලෙන න සුප්පතිකාරං වදාමි, යදිදං – අභිවාදන-පච්චුට්ඨාන-අඤ්ජලිකම්ම-සාමීචිකම්මචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලා- නප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානුප්පදානෙන.

‘‘යං හානන්ද, පුග්ගලො පුග්ගලං ආගම්ම බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො හොති, ධම්මෙ… සඞ්ඝෙ… අරියකන්තෙහි සීලෙහි සමන්නාගතො හොති, ඉමස්සානන්ද, පුග්ගලස්ස ඉමිනා පුග්ගලෙන න සුප්පතිකාරං වදාමි, යදිදං – අභිවාදන-පච්චුට්ඨාන-අඤ්ජලිකම්ම-සාමීචිකම්මචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලා- නප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානුප්පදානෙන.

‘‘යං හානන්ද, පුග්ගලො පුග්ගලං ආගම්ම දුක්ඛෙ නික්කඞ්ඛො හොති, දුක්ඛසමුදයෙ නික්කඞ්ඛො හොති, දුක්ඛනිරොධෙ නික්කඞ්ඛො හොති, දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය නික්කඞ්ඛො හොති, ඉමස්සානන්ද, පුග්ගලස්ස ඉමිනා පුග්ගලෙන න සුප්පතිකාරං වදාමි, යදිදං – අභිවාදන-පච්චුට්ඨානඅඤ්ජලිකම්ම-සාමීචිකම්ම-චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලා- නප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානුප්පදානෙන.

379. ‘‘චුද්දස ඛො පනිමානන්ද, පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. කතමා චුද්දස? තථාගතෙ අරහන්තෙ සම්මාසම්බුද්ධෙ දානං දෙති – අයං පඨමා පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. පච්චෙකසම්බුද්ධෙ [පච්චෙකබුද්ධෙ (සී. පී.)] දානං දෙති – අයං දුතියා පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. තථාගතසාවකෙ අරහන්තෙ දානං දෙති – අයං තතියා පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. අරහත්තඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ දානං දෙති – අයං චතුත්ථී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. අනාගාමිස්ස දානං දෙති – අයං පඤ්චමී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. අනාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ දානං දෙති – අයං ඡට්ඨී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. සකදාගාමිස්ස දානං දෙති – අයං සත්තමී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. සකදාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ දානං දෙති – අයං අට්ඨමී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. සොතාපන්නෙ දානං දෙති – අයං නවමී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ දානං දෙති – අයං දසමී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. බාහිරකෙ කාමෙසු වීතරාගෙ දානං දෙති – අයං එකාදසමී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. පුථුජ්ජනසීලවන්තෙ දානං දෙති – අයං ද්වාදසමී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. පුථුජ්ජනදුස්සීලෙ දානං දෙති – අයං තෙරසමී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණා. තිරච්ඡානගතෙ දානං දෙති – අයං චුද්දසමී පාටිපුග්ගලිකා දක්ඛිණාති.

‘‘තත්‍රානන්ද, තිරච්ඡානගතෙ දානං දත්වා සතගුණා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා, පුථුජ්ජනදුස්සීලෙ දානං දත්වා සහස්සගුණා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා, පුථුජ්ජනසීලවන්තෙ දානං දත්වා සතසහස්සගුණා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා, බාහිරකෙ කාමෙසු වීතරාගෙ දානං දත්වා කොටිසතසහස්සගුණා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා, සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ දානං දත්වා අසඞ්ඛෙය්‍යා අප්පමෙය්‍යා දක්ඛිණා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා, කො පන වාදො සොතාපන්නෙ, කො පන වාදො සකදාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ, කො පන වාදො සකදාගාමිස්ස, කො පන වාදො අනාගාමිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ, කො පන වාදො අනාගාමිස්ස, කො පන වාදො අරහත්තඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නෙ, කො පන වාදො අරහන්තෙ, කො පන වාදො පච්චෙකසම්බුද්ධෙ, කො පන වාදො තථාගතෙ අරහන්තෙ සම්මාසම්බුද්ධෙ!

380. ‘‘සත්ත ඛො පනිමානන්ද, සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා. කතමා සත්ත? බුද්ධප්පමුඛෙ උභතොසඞ්ඝෙ දානං දෙති – අයං පඨමා සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා. තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ උභතොසඞ්ඝෙ දානං දෙති – අයං දුතියා සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා. භික්ඛුසඞ්ඝෙ දානං දෙති – අයං තතියා සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා. භික්ඛුනිසඞ්ඝෙ දානං දෙති – අයං චතුත්ථී සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා. ‘එත්තකා මෙ භික්ඛූ ච භික්ඛුනියො ච සඞ්ඝතො උද්දිස්සථා’ති දානං දෙති – අයං පඤ්චමී සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා. ‘එත්තකා මෙ භික්ඛූ සඞ්ඝතො උද්දිස්සථා’ති දානං දෙති – අයං ඡට්ඨී සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා. ‘එත්තකා මෙ භික්ඛුනියො සඞ්ඝතො උද්දිස්සථා’ති දානං දෙති – අයං සත්තමී සඞ්ඝගතා දක්ඛිණා.

‘‘භවිස්සන්ති ඛො පනානන්ද, අනාගතමද්ධානං ගොත්‍රභුනො කාසාවකණ්ඨා දුස්සීලා පාපධම්මා. තෙසු දුස්සීලෙසු සඞ්ඝං උද්දිස්ස දානං දස්සන්ති. තදාපාහං, ආනන්ද, සඞ්ඝගතං දක්ඛිණං අසඞ්ඛෙය්‍යං අප්පමෙය්‍යං වදාමි. න ත්වෙවාහං, ආනන්ද, කෙනචි පරියායෙන සඞ්ඝගතාය දක්ඛිණාය පාටිපුග්ගලිකං දානං මහප්ඵලතරං වදාමි.

381. ‘‘චතස්සො ඛො ඉමා, ආනන්ද, දක්ඛිණා විසුද්ධියො. කතමා චතස්සො? අත්ථානන්ද, දක්ඛිණා දායකතො විසුජ්ඣති නො පටිග්ගාහකතො. අත්ථානන්ද, දක්ඛිණා පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣති නො දායකතො. අත්ථානන්ද, දක්ඛිණා නෙව දායකතො විසුජ්ඣති නො පටිග්ගාහකතො. අත්ථානන්ද, දක්ඛිණා දායකතො චෙව විසුජ්ඣති පටිග්ගාහකතො ච.

‘‘කථඤ්චානන්ද, දක්ඛිණා දායකතො විසුජ්ඣති නො පටිග්ගාහකතො? ඉධානන්ද, දායකො හොති සීලවා කල්‍යාණධම්මො, පටිග්ගාහකා හොන්ති දුස්සීලා පාපධම්මා – එවං ඛො, ආනන්ද, දක්ඛිණා දායකතො විසුජ්ඣති නො පටිග්ගාහකතො.

‘‘කථඤ්චානන්ද, දක්ඛිණා පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣති නො දායකතො? ඉධානන්ද, දායකො හොති දුස්සීලො පාපධම්මො, පටිග්ගාහකා හොන්ති සීලවන්තො [සීලවන්තා (සී.)] කල්‍යාණධම්මා – එවං ඛො, ආනන්ද, දක්ඛිණා පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣති නො දායකතො.

‘‘කථඤ්චානන්ද, දක්ඛිණා නෙව දායකතො විසුජ්ඣති නො පටිග්ගාහකතො? ඉධානන්ද, දායකො ච හොති දුස්සීලො පාපධම්මො, පටිග්ගාහකා ච හොන්ති දුස්සීලා පාපධම්මා – එවං ඛො, ආනන්ද, දක්ඛිණා නෙව දායකතො විසුජ්ඣති නො පටිග්ගාහකතො.

‘‘කථඤ්චානන්ද, දක්ඛිණා දායකතො චෙව විසුජ්ඣති පටිග්ගාහකතො ච? ඉධානන්ද, දායකො ච හොති සීලවා කල්‍යාණධම්මො, පටිග්ගාහකා ච හොන්ති සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මා – එවං ඛො, ආනන්ද, දක්ඛිණා දායකතො චෙව විසුජ්ඣති පටිග්ගාහකතො ච. ඉමා ඛො, ආනන්ද, චතස්සො දක්ඛිණා විසුද්ධියො’’ති.

ඉදමවොච භගවා. ඉදං වත්වාන සුගතො අථාපරං එතදවොච සත්ථා –

‘‘යො සීලවා දුස්සීලෙසු දදාති දානං,
382. ධම්මෙන ලද්ධං [ලද්ධා (සී. පී.)] සුපසන්නචිත්තො;
අභිසද්දහං කම්මඵලං උළාරං,
සා දක්ඛිණා දායකතො විසුජ්ඣති.

‘‘යො දුස්සීලො සීලවන්තෙසු දදාති දානං,
අධම්මෙන ලද්ධං අප්පසන්නචිත්තො;
අනභිසද්දහං කම්මඵලං උළාරං,
සා දක්ඛිණා පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣති.

‘‘යො දුස්සීලො දුස්සීලෙසු දදාති දානං,
අධම්මෙන ලද්ධං අප්පසන්නචිත්තො;
අනභිසද්දහං කම්මඵලං උළාරං,
න තං දානං විපුලප්ඵලන්ති බ්‍රූමි.

‘‘යො සීලවා සීලවන්තෙසු දදාති දානං,
ධම්මෙන ලද්ධං සුපසන්නචිත්තො;
අභිසද්දහං කම්මඵලං උළාරං,
තං වෙ දානං විපුලප්ඵලන්ති බ්‍රූමි [සා දක්ඛිණා නෙවුභතො විසුජ්ඣති (සී. පී.)].

‘‘යො වීතරාගො වීතරාගෙසු දදාති දානං,
ධම්මෙන ලද්ධං සුපසන්නචිත්තො;
අභිසද්දහං කම්මඵලං උළාරං,
තං වෙ දානං ආමිසදානානමග්ග’’ [තං වෙ දානං විපුලන්ති බ්‍රූමි (සී.)] න්ති.

දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්තං නිට්ඨිතං ද්වාදසමං.

විභඞ්ගවග්ගො නිට්ඨිතො චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං –
භද්දෙකානන්දකච්චාන, ලොමසකඞ්ගියාසුභො;
මහාකම්මසළායතනවිභඞ්ගා, උද්දෙසඅරණා ධාතු සච්චං.

දක්ඛිණාවිභඞ්ගසුත්තන්ති.

5. සළායතනවග්ගො

1. අනාථපිණ්ඩිකොවාදසුත්තං

383. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති ආබාධිකො හොති දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති අඤ්ඤතරං පුරිසං ආමන්තෙසි – ‘‘එහි ත්වං, අම්භො පුරිස, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කම; උපසඞ්කමිත්වා මම වචනෙන භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දාහි [වන්දාහි එවඤ්ච වදෙහි (සබ්බත්ථ) අඤ්ඤසුත්තෙසු පන නත්ථි] – ‘අනාථපිණ්ඩිකො, භන්තෙ, ගහපති ආබාධිකො දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. සො භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දතී’ති. යෙන චායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කම; උපසඞ්කමිත්වා මම වචනෙන ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පාදෙ සිරසා වන්දාහි [වන්දාහි එවඤ්ච වදෙහි (සබ්බත්ථ) අඤ්ඤසුත්තෙසු පන නත්ථි] – ‘අනාථපිණ්ඩිකො, භන්තෙ, ගහපති ආබාධිකො දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. සො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පාදෙ සිරසා වන්දතී’ති. එවඤ්ච වදෙහි – ‘සාධු කිර, භන්තෙ, ආයස්මා සාරිපුත්තො යෙන අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගහපතිස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා’’’ති.

‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො සො පුරිසො අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගහපතිස්ස පටිස්සුත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො පුරිසො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘අනාථපිණ්ඩිකො, භන්තෙ, ගහපති ආබාධිකො දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. සො භගවතො පාදෙ සිරසා වන්දතී’’ති. යෙන චායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො පුරිසො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච – ‘‘අනාථපිණ්ඩිකො, භන්තෙ, ගහපති ආබාධිකො දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. සො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පාදෙ සිරසා වන්දති; එවඤ්ච වදෙති – ‘සාධු කිර, භන්තෙ, ආයස්මා සාරිපුත්තො යෙන අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගහපතිස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා’’’ති. අධිවාසෙසි ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො තුණ්හීභාවෙන.

384. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය ආයස්මතා ආනන්දෙන පච්ඡාසමණෙන යෙන අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගහපතිස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං එතදවොච – ‘‘කච්චි තෙ, ගහපති, ඛමනීයං, කච්චි යාපනීයං? කච්චි තෙ දුක්ඛා වෙදනා පටික්කමන්ති, නො අභික්කමන්ති; පටික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො අභික්කමො’’ති?

‘‘න මෙ, භන්තෙ සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො. සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ සාරිපුත්ත, බලවා පුරිසො තිණ්හෙන සිඛරෙන මුද්ධනි [මුද්ධානං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අභිමත්ථෙය්‍ය [අභිමන්ථෙය්‍ය (සී. පී.)]; එවමෙව ඛො මෙ, භන්තෙ සාරිපුත්ත, අධිමත්තා වාතා මුද්ධනි [ඔහනන්ති (ස්‍යා. කං.)] ඌහනන්ති [අධිමත්තා වාතා සීලං පරිකන්තන්ති (සී. ස්‍යා. කං.)]. න මෙ, භන්තෙ සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො. සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ සාරිපුත්ත, බලවා පුරිසො දළ්හෙන වරත්තඛණ්ඩෙන සීසෙ සීසවෙඨං දදෙය්‍ය; එවමෙව ඛො මෙ, භන්තෙ සාරිපුත්ත, අධිමත්තා සීසෙ සීසවෙදනා. න මෙ, භන්තෙ සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො. සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ සාරිපුත්ත, දක්ඛො ගොඝාතකො වා ගොඝාතකන්තෙවාසී වා තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන කුච්ඡිං පරිකන්තෙය්‍ය; එවමෙව ඛො මෙ, භන්තෙ සාරිපුත්ත, අධිමත්තා වාතා කුච්ඡිං පරිකන්තන්ති. න මෙ, භන්තෙ සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො. සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ සාරිපුත්ත, ද්වෙ බලවන්තො පුරිසා දුබ්බලතරං පුරිසං නානාබාහාසු ගහෙත්වා අඞ්ගාරකාසුයා සන්තාපෙය්‍යුං, සම්පරිතාපෙය්‍යුං; එවමෙව ඛො මෙ, භන්තෙ සාරිපුත්ත, අධිමත්තො කායස්මිං ඩාහො. න මෙ, භන්තෙ සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො’’ති.

385. ‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න චක්ඛුං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ චක්ඛුනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං.

‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න සොතං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ සොතනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න ඝානං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ ඝානනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න ජිව්හං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ ජිව්හානිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න කායං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ කායනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න මනං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ මනොනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං.

‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න රූපං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ රූපනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න සද්දං උපාදියිස්සාමි… පෙ…. න ගන්ධං උපාදියිස්සාමි… න රසං උපාදියිස්සාමි… න ඵොට්ඨබ්බං උපාදියිස්සාමි… න ධම්මං උපාදියිස්සාමි න ච මෙ ධම්මනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං.

‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න චක්ඛුවිඤ්ඤාණං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න සොතවිඤ්ඤාණං උපාදියිස්සාමි… න ඝානවිඤ්ඤාණං උපාදියිස්සාමි… න ජිව්හාවිඤ්ඤාණං උපාදියිස්සාමි… න කායවිඤ්ඤාණං උපාදියිස්සාමි… න මනොවිඤ්ඤාණං උපාදියිස්සාමි න ච මෙ මනොවිඤ්ඤාණනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං.

‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න චක්ඛුසම්ඵස්සං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ චක්ඛුසම්ඵස්සනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න සොතසම්ඵස්සං උපාදියිස්සාමි… න ඝානසම්ඵස්සං උපාදියිස්සාමි… න ජිව්හාසම්ඵස්සං උපාදියිස්සාමි… න කායසම්ඵස්සං උපාදියිස්සාමි… න මනොසම්ඵස්සං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ මනොසම්ඵස්සනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං.

‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න චක්ඛුසම්ඵස්සජං වෙදනං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ චක්ඛුසම්ඵස්සජාවෙදනානිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ , ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න සොතසම්ඵස්සජං වෙදනං උපාදියිස්සාමි… න ඝානසම්ඵස්සජං වෙදනං උපාදියිස්සාමි… න ජිව්හාසම්ඵස්සජං වෙදනං උපාදියිස්සාමි… න කායසම්ඵස්සජං වෙදනං උපාදියිස්සාමි… න මනොසම්ඵස්සජං වෙදනං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ මනොසම්ඵස්සජාවෙදනානිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං.

386. ‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න පථවීධාතුං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ පථවීධාතුනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න ආපොධාතුං උපාදියිස්සාමි… න තෙජොධාතුං උපාදියිස්සාමි… න වායොධාතුං උපාදියිස්සාමි… න ආකාසධාතුං උපාදියිස්සාමි… න විඤ්ඤාණධාතුං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ විඤ්ඤාණධාතුනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං.

‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න රූපං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ රූපනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න වෙදනං උපාදියිස්සාමි… න සඤ්ඤං උපාදියිස්සාමි… න සඞ්ඛාරෙ උපාදියිස්සාමි… න විඤ්ඤාණං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ විඤ්ඤාණනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං.

‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න ආකාසානඤ්චායතනං උපාදියිස්සාමි , න ච මෙ ආකාසානඤ්චායතනනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති . එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපාදියිස්සාමි… න ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපාදියිස්සාමි… න නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උපාදියිස්සාමි න ච මෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං.

‘‘තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න ඉධලොකං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ ඉධලොකනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න පරලොකං උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ පරලොකනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ, ගහපති, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘යම්පි මෙ දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුපරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තම්පි න උපාදියිස්සාමි, න ච මෙ තංනිස්සිතං විඤ්ඤාණං භවිස්සතී’ති. එවඤ්හි තෙ, ගහපති, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති.

387. එවං වුත්තෙ, අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති පරොදි, අස්සූනි පවත්තෙසි. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං එතදවොච – ‘‘ඔලීයසි ඛො ත්වං, ගහපති, සංසීදසි ඛො ත්වං, ගහපතී’’ති? ‘‘නාහං, භන්තෙ ආනන්ද, ඔලීයාමි, නපි සංසීදාමි; අපි ච මෙ දීඝරත්තං සත්ථා පයිරුපාසිතො මනොභාවනීයා ච භික්ඛූ; න ච මෙ එවරූපී ධම්මී කථා සුතපුබ්බා’’ති. ‘‘න ඛො, ගහපති, ගිහීනං ඔදාතවසනානං එවරූපී ධම්මී කථා පටිභාති; පබ්බජිතානං ඛො, ගහපති, එවරූපී ධම්මී කථා පටිභාතී’’ති. ‘‘තෙන හි, භන්තෙ සාරිපුත්ත, ගිහීනම්පි ඔදාතවසනානං එවරූපී ධම්මී කථා පටිභාතු. සන්ති හි, භන්තෙ, කුලපුත්තා අප්පරජක්ඛජාතිකා, අස්සවනතා ධම්මස්ස පරිහායන්ති; භවිස්සන්ති ධම්මස්ස අඤ්ඤාතාරො’’ති.

අථ ඛො ආයස්මා ච සාරිපුත්තො ආයස්මා ච ආනන්දො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කමිංසු. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති, අචිරපක්කන්තෙ ආයස්මන්තෙ ච සාරිපුත්තෙ ආයස්මන්තෙ ච ආනන්දෙ , කාලමකාසි තුසිතං කායං උපපජ්ජි. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො දෙවපුත්තො අභික්කන්තාය

රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණො කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො අනාථපිණ්ඩිකො දෙවපුත්තො භගවන්තං ගාථාහි අජ්ඣභාසි –

''ඉදඤ්හි තං ජෙතවනං, ඉසිසඞ්ඝනිසෙවිතං;
ආවුත්ථං ධම්මරාජෙන, පීතිසඤ්ජනනං මම.

''කම්මං විජ්ජා ච ධම්මො ච, සීලං ජීවිතමුත්තමං;
එතෙන මච්චා සුජ්ඣන්ති, න ගොත්තෙන ධනෙන වා.

''තස්මා හි පණ්ඩිතො පොසො, සම්පස්සං අත්ථමත්තනො;
යොනිසො විචිනෙ ධම්මං, එවං තත්ථ විසුජ්ඣති.

''සාරිපුත්තොව පඤ්ඤාය, සීලෙන උපසමෙන;
යොපි පාරඞ්ගතො භික්ඛු, එතාවපරමො සියා''ති.

ඉදමවොච අනාථපිණ්ඩිකො දෙවපුත්තො. සමනුඤ්ඤො සත්ථා අහොසි. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො දෙවපුත්තො – ''සමනුඤ්ඤො මෙ සත්ථා''ති භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායි.

388. අථ ඛො භගවා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''ඉමං, භික්ඛවෙ, රත්තිං අඤ්ඤතරො දෙවපුත්තො අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණො කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතො ඛො සො දෙවපුත්තො මං ගාථාහි අජ්ඣභාසි –

''ඉදඤ්හි තං ජෙතවනං, ඉසිසඞ්ඝනිසෙවිතං;
ආවුත්ථං ධම්මරාජෙන, පීතිසඤ්ජනනං මම.

''කම්මං විජ්ජා ච ධම්මො ච, සීලං ජීවිතමුත්තමං;
එතෙන මච්චා සුජ්ඣන්ති, න ගොත්තෙන ධනෙන වා.

''තස්මා හි පණ්ඩිතො පොසො, සම්පස්සං අත්ථමත්තනො;
යොනිසො විචිනෙ ධම්මං, එවං තත්ථ විසුජ්ඣති.

''සාරිපුත්තොව පඤ්ඤාය, සීලෙන උපසමෙන;
යොපි පාරඞ්ගතො භික්ඛු, එතාවපරමො සියා''ති.

''ඉදමවොච , භික්ඛවෙ, සො දෙවපුත්තො. 'සමනුඤ්ඤො මෙ සත්ථා'ති මං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායී''ති.

එවං වුත්තෙ, ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ''සො හි නූන සො, භන්තෙ, අනාථපිණ්ඩිකො දෙවපුත්තො භවිස්සති. අනාථපිණ්ඩිකො, භන්තෙ, ගහපති ආයස්මන්තෙ සාරිපුත්තෙ අභිප්පසන්නො අහොසී''ති. ''සාධු, සාධු, ආනන්ද! යාවතකං ඛො, ආනන්ද, තක්කාය පත්තබ්බං, අනුප්පත්තං තං තයා. අනාථපිණ්ඩිකො සො, ආනන්ද, දෙවපුත්තො''ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

අනාථපිණ්ඩිකොවාදසුත්තං නිට්ඨිතං පඨමං.

2. ඡන්නොවාදසුත්තං

389. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ච සාරිපුත්තො ආයස්මා ච මහාචුන්දො ආයස්මා ච ඡන්නො ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ විහරන්ති. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ඡන්නො ආබාධිකො හොති දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනායස්මා මහාචුන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාචුන්දං එතදවොච – ''ආයාමාවුසො චුන්ද, යෙනායස්මා ඡන්නො තෙනුපසඞ්කමිස්සාම ගිලානපුච්ඡකා''ති. ''එවමාවුසො''ති ඛො ආයස්මා මහාචුන්දො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසි.

අථ ඛො ආයස්මා ච සාරිපුත්තො ආයස්මා ච මහාචුන්දො යෙනායස්මා ඡන්නො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා ඡන්නෙන සද්ධිං සම්මොදිංසු. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො ආයස්මන්තං ඡන්නං එතදවොච – ''කච්චි තෙ, ආවුසො ඡන්න, ඛමනීයං, කච්චි යාපනීයං? කච්චි තෙ දුක්ඛා වෙදනා පටික්කමන්ති, නො අභික්කමන්ති; පටික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො අභික්කමො''ති?

''න මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො. සෙය්‍යථාපි , ආවුසො සාරිපුත්ත, බලවා පුරිසො තිණ්හෙන සිඛරෙන මුද්ධනි අභිමත්ථෙය්‍ය; එවමෙව ඛො මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, අධිමත්තා වාතා මුද්ධනි ඌහනන්ති. න මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති නො පටික්කමො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො සාරිපුත්ත, බලවා පුරිසො දළ්හෙන වරත්තක්ඛණ්ඩෙන සීසෙ සීසවෙඨං දදෙය්‍ය; එවමෙව ඛො මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, අධිමත්තා සීසෙ සීසවෙදනා. න මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො සාරිපුත්ත, දක්ඛො ගොඝාතකො වා ගොඝාතකන්තෙවාසී වා තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන කුච්ඡිං පරිකන්තෙය්‍ය; එවමෙව ඛො මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, අධිමත්තා වාතා කුච්ඡිං පරිකන්තන්ති. න මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො සාරිපුත්ත, ද්වෙ බලවන්තො පුරිසා දුබ්බලතරං පුරිසං නානාබාහාසු ගහෙත්වා අඞ්ගාරකාසුය්‍යා සන්තාපෙය්‍යුං සම්පරිතාපෙය්‍යුං; එවමෙව ඛො මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, අධිමත්තො කායස්මිං ඩාහො. න මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො. සත්ථං, ආවුසො සාරිපුත්ත, ආහරිස්සාමි, නාවකඞ්ඛාමි ජීවිත''න්ති.

390. ''මායස්මා ඡන්නො සත්ථං ආහරෙසි. යාපෙතායස්මා ඡන්නො. යාපෙන්තං මයං ආයස්මන්තං ඡන්නං ඉච්ඡාම. සචෙ ආයස්මතො ඡන්නස්ස නත්ථි සප්පායානි භොජනානි, අහං ආයස්මතො ඡන්නස්ස සප්පායානි භොජනානි පරියෙසිස්සාමි. සචෙ ආයස්මතො ඡන්නස්ස නත්ථි සප්පායානි භෙසජ්ජානි, අහං ආයස්මතො ඡන්නස්ස සප්පායානි භෙසජ්ජානි පරියෙසිස්සාමි. සචෙ ආයස්මතො ඡන්නස්ස නත්ථි පතිරූපා උපට්ඨාකා, අහං ආයස්මන්තං ඡන්නං උපට්ඨහිස්සාමි. මායස්මා ඡන්නො සත්ථං ආහරෙසි. යාපෙතායස්මා ඡන්නො. යාපෙන්තං මයං ආයස්මන්තං ඡන්නං ඉච්ඡාමා''ති.

''නපි මෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, නත්ථි සප්පායානි භොජනානි; නපි මෙ නත්ථි සප්පායානි භෙසජ්ජානි; නපි මෙ නත්ථි පතිරූපා උපට්ඨාකා; අපි චාවුසො සාරිපුත්ත , පරිචිණ්ණො මෙ සත්ථා දීඝරත්තං මනාපෙනෙව නො අමනාපෙන. එතඤ්හි, ආවුසො සාරිපුත්ත, සාවකස්ස පතිරූපං යං සත්ථාරං පරිචරෙය්‍ය මනාපෙනෙව නො අමනාපෙන. 'අනුපවජ්ජං ඡන්නො භික්ඛු සත්ථං ආහරිස්සතී'ති එවමෙතං [එවමෙව ඛො ත්වං (ක.)], ආවුසො සාරිපුත්ත, ධාරෙහී''ති. ''පුච්ඡෙය්‍යාම මයං ආයස්මන්තං ඡන්නං කඤ්චිදෙව දෙසං, සචෙ ආයස්මා ඡන්නො ඔකාසං කරොති පඤ්හස්ස වෙය්‍යාකරණායා''ති. ''පුච්ඡාවුසො සාරිපුත්ත, සුත්වා වෙදිස්සාමී''ති.

391. ''චක්ඛුං, ආවුසො ඡන්න, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං චක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙ ධම්මෙ 'එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා'ති සමනුපස්සසි? සොතං, ආවුසො ඡන්න, සොතවිඤ්ඤාණං...පෙ.... ඝානං, ආවුසො ඡන්න, ඝානවිඤ්ඤාණං... ජිව්හං, ආවුසො ඡන්න, ජිව්හාවිඤ්ඤාණං ... කායං, ආවුසො ඡන්න, කායවිඤ්ඤාණං... මනං, ආවුසො ඡන්න, මනොවිඤ්ඤාණං මනොවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙ ධම්මෙ 'එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා'ති සමනුපස්සසී''ති?

''චක්ඛුං, ආවුසො සාරිපුත්ත, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං චක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙ ධම්මෙ 'නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා'ති සමනුපස්සාමි. සොතං, ආවුසො සාරිපුත්ත...පෙ.... ඝානං, ආවුසො සාරිපුත්ත... ජිව්හං, ආවුසො සාරිපුත්ත... කායං, ආවුසො සාරිපුත්ත... මනං, ආවුසො සාරිපුත්ත, මනොවිඤ්ඤාණං මනොවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙ ධම්මෙ 'නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා'ති සමනුපස්සාමී''ති.

392. ''චක්ඛුස්මිං, ආවුසො ඡන්න, චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු කිං දිස්වා කිං අභිඤ්ඤාය චක්ඛුං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං චක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙ ධම්මෙ 'නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා'ති සමනුපස්සසි? සොතස්මිං, ආවුසො ඡන්න, සොතවිඤ්ඤාණෙ ... ඝානස්මිං, ආවුසො ඡන්න, ඝානවිඤ්ඤාණෙ... ජිව්හාය, ආවුසො ඡන්න, ජිව්හාවිඤ්ඤාණෙ... කායස්මිං, ආවුසො ඡන්න, කායවිඤ්ඤාණෙ... මනස්මිං, ආවුසො ඡන්න, මනොවිඤ්ඤාණෙ මනොවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු කිං දිස්වා කිං අභිඤ්ඤාය මනං මනොවිඤ්ඤාණං මනොවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙ ධම්මෙ 'නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා'ති සමනුපස්සසී''ති?

''චක්ඛුස්මිං , ආවුසො සාරිපුත්ත, චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු නිරොධං දිස්වා නිරොධං අභිඤ්ඤාය චක්ඛුං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං චක්ඛුවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙ ධම්මෙ 'නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න

මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සාමි. සොතස්මිං, ආවුසො සාරිපුත්ත, සොතවිඤ්ඤාණෙ... ඝානස්මිං, ආවුසො සාරිපුත්ත, ඝානවිඤ්ඤාණෙ... ජිව්හාය, ආවුසො සාරිපුත්ත, ජිව්හාවිඤ්ඤාණෙ... කායස්මිං, ආවුසො සාරිපුත්ත, කායවිඤ්ඤාණෙ... මනස්මිං, ආවුසො සාරිපුත්ත, මනොවිඤ්ඤාණෙ මනොවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු නිරොධං දිස්වා නිරොධං අභිඤ්ඤා මනං මනොවිඤ්ඤාණං මනොවිඤ්ඤාණවිඤ්ඤාතබ්බෙ ධම්මෙ ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සාමී’’ති.

393. එවං වුත්තෙ, ආයස්මා මහාචුන්දො ආයස්මන්තං ඡන්නං එතදවොච – ‘‘තස්මාතිහ, ආවුසො ඡන්න, ඉදම්පි තස්ස භගවතො සාසනං [වචනං (සී.)], නිච්චකප්පං මනසි කාතබ්බං – ‘නිස්සිතස්ස චලිතං, අනිස්සිතස්ස චලිතං නත්ථි. චලිතෙ අසති පස්සද්ධි, පස්සද්ධියා සති නති න හොති. නතියා අසති ආගතිගති න හොති. ආගතිගතියා අසති චුතූපපාතො න හොති. චුතූපපාතෙ අසති නෙවිධ න හුරං න උභයමන්තරෙන. එසෙවන්තො දුක්ඛස්සා’’’ති. අථ ඛො ආයස්මා ච සාරිපුත්තො ආයස්මා ච මහාචුන්දො ආයස්මන්තං ඡන්නං ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කමිංසු.

394. අථ ඛො ආයස්මා ඡන්නො අචිරපක්කන්තෙ ආයස්මන්තෙ ච සාරිපුත්තෙ ආයස්මන්තෙ ච මහාචුන්දෙ සත්ථං ආහරෙසි. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ආයස්මතා, භන්තෙ, ඡන්නෙන සත්ථං ආහරිතං. තස්ස කා ගති, කො අභිසම්පරායො’’ති? ‘‘නනු තෙ, සාරිපුත්ත, ඡන්නෙන භික්ඛුනා සම්මුඛායෙව අනුපවජ්ජතා බ්‍යාකතා’’ති? ‘‘අත්ථි, භන්තෙ, පුබ්බජිරං [පජ්ජපිතඤ්හිතං (ක.), උපවජ්ජිතං (ක.), පුබ්බවිජ්ජනං, පුබ්බවිජ්ඣනං, පුබ්බවිචිරං (සංයුත්තකෙ)] නාම වජ්ජිගාමො. තත්ථායස්මතො ඡන්නස්ස මිත්තකුලානි සුහජ්ජකුලානි උපවජ්ජකුලානී’’ති. ‘‘හොන්ති [පොසන්ති (ක.)] හෙතෙ, සාරිපුත්ත, ඡන්නස්ස භික්ඛුනො මිත්තකුලානි සුහජ්ජකුලානි උපවජ්ජකුලානි. නාහං, සාරිපුත්ත, එත්තාවතා ‘සඋපවජ්ජො’ති වදාමි. යො ඛො, සාරිපුත්ත, ඉමඤ්ච කායං නික්ඛිපති අඤ්ඤඤ්ච කායං උපාදියති තමහං ‘සඋපවජ්ජො’ති වදාමි. තං ඡන්නස්ස භික්ඛුනො නත්ථි. ‘අනුපවජ්ජො ඡන්නො භික්ඛු සත්ථං ආහරෙසී’ති එවමෙතං, සාරිපුත්ත, ධාරෙහී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

ඡන්නොවාදසුත්තං නිට්ඨිතං දුතියං.

3. පුණ්ණොවාදසුත්තං

395. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා පුණ්ණො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා පුණ්ණො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සාධු මං, භන්තෙ, භගවා සංඛිත්තෙන ඔවාදෙන ඔවදතු, යමහං භගවතො ධම්මං සුත්වා එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරෙය්‍ය’’න්ති. ‘‘තෙන හි, පුණ්ණ, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො ආයස්මා පුණ්ණො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

‘‘සන්ති ඛො, පුණ්ණ, චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා. තං චෙ භික්ඛු අභිනන්දති අභිවදති අජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස තං අභිනන්දතො අභිවදතො අජ්ඣොසාය තිට්ඨතො උප්පජ්ජති නන්දී [නන්දි (ස්‍යා. කං.)]. ‘නන්දීසමුදයා දුක්ඛසමුදයො, පුණ්ණා’ති වදාමි.

‘‘සන්ති ඛො, පුණ්ණ, සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා... ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා... ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා... කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා... මනොවිඤ්ඤෙය්‍යා ධම්මා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා. තං චෙ භික්ඛු අභිනන්දති අභිවදති අජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස තං අභිනන්දතො අභිවදතො අජ්ඣොසාය තිට්ඨතො උප්පජ්ජති නන්දී. ‘නන්දීසමුදයා දුක්ඛසමුදයො, පුණ්ණා’ති වදාමි.

‘‘සන්ති ච ඛො, පුණ්ණ, චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා. තං චෙ භික්ඛු නාභිනන්දති නාභිවදති නාජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස තං අනභිනන්දතො අනභිවදතො අනජ්ඣොසාය තිට්ඨතො නන්දී නිරුජ්ඣති. ‘නන්දීනිරොධා දුක්ඛනිරොධො, පුණ්ණා’ති වදාමි.

‘‘සන්ති ච ඛො, පුණ්ණ, සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා... ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා... ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා... කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා... මනොවිඤ්ඤෙය්‍යා ධම්මා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා. තං චෙ භික්ඛු නාභිනන්දති නාභිවදති නාජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස තං අනභිනන්දතො අනභිවදතො අනජ්ඣොසාය තිට්ඨතො නන්දී නිරුජ්ඣති. ‘නන්දීනිරොධා දුක්ඛනිරොධො, පුණ්ණා’ති වදාමි.

‘‘ඉමිනා ච ත්වං පුණ්ණ, මයා සංඛිත්තෙන ඔවාදෙන ඔවදිතො කතරස්මිං ජනපදෙ විහරිස්සසී’’ති? ‘‘ඉමිනාහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන ඔවාදෙන ඔවදිතො, අත්ථි සුනාපරන්තො නාම ජනපදො, තත්ථාහං විහරිස්සාමී’’ති.

396. ‘‘චණ්ඩා ඛො, පුණ්ණ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා; ඵරුසා ඛො, පුණ්ණ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා. සචෙ තං, පුණ්ණ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා අක්කොසිස්සන්ති පරිභාසිස්සන්ති, තත්ථ තෙ, පුණ්ණ, කින්ති භවිස්සතී’’ති? ‘‘සචෙ මං, භන්තෙ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා අක්කොසිස්සන්ති පරිභාසිස්සන්ති, තත්ථ මෙ එවං භවිස්සති – ‘භද්දකා [භද්‍රකා (ක.)] වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, සුභද්දකා වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, යං මෙ නයිමෙ පාණිනා පහාරං දෙන්තී’ති. එවමෙත්ථ [එවම්මෙත්ථ (?)], භගවා, භවිස්සති; එවමෙත්ථ, සුගත, භවිස්සතී’’ති.

‘‘සචෙ පන තෙ, පුණ්ණ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා පාණිනා පහාරං දස්සන්ති, තත්ථ පන තෙ, පුණ්ණ, කින්ති භවිස්සතී’’ති? ‘‘සචෙ මෙ, භන්තෙ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා පාණිනා පහාරං දස්සන්ති, තත්ථ මෙ එවං භවිස්සති – ‘භද්දකා වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, සුභද්දකා වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, යං මෙ නයිමෙ ලෙඩ්ඩුනා පහාරං දෙන්තී’ති. එවමෙත්ථ, භගවා, භවිස්සති; එවමෙත්ථ, සුගත, භවිස්සතී’’ති.

‘‘සචෙ පන තෙ, පුණ්ණ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා ලෙඩ්ඩුනා පහාරං දස්සන්ති, තත්ථ පන තෙ, පුණ්ණ, කින්ති භවිස්සතී’’ති? ‘‘සචෙ මෙ, භන්තෙ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා ලෙඩ්ඩුනා පහාරං දස්සන්ති, තත්ථ මෙ එවං භවිස්සති – ‘භද්දකා වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, සුභද්දකා වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, යං මෙ නයිමෙ දණ්ඩෙන පහාරං දෙන්තී’ති. එවමෙත්ථ, භගවා, භවිස්සති; එවමෙත්ථ, සුගත, භවිස්සතී’’ති.

‘‘සචෙ පන තෙ, පුණ්ණ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා දණ්ඩෙන පහාරං දස්සන්ති, තත්ථ පන තෙ, පුණ්ණ, කින්ති භවිස්සතී’’ති? ‘‘සචෙ මෙ, භන්තෙ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා දණ්ඩෙන පහාරං දස්සන්ති, තත්ථ මෙ එවං භවිස්සති – ‘භද්දකා වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, සුභද්දකා වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, යං මෙ නයිමෙ සත්ථෙන පහාරං දෙන්තී’ති. එවමෙත්ථ, භගවා, භවිස්සති; එවමෙත්ථ, සුගත, භවිස්සතී’’ති.

‘‘සචෙ පන තෙ, පුණ්ණ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා සත්ථෙන පහාරං දස්සන්ති, තත්ථ පන තෙ, පුණ්ණ, කින්ති භවිස්සතී’’ති? ‘‘සචෙ මෙ, භන්තෙ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා සත්ථෙන පහාරං දස්සන්ති, තත්ථ මෙ එවං භවිස්සති – ‘භද්දකා වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, සුභද්දකා වතිමෙ සුනාපරන්තකා මනුස්සා, යං මං [යං මෙ (සී. පී. ක.)] නයිමෙ තිණ්හෙන සත්ථෙන ජීවිතා වොරොපෙන්තී’ති. එවමෙත්ථ, භගවා, භවිස්සති; එවමෙත්ථ, සුගත, භවිස්සතී’’ති.

‘‘සචෙ පන තං, පුණ්ණ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා තිණ්හෙන සත්ථෙන ජීවිතා වොරොපෙස්සන්ති, තත්ථ පන තෙ, පුණ්ණ, කින්ති භවිස්සතී’’ති? ‘‘සචෙ මං, භන්තෙ, සුනාපරන්තකා මනුස්සා තිණ්හෙන සත්ථෙන ජීවිතා වොරොපෙස්සන්ති, තත්ථ මෙ එවං භවිස්සති – ‘සන්ති ඛො භගවතො සාවකා කායෙ ච ජීවිතෙ ච අට්ටීයමානා හරායමානා ජිගුච්ඡමානා සත්ථහාරකං පරියෙසන්ති. තං මෙ ඉදං අපරියිට්ඨංයෙව සත්ථහාරකං ලද්ධ’න්ති. එවමෙත්ථ, භගවා, භවිස්සති; එවමෙත්ථ, සුගත, භවිස්සතී’’ති. ‘‘සාධු, සාධු, පුණ්ණ! සක්ඛිස්සසි ඛො ත්වං, පුණ්ණ, ඉමිනා දමූපසමෙන සමන්නාගතො සුනාපරන්තස්මිං ජනපදෙ විහරිතුං. යස්සදානි ත්වං, පුණ්ණ, කාලං මඤ්ඤසී’’ති.

397. අථ ඛො ආයස්මා පුණ්ණො භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා සෙනාසනං සංසාමෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන සුනාපරන්තො ජනපදො තෙන චාරිකං පක්කාමි. අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො යෙන සුනාපරන්තො ජනපදො තදවසරි. තත්‍ර සුදං ආයස්මා පුණ්ණො සුනාපරන්තස්මිං ජනපදෙ විහරති. අථ ඛො ආයස්මා පුණ්ණො තෙනෙවන්තරවස්සෙන පඤ්චමත්තානි උපාසකසතානි පටිවෙදෙසි [පටිපාදෙසි (සී. පී.), පටිදෙසෙසි (ස්‍යා. කං.)], තෙනෙවන්තරවස්සෙන පඤ්චමත්තානි උපාසිකසතානි පටිවෙදෙසි, තෙනෙවන්තරවස්සෙන තිස්සො විජ්ජා සච්ඡාකාසි. අථ ඛො ආයස්මා පුණ්ණො අපරෙන සමයෙන පරිනිබ්බායි.

අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං – ‘‘යො සො, භන්තෙ, පුණ්ණො නාම කුලපුත්තො භගවතා සංඛිත්තෙන ඔවාදෙන ඔවදිතො සො කාලඞ්කතො. තස්ස කා ගති, කො අභිසම්පරායො’’ති? ‘‘පණ්ඩිතො, භික්ඛවෙ, පුණ්ණො කුලපුත්තො පච්චපාදි [සච්චවාදී ධම්මවාදී (ක.)] ධම්මස්සානුධම්මං, න ච මං ධම්මාධිකරණං විහෙසෙසි. පරිනිබ්බුතො, භික්ඛවෙ, පුණ්ණො කුලපුත්තො’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

පුණ්ණොවාදසුත්තං නිට්ඨිතං තතියං.

4. නන්දකොවාදසුත්තං

398. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො මහාපජාපතිගොතමී පඤ්චමත්තෙහි භික්ඛුනිසතෙහි සද්ධිං යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො මහාපජාපතිගොතමී භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඔවදතු, භන්තෙ,

භගවා භික්ඛුනියො; අනුසාසතු, භන්තෙ, භගවා භික්ඛුනියො; කරොතු, භන්තෙ, භගවා භික්ඛුනීනං ධම්මිං කථ''න්ති [ධම්මිකථන්ති (ස්‍යා. කං. ක.)].

තෙන ඛො පන සමයෙන ථෙරා භික්ඛූ භික්ඛුනියො ඔවදන්ති පරියායෙන. ආයස්මා නන්දකො න ඉච්ඡති භික්ඛුනියො ඔවදිතුං පරියායෙන. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ''කස්ස නු ඛො, ආනන්ද, අජ්ජ පරියායො භික්ඛුනියො ඔවදිතුං පරියායෙනා''ති? ''සබ්බෙහෙව, භන්තෙ, කතො [නන්දකස්ස භන්තෙ (සී. පී.)] පරියායො භික්ඛුනියො ඔවදිතුං පරියායෙන. අයං, භන්තෙ, ආයස්මා නන්දකො න ඉච්ඡති භික්ඛුනියො ඔවදිතුං පරියායෙනා''ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දකං ආමන්තෙසි – ''ඔවද, නන්දක, භික්ඛුනියො; අනුසාස, නන්දක, භික්ඛුනියො; කරොහි ත්වං, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛුනීනං ධම්මිං කථ''න්ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා නන්දකො භගවතො පටිස්සුත්වා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො අත්තදුතියො යෙන රාජකාරාමො තෙනුපසඞ්කමි. අද්දසංසු ඛො තා භික්ඛුනියො ආයස්මන්තං නන්දකං දූරතොව ආගච්ඡන්තං. දිස්වාන ආසනං පඤ්ඤාපෙසුං, උදකඤ්ච පාදානං උපට්ඨපෙසුං. නිසීදි ඛො ආයස්මා නන්දකො පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. නිසජ්ජ පාදෙ පක්ඛාලෙසි. තාපි ඛො භික්ඛුනියො ආයස්මන්තං නන්දකං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තා භික්ඛුනියො ආයස්මා නන්දකො එතදවොච – ''පටිපුච්ඡකථා ඛො, භගිනියො, භවිස්සති. තත්ථ ආජානන්තීහි – 'ආජානාමා' තිස්ස වචනීයං, න ආජානන්තීහි – 'න ආජානාමා' තිස්ස වචනීයං. යස්සා වා පනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා අහමෙව තත්ථ පටිපුච්ඡිතබ්බො – 'ඉදං, භන්තෙ, කථං; ඉමස්ස ක්වත්ථො'''ති? ''එත්තකෙනපි මයං, භන්තෙ, අය්‍යස්ස නන්දකස්ස අත්තමනා අභිරද්ධා [අභිනන්දාම (ස්‍යා. කං.)] යං නො අය්‍යො නන්දකො පවාරෙතී''ති.

399. ''තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, චක්ඛු නිච්චං වා අනිච්චං වා''ති? ''අනිච්චං, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා''ති? ''දුක්ඛං, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – 'එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා'''ති? ''නො හෙතං , භන්තෙ''. ''තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, සොතං නිච්චං වා අනිච්චං වා''ති? ''අනිච්චං, භන්තෙ…පෙ.… ඝානං නිච්චං වා අනිච්චං වා''ති? ''අනිච්චං, භන්තෙ''… ''ජිව්හා නිච්චා වා අනිච්චා වා''ති? ''අනිච්චා, භන්තෙ''… ''කායො නිච්චො වා අනිච්චො වා''ති? ''අනිච්චො, භන්තෙ''… ''මනො නිච්චො වා අනිච්චො වා''ති? ''අනිච්චො, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා''ති? ''දුක්ඛං, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං , කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – 'එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා'''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තං කිස්ස හෙතු''? ''පුබ්බෙව නො එතං, භන්තෙ, යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨං – 'ඉතිපිමෙ ඡ අජ්ඣත්තිකා ආයතනා අනිච්චා'''ති. ''සාධු, සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො''.

400. ''තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, රූපා නිච්චා වා අනිච්චා වා''ති? ''අනිච්චා, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා''ති? ''දුක්ඛං, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – 'එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා'''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, සද්දා නිච්චා වා අනිච්චා වා''ති? ''අනිච්චා, භන්තෙ…පෙ.… ගන්ධා නිච්චා වා අනිච්චා වා''ති? ''අනිච්චා, භන්තෙ''… ''රසා නිච්චා වා අනිච්චා වා''ති? ''අනිච්චා, භන්තෙ''… ''ඵොට්ඨබ්බා නිච්චා වා අනිච්චා වා''ති? ''අනිච්චා , භන්තෙ''… ''ධම්මා නිච්චා වා අනිච්චා වා''ති? ''අනිච්චා, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා''ති? ''දුක්ඛං, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – 'එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා'''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තං කිස්ස හෙතු''? ''පුබ්බෙව නො එතං, භන්තෙ, යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨං – 'ඉතිපිමෙ ඡ බාහිරා ආයතනා අනිච්චා'''ති . ''සාධු, සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො''.

401. ''තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා''ති? ''අනිච්චං, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා''ති? ''දුක්ඛං, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – 'එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා'''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, සොතවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා''ති? ''අනිච්චං, භන්තෙ…පෙ.… ඝානවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා''ති? ''අනිච්චං, භන්තෙ''… ''ජිව්හාවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා''ති? ''අනිච්චං, භන්තෙ''… ''කායවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා''ති? ''අනිච්චං, භන්තෙ''… ''මනොවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා''ති? ''අනිච්චං, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වාති''? ''දුක්ඛං, භන්තෙ''. ''යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – 'එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා'''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තං කිස්ස හෙතු''? ''පුබ්බෙව නො එතං, භන්තෙ, යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨං – 'ඉතිපිමෙ ඡ විඤ්ඤාණකායා අනිච්චා'''ති. ''සාධු, සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො''.

402. ''සෙය්‍යථාපි , භගිනියො, තෙලප්පදීපස්ස ඣායතො තෙලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, වට්ටිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා, අච්චිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා, ආභාපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා. යො නු ඛො, භගිනියො, එවං

වදෙය්‍ය – ‘අමුස්ස තෙලප්පදීපස්ස ඣායතො තෙලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, වට්ටිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා, අච්චිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා; යා ච ඛ්වාස්ස ආභා සා නිච්චා ධුවා සස්සතා අවිපරිණාමධම්මා’ති; සම්මා නු ඛො සො, භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අමුස්ස හි, භන්තෙ, තෙලප්පදීපස්ස ඣායතො තෙලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, වට්ටිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා, අච්චිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා; පගෙවස්ස ආභා අනිච්චා විපරිණාමධම්මා’’ති. ‘‘එවමෙව ඛො, භගිනියො, යො නු ඛො එවං වදෙය්‍ය – ‘ඡ ඛොමෙ අජ්ඣත්තිකා ආයතනා අනිච්චා [අනිච්චා විපරිණාමධම්මා (?)]; යඤ්ච ඛො ඡ අජ්ඣත්තිකෙ ආයතනෙ පටිච්ච පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තං නිච්චං ධුවං සස්සතං අවිපරිණාමධම්ම’න්ති; සම්මා නු ඛො සො, භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘තජ්ජං තජ්ජං, භන්තෙ, පච්චයං පටිච්ච තජ්ජා තජ්ජා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති. තජ්ජස්ස තජ්ජස්ස පච්චයස්ස නිරොධා තජ්ජා තජ්ජා වෙදනා නිරුජ්ඣන්තී’’ති. ‘‘සාධු, සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො’’.

403. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භගිනියො, මහතො රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො සාරවතො මූලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, ඛන්ධොපි අනිච්චො විපරිණාමධම්මො, සාඛාපලාසම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, ඡායාපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා. යො නු ඛො, භගිනියො, එවං වදෙය්‍ය – ‘අමුස්ස මහතො රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො සාරවතො මූලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, ඛන්ධොපි අනිච්චො විපරිණාමධම්මො, සාඛාපලාසම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, යා ච ඛ්වාස්ස ඡායා සා නිච්චා ධුවා සස්සතා අවිපරිණාමධම්මා’ති; සම්මා නු ඛො සො, භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අමුස්ස හි, භන්තෙ, මහතො රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො සාරවතො මූලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, ඛන්ධොපි අනිච්චො විපරිණාමධම්මො, සාඛාපලාසම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං; පගෙවස්ස ඡායා අනිච්චා විපරිණාමධම්මා’’ති. ‘‘එවමෙව ඛො, භගිනියො, යො නු ඛො එවං වදෙය්‍ය – ‘ඡ ඛොමෙ බාහිරා ආයතනා අනිච්චා [අනිච්චා විපරිණාමධම්මා (සී. පී.)]. යඤ්ච ඛො ඡ බාහිරෙ ආයතනෙ පටිච්ච පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තං නිච්චං ධුවං සස්සතං අවිපරිණාමධම්ම’න්ති; සම්මා නු ඛො සො, භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘තජ්ජං තජ්ජං, භන්තෙ, පච්චයං පටිච්ච තජ්ජා තජ්ජා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති. තජ්ජස්ස තජ්ජස්ස පච්චයස්ස නිරොධා තජ්ජා තජ්ජා වෙදනා නිරුජ්ඣන්තී’’ති. ‘‘සාධු, සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො’’.

404. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භගිනියො, දක්ඛො ගොඝාතකො වා ගොඝාතකන්තෙවාසී වා ගාවිං වධිත්වා තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන ගාවිං සඞ්කන්තෙය්‍ය අනුපහච්ච අන්තරං මංසකායං අනුපහච්ච බාහිරං චම්මකායං. යං යදෙව තත්ථ අන්තරා විලිමංසං [විලිමං (සී. පී. ක.)] අන්තරා න්හාරු අන්තරා බන්ධනං තං තදෙව තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන සඤ්ඡින්දෙය්‍ය සඞ්කන්තෙය්‍ය සම්පකන්තෙය්‍ය සම්පරිකන්තෙය්‍ය. සඤ්ඡින්දිත්වා සඞ්කන්තිත්වා සම්පකන්තිත්වා සම්පරිකන්තිත්වා විධුනිත්වා බාහිරං චම්මකායං තෙනෙව චම්මෙන තං ගාවිං පටිච්ඡාදෙත්වා එවං වදෙය්‍ය – ‘තථෙවායං ගාවී සංයුත්තා ඉමිනාව චම්මෙනා’ති; සම්මා නු ඛො සො, භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අමු හි, භන්තෙ, දක්ඛො ගොඝාතකො වා ගොඝාතකන්තෙවාසී වා ගාවිං වධිත්වා තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන ගාවිං සඞ්කන්තෙය්‍ය අනුපහච්ච අන්තරං මංසකායං අනුපහච්ච බාහිරං චම්මකායං. යං යදෙව තත්ථ අන්තරා විලිමංසං අන්තරා න්හාරු අන්තරා බන්ධනං තං තදෙව තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන සඤ්ඡින්දෙය්‍ය සඞ්කන්තෙය්‍ය සම්පකන්තෙය්‍ය සම්පරිකන්තෙය්‍ය. සඤ්ඡින්දිත්වා සඞ්කන්තිත්වා සම්පකන්තිත්වා සම්පරිකන්තිත්වා විධුනිත්වා බාහිරං චම්මකායං තෙනෙව චම්මෙන තං ගාවිං පටිච්ඡාදෙත්වා කිඤ්චාපි සො එවං වදෙය්‍ය – ‘තථෙවායං ගාවී සංයුත්තා ඉමිනාව චම්මෙනා’ති; අථ ඛො සා ගාවී විසංයුත්තා තෙනෙව චම්මෙනා’’ති.

‘‘උපමා ඛො මෙ අයං, භගිනියො, කතා අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනාය. අයමෙවෙත්ථ අත්ථො; ‘අන්තරා මංසකායො’ති ඛො, භගිනියො, ඡන්නෙතං අජ්ඣත්තිකානං ආයතනානං අධිවචනං; ‘බාහිරො චම්මකායො’ති ඛො භගිනියො, ඡන්නෙතං බාහිරානං ආයතනානං අධිවචනං; ‘අන්තරා විලිමංසං, අන්තරා න්හාරු, අන්තරා බන්ධන’න්ති ඛො, භගිනියො, නන්දීරාගස්සෙතං අධිවචනං; ‘තිණ්හං ගොවිකන්තන’න්ති ඛො, භගිනියො, අරියායෙතං පඤ්ඤාය අධිවචනං; යායං අරියා පඤ්ඤා අන්තරා කිලෙසං අන්තරා සංයොජනං අන්තරා බන්ධනං සඤ්ඡින්දති සඞ්කන්තති සම්පකන්තති සම්පරිකන්තති.

405. ‘‘සත්ත ඛො පනිමෙ, භගිනියො, බොජ්ඣඞ්ගා, යෙසං භාවිතත්තා බහුලීකතත්තා භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. කතමෙ සත්ත? ඉධ, භගිනියො, භික්ඛු සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති…පෙ…. වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං. ඉමෙ ඛො, භගිනියො, සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා, යෙසං භාවිතත්තා බහුලීකතත්තා භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී’’ති.

406. අථ ඛො ආයස්මා නන්දකො තා භික්ඛුනියො ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදිත්වා උයොොජෙසි – ‘‘ගච්ඡථ, භගිනියො; කාලො’’ති. අථ ඛො තා භික්ඛුනියො ආයස්මතො නන්දකස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා ආයස්මන්තං නන්දකං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. එකමන්තං ඨිතා ඛො තා භික්ඛුනියො භගවා එතදවොච – ‘‘ගච්ඡථ, භික්ඛුනියො; කාලො’’ති. අථ ඛො තා භික්ඛුනියො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කමිංසු. අථ ඛො භගවා අචිරපක්කන්තීසු තාසු භික්ඛුනීසු භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, තදහුපොසථෙ චාතුද්දසෙ න හොති බහුනොජනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා – ‘ඌනො නු ඛො චන්දො, පුණ්ණො නු ඛො චන්දො’ති, අථ ඛො ඌනො චන්දොත්වෙව හොති. එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, තා භික්ඛුනියො නන්දකස්ස ධම්මදෙසනාය අත්තමනා හොන්ති නො ච ඛො පරිපුණ්ණසඞ්කප්පා’’ති.

407. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දකං ආමන්තෙසි – ‘‘තෙන හි ත්වං, නන්දක, ස්වෙපි තා භික්ඛුනියො තෙනෙවොවාදෙන ඔවදෙය්‍යාසී’’ති. ‘‘එවං , භන්තෙ’’ති ඛො ආයස්මා නන්දකො භගවතො පච්චස්සොසි. අථ ඛො ආයස්මා නන්දකො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො අත්තදුතියො යෙන රාජකාරාමො තෙනුපසඞ්කමි. අද්දසංසු ඛො තා භික්ඛුනියො ආයස්මන්තං නන්දකං දූරතොව ආගච්ඡන්තං. දිස්වාන ආසනං පඤ්ඤාපෙසුං, උදකඤ්ච පාදානං උපට්ඨපෙසුං. නිසීදි ඛො ආයස්මා නන්දකො පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. නිසජ්ජ පාදෙ පක්ඛාලෙසි. තාපි ඛො භික්ඛුනියො ආයස්මන්තං නන්දකං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තා භික්ඛුනියො ආයස්මා නන්දකො එතදවොච – ‘‘පටිපුච්ඡකථා ඛො, භගිනියො, භවිස්සති. තත්ථ ආජානන්තීහි ‘ආජානාමා’ තිස්ස වචනීයං, න ආජානන්තීහි ‘න ආජානාමා’ තිස්ස වචනීයං. යස්සා වා පනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා, අහමෙව තත්ථ පටිපුච්ඡිතබ්බො – ‘ඉදං, භන්තෙ, කථං; ඉමස්ස ක්වත්ථො’’’ති. ‘‘එත්තකෙනපි මයං, භන්තෙ, අය්‍යස්ස නන්දකස්ස අත්තමනා අභිරද්ධා යං නො අය්‍යො නන්දකො පවාරෙතී’’ති.

408. ‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, චක්ඛු නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං , භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, සොතං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ…පෙ…. ඝානං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ… ජිව්හා… කායො… මනො නිච්චො වා අනිච්චො වා’’ති? ‘‘අනිච්චො, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘පුබ්බෙව නො එතං, භන්තෙ, යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨං – ‘ඉතිපිමෙ ඡ අජ්ඣත්තිකා ආයතනා අනිච්චා’’’ති. ‘‘සාධු සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො’’.

409. ‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, රූපා නිච්චා වා අනිච්චා වා’’ති? ‘‘අනිච්චා, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, සද්දා නිච්චා වා අනිච්චා වා’’ති? ‘‘අනිච්චා, භන්තෙ…පෙ…. ගන්ධා නිච්චා වා අනිච්චා වා’’ති? ‘‘අනිච්චා, භන්තෙ… රසා නිච්චා වා අනිච්චා වා’’ති? ‘‘අනිච්චා, භන්තෙ… ඵොට්ඨබ්බා නිච්චා වා අනිච්චා වා’’ති ? ‘‘අනිච්චා, භන්තෙ… ධම්මා නිච්චා වා අනිච්චා වා’’ති? ‘‘අනිච්චා, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘පුබ්බෙව නො එතං, භන්තෙ, යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨං – ‘ඉතිපිමෙ ඡ බාහිරා ආයතනා අනිච්චා’’’ති. ‘‘සාධු සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො’’.

410. ‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භගිනියො, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ…පෙ…. සොතවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ… ඝානවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ… ජිව්හාවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ… කායවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ… මනොවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘පුබ්බෙව නො එතං, භන්තෙ, යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨං – ‘ඉතිපිමෙ ඡ විඤ්ඤාණකායා අනිච්චා’’’ති. ‘‘සාධු සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො’’.

411. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භගිනියො, තෙලප්පදීපස්ස ඣායතො තෙලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, වට්ටිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා, අච්චිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා, ආභාපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා. යො නු ඛො, භගිනියො, එවං වදෙය්‍ය – ‘අමුස්ස තෙලප්පදීපස්ස ඣායතො තෙලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, වට්ටිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා, අච්චිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා; යා ච ඛ්වාස්ස ආභා සා නිච්චා ධුවා සස්සතා අවිපරිණාමධම්මා’ති; සම්මා නු ඛො සො, භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අමුස්ස හි, භන්තෙ, තෙලප්පදීපස්ස

ඛායතො තෙලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, වට්ටිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා, අච්චිපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා ; පගෙවස්ස ආභා අනිච්චා විපරිණාමධම්මා''ති. ''එවමෙව ඛො, භගිනියො, යො නු ඛො එවං වදෙය්‍ය – 'ඡ ඛොමෙ අජ්ඣත්තිකා ආයතනා අනිච්චා. යඤ්ච ඛො ඡ අජ්ඣත්තිකෙ ආයතනෙ පටිච්ච පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තං නිච්චං ධුවං සස්සතං අවිපරිණාමධම්ම'න්ති; සම්මා නු ඛො සො, භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තං කිස්ස හෙතු''? ''තජ්ජං තජ්ජං, භන්තෙ, පච්චයං පටිච්ච තජ්ජා තජ්ජා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති. තජ්ජස්ස තජ්ජස්ස පච්චයස්ස නිරොධා තජ්ජා තජ්ජා වෙදනා නිරුජ්ඣන්තී''ති. ''සාධු සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො''.

412. ''සෙය්‍යථාපි, භගිනියො, මහතො රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො සාරවතො මූලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, ඛන්ධොපි අනිච්චො විපරිණාමධම්මො, සාඛාපලාසම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, ඡායාපි අනිච්චා විපරිණාමධම්මා. යො නු ඛො, භගිනියො, එවං වදෙය්‍ය – 'අමුස්ස මහතො රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො සාරවතො මූලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, ඛන්ධොපි අනිච්චො විපරිණාමධම්මො, සාඛාපලාසම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං; යා ච ඛ්වාස්ස ඡායා සා නිච්චා ධුවා සස්සතා අවිපරිණාමධම්මා'ති; සම්මා නු ඛො සො භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තං කිස්ස හෙතු''? ''අමුස්ස හි, භන්තෙ, මහතො රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො සාරවතො මූලම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං, ඛන්ධොපි අනිච්චො විපරිණාමධම්මො, සාඛාපලාසම්පි අනිච්චං විපරිණාමධම්මං; පගෙවස්ස ඡායා අනිච්චා විපරිණාමධම්මා''ති. ''එවමෙව ඛො, භගිනියො, යො නු ඛො එවං වදෙය්‍ය – 'ඡ ඛොමෙ බාහිරා ආයතනා අනිච්චා. යඤ්ච ඛො බාහිරෙ ආයතනෙ පටිච්ච පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තං නිච්චං ධුවං සස්සතං අවිපරිණාමධම්ම'න්ති; සම්මා නු ඛො සො, භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තං කිස්ස හෙතු''? ''තජ්ජං තජ්ජං, භන්තෙ, පච්චයං පටිච්ච තජ්ජා තජ්ජා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති. තජ්ජස්ස තජ්ජස්ස පච්චයස්ස නිරොධා තජ්ජා තජ්ජා වෙදනා නිරුජ්ඣන්තී''ති. ''සාධු සාධු, භගිනියො! එවඤ්හෙතං, භගිනියො, හොති අරියසාවකස්ස යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො''.

413. ''සෙය්‍යථාපි, භගිනියො, දක්ඛො ගොඝාතකො වා ගොඝාතකන්තෙවාසී වා ගාවිං වධිත්වා තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන ගාවිං සඞ්කන්තෙය්‍ය අනුපහච්ච අන්තරං මංසකායං අනුපහච්ච බාහිරං චම්මකායං. යං යදෙව තත්ථ අන්තරා විලිමංසං අන්තරා න්හාරු අන්තරා බන්ධනං තං තදෙව තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන සඤ්ඡින්දෙය්‍ය සඞ්කන්තෙය්‍ය සම්පකන්තෙය්‍ය සම්පරිකන්තෙය්‍ය. සඤ්ඡින්දිත්වා සඞ්කන්තිත්වා සම්පකන්තිත්වා සම්පරිකන්තිත්වා විධුනිත්වා බාහිරං චම්මකායං තෙනෙව චම්මෙන තං ගාවිං පටිච්ඡාදෙත්වා එවං වදෙය්‍ය – 'තථෙවායං ගාවී සංයුත්තා ඉමිනාව චම්මෙනා'ති; සම්මා නු ඛො සො, භගිනියො, වදමානො වදෙය්‍යා''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''තං කිස්ස හෙතු''? ''අමු හි, භන්තෙ, දක්ඛො ගොඝාතකො වා ගොඝාතකන්තෙවාසී වා ගාවිං වධිත්වා තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන ගාවිං සඞ්කන්තෙය්‍ය අනුපහච්ච අන්තරං මංසකායං අනුපහච්ච බාහිරං චම්මකායං. යං යදෙව තත්ථ අන්තරා විලිමංසං අන්තරා න්හාරු අන්තරා බන්ධනං තං තදෙව තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන සඤ්ඡින්දෙය්‍ය සඞ්කන්තෙය්‍ය සම්පකන්තෙය්‍ය සම්පරිකන්තෙය්‍ය. සඤ්ඡින්දිත්වා සඞ්කන්තිත්වා සම්පකන්තිත්වා සම්පරිකන්තිත්වා විධුනිත්වා බාහිරං චම්මකායං තෙනෙව චම්මෙන තං ගාවිං පටිච්ඡාදෙත්වා කිඤ්චාපි සො එවං වදෙය්‍ය – 'තථෙවායං ගාවී සංයුත්තා ඉමිනාව චම්මෙනා'ති; අථ ඛො සා ගාවී විසංයුත්තා තෙනෙව චම්මෙනා''ති.

''උපමා ඛො මෙ අයං, භගිනියො, කතා අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනාය අයමෙවෙත්ථ අත්ථො. 'අන්තරා මංසකායො'ති ඛො, භගිනියො, ඡන්නෙතං අජ්ඣත්තිකානං ආයතනානං අධිවචනං; 'බාහිරො චම්මකායො'ති ඛො, භගිනියො, ඡන්නෙතං බාහිරානං ආයතනානං අධිවචනං; 'අන්තරා විලිමංසං අන්තරා න්හාරු අන්තරා බන්ධන'න්ති ඛො, භගිනියො, නන්දීරාගස්සෙතං අධිවචනං; 'තිණ්හං ගොවිකන්තන'න්ති ඛො, භගිනියො, අරියායෙතං පඤ්ඤාය අධිවචනං; යායං අරියා පඤ්ඤා අන්තරා කිලෙසං අන්තරා සංයොජනං අන්තරා බන්ධනං සඤ්ඡින්දති සඞ්කන්තති සම්පකන්තති සම්පරිකන්තති.

414. ''සත්ත ඛො පනිමෙ, භගිනියො, බොජ්ඣඞ්ගා, යෙසං භාවිතත්තා බහුලීකතත්තා භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. කතමෙ සත්ත? ඉධ, භගිනියො, භික්ඛු සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං. ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති…පෙ…. වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං. ඉමෙ ඛො, භගිනියො, සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා යෙසං භාවිතත්තා බහුලීකතත්තා භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී''ති.

415. අථ ඛො ආයස්මා නන්දකො තා භික්ඛුනියො ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදිත්වා උය්‍යොජෙසි – ''ගච්ඡථ, භගිනියො; කාලො''ති. අථ ඛො තා භික්ඛුනියො ආයස්මතො නන්දකස්ස භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා උට්ඨායාසනා ආයස්මන්තං නන්දකං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. එකමන්තං ඨිතා ඛො තා භික්ඛුනියො භගවා එතදවොච –''ගච්ඡථ, භික්ඛුනියො; කාලො''ති. අථ ඛො තා භික්ඛුනියො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කමිංසු. අථ ඛො භගවා අචිරපක්කන්තීසු තාසු භික්ඛුනීසු භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, තදහුපොසථෙ පන්නරසෙ න

හොති බහුනො ජනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා – ‘ඌනො නු ඛො චන්දො, පුණ්ණො නු ඛො චන්දො’ති, අථ ඛො පුණ්ණො චන්දොත්වෙව හොති; එවමෙව ඛො, භික්ඛවෙ, තා භික්ඛුනියො නන්දකස්ස ධම්මදෙසනාය අත්තමනා චෙව පරිපුණ්ණසඞ්කප්පා ච. තාසං, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං භික්ඛුනිසතානං යා පච්ඡිමිකා භික්ඛුනී සා [යා පච්ඡිමා භික්ඛුනී, සා (සී. ස්‍යා. කං. පී.), යා පච්ඡිමිකා, තා භික්ඛුනියො (ක.)] සොතාපන්නා අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායනා’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

නන්දකොවාදසුත්තං නිට්ඨිතං චතුත්ථං.

5. චූළරාහුලොවාදසුත්තං

416. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො භගවතො රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි – ‘‘පරිපක්කා ඛො රාහුලස්ස විමුත්තිපරිපාචනීයා ධම්මා. යංනූනාහං රාහුලං උත්තරිං ආසවානං ඛයෙ විනෙය්‍ය’’න්ති. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො ආයස්මන්තං රාහුලං ආමන්තෙසි – ‘‘ගණ්හාහි, රාහුල, නිසීදනං; යෙන අන්ධවනං තෙනුපසඞ්කමිස්සාම දිවාවිහාරායා’’ති . ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො ආයස්මා රාහුලො භගවතො පටිස්සුත්වා නිසීදනං ආදාය භගවන්තං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධි.

තෙන ඛො පන සමයෙන අනෙකානි දෙවතාසහස්සානි භගවන්තං අනුබන්ධානි හොන්ති – ‘‘අජ්ජ භගවා ආයස්මන්තං රාහුලං උත්තරිං ආසවානං ඛයෙ විනෙස්සතී’’ති. අථ ඛො භගවා අන්ධවනං අජ්ඣොගාහෙත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. ආයස්මාපි ඛො රාහුලො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං රාහුලං භගවා එතදවොච –

417. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, රාහුල, චක්ඛු නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, රාහුල, රූපා නිච්චා වා අනිච්චා වා’’ති? ‘‘අනිච්චා, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, රාහුල, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, රාහුල, චක්ඛුසම්ඵස්සො නිච්චො වා අනිච්චො වා’’ති? ‘‘අනිච්චො, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං, දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, රාහුල, යමිදං [යම්පිදං (සී. ක.)] චක්ඛුසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං තම්පි නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති ? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං, දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’.

418. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි රාහුල, සොතං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ…පෙ…. ඝානං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ…පෙ…. ජිව්හා නිච්චා වා අනිච්චා වා’’ති? ‘‘අනිච්චා, භන්තෙ…පෙ…. කායො නිච්චො වා අනිච්චො වා’’ති? ‘‘අනිච්චො, භන්තෙ…පෙ…. මනො නිච්චො වා අනිච්චො වා’’ති? ‘‘අනිච්චො, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං, දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං –‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි රාහුල, ධම්මා නිච්චා වා අනිච්චා වා’’ති? ‘‘අනිච්චා, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං, දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි රාහුල, මනොවිඤ්ඤාණං නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං, දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි රාහුල, මනොසම්ඵස්සො නිච්චො වා අනිච්චො වා’’ති? ‘‘අනිච්චො, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං, දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, රාහුල, යමිදං මනොසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං, තම්පි නිච්චං වා අනිච්චං වා’’ති? ‘‘අනිච්චං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං, දුක්ඛං වා තං සුඛං වා’’ති? ‘‘දුක්ඛං, භන්තෙ’’. ‘‘යං පනානිච්චං

දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං – 'එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා'''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''.

419. ''එවං පස්සං, රාහුල, සුතවා අරියසාවකො චක්ඛුස්මිං [චක්ඛුස්මිම්පි (ස්‍යා. කං.) එවමිතරෙසුපි] නිබ්බින්දති, රූපෙසු නිබ්බින්දති, චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ නිබ්බින්දති, චක්ඛුසම්ඵස්සෙ නිබ්බින්දති, යමිදං චක්ඛුසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං තස්මිම්පි නිබ්බින්දති. සොතස්මිං නිබ්බින්දති, සද්දෙසු නිබ්බින්දති...පෙ.... , ඝානස්මිං නිබ්බින්දති, ගන්ධෙසු නිබ්බින්දති... ජිව්හාය නිබ්බින්දති, රසෙසු නිබ්බින්දති... කායස්මිං නිබ්බින්දති, ඵොට්ඨබ්බෙසු නිබ්බින්දති... මනස්මිං නිබ්බින්දති, ධම්මෙසු නිබ්බින්දති, මනොවිඤ්ඤාණෙ නිබ්බින්දති, මනොසම්ඵස්සෙ නිබ්බින්දති, යමිදං මනොසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදනාගතං සඤ්ඤාගතං සඞ්ඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං තස්මිම්පි නිබ්බින්දති. නිබ්බින්දං විරජ්ජති, විරාගා විමුච්චති. විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. 'ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාතී''ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා රාහුලො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති. ඉමස්මිඤ්ච පන වෙය්‍යාකරණස්මිං භඤ්ඤමානෙ ආයස්මතො රාහුලස්ස අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චි. තාසඤ්ච අනෙකානං දෙවතාසහස්සානං විරජං වීතමලං ධම්මචක්ඛුං උදපාදි – 'යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්ම''න්ති.

චූළරාහුලොවාදසුත්තං නිට්ඨිතං පඤ්චමං.

6. ඡඡක්කසුත්තං

420. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''භික්ඛවො''ති. ''භදන්තෙ''ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ''ධම්මං වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙස්සාමි, යදිදං – ඡ ඡක්කානි. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

''ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානි, ඡ බාහිරානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානි, ඡ විඤ්ඤාණකායා වෙදිතබ්බා, ඡ ඵස්සකායා වෙදිතබ්බා, ඡ වෙදනාකායා වෙදිතබ්බා, ඡ තණ්හාකායා වෙදිතබ්බා.

421. '''ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානී'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? චක්ඛායතනං, සොතායතනං, ඝානායතනං, ජිව්හායතනං , කායායතනං, මනායතනං. 'ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානී'ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉදං පඨමං ඡක්කං.

'''ඡ බාහිරානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානී'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං . කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? රූපායතනං, සද්දායතනං, ගන්ධායතනං, රසායතනං, ඵොට්ඨබ්බායතනං, ධම්මායතනං. 'ඡ බාහිරානි ආයතනානි වෙදිතබ්බානී'ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉදං දුතියං ඡක්කං.

'''ඡ විඤ්ඤාණකායා වෙදිතබ්බා'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, සොතඤ්ච පටිච්ච සද්දෙ ච උප්පජ්ජති සොතවිඤ්ඤාණං, ඝානඤ්ච පටිච්ච ගන්ධෙ ච උප්පජ්ජති ඝානවිඤ්ඤාණං, ජිව්හඤ්ච පටිච්ච රසෙ ච උප්පජ්ජති ජිව්හාවිඤ්ඤාණං, කායඤ්ච පටිච්ච ඵොට්ඨබ්බෙ ච උප්පජ්ජති කායවිඤ්ඤාණං, මනඤ්ච පටිච්ච ධම්මෙ ච උප්පජ්ජති මනොවිඤ්ඤාණං. 'ඡ විඤ්ඤාණකායා වෙදිතබ්බා'ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉදං තතියං ඡක්කං.

'''ඡ ඵස්සකායා වෙදිතබ්බා'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො; සොතඤ්ච පටිච්ච සද්දෙ ච උප්පජ්ජති සොතවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො; ඝානඤ්ච පටිච්ච ගන්ධෙ ච උප්පජ්ජති ඝානවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො; ජිව්හඤ්ච පටිච්ච රසෙ ච උප්පජ්ජති ජිව්හාවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො; කායඤ්ච පටිච්ච ඵොට්ඨබ්බෙ ච උප්පජ්ජති කායවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො; මනඤ්ච පටිච්ච ධම්මෙ ච උප්පජ්ජති මනොවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො. 'ඡ ඵස්සකායා වෙදිතබ්බා'ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉදං චතුත්ථං ඡක්කං.

'''ඡ වෙදනාකායා වෙදිතබ්බා'ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා; සොතඤ්ච පටිච්ච සද්දෙ ච උප්පජ්ජති සොතවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා; ඝානඤ්ච පටිච්ච ගන්ධෙ ච උප්පජ්ජති ඝානවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා; ජිව්හඤ්ච පටිච්ච රසෙ ච උප්පජ්ජති ජිව්හාවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා; කායඤ්ච පටිච්ච ඵොට්ඨබ්බෙ ච උප්පජ්ජති කායවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා; මනඤ්ච පටිච්ච ධම්මෙ ච උප්පජ්ජති

මනොවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා. ‘ඡ වෙදනාකායා වෙදිතබ්බා’ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉදං පඤ්චමං ඡක්කං.

“‘ඡ තණ්හාකායා වෙදිතබ්බා’ති – ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා තණ්හා; සොතඤ්ච පටිච්ච සද්දෙ ච උප්පජ්ජති සොතවිඤ්ඤාණං…පෙ…. ඝානඤ්ච පටිච්ච ගන්ධෙ ච උප්පජ්ජති ඝානවිඤ්ඤාණං… ජිව්හඤ්ච පටිච්ච රසෙ ච උප්පජ්ජති ජිව්හාවිඤ්ඤාණං… කායඤ්ච පටිච්ච ඵොට්ඨබ්බෙ ච උප්පජ්ජති කායවිඤ්ඤාණං… මනඤ්ච පටිච්ච ධම්මෙ ච උප්පජ්ජති මනොවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා තණ්හා. ‘ඡ තණ්හාකායා වෙදිතබ්බා’ති – ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං. ඉදං ඡට්ඨං ඡක්කං.

422. “‘චක්ඛු අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. චක්ඛුස්ස උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘චක්ඛු අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති චක්ඛු අනත්තා.

“‘රූපා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. රූපානං උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘රූපා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති චක්ඛු අනත්තා, රූපා අනත්තා.

“‘චක්ඛුවිඤ්ඤාණං අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘චක්ඛුවිඤ්ඤාණං අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති චක්ඛු අනත්තා, රූපා අනත්තා, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං අනත්තා.

“‘චක්ඛුසම්ඵස්සො අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. චක්ඛුසම්ඵස්සස්ස උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති . යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘චක්ඛුසම්ඵස්සො අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති චක්ඛු අනත්තා, රූපා අනත්තා, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං අනත්තා, චක්ඛුසම්ඵස්සො අනත්තා.

“‘වෙදනා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. වෙදනාය උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘වෙදනා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති චක්ඛු අනත්තා, රූපා අනත්තා, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං අනත්තා, චක්ඛුසම්ඵස්සො අනත්තා, වෙදනා අනත්තා.

“‘තණ්හා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. තණ්හාය උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘තණ්හා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති චක්ඛු අනත්තා, රූපා අනත්තා, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං අනත්තා, චක්ඛුසම්ඵස්සො අනත්තා, වෙදනා අනත්තා, තණ්හා අනත්තා.

423. “‘සොතං අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය…පෙ…. ‘ඝානං අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය… ‘ජිව්හා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය… ‘කායො අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය… ‘මනො අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. මනස්ස උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘මනො අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති මනො අනත්තා.

“‘ධම්මා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. ධම්මානං උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘ධම්මා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති මනො අනත්තා, ධම්මා අනත්තා.

“‘මනොවිඤ්ඤාණං අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. මනොවිඤ්ඤාණස්ස උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘මනොවිඤ්ඤාණං අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති මනො අනත්තා, ධම්මා අනත්තා, මනොවිඤ්ඤාණං අනත්තා.

“‘මනොසම්ඵස්සො අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. මනොසම්ඵස්සස්ස උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘මනොසම්ඵස්සො අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති මනො අනත්තා, ධම්මා අනත්තා, මනොවිඤ්ඤාණං අනත්තා, මනොසම්ඵස්සො අනත්තා.

‘‘‘වෙදනා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. වෙදනාය උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘වෙදනා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති මනො අනත්තා, ධම්මා අනත්තා, මනොවිඤ්ඤාණං අනත්තා, මනොසම්ඵස්සො අනත්තා, වෙදනා අනත්තා.

‘‘‘තණ්හා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය තං න උපපජ්ජති. තණ්හාය උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති. යස්ස ඛො පන උප්පාදොපි වයොපි පඤ්ඤායති, ‘අත්තා මෙ උප්පජ්ජති ච වෙති චා’ති ඉච්චස්ස එවමාගතං හොති. තස්මා තං න උපපජ්ජති – ‘තණ්හා අත්තා’ති යො වදෙය්‍ය. ඉති මනො අනත්තා, ධම්මා අනත්තා, මනොවිඤ්ඤාණං අනත්තා, මනොසම්ඵස්සො අනත්තා, වෙදනා අනත්තා, තණ්හා අනත්තා.

424. ‘‘අයං ඛො පන, භික්ඛවෙ, සක්කායසමුදයගාමිනී පටිපදා – චක්ඛුං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති; රූපෙ ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති; චක්ඛුවිඤ්ඤාණං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති; චක්ඛුසම්ඵස්සං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති; වෙදනං ‘එතං මම , එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති; තණ්හං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති; සොතං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති…පෙ…. ඝානං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති…පෙ…. ජිව්හං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති…පෙ…. කායං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති…පෙ…. මනං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති, ධම්මෙ ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති, මනොවිඤ්ඤාණං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති, මනොසම්ඵස්සං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති, වෙදනං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති, තණ්හං ‘එතං මම, එසොහමස්මි, එසො මෙ අත්තා’ති සමනුපස්සති.

‘‘අයං ඛො පන, භික්ඛවෙ, සක්කායනිරොධගාමිනී පටිපදා – චක්ඛුං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. රූපෙ ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. චක්ඛුවිඤ්ඤාණං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. චක්ඛුසම්ඵස්සං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. වෙදනං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. තණ්හං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. සොතං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති…පෙ…. ඝානං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති… ජිව්හං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති… කායං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති… මනං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. ධම්මෙ ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. මනොවිඤ්ඤාණං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. මනොසම්ඵස්සං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. වෙදනං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති. තණ්හං ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති සමනුපස්සති.

425. ‘‘චක්ඛුඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා. සො සුඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො අභිනන්දති අභිවදති අජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස රාගානුසයො අනුසෙති. දුක්ඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො සොචති කිලමති පරිදෙවති උරත්තාළිං කන්දති සම්මොහං ආපජ්ජති. තස්ස පටිඝානුසයො අනුසෙති. අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො තස්සා වෙදනාය සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං නප්පජානාති. තස්ස අවිජ්ජානුසයො අනුසෙති. සො වත, භික්ඛවෙ, සුඛාය වෙදනාය රාගානුසයං අප්පහාය දුක්ඛාය වෙදනාය පටිඝානුසයං අප්පටිවිනොදෙත්වා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය අවිජ්ජානුසයං අසමූහනිත්වා අවිජ්ජං අප්පහාය විජ්ජං අනුප්පාදෙත්වා දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො භවිස්සතීති – නෙතං ඨානං විජ්ජති.

‘‘සොතඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච සද්දෙ ච උප්පජ්ජති සොතවිඤ්ඤාණං…පෙ…. ඝානඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච ගන්ධෙ ච උප්පජ්ජති ඝානවිඤ්ඤාණං…පෙ…. ජිව්හඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච රසෙ ච උප්පජ්ජති ජිව්හාවිඤ්ඤාණං…පෙ…. කායඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච ඵොට්ඨබ්බෙ ච උප්පජ්ජති කායවිඤ්ඤාණං…පෙ…. මනඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච ධම්මෙ ච උප්පජ්ජති මනොවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා. සො සුඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො අභිනන්දති අභිවදති අජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස රාගානුසයො අනුසෙති. දුක්ඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො සොචති කිලමති පරිදෙවති උරත්තාළිං කන්දති සම්මොහං ආපජ්ජති. තස්ස පටිඝානුසයො අනුසෙති. අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො තස්සා වෙදනාය සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං නප්පජානාති. තස්ස අවිජ්ජානුසයො අනුසෙති. සො වත, භික්ඛවෙ, සුඛාය වෙදනාය රාගානුසයං අප්පහාය දුක්ඛාය වෙදනාය පටිඝානුසයං අප්පටිවිනොදෙත්වා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය අවිජ්ජානුසයං අසමූහනිත්වා අවිජ්ජං අප්පහාය විජ්ජං අනුප්පාදෙත්වා දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො භවිස්සතීති – නෙතං ඨානං විජ්ජති.

426. ‘‘චක්ඛුඤ්ච , භික්ඛවෙ, පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා. සො සුඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො නාභිනන්දති නාභිවදති නාජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස රාගානුසයො නානුසෙති. දුක්ඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො න සොචති න කිලමති පරිදෙවති න උරත්තාළිං කන්දති න සම්මොහං ආපජ්ජති. තස්ස පටිඝානුසයො නානුසෙති. අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො තස්සා වෙදනාය සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානාති. තස්ස අවිජ්ජානුසයො නානුසෙති. සො වත, භික්ඛවෙ, සුඛාය වෙදනාය රාගානුසයං පහාය දුක්ඛාය වෙදනාය පටිඝානුසයං පටිවිනොදෙත්වා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය අවිජ්ජානුසයං සමූහනිත්වා අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං උප්පාදෙත්වා දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො භවිස්සතීති – ඨානමෙතං විජ්ජති.

‘‘සොතඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච සද්දෙ ච උප්පජ්ජති සොතවිඤ්ඤාණං…පෙ.....

‘‘ඝානඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච ගන්ධෙ ච උප්පජ්ජති ඝානවිඤ්ඤාණං…පෙ.....

‘‘ජිව්හඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච රසෙ ච උප්පජ්ජති ජිව්හාවිඤ්ඤාණං…පෙ.... .

‘‘කායඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච ඵොට්ඨබ්බෙ ච උප්පජ්ජති කායවිඤ්ඤාණං…පෙ.....

‘‘මනඤ්ච, භික්ඛවෙ, පටිච්ච ධම්මෙ ච උප්පජ්ජති මනොවිඤ්ඤාණං තිණ්ණං සඞ්ගති ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා. සො සුඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො නාභිනන්දති නාභිවදති නාජ්ඣොසාය තිට්ඨති. තස්ස රාගානුසයො නානුසෙති. දුක්ඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො න සොචති න කිලමති න පරිදෙවති න උරත්තාළිං කන්දති න සම්මොහං ආපජ්ජති. තස්ස පටිඝානුසයො නානුසෙති. අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො තස්සා වෙදනාය සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්ච අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච යථාභූතං පජානාති. තස්ස අවිජ්ජානුසයො නානුසෙති. සො වත, භික්ඛවෙ, සුඛාය වෙදනාය රාගානුසයං පහාය දුක්ඛාය වෙදනාය පටිඝානුසයං පටිවිනොදෙත්වා අදුක්ඛමසුඛාය වෙදනාය අවිජ්ජානුසයං සමූහනිත්වා අවිජ්ජං පහාය විජ්ජං උප්පාදෙත්වා දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො භවිස්සතීති – ඨානමෙතං විජ්ජති.

427. ‘‘එවං පස්සං, භික්ඛවෙ, සුතවා අරියසාවකො චක්ඛුස්මිං [චක්ඛුස්මිම්පි (ස්‍යා. කං.) එවමිතරෙසුපි] නිබ්බින්දති, රූපෙසු නිබ්බින්දති, චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ නිබ්බින්දති, චක්ඛුසම්ඵස්සෙ නිබ්බින්දති, වෙදනාය නිබ්බින්දති, තණ්හාය නිබ්බින්දති. සොතස්මිං නිබ්බින්දති, සද්දෙසු නිබ්බින්දති…පෙ.... ඝානස්මිං නිබ්බින්දති, ගන්ධෙසු නිබ්බින්දති… ජිව්හාය නිබ්බින්දති, රසෙසු නිබ්බින්දති… කායස්මිං නිබ්බින්දති, ඵොට්ඨබ්බෙසු නිබ්බින්දති… මනස්මිං නිබ්බින්දති, ධම්මෙසු නිබ්බින්දති, මනොවිඤ්ඤාණෙ නිබ්බින්දති, මනොසම්ඵස්සෙ නිබ්බින්දති, වෙදනාය නිබ්බින්දති, තණ්හාය නිබ්බින්දති. නිබ්බින්දං විරජ්ජති , විරාගා විමුච්චති. විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’ති පජානාතී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති. ඉමස්මිං ඛො පන වෙය්‍යාකරණස්මිං භඤ්ඤමානෙ සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනං අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තානි විමුච්චිංසූති.

ඡඡක්කසුත්තං නිට්ඨිතං ඡට්ඨං.

7. මහාසළායතනිකසුත්තං

428. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ‘‘මහාසළායතනිකං වො, භික්ඛවෙ, දෙසෙස්සාමි. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

429. ‘‘චක්ඛුං, භික්ඛවෙ, අජානං අපස්සං යථාභූතං, රූපෙ අජානං අපස්සං යථාභූතං, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං අජානං අපස්සං යථාභූතං, චක්ඛුසම්ඵස්සං අජානං අපස්සං යථාභූතං, යමිදං චක්ඛුසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තම්පි අජානං අපස්සං යථාභූතං, චක්ඛුස්මිං සාරජ්ජති, රූපෙසු සාරජ්ජති, චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ සාරජ්ජති, චක්ඛුසම්ඵස්සෙ සාරජ්ජති, යමිදං චක්ඛුසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තස්මිම්පි සාරජ්ජති.

‘‘තස්ස සාරත්තස්ස සංයුත්තස්ස සම්මූළ්හස්ස අස්සාදානුපස්සිනො විහරතො ආයතිං පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා උපචයං ගච්ඡන්ති. තණ්හා චස්ස පොනොබ්භවිකා නන්දීරාගසහගතා තත්‍රතත්‍රාභිනන්දිනී, සා චස්ස පවඩ්ඪති. තස්ස කායිකාපි දරථා පවඩ්ඪන්ති, චෙතසිකාපි දරථා පවඩ්ඪන්ති; කායිකාපි සන්තාපා පවඩ්ඪන්ති , චෙතසිකාපි සන්තාපා පවඩ්ඪන්ති; කායිකාපි පරිළාහා පවඩ්ඪන්ති, චෙතසිකාපි පරිළාහා පවඩ්ඪන්ති. සො කායදුක්ඛම්පි [කායිකදුක්ඛම්පි (ස්‍යා. කං.), කායිකං දුක්ඛම්පි (ක.)] චෙතොදුක්ඛම්පි පටිසංවෙදෙති.

‘‘සොතං , භික්ඛවෙ, අජානං අපස්සං යථාභූතං…පෙ…. ඝානං, භික්ඛවෙ, අජානං අපස්සං යථාභූතං…පෙ…. ජිව්හං, භික්ඛවෙ, අජානං අපස්සං යථාභූතං…පෙ…. කායං, භික්ඛවෙ, අජානං අපස්සං යථාභූතං…පෙ…. මනං, භික්ඛවෙ, අජානං අපස්සං යථාභූතං, ධම්මෙ, භික්ඛවෙ, අජානං අපස්සං යථාභූතං, මනොවිඤ්ඤාණං, භික්ඛවෙ, අජානං අපස්සං යථාභූතං , මනොසම්ඵස්සං, භික්ඛවෙ, අජානං අපස්සං යථාභූතං, යමිදං මනොසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තම්පි අජානං අපස්සං යථාභූතං, මනස්මිං සාරජ්ජති, ධම්මෙසු සාරජ්ජති, මනොවිඤ්ඤාණෙ සාරජ්ජති, මනොසම්ඵස්සෙ සාරජ්ජති, යමිදං මනොසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තස්මිම්පි සාරජ්ජති.

‘‘තස්ස සාරත්තස්ස සංයුත්තස්ස සම්මූළ්හස්ස අස්සාදානුපස්සිනො විහරතො ආයතිං පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා උපචයං ගච්ඡන්ති. තණ්හා චස්ස පොනොබ්භවිකා නන්දීරාගසහගතා තත්‍රතත්‍රාභිනන්දිනී, සා චස්ස පවඩ්ඪති. තස්ස කායිකාපි දරථා පවඩ්ඪන්ති, චෙතසිකාපි දරථා පවඩ්ඪන්ති; කායිකාපි සන්තාපා පවඩ්ඪන්ති, චෙතසිකාපි සන්තාපා පවඩ්ඪන්ති; කායිකාපි පරිළාහා පවඩ්ඪන්ති, චෙතසිකාපි පරිළාහා පවඩ්ඪන්ති. සො කායදුක්ඛම්පි චෙතොදුක්ඛම්පි පටිසංවෙදෙති.

430. ‘‘චක්ඛුඤ්ච ඛො, භික්ඛවෙ, ජානං පස්සං යථාභූතං, රූපෙ ජානං පස්සං යථාභූතං, චක්ඛුවිඤ්ඤාණං ජානං පස්සං යථාභූතං, චක්ඛුසම්ඵස්සං ජානං පස්සං යථාභූතං, යමිදං චක්ඛුසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තම්පි ජානං පස්සං යථාභූතං, චක්ඛුස්මිං න සාරජ්ජති, රූපෙසු න සාරජ්ජති, චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙ න සාරජ්ජති, චක්ඛුසම්ඵස්සෙ න සාරජ්ජති, යමිදං චක්ඛුසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තස්මිම්පි න සාරජ්ජති.

‘‘තස්ස අසාරත්තස්ස අසංයුත්තස්ස අසම්මූළ්හස්ස ආදීනවානුපස්සිනො විහරතො ආයතිං පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා අපචයං ගච්ඡන්ති. තණ්හා චස්ස පොනොබ්භවිකා නන්දීරාගසහගතා තත්‍රතත්‍රාභිනන්දිනී, සා චස්ස පහීයති. තස්ස කායිකාපි දරථා පහීයන්ති, චෙතසිකාපි දරථා පහීයන්ති; කායිකාපි සන්තාපා පහීයන්ති, චෙතසිකාපි සන්තාපා පහීයන්ති; කායිකාපි පරිළාහා පහීයන්ත්න්ත්ති , චෙතසිකාපි පරිළාහා පහීයන්ති. සො කායසුඛම්පි චෙතොසුඛම්පි පටිසංවෙදෙති.

431. ‘‘යා තථාභූතස්ස [යථාභූතස්ස (සී. පී.)] දිට්ඨි සාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨි; යො තථාභූතස්ස [යථාභූතස්ස (සී. පී.)] සඞ්කප්පො ස්වාස්ස හොති සම්මාසඞ්කප්පො; යො තථාභූතස්ස [යථාභූතස්ස (සී. පී.)] වායාමො ස්වාස්ස හොති සම්මාවායාමො; යා තථාභූතස්ස [යථාභූතස්ස (සී. පී.)] සති සාස්ස හොති සම්මාසති; යො තථාභූතස්ස [යථාභූතස්ස (සී. පී.)] සමාධි ස්වාස්ස හොති සම්මාසමාධි. පුබ්බෙව ඛො පනස්ස කායකම්මං වචීකම්මං ආජීවො සුපරිසුද්ධො හොති. එවමස්සායං අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘තස්ස එවං ඉමං අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවයතො චත්තාරොපි සතිපට්ඨානා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, චත්තාරොපි සම්මප්පධානා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, චත්තාරොපි ඉද්ධිපාදා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, පඤ්චපි ඉන්ද්‍රියානි භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, පඤ්චපි බලානි භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, සත්තපි බොජ්ඣඞ්ගා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති.

‘‘තස්සිමෙ ද්වෙ ධම්මා යුගනන්ධා [යුගනද්ධා (සී. ස්‍යා. කං.)] වත්තන්ති – සමථො ච විපස්සනා ච. සො යෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා පරිඤ්ඤෙය්‍යා තෙ ධම්මෙ අභිඤ්ඤා පරිජානාති. යෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා පහාතබ්බා තෙ ධම්මෙ අභිඤ්ඤා පජහති. යෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා භාවෙතබ්බා තෙ ධම්මෙ අභිඤ්ඤා භාවෙති. යෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා තෙ ධම්මෙ අභිඤ්ඤා සච්ඡිකරොති.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා පරිඤ්ඤෙය්‍යා? ‘පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා’ තිස්ස වචනීයං, සෙය්‍යථීදං – රූපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඞ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො. ඉමෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා පරිඤ්ඤෙය්‍යා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා පහාතබ්බා? අවිජ්ජා ච භවතණ්හා ච – ඉමෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා පහාතබ්බා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා භාවෙතබ්බා? සමථො ච විපස්සනා ච – ඉමෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා භාවෙතබ්බා.

‘‘කතමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා? විජ්ජා ච විමුත්ති ච – ඉමෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා.

432. ‘‘සොතං , භික්ඛවෙ, ජානං පස්සං යථාභූතං…පෙ…. ඝානං භික්ඛවෙ, ජානං පස්සං යථාභූතං…පෙ…. ජිව්හං, භික්ඛවෙ, ජානං පස්සං යථාභූතං… කායං, භික්ඛවෙ, ජානං පස්සං යථාභූතං… මනං, භික්ඛවෙ, ජානං පස්සං යථාභූතං, ධම්මෙ ජානං පස්සං යථාභූතං, මනොවිඤ්ඤාණං ජානං පස්සං යථාභූතං, මනොසම්ඵස්සං ජානං පස්සං

යථාභූතං, යම්දං මනොසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තම්පි ජානං පස්සං යථාභූතං, මනස්මිං න සාරජ්ජති, ධම්මෙසු න සාරජ්ජති, මනොවිඤ්ඤාණෙ න සාරජ්ජති, මනොසම්ඵස්සෙ න සාරජ්ජති, යම්දං මනොසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තස්මිම්පි න සාරජ්ජති.

‘‘තස්ස අසාරත්තස්ස අසංයුත්තස්ස අසම්මූළ්හස්ස ආදීනවානුපස්සිනො විහරතො ආයතිං පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා අපචයං ගච්ඡන්ති. තණ්හා චස්ස පොනොබ්භවිකා නන්දීරාගසහගතා තත්‍රතත්‍රාභිනන්දිනී , සා චස්ස පහීයති. තස්ස කායිකාපි දරථා පහීයන්ති, චෙතසිකාපි දරථා පහීයන්ති; කායිකාපි සන්තාපා පහීයන්ති, චෙතසිකාපි සන්තාපා පහීයන්ති; කායිකාපි පරිළාහා පහීයන්ති, චෙතසිකාපි පරිළාහා පහීයන්ති. සො කායසුඛම්පි චෙතොසුඛම්පි පටිසංවෙදෙති.

433. ‘‘යා තථාභූතස්ස දිට්ඨි සාස්ස හොති සම්මාදිට්ඨි; යො තථාභූතස්ස සඞ්කප්පො ස්වාස්ස හොති සම්මාසඞ්කප්පො; යො තථාභූතස්ස වායාමො ස්වාස්ස හොති සම්මාවායාමො; යා තථාභූතස්ස සති සාස්ස හොති සම්මාසති; යො තථාභූතස්ස සමාධි ස්වාස්ස හොති සම්මාසමාධි. පුබ්බෙව ඛො පනස්ස කායකම්මං වචීකම්මං ආජීවො සුපරිසුද්ධො හොති. එවමස්සායං අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡති.

‘‘තස්ස එවං ඉමං අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවයතො චත්තාරොපි සතිපට්ඨානා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, චත්තාරොපි සම්මප්පධානා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, චත්තාරොපි ඉද්ධිපාදා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, පඤ්චපි ඉන්ද්‍රියානි භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, පඤ්චපි බලානි භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති, සත්තපි බොජ්ඣඞ්ගා භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති.

‘‘තස්සිමෙ ද්වෙ ධම්මා යුගනන්ධා වත්තන්ති – සමථො ච විපස්සනා ච. සො යෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා පරිඤ්ඤෙය්‍යා තෙ ධම්මෙ අභිඤ්ඤා පරිජානාති. යෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා පහාතබ්බා තෙ ධම්මෙ අභිඤ්ඤා පජහති. යෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා භාවෙතබ්බා තෙ ධම්මෙ අභිඤ්ඤා භාවෙති. යෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා තෙ ධම්මෙ අභිඤ්ඤා සච්ඡිකරොති.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා පරිඤ්ඤෙය්‍යා? ‘පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා’ තිස්ස වචනීයං, සෙය්‍යථිදං – රූපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඞ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො. ඉමෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා පරිඤ්ඤෙය්‍යා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා පහාතබ්බා? අවිජ්ජා ච භවතණ්හා ච – ඉමෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා පහාතබ්බා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා භාවෙතබ්බා? සමථො ච විපස්සනා ච – ඉමෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා භාවෙතබ්බා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ධම්මා අභිඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා? විජ්ජා ච විමුත්ති ච – ඉමෙ ධම්මා අභිඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

මහාසළායතනිකසුත්තං නිට්ඨිතං සත්තමං.

8. නගරවින්දෙය්‍යසුත්තං

434. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා කොසලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං යෙන නගරවින්දං නාම කොසලානං බ්‍රාහ්මණානං ගාමො තදවසරි. අස්සොසුං ඛො නගරවින්දෙය්‍යකා [නගරවින්දෙය්‍යා (ක.)] බ්‍රාහ්මණගහපතිකා – ‘‘සමණො ඛලු, භො, ගොතමො සක්‍යපුත්තො සක්‍යකුලා පබ්බජිතො කොසලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං නගරවින්දං අනුප්පත්තො. තං ඛො පන භවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. සො ඉමං ලොකං සදෙවකං සමාරකං සබ්‍රහ්මකං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජං සදෙවමනුස්සං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙති. සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. සාධු ඛො පන තථාරූපානං අරහතං දස්සනං හොතී’’ති.

අථ ඛො නගරවින්දෙය්‍යකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා අප්පෙකච්චෙ භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. අප්පෙකච්චෙ භගවතා සද්ධිං සම්මොදිංසු; සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. අප්පෙකච්චෙ යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. අප්පෙකච්චෙ භගවතො සන්තිකෙ නාමගොත්තං සාවෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. අප්පෙකච්චෙ තුණ්හීභූතා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නෙ ඛො නගරවින්දෙය්‍යකෙ බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙ භගවා එතදවොච –

435. ‘‘සචෙ වො, ගහපතයො, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා එවං පුච්ඡෙය්‍යුං – ‘කථංභූතා, ගහපතයො, සමණබ්‍රාහ්මණා න සක්කාතබ්බා න ගරුකාතබ්බා න මානෙතබ්බා න පූජෙතබ්බා’ති? එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, ගහපතයො, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං එවං බ්‍යාකරෙය්‍යාථ – ‘යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු අවීතරාගා අවීතදොසා අවීතමොහා, අජ්ඣත්තං අවූපසන්තචිත්තා, සමවිසමං චරන්ති කායෙන වාචාය මනසා, එවරූපා සමණබ්‍රාහ්මණා න සක්කාතබ්බා න ගරුකාතබ්බා න මානෙතබ්බා න පූජෙතබ්බා. තං කිස්ස හෙතු? මයම්පි හි චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු අවීතරාගා අවීතදොසා අවීතමොහා, අජ්ඣත්තං අවූපසන්තචිත්තා, සමවිසමං චරාම කායෙන වාචාය මනසා, තෙසං නො සමචරියම්පි හෙතං උත්තරි අපස්සතං. තස්මා තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා න සක්කාතබ්බා න ගරුකාතබ්බා න මානෙතබ්බා න පූජෙතබ්බා. යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සොතවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු සද්දෙසු… ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ගන්ධෙසු… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රසෙසු… කායවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ඵොට්ඨබ්බෙසු… මනොවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ධම්මෙසු අවීතරාගා අවීතදොසා අවීතමොහා, අජ්ඣත්තං අවූපසන්තචිත්තා, සමවිසමං චරන්ති කායෙන වාචාය මනසා, එවරූපා සමණබ්‍රාහ්මණා න සක්කාතබ්බා න ගරුකාතබ්බා න මානෙතබ්බා න පූජෙතබ්බා. තං කිස්ස හෙතු? මයම්පි හි මනොවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ධම්මෙසු අවීතරාගා අවීතදොසා අවීතමොහා , අජ්ඣත්තං අවූපසන්තචිත්තා, සමවිසමං චරාම කායෙන වාචාය මනසා, තෙසං නො සමචරියම්පි හෙතං උත්තරි අපස්සතං. තස්මා තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා න සක්කාතබ්බා න ගරුකාතබ්බා න මානෙතබ්බා න පූජෙතබ්බා’ති. එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, ගහපතයො, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං එවං බ්‍යාකරෙය්‍යාථ.

436. ‘‘සචෙ පන වො, ගහපතයො, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා එවං පුච්ඡෙය්‍යුං – ‘කථංභූතා, ගහපතයො, සමණබ්‍රාහ්මණා සක්කාතබ්බා ගරුකාතබ්බා මානෙතබ්බා පූජෙතබ්බා’ති? එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, ගහපතයො, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං එවං බ්‍යාකරෙය්‍යාථ – ‘යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු වීතරාගා වීතදොසා වීතමොහා, අජ්ඣත්තං වූපසන්තචිත්තා, සමචරියං චරන්ති කායෙන වාචාය මනසා, එවරූපා සමණබ්‍රාහ්මණා සක්කාතබ්බා ගරුකාතබ්බා මානෙතබ්බා පූජෙතබ්බා. තං කිස්ස හෙතු? මයම්පි හි [මයං හි (?)] චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු අවීතරාගා අවීතදොසා අවීතමොහා, අජ්ඣත්තං අවූපසන්තචිත්තා, සමවිසමං චරාම කායෙන වාචාය මනසා, තෙසං නො සමචරියම්පි හෙතං උත්තරි පස්සතං. තස්මා තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සක්කාතබ්බා ගරුකාතබ්බා මානෙතබ්බා පූජෙතබ්බා. යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සොතවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු සද්දෙසු… ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ගන්ධෙසු… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රසෙසු… කායවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ඵොට්ඨබ්බෙසු… මනොවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ධම්මෙසු වීතරාගා වීතදොසා වීතමොහා, අජ්ඣත්තං වූපසන්තචිත්තා, සමචරියං චරන්ති කායෙන වාචාය මනසා, එවරූපා සමණබ්‍රාහ්මණා සක්කාතබ්බා ගරුකාතබ්බා මානෙතබ්බා පූජෙතබ්බා. තං කිස්ස හෙතු? මයම්පි හි මනොවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ධම්මෙසු අවීතරාගා අවීතදොසා අවීතමොහා අජ්ඣත්තං අවූපසන්තචිත්තා, සමවිසමං චරාම කායෙන වාචාය මනසා, තෙසං නො සමචරියම්පි හෙතං උත්තරි පස්සතං. තස්මා තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා සක්කාතබ්බා ගරුකාතබ්බා මානෙතබ්බා පූජෙතබ්බා’ති . එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, ගහපතයො, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං එවං බ්‍යාකරෙය්‍යාථ.

437. ‘‘සචෙ පන වො [සචෙ තෙ (සයා. කං. පී. ක.)], ගහපතයො, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා එවං පුච්ඡෙය්‍යුං – ‘කෙ පනායස්මන්තානං ආකාරා, කෙ අන්වයා, යෙන තුම්හෙ ආයස්මන්තො එවං වදෙථ? අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො වීතරාගා වා රාගවිනයාය වා පටිපන්නා, වීතදොසා වා දොසවිනයාය වා පටිපන්නා, වීතමොහා වා මොහවිනයාය වා පටිපන්නා’ති? එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, ගහපතයො, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං එවං බ්‍යාකරෙය්‍යාථ – ‘තථා හි තෙ ආයස්මන්තො අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවන්ති. නත්ථි ඛො පන තත්ථ තථාරූපා චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා යෙ දිස්වා දිස්වා අභිරමෙය්‍යුං, නත්ථි ඛො පන තත්ථ තථාරූපා සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා යෙ සුත්වා සුත්වා අභිරමෙය්‍යුං, නත්ථි ඛො පන තත්ථ තථාරූපා ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා යෙ ඝායිත්වා ඝායිත්වා අභිරමෙය්‍යුං , නත්ථි ඛො පන තත්ථ තථාරූපා ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා යෙ සායිත්වා සායිත්වා අභිරමෙය්‍යුං, නත්ථි ඛො පන තත්ථ තථාරූපා කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා යෙ ඵුසිත්වා ඵුසිත්වා අභිරමෙය්‍යුං. ඉමෙ ඛො නො, ආවුසො, ආකාරා, ඉමෙ අන්වයා, යෙන මයං [යෙන මයං ආයස්මන්තො (සී. පී.), යෙන මයං ආයස්මන්තෙ (සයා. කං.)] එවං වදෙම – අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො වීතරාගා වා රාගවිනයාය වා පටිපන්නා, වීතදොසා වා දොසවිනයාය වා පටිපන්නා, වීතමොහා වා මොහවිනයාය වා පටිපන්නා’ති. එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, ගහපතයො, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං එවං බ්‍යාකරෙය්‍යාථා’’ති.

එවං වුත්තෙ, නගරවින්දෙය්‍යකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා භගවන්තං එතදවොචුං – ‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම! සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – ‘චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තී’ති; එවමෙවං භොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එතෙ මයං භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාම ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකෙ නො භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතෙ සරණං ගතෙ’’ති.

නගරවින්දෙය්‍යසුත්තං නිට්ඨිතං අට්ඨමං.

9. පිණ්ඩපාතපාරිසුද්ධිසුත්තං

438. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං භගවා එතදවොච –

‘‘විප්පසන්නානි ඛො තෙ, සාරිපුත්ත, ඉන්ද්‍රියානි, පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො. කතමෙන ඛො ත්වං, සාරිපුත්ත, විහාරෙන එතරහි බහුලං විහරසී’’ති? ‘‘සුඤ්ඤතාවිහාරෙන ඛො අහං, භන්තෙ, එතරහි බහුලං විහරාමී’’ති. ‘‘සාධු, සාධු, සාරිපුත්ත! මහාපුරිසවිහාරෙන කිර ත්වං, සාරිපුත්ත, එතරහි බහුලං විහරසි. මහාපුරිසවිහාරො එසො [හෙස (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], සාරිපුත්ත, යදිදං – සුඤ්ඤතා. තස්මාතිහ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු සචෙ ආකඞ්ඛෙය්‍ය – ‘සුඤ්ඤතාවිහාරෙන බහුලං [එතරහි බහුලං (සී. පී.)] විහරෙය්‍ය’න්ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – ‘යෙන චාහං මග්ගෙන ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසිං, යස්මිඤ්ච පදෙසෙ පිණ්ඩාය අචරිං, යෙන ච මග්ගෙන ගාමතො පිණ්ඩාය පටික්කමිං, අත්ථි නු ඛො මෙ තත්ථ චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු ඡන්දො වා රාගො වා දොසො වා මොහො වා පටිඝං වාපි චෙතසො’ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘යෙන චාහං මග්ගෙන ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසිං, යස්මිඤ්ච පදෙසෙ පිණ්ඩාය අචරිං, යෙන ච මග්ගෙන ගාමතො පිණ්ඩාය පටික්කමිං, අත්ථි මෙ තත්ථ චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු ඡන්දො වා රාගො වා දොසො වා මොහො වා පටිඝං වාපි චෙතසො’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙසංයෙව පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘යෙන චාහං මග්ගෙන ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසිං, යස්මිඤ්ච පදෙසෙ පිණ්ඩාය අචරිං, යෙන ච මග්ගෙන ගාමතො පිණ්ඩාය පටික්කමිං, නත්ථි මෙ තත්ථ චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු ඡන්දො වා රාගො වා දොසො වා මොහො වා පටිඝං වාපි චෙතසො’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

439. ‘‘පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – ‘යෙන චාහං මග්ගෙන ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසිං, යස්මිඤ්ච පදෙසෙ පිණ්ඩාය අචරිං, යෙන ච මග්ගෙන ගාමතො පිණ්ඩාය පටික්කමිං, අත්ථි නු ඛො මෙ තත්ථ සොතවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු සද්දෙසු…පෙ…. ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ගන්ධෙසු… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රසෙසු … කායවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ඵොට්ඨබ්බෙසු… මනොවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ධම්මෙසු ඡන්දො වා රාගො වා දොසො වා මොහො වා පටිඝං වාපි චෙතසො’ති? සචෙ , සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘යෙන චාහං මග්ගෙන ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසිං, යස්මිඤ්ච පදෙසෙ පිණ්ඩාය අචරිං, යෙන ච මග්ගෙන ගාමතො පිණ්ඩාය පටික්කමිං, අත්ථි මෙ තත්ථ මනොවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ධම්මෙසු ඡන්දො වා රාගො වා දොසො වා මොහො වා පටිඝං වාපි චෙතසො’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙසංයෙව පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘යෙන චාහං මග්ගෙන ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසිං, යස්මිඤ්ච පදෙසෙ පිණ්ඩාය අචරිං, යෙන ච මග්ගෙන ගාමතො පිණ්ඩාය පටික්කමිං, නත්ථි මෙ තත්ථ මනොවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ධම්මෙසු ඡන්දො වා රාගො වා දොසො වා මොහො වා පටිඝං වාපි චෙතසො’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

440. ‘‘පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – ‘පහීනා නු ඛො මෙ පඤ්ච කාමගුණා’ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘අප්පහීනා ඛො මෙ පඤ්ච කාමගුණා’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා පඤ්චන්නං කාමගුණානං පහානාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘පහීනා ඛො මෙ පඤ්ච කාමගුණා’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

441. ‘‘පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – ‘පහීනා නු ඛො මෙ පඤ්ච නීවරණා’ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘අප්පහීනා ඛො මෙ පඤ්ච නීවරණා’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා පඤ්චන්නං නීවරණානං පහානාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘පහීනා ඛො මෙ පඤ්ච නීවරණා’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

442. ‘‘පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – ‘පරිඤ්ඤාතා නු ඛො මෙ පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා’ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘අපරිඤ්ඤාතා ඛො මෙ පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා පඤ්චන්නං උපාදානක්ඛන්ධානං පරිඤ්ඤාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘පරිඤ්ඤාතා ඛො මෙ පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

443. ‘‘පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – ‘භාවිතා නු ඛො මෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා’ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘අභාවිතා ඛො මෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා චතුන්නං සතිපට්ඨානානං භාවනාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘භාවිතා ඛො මෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා’ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

444. ''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – 'භාවිතා නු ඛො මෙ චත්තාරො සම්මප්පධානා'ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'අභාවිතා ඛො මෙ චත්තාරො සම්මප්පධානා'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා චතුන්නං සම්මප්පධානානං භාවනාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'භාවිතා ඛො මෙ චත්තාරො සම්මප්පධානා'ති , තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

445. ''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – 'භාවිතා නු ඛො මෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදා'ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'අභාවිතා ඛො මෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදා'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා චතුන්නං ඉද්ධිපාදානං භාවනාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'භාවිතා ඛො මෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදා'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

446. ''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – 'භාවිතානි නු ඛො මෙ පඤ්චින්ද්‍රියානී'ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'අභාවිතානි ඛො මෙ පඤ්චින්ද්‍රියානී'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං භාවනාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'භාවිතානි ඛො මෙ පඤ්චින්ද්‍රියානී'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

447. ''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – 'භාවිතානි නු ඛො මෙ පඤ්ච බලානී'ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'අභාවිතානි ඛො මෙ පඤ්ච බලානී'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා පඤ්චන්නං බලානං භාවනාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'භාවිතානි ඛො මෙ පඤ්ච බලානී'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

448. ''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – 'භාවිතා නු ඛො මෙ සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා'ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'අභාවිතා ඛො මෙ සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා සත්තන්නං බොජ්ඣඞ්ගානං භාවනාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'භාවිතා ඛො මෙ සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

449. ''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – 'භාවිතො නු ඛො මෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො'ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'අභාවිතො ඛො මෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා අරියස්ස අට්ඨඞ්ගිකස්ස මග්ගස්ස භාවනාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'භාවිතො ඛො මෙ අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො'ති , තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

450. ''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – 'භාවිතා නු ඛො මෙ සමථො ච විපස්සනා චා'ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'අභාවිතා ඛො මෙ සමථො ච විපස්සනා චා'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා සමථවිපස්සනානං භාවනාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'භාවිතා ඛො මෙ සමථො ච විපස්සනා චා'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

451. ''පුන චපරං, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – 'සච්ඡිකතා නු ඛො මෙ විජ්ජා ච විමුත්ති චා'ති? සචෙ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'අසච්ඡිකතා ඛො මෙ විජ්ජා ච විමුත්ති චා'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා විජ්ජාය විමුත්තියා සච්ඡිකිරියාය වායමිතබ්බං. සචෙ පන, සාරිපුත්ත, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'සච්ඡිකතා ඛො මෙ විජ්ජා ච විමුත්ති චා'ති, තෙන, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

452. ''යෙ හි කෙචි, සාරිපුත්ත, අතීතමද්ධානං සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා පිණ්ඩපාතං පරිසොධෙසුං, සබ්බෙ තෙ එවමෙව පච්චවෙක්ඛිත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වා පිණ්ඩපාතං පරිසොධෙසුං. යෙපි හි කෙචි, සාරිපුත්ත, අනාගතමද්ධානං සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා පිණ්ඩපාතං පරිසොධෙස්සන්ති, සබ්බෙ තෙ එවමෙව පච්චවෙක්ඛිත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වා පිණ්ඩපාතං පරිසොධෙස්සන්ති. යෙපි හි කෙචි, සාරිපුත්ත, එතරහි සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා පිණ්ඩපාතං පරිසොධෙන්ති, සබ්බෙ තෙ එවමෙව පච්චවෙක්ඛිත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වා පිණ්ඩපාතං පරිසොධෙන්ති. තස්මාතිහ, සාරිපුත්ත [චො සාරිපුත්ත එවං සික්ඛිතබ්බං (සී. පී.)], 'පච්චවෙක්ඛිත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වා පිණ්ඩපාතං පරිසොධෙස්සාමා'ති – එවඤ්හි වො, සාරිපුත්ත, සික්ඛිතබ්බ''න්ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

පිණ්ඩපාතපාරිසුද්ධිසුත්තං නිට්ඨිතං නවමං.

10. ඉන්ද්‍රියභාවනාසුත්තං

453. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා ගජඞ්ගලායං [කජඞ්ගලායං (සී. පී.), කජ්ජඞ්ගලායං (ස්‍යා. කං.)] විහරති සුවෙළුවනෙ [වෙළුවනෙ (ස්‍යා. කං.), මුඛෙලුවනෙ (සී. පී.)]. අථ ඛො උත්තරො මාණවො පාරාසිවියන්තෙවාසී [පාරාසරියන්තෙවාසී (සී. පී.), පාරාසිරියන්තෙවාසී (ස්‍යා. කං.)] යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො උත්තරං මාණවං පාරාසිවියන්තෙවාසිං භගවා එතදවොච – ''දෙසෙති, උත්තර, පාරාසිවියො බ්‍රාහ්මණො සාවකානං ඉන්ද්‍රියභාවන''න්ති? ''දෙසෙති, භො ගොතම, පාරාසිවියො බ්‍රාහ්මණො සාවකානං ඉන්ද්‍රියභාවන''න්ති. ''යථා කථං පන, උත්තර, දෙසෙති පාරාසිවියො බ්‍රාහ්මණො සාවකානං ඉන්ද්‍රියභාවන''න්ති? ''ඉධ, භො ගොතම, චක්ඛුනා රූපං න පස්සති, සොතෙන සද්දං න සුණාති – එවං ඛො, භො ගොතම, දෙසෙති පාරාසිවියො බ්‍රාහ්මණො සාවකානං ඉන්ද්‍රියභාවන''න්ති. ''එවං සන්තෙ ඛො, උත්තර, අන්ධො භාවිතින්ද්‍රියො භවිස්සති, බධිරො භාවිතින්ද්‍රියො භවිස්සති; යථා පාරාසිවියස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස වචනං. අන්ධො හි, උත්තර, චක්ඛුනා රූපං න පස්සති, බධිරො සොතෙන සද්දං න සුණාතී''ති. එවං වුත්තෙ, උත්තරො මාණවො පාරාසිවියන්තෙවාසී තුණ්හීභූතො මඞ්කුභූතො පත්තක්ඛන්ධො අධොමුඛො පජ්ඣායන්තො අප්පටිභානො නිසීදි.

අථ ඛො භගවා උත්තරං මාණවං පාරාසිවියන්තෙවාසිං තුණ්හීභූතං මඞ්කුභූතං පත්තක්ඛන්ධං අධොමුඛං පජ්ඣායන්තං අප්පටිභානං විදිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ''අඤ්ඤථා ඛො, ආනන්ද, දෙසෙති පාරාසිවියො බ්‍රාහ්මණො සාවකානං ඉන්ද්‍රියභාවනං, අඤ්ඤථා ච පනානන්ද, අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා හොතී''ති. ''එතස්ස, භගවා, කාලො; එතස්ස, සුගත, කාලො යං භගවා අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරං ඉන්ද්‍රියභාවනං දෙසෙය්‍ය. භගවතො සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී''ති. ''තෙනහානන්ද, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

454. ''කථඤ්චානන්ද, අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා හොති? ඉධානන්ද, භික්ඛුනො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො එවං පජානාති – 'උප්පන්නං ඛො මෙ ඉදං මනාපං, උප්පන්නං අමනාපං, උප්පන්නං මනාපාමනාපං . තඤ්ච ඛො සඞ්ඛතං ඔළාරිකං පටිච්චසමුප්පන්නං. එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං – උපෙක්ඛා'ති. තස්ස තං උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති; උපෙක්ඛා සණ්ඨාති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, චක්ඛුමා පුරිසො උම්මීලෙත්වා වා නිමීලෙය්‍ය, නිමීලෙත්වා වා උම්මීලෙය්‍ය; එවමෙව ඛො, ආනන්ද, යස්ස කස්සචි එවංසීඝං එවංතුවටං එවංඅප්පකසිරෙන උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති, උපෙක්ඛා සණ්ඨාති – අයං වුච්චතානන්ද, අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු.

455. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො සොතෙන සද්දං සුත්වා උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො එවං පජානාති – 'උප්පන්නං ඛො මෙ ඉදං මනාපං, උප්පන්නං අමනාපං, උප්පන්නං මනාපාමනාපං. තඤ්ච ඛො සඞ්ඛතං ඔළාරිකං පටිච්චසමුප්පන්නං. එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං – උපෙක්ඛා'ති. තස්ස තං උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති; උපෙක්ඛා සණ්ඨාති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, බලවා පුරිසො අප්පකසිරෙනෙව අච්ඡරං [අච්ඡරිකං (ස්‍යා. කං. පී. ක.)] පහරෙය්‍ය; එවමෙව ඛො, ආනන්ද, යස්ස කස්සචි එවංසීඝං එවංතුවටං එවංඅප්පකසිරෙන උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති, උපෙක්ඛා සණ්ඨාති – අයං වුච්චතානන්ද, අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා සොතවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු සද්දෙසු.

456. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො එවං පජානාති – 'උප්පන්නං ඛො මෙ ඉදං මනාපං, උප්පන්නං අමනාපං, උප්පන්නං මනාපාමනාපං. තඤ්ච ඛො සඞ්ඛතං ඔළාරිකං පටිච්චසමුප්පන්නං. එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං – උපෙක්ඛා'ති. තස්ස තං උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති; උපෙක්ඛා සණ්ඨාති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද , ඊසකංපොණෙ [ඊසකපොණෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.), ඊසකථණෙ (සී. අට්ඨ.), ''මජ්ඣෙ උච්චං හුත්වා''ති ටීකාය සංසන්දිතබ්බා] පදුමපලාසෙ [පදුමිනිපත්තෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] උදකඵුසිතානි පවත්තන්ති, න සණ්ඨන්ති; එවමෙව ඛො, ආනන්ද, යස්ස කස්සචි එවංසීඝං එවංතුවටං එවංඅප්පකසිරෙන උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති, උපෙක්ඛා සණ්ඨාති – අයං වුච්චතානන්ද, අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ගන්ධෙසු.

457. ''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො ජිව්හාය රසං සායිත්වා උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො එවං පජානාති – 'උප්පන්නං ඛො මෙ ඉදං මනාපං, උප්පන්නං අමනාපං, උප්පන්නං මනාපාමනාපං. තඤ්ච ඛො සඞ්ඛතං ඔළාරිකං පටිච්චසමුප්පන්නං. එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං – උපෙක්ඛා'ති. තස්ස තං උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති; උපෙක්ඛා සණ්ඨාති . සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, බලවා පුරිසො ජිව්හග්ගෙ ඛෙළපිණ්ඩං සංයූහිත්වා අප්පකසිරෙන වමෙය්‍ය [සන්ධමෙය්‍ය (ක.)];

එවමෙව ඛො, ආනන්ද, යස්ස කස්සචි එවංසීඝං එවංතුවටං එවංඅප්පකසිරෙන උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති, උපෙක්ඛා සණ්ඨාති – අයං වුච්චතානන්ද, අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රසෙසු.

458. ‘‘පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො එවං පජානාති – ‘උප්පන්නං ඛො මෙ ඉදං මනාපං, උප්පන්නං අමනාපං, උප්පන්නං මනාපාමනාපං. තඤ්ච ඛො සඞ්ඛතං ඔළාරිකං පටිච්චසමුප්පන්නං. එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං – උපෙක්ඛා’ති. තස්ස තං උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති; උපෙක්ඛා සණ්ඨාති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, බලවා පුරිසො සමිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සමිඤ්ජෙය්‍ය; එවමෙව ඛො, ආනන්ද, යස්ස කස්සචි එවංසීඝං එවංතුවටං එවංඅප්පකසිරෙන උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති, උපෙක්ඛා සණ්ඨාති – අයං වුච්චතානන්ද, අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා කායවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ඵොට්ඨබ්බෙසු.

459. ‘‘පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො එවං පජානාති – ‘උප්පන්නං ඛො මෙ ඉදං මනාපං, උප්පන්නං අමනාපං, උප්පන්නං මනාපාමනාපං. තඤ්ච ඛො සඞ්ඛතං ඔළාරිකං පටිච්චසමුප්පන්නං. එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං – උපෙක්ඛා’ති. තස්ස තං උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති; උපෙක්ඛා සණ්ඨාති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, බලවා පුරිසො දිවසංසන්තත්තෙ [දිවසසන්තෙත්තෙ (සී.)] අයොකටාහෙ ද්වෙ වා තීණි වා උදකඵුසිතානි නිපාතෙය්‍ය. දන්ධො, ආනන්ද, උදකඵුසිතානං නිපාතො, අථ ඛො නං ඛිප්පමෙව පරික්ඛයං පරියාදානං ගච්ඡෙය්‍ය; එවමෙව ඛො, ආනන්ද, යස්ස කස්සචි එවංසීඝං එවංතුවටං එවංඅප්පකසිරෙන උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති, උපෙක්ඛා සණ්ඨාති – අයං වුච්චතානන්ද, අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා මනොවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ධම්මෙසු. එවං ඛො, ආනන්ද, අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා හොති.

460. ‘‘කථඤ්චානන්ද , සෙඛො හොති පාටිපදො? ඉධානන්ද, භික්ඛුනො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො තෙන උප්පන්නෙන මනාපෙන උප්පන්නෙන අමනාපෙන උප්පන්නෙන මනාපාමනාපෙන අට්ටීයති හරායති ජිගුච්ඡති. සොතෙන සද්දං සුත්වා…පෙ…. ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා…, ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො තෙන උප්පන්නෙන මනාපෙන උප්පන්නෙන අමනාපෙන උප්පන්නෙන මනාපාමනාපෙන අට්ටීයති හරායති ජිගුච්ඡති. එවං ඛො, ආනන්ද, සෙඛො හොති පාටිපදො.

461. ‘‘කථඤ්චානන්ද, අරියො හොති භාවිතින්ද්‍රියො? ඉධානන්ද, භික්ඛුනො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘පටිකූලෙ [පටික්කූලෙ (සබ්බත්ථ)] අප්පටිකූලසඤ්ඤී විහරෙය්‍ය’න්ති, අප්පටිකූලසඤ්ඤී තත්ථ විහරති. සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘අප්පටිකූලෙ පටිකූලසඤ්ඤී විහරෙය්‍ය’න්ති, පටිකූලසඤ්ඤී තත්ථ විහරති. සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘පටිකූලෙ ච අප්පටිකූලෙ ච අප්පටිකූලසඤ්ඤී විහරෙය්‍ය’න්ති, අප්පටිකූලසඤ්ඤී තත්ථ විහරති. සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘අප්පටිකූලෙ ච පටිකූලෙ ච පටිකූලසඤ්ඤී විහරෙය්‍ය’න්ති, පටිකූලසඤ්ඤී තත්ථ විහරති. සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘පටිකූලඤ්ච අප්පටිකූලඤ්ච තදුභයං අභිනිවජ්ජෙත්වා උපෙක්ඛකො විහරෙය්‍යං සතො සම්පජානො’ති, උපෙක්ඛකො තත්ථ විහරති සතො සම්පජානො.

462. ‘‘පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො සොතෙන සද්දං සුත්වා…පෙ…. ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා… ජිව්හාය රසං සායිත්වා… කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා… මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය උප්පජ්ජති මනාපං, උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘පටිකූලෙ අප්පටිකූලසඤ්ඤී විහරෙය්‍ය’න්ති, අප්පටිකූලසඤ්ඤී තත්ථ විහරති. සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘අප්පටිකූලෙ පටිකූලසඤ්ඤී විහරෙය්‍ය’න්ති, පටිකූලසඤ්ඤී තත්ථ විහරති. සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘පටිකූලෙ ච අප්පටිකූලෙ ච අප්පටිකූලසඤ්ඤී විහරෙය්‍ය’න්ති, අප්පටිකූලසඤ්ඤී තත්ථ විහරති. සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘අප්පටිකූලෙ ච පටිකූලෙ ච පටිකූලසඤ්ඤී විහරෙය්‍ය’න්ති, පටිකූලසඤ්ඤී තත්ථ විහරති. සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘පටිකූලඤ්ච අප්පටිකූලඤ්ච තදුභයම්පිම්පි අභිනිවජ්ජෙත්වා උපෙක්ඛකො විහරෙය්‍යං සතො සම්පජානො’ති, උපෙක්ඛකො තත්ථ විහරති සතො සම්පජානො. එවං ඛො, ආනන්ද, අරියො හොති භාවිතින්ද්‍රියො.

463. ‘‘ඉති ඛො, ආනන්ද, දෙසිතා මයා අරියස්ස විනයෙ අනුත්තරා ඉන්ද්‍රියභාවනා, දෙසිතො සෙඛො පාටිපදො, දෙසිතො අරියො භාවිතින්ද්‍රියො . යං ඛො, ආනන්ද, සත්ථාරා කරණීයං සාවකානං හිතෙසිනා අනුකම්පකෙන අනුකම්පං උපාදාය, කතං වො තං මයා. එතානි, ආනන්ද, රුක්ඛමූලානි, එතානි සුඤ්ඤාගාරානි, ඣායථානන්ද, මා පමාදත්ථ, මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථ. අයං වො අම්හාකං අනුසාසනී’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො භාසිතං අභිනන්දීති.

ඉන්ද්‍රියභාවනාසුත්තං නිට්ඨිතං දසමං.

සළායතනවග්ගො නිට්ඨිතො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

අනාථපිණ්ඩිකො ඡන්නො, පුණ්ණො නන්දකරාහුලා;
ඡඡක්කං සළායතනිකං, නගරවින්දෙය්‍යසුද්ධිකා;
ඉන්ද්‍රියභාවනා චාපි, වග්ගො ඔවාදපඤ්චමොති.

ඉදං වග්ගානමුද්දානං –

දෙවදහොනුපදො ච, සුඤ්ඤතො ච විභඞ්ගකො;
සළායතනොති වග්ගා, උපරිපණ්ණාසකෙ ඨිතාති.

උපරිපණ්ණාසකං සමත්තං.

තීහි පණ්ණාසකෙහි පටිමණ්ඩිතො සකලො

මජ්ඣිමනිකායො සමත්තො.